

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ

(Τάξεις: Α', Β', Γ')

ΓΕΝΙΚΟ
ΛΥΚΕΙΟ

2015



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ**Μιχαηλίδης Ιάκωβος**, Αν. Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Συντονιστής)**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ:****Γιαννακόπουλος Νικόλαος**, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών**Θώδης Γεώργιος**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**Μαρκαντωνάτος Δημήτριος**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**Μαστραπός Αντώνιος**, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ02**Μουρέλος Ιωάννης**, Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης**Μπιργάλης Νικόλαος**, Αν. Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών**Νικολάου Αικατερίνη**, Επίκ. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών**Πάχη Όλγα**, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ02**Σκαλιάπας Γεώργιος**, Σύμβουλος Α' ΥΠΑΙΘ**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ
ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ:****Μπακάλη Γεωργία**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ:****Βετσόπουλος Απόστολος**, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ02**Βλαχοδήμου Γεωργία**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**Μανωλάκος Προκόπης**, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ70**Μπακάλη Γεωργία**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**Παπαδάκη Αντωνία**, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ02**Παυλοπούλου Ασπασία**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**Σαβοργιανάκης Παναγιώτης**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02**Συγγέλου Ευστρατία**, Εξειδικευμένη Ερευνήτρια**Χατζηαναστασίου Τάσος**, Εκπαιδευτικός Δημόσιου Τομέα ΠΕ02

**«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών»
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σωτήριος Γκλαβάς
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης
Γεωργία Φέρμελη
Σύμβουλος Α΄ Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το παρόν συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους στο πλαίσιο της πράξης «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών**» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**»

ΙΣΤΟΡΙΑ

Α΄ τάξη

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου της Ιστορίας αποσκοπεί στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης και στην ανάπτυξη ιστορικής σκέψης εκ μέρους του μαθητή. Μέσω της μελέτης του ιστορικού παρελθόντος ο μαθητής αναπτύσσει την ικανότητα να αναγνωρίζει τις αιτιώδεις σχέσεις που συνδέουν τα ιστορικά γεγονότα και ερμηνεύουν τα ιστορικά φαινόμενα. Με τον τρόπο αυτό αντιλαμβάνεται την ιστορία όχι ως μία στατική, προδιαμορφωμένη οντότητα, αλλά ως μία δυναμική, πολυσύνθετη και εξελισσόμενη πραγματικότητα, της οποίας τμήμα αποτελεί και η εποχή στην οποία ο ίδιος ζει. Επίσης, συνειδητοποιεί την ιστορία ως προσέγγιση και ερμηνεία των γεγονότων του παρελθόντος υπό το πρίσμα του εκάστοτε ιστορικού και της προοπτικής που διαμορφώνεται για αυτόν από τον δικό του ιστορικό χρόνο και το δικό του ιστορικό περιβάλλον.

Διαμέσου των παραπάνω, ο μαθητής αναπτύσσει αίσθημα συμμετοχής στο ιστορικό γίνεσθαι, συνεπώς και αίσθημα προσωπικής ευθύνης για την διαμόρφωση της ιστορίας. Ειδικότερα, αντιλαμβάνεται ότι η ενσυνείδητη τοποθέτησή του στον χρόνο προϋποθέτει κατανόηση του παρελθόντος, ενεργό συμμετοχή στην διαμόρφωση του παρόντος και δημιουργία των βάσεων για την οικοδόμηση του μέλλοντος. Εν κατακλείδι, μέσω της ιστορικής παιδείας, αναπτύσσει κριτική σκέψη και ενσυνείδητη στάση ζωής, ενεργό πρόσληψη του κόσμου και δημοκρατική συνείδηση· μετατρέπεται από αντικείμενο σε υποκείμενο της ιστορίας.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Σε πλαίσιο θεματικής ιστορίας, να γνωρίσουν την πολιτική και πολιτειακή ιστορία, την οποία έχουν διδαχθεί έως την Α΄ Λυκείου μόνο συνοπτικά -στο πλαίσιο της γενικής ιστορίας προηγούμενων βαθμίδων εκπαίδευσης-, εξετάζοντας αυτήν εξελικτικά από την αρχαιότητα έως τους νεότερους χρόνους, στον ελλαδικό, τον ευρύτερο μεσογειακό και τον ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και μέσω των επιδράσεών της στην παγκόσμια κοινότητα.
- Στο πλαίσιο αυτό, να κατανοήσουν την οικουμενική προσφορά του ελληνικού πολιτισμού, η οποία συνίσταται στην ανάπτυξη πρώιμων μορφών συμμετοχικής διοίκησης, την καλλιέργεια πολιτικής διάνοιας, πολιτικής φιλοσοφίας-ρητορικής και στην γέννηση του δημοκρατικού πολιτεύματος.
- Παράλληλα όμως, να αναγνωρίζουν την συνεισφορά των διαφορετικών λαών και πολιτισμών στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινότητα, αποφεύγοντας έτσι την προσκόλληση σε στερεότυπα σχήματα ανωτερότητας-κατωτερότητας, υπεροχής-υποβάθμισης.
- Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν την πολιτική και πολιτειακή ιστορία στην εξέλιξη της από τις πρώιμες μορφές άτυπης συμμετοχής των μελών μίας κοινωνίας σε συλλογικές μορφές διοίκησης έως τα σύγχρονα κρατικά και υπερκρατικά μορφώματα.
- Να γνωρίσουν τα πολιτεύματα, όπως διαμορφώθηκαν και εξελίχθηκαν, κατά την διάρκεια της ιστορικής τους πορείας, στην πλέον ολοκληρωμένη τους μορφή, αλλά και στις ποικίλες εκφάνσεις τους.
- Σε συνάφεια με την μορφή του πολιτεύματος, να αναγνωρίσουν την κρατική ιδεολογία και τα μέσα προβολής και επιβολής της (τελετουργία, τιτλοδοσία πολιτειακών λειτουργιών, σύμβολα, σκηνοθεσία της εξουσίας, εξουσιαστικούς θεσμούς, εκτελεστικά και κατασταλτικά μέσα κ.ο.κ.).
- Να αναγνωρίσουν την γενικότερη τάση ιστορικής εξέλιξης από προσωποπαγείς συγκεντρωτικές μορφές εξουσίας στην συμμετοχή ευρύτερων στρωμάτων πληθυσμού στην άσκηση της εξουσίας.
- Σε συνάφεια με τον προηγούμενο στόχο, να αναγνωρίσουν την αυξανόμενη σημασία των λαϊκών στρωμάτων στην διαμόρφωση της ιστορίας μέσω των ανάπτυξης των αντιπροσωπευτικών και συμμετοχικών πολιτειακών-πολιτικών οργάνων.
- Να μελετήσουν σε βάθος τον χαρακτήρα, την υπόσταση και την λειτουργία των πολιτειακών οργάνων στις επιμέρους κοινωνίες, τις ιστορικές συνθήκες διαμόρφωσής τους, τις μεταξύ τους σχέσεις και τους ανταγωνισμούς τους για τους κατανομή των αρμοδιοτήτων/εξουσιών.

- Να κατανοήσουν την κρατούσα ύπαρξη πολιτικής-πολιτειακής πολυμορφίας σε όλες τις περιόδους της ιστορίας (με την έννοια της παρουσίας διαφορετικών πολιτευμάτων σε συγχρονικό επίπεδο) και να αντιληφθούν την ποικιλομορφία της παγκόσμιας κοινότητας ως έκφραση της ποικιλότητας των πολιτισμών και των διαφορετικών αναγκών των κοινωνιών.
- Να είναι σε θέση να υπεισέρχονται σε συγκρίσεις, τόσο μεταξύ των πολιτευμάτων, όσο και μεταξύ των επιμέρους πολιτικών οργάνων των διαφόρων κοινωνιών στο πλαίσιο της ιστορικής περιόδου που εξετάζουν, εντοπίζοντας αναλογίες, ομοιότητες και διαφορές.
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της δημοκρατίας ως βασικού συστατικού μίας κοινωνίας δικαίου και ανθρωπισμού και να ενστερνιστούν την ευθύνη του ατόμου για την προάσπιση και διαφύλαξή της.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση της κατάλληλης ιστορικής ορολογίας, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η οριοθέτηση των ιστορικών εννοιών και, κατ' επέκταση, διασφαλίζεται η ορθή πρόσληψη της υπό εξέταση περιόδου πέρα από αναχρονισμούς, προβολισμούς και αυθαίρετους συσχετισμούς.
- Να αναγνωρίζουν την σχέση της πολιτειακής ιστορίας με την ευρύτερη πολιτική, στρατιωτική, κοινωνική, οικονομική ιστορία και την ιστορία του πολιτισμού και του καθημερινού βίου, κατανοώντας τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις.
- Να αντιλαμβάνονται τις εξελίξεις σε επίπεδο άμεσου κοινωνικοπολιτικού-πολιτισμικού ιστορικού πλαισίου (*μικροϊστορία*) και ευρύτερων συσχετισμών σε επίπεδο δομών (*μακροϊστορία*).
- Να είναι σε θέση να επεξεργάζονται τα ιστορικά δεδομένα αφενός εμβαθύνοντας σε λεπτές συγκρίσεις, διαφοροποιήσεις, συσχετισμούς, αφετέρου γενικεύοντας και καταλήγοντας σε συμπεράσματα.
- Να συνειδητοποιήσουν την πολυπλοκότητα των γεγονότων, να διερευνούν και να αναδεικνύουν τις περίπλοκες αιτιώδεις σχέσεις που τα συνδέουν.
- Να αναγνωρίζουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της ιστορικής αλήθειας, χωρίς να καταλήγουν στον σχετικισμό και την ιδεολογικοποίηση της ιστορίας.
- Να κατανοούν, να εκτιμούν και να σέβονται την διαφορετικότητα ως διακριτό γνώρισμα και βασική αρχή στην προσέγγιση και ερμηνεία της ιστορίας ανά διαφορετική εποχή και κοινωνία.
- Να κατανοούν την αξία των πηγών για την μελέτη της ιστορικής περιόδου και για την ανίχνευση της ιστορικής αλήθειας και να τις προσεγγίζουν κριτικά και συγκριτικά, συνεκτιμώντας πάντοτε το είδος τους, τον δημιουργό τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται.
- Να αναγνωρίσουν την προσφορά των συγγενών και των βοηθητικών επιστημών στην ανάπτυξη της ιστορίας.
- Να μελετούν την εποχή σε συνάφεια με τον υλικό πολιτισμό της, μνημεία τέχνης και λοιπά υλικά κατάλοιπα αυτής (αρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική, νόμισμα, θέατρο, φωτογραφία κ.ο.κ.), αποκτώντας έτσι, παράλληλα προς την ιστορική παιδεία, αισθητική παιδεία και αγωγή.
- Να αναπτύξουν πρόσθετες βοηθητικές δεξιότητες, όπως ψηφιακό γραμματισμό κατά την επεξεργασία και την παρουσίαση των δεδομένων,
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες αναγωγής των επιμέρους γνώσεων σε ευρύτερες γνωστικές κατηγορίες και έννοιες, μεταβίβασης της γνώσης σε νέα περιβάλλοντα, μεταγνωστικές δεξιότητες.
- Να προσεγγίσουν βιωματικά την ιστορική γνώση αξιοποιώντας χώρους εκπαίδευσης εκτός σχολικού περιβάλλοντος, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, βιβλιοθήκες, πινακοθήκες κ.ο.κ.

Γενική Εισαγωγή: Ο χώρος, ο χρόνος και οι έννοιες

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Οι μαθητές να είναι σε θέση:	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
<p>Ο χώρος, ο χρόνος και οι έννοιες</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την σημασία του χώρου στη διαμόρφωση του ιστορικού γίνεσθαι, ειδικότερα: <ul style="list-style-type: none"> - τον ρόλο της γεωγραφικής θέσης και της γεωμορφολογίας στην οργάνωση των κοινωνιών, - τους καταναγκασμούς της γεωμορφολογίας στις παραδοσιακές κοινωνίες, - την αντίληψη των ορίων του χώρου, • Να προσλαμβάνουν την γεωγραφική θέση ως βασικό συντελεστή διαμόρφωσης γεωπολιτικών συσχετισμών. • Να τοποθετούν επιμέρους ιστορικά γεγονότα σε σωστή χρονολογική σειρά, να αντιλαμβάνονται το ρόλο της περιοδολόγησης στην Ιστορία, ειδικότερα: <ul style="list-style-type: none"> - την γραμμική και την κυκλική διάσταση του ιστορικού χρόνου. - τους διαφορετικούς ιστορικούς χρόνους (ιστορική “δομή”, συγκυρία, χρόνος του γεγονότος). • Να κατανοούν την σημασία της ειδικής εννοιολόγησης όρων στο πλαίσιο της επιστήμης της Ιστορίας και την σημασία της ιστορικής ορολογίας ως παράγοντα μεθοδολογικής προσέγγισης των γεγονότων και συστηματικής εμβάθυνσης σε συσχετισμούς και αιτιώδεις σχέσεις. 	<p><u>Μελέτη και επεξεργασία εκπαιδευτικού υλικού:</u> Αναζήτηση, συλλογή και μελέτη υλικού με διαφορετικές εκδοχές διαχείρισης του χώρου σε ειδικά επιμέρους ιστορικά παραδείγματα. Ενδεικτικά, παρατήρηση του ρόλου της γεωμορφολογίας της αρχαίας Αιγύπτου στην συγκρότηση του βασιλείου των Φαραώ, επίσης, της γεωμορφολογίας του ελλαδικού χώρου στην συγκρότηση της πόλης –κράτους, αναγνώριση της θέσης-κλειδί της Κωνσταντινούπολης, κατανόηση της σημασίας των γεωπολιτικών συσχετισμών στο πλαίσιο του Ανατολικού Ζητήματος.</p> <p><u>Ανάκληση γνώσεων - Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Παράθεση επιπλέον παραδειγμάτων από τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών. Ανάπτυξη διαλόγου και συναγωγή συμπερασμάτων.</p> <p><u>Επεξεργασία πηγών</u> Σχετικών με την αντίληψη του χώρου και του χρόνου από τον άνθρωπο σε διαφορετικά ιστορικά συμφραζόμενα Ενδεικτικά, μελέτη των διαφορετικών αναπαραστάσεων του χρόνου και του χώρου από τον μεσαιωνικό άνθρωπο και από τον άνθρωπο της πρώτης φάσης της Βιομηχανικής Επανάστασης.</p> <p><u>Κατασκευή πινάκων ιστορικών όρων-εννοιών</u> στη βάση προδιατυπωμένων επιμέρους κριτηρίων. Λειτουργική ομαδοποίηση και τυπολόγηση των εννοιών. Εισαγωγή παραδειγμάτων χρήσης των όρων.</p>	<p>Ψηφιακά μέσα: Εκπαιδευτικό υλικό (ιστορικοί, χάρτες, αεροφωτογραφίες, πίνακες, οπτικοακουστικό υλικό) από Ιστοσελίδες Μουσείων, Αρχείων, Πανεπιστημίων, ΥΠΠΟ (κόμβος <i>Οδυσσέας</i>), πολιτιστικών φορέων κ.ά.</p> <p>Πρωτογενείς πηγές [Ενδεικτικά: Κείμενα ιστοριογράφων για την αντίληψη του χρόνου από τον άνθρωπο του Μεσαίωνα]</p> <p>Επιλεγμένο βιβλιογραφικό υλικό [Ενδεικτικά: Μπρωντέλ, Φ., Μεσόγειος, μτφρ. Μιτσotάκη, Κλ., τ. Α’-Γ’, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1991-1998]</p> <p>Αντιπροσωπευτικά κείμενα ιστοριογράφων - εκπροσώπων βασικών ιστορικών σχολών (παραδοσιακή ιστοριογραφία του 19ου αιώνα, Annales, Νέα Ιστορία κ.ά.).</p>

Α Τάξη: Κράτη, Θεσμοί και Διοίκηση, Ιδεολογικά Ρεύματα

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Οι μαθητές να είναι σε θέση:	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
1^η Θεματική: Μορφές κρατικής οργάνωσης κατά την Αρχαιότητα			
Α. Η αρχαία ελληνική πόλις των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων			
<p>1. Οι θεσμοί των ομηρικών κοινοτήτων ως προπομπός των θεσμών των πόλεων</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τον ρόλο που διαδραματίζει στην ομηρική κοινωνία ο καθένας από τους τρεις θεσμούς, η <i>βασιλεία</i>, η <i>βουλή</i> και η <i>συνέλευση</i> του <i>δήμου</i> και να αναγνωρίζουν σε αυτούς τις ιστορικές ρίζες, των μεταγενέστερων βασικών θεσμών της πόλης-κράτους. • Να αναγνωρίζουν ότι η σύμπραξη περισσότερων παραγόντων στην διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί ιστορικό προηγούμενο του μεταγενέστερου καταμερισμού καθηκόντων-αρμοδιοτήτων-εξουσιών εντός της πολιτείας. • Να εκτιμούν την επιδίωξη συν-αντίληψης εκ μέρους του <i>βασιλιά</i> γύρω από θέματα δημοσίου ενδιαφέροντος μέσω διαβούλευσης με τους άτυπους φορείς εξουσίας (<i>βουλή</i>, <i>λαϊκή συνέλευση</i>) ως στοιχείων πρώιμης συλλογικής πολιτικής διάνοιας που κυοφορεί την μορφή διακυβέρνησης των επόμενων αιώνων στο πλαίσιο της ελληνικής πόλης-κράτους. 	<p><u>Ανάκληση γνώσεων:</u> Ανάκληση γνώσεων από τα μαθήματα της ιστορίας και της αρχαίας ελληνικής γλώσσας των προηγούμενων ετών.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών:</u> Μελέτη αποσπασμάτων των ομηρικών επών, με αναφορά σε <i>πρώιμες μορφές πολιτείας</i> (θεοί, Φαίακες, Τρώες, Αχαιοί, Ιθακίσιοι) Μελέτη αποσπασμάτων σχετικής βιβλιογραφίας. Αντιπαραβολή προς τις απολιτικές-φυσικές κοινωνίες: <i>Κύκλωπες, Λαιστρυγόνες, Λωτοφάγοι</i></p> <p><u>Μελέτη μνημείων - Οπτικοποίηση:</u> Αναζήτηση παραστάσεων αγγειογραφίας με σκηνές μυθικών κοινοτήτων (συμβούλιο των Ολυμπίων, συγκέντρωση Αχαιών κ.ο.κ.). Αντιπαραβολή με σκηνές της τερατολογίας του Ομήρου.</p>	<p>Σχολικά εγχειρίδια παλαιότερων ετών [Ψηφιακό σχολείο. Διαδραστικά σχολικά βιβλία: http://ebooks.edu.gr/]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ομήρου <i>Ιλιάδα-Οδύσσεια</i></p> <p>Βιβλιογραφία: - Μπιργάλιας, Ν., <i>Πόλη και Πολιτικοί Θεσμοί στον Όμηρο</i>, Πατάκης, Αθήνα 2014 [= Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ομήρου <i>Οδύσσεια</i></p> <p>Παραστάσεις αγγείων από έντυπες ή ψηφιακές πηγές</p>
<p>2. Η ελληνική πόλις κατά την πλήρη διαμόρφωσή της (ύστεροι αρχαϊκοί-κλασικοί χρόνοι):</p> <p>2.1. Ορισμός της πόλεως, τα πολιτεύματα και οι βασικοί</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν σαφή αντίληψη της διαφοράς μεταξύ της αρχαίας πόλεως, ως αυτόνομης κρατικής 	<p><u>Ερμηνεία ιστορικών όρων:</u> Ορισμός της έννοιας «πόλις» στην αρχαία ελληνική. Αντιπαραβολή του αρχαίου</p>	<p>Λεξικά ιστορικών όρων, λεξικά αρχαίας και νέας ελληνικής, εγκυκλοπαίδειες [Ενδεικτικά: Κέντρο για την</p>

<p>πολιτειακοί-πολιτικοί θεσμοί</p> <p>(3 ώρες)</p>	<p>οντότητας με ιδιαίτερη πολιτική, κοινωνική, οικονομική, στρατιωτική οργάνωση και θρησκευτικό βίο, από την ομώνυμη σύγχρονη οικιστική μονάδα αστικού τύπου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν ιστορικά την έννοια της πόλης-κράτους βάσει των δομικών χαρακτηριστικών, των βασικών επιδιώξεων και των πολιτικών θεσμών της. • Να εξηγούν γιατί η πόλη-κράτος θεωρείται το κυρίαρχο πολιτικό και πολιτειακό μόρφωμα του κόσμου της ελληνικής αρχαιότητας, αλλά και ο φορέας διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού. • Να προσεγγίζουν κριτικά τις εξελίξεις της αρχαϊκής περιόδου που πιθανώς οδήγησαν στην εμφάνιση της πόλης-κράτους (συνοικισμός, λειτουργία κοινών ιερών, επίδραση ανάλογων πολιτικών δομών της Ανατολής κ.ο.κ.). • Να αναλύουν το πραγματικό και συμβολικό περιεχόμενο των βασικών δομικών χαρακτηριστικών της πόλης, του <i>άστεως</i> και της <i>ύπαιθρου χώρας</i>, επίσης, να έχουν συνείδηση της σημασίας που απέκτησε η <i>άγορά</i> ως δημόσιος οριοθετημένος χώρος συγκεντρώσεων, ο οποίος εξελίχθηκε σε πολιτικό, θρησκευτικό και οικονομικό κέντρο. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους βασικούς πολιτικούς-πολιτειακούς θεσμούς της πόλης (<i>εκκλησία του δήμου, βουλή, άρχοντες</i>) αναφορικά προς την κοινωνική προέλευση των μελών, τις εξουσίες-ευθύνες-αρμοδιότητες και την λειτουργία τους. • Να προσδιορίζουν το ιστορικό περιεχόμενο των όρων: γένος, 	<p>ελληνικού όρου «πόλις» προς τη λέξη «πόλη» της νέας ελληνικής.</p> <p>Συνεξέταση-αντιπαραβολή εννοιών: <i>πόλις</i> και <i>ἄστυ</i>, <i>πόλις</i> και <i>δήμος</i>, <i>πόλις</i> και <i>κοινότης</i>.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη πρωτογενών πηγών - Πίνακας δεδομένων:</u></p> <p>Σύγκριση-αντιπαραβολή των πρώιμων ανατολικών πολιτευμάτων προς την ελληνική πόλη-κράτος, αναφορικά προς τον χαρακτήρα της εξουσίας και την μορφή οικιστικής δόμησης του χώρου. Σύνθεση πίνακα δεδομένων ή ψηφιακού αρχείου προβολής (ppt). Εικονογράφηση</p> <p><u>Αναστοχασμός-εξαγωγή συμπερασμάτων:</u></p> <p>Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την κοσμοϊστορικής σημασίας εξέλιξη που σηματοδοτεί η πόλη-κράτος.</p> <p><u>Έρευνα υλικού-«Ανάγνωση» νομισμάτων:</u></p> <p>Αναζήτηση νομισμάτων του 6^{ου} αι. π.Χ. Αναγνώριση των πολιτικών-πολιτειακών αντιλήψεων της πόλης του στα πρώιμα νομίσματα (συμβολικές αναπαραστάσεις, πολιτικές αρχές, αξίες)</p>	<p>Ελληνική Γλώσσα. Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας <i>Liddle-Scott</i>]</p> <p>Ψηφιακά μέσα: Αρχαία εικόνων (μνημεία, ανασκαφικοί χώροι) από Ιστοσελίδες Αρχαιολογικών Μουσείων, ΥΠΠΟ (κόμβος <i>Οδυσσέας</i>) κ.ά.</p> <p>Σύνθεση υλικού-παρουσίαση σε αρχείο προβολής (ppt).</p> <p>Ψηφιακό υλικό από ιστοσελίδες: - Ινστιτούτο Μείζονος Ελληνισμού (Οικονομία-Αθήνα) - Historia Numorum. A Manual of Greek Numismatics - Νομισματικό Μουσείο & Google Art Project [Ενδεικτικά: αθηναϊκό νόμισμα της μετα-σολώνειας περιόδου (566-514 π.Χ.) http://www.snible.org/coins/hn/attica.html]</p>
--	---	---	---

<p>φρατρία, φυλή.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συλλάβουν το οξύμωρο μεταξύ του οικουμενικού χαρακτήρα που προσέλαβε ο ελληνικός πολιτισμός μέσω του θεσμού της πόλης και της πολυδιάσπασης που συνεπαγόταν για τον ελληνικό κόσμο η διαίρεση σε πόλεις-κράτη και, κατ' επέκταση, οι διαρκείς μεταξύ τους ανταγωνισμοί. <p><u>3^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίσουν τους μετασχηματισμούς και τις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό των πόλεων μεταξύ του 7^{ου}-5^{ου} αι. π.Χ., βάσει των οποίων πραγματώνεται η σταδιακή εξέλιξη του πολιτεύματος από τα στάδια της <i>αριστοκρατίας, ολιγαρχίας, τιμοκρατίας, τυραννίδας, ισονομίας, δημοκρατίας.</i> • Να αντιλαμβάνονται τις σύνθετες διαδικασίες-εξελίξεις που έλαβαν χώρα εντός της πόλης κράτους κατά τους αρχαϊκούς χρόνους και συνέτειναν στην διαμόρφωση συλλογικής-πολιτικής διάνοιας. • Να προσδιορίζουν τα στοιχεία που καθορίζουν την ταυτότητα του νέου ανθρώπου που συνιστά πυρήνα ύπαρξης της πόλης-κράτους: του <i>πολίτη-οπλίτη.</i> <p><u>4^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την βαθιά κρίση που θα εκδηλωθεί κατά τον 7^ο-6^ο αι. π.Χ. στο εσωτερικό των πόλεων μεταξύ των αριστοκρατών και των κατώτερων στρωμάτων για την κατοχή γης και πολιτικών δικαιωμάτων ως μία δυναμική που κυοφορεί εξελίξεις σε πολιτικό και πολιτειακό επίπεδο. • Να αναγνωρίζουν την σημασία της <i>καταγραφής του δικαίου</i> για την καλλιέργεια 	<p><u>Ερμηνεία πρωτογενών πηγών - Ανάκληση γνώσεων:</u> Μελέτη πηγών που αναφέρονται στον πόλεμο μεταξύ Αθήνας-Μεγάρων για τον έλεγχο της Σαλαμίνας ή μεταξύ Κορίνθου-Μεγάρων. Ανάπτυξη διαλόγου για τα αίτια πολέμου μεταξύ όμορων πόλεων-κρατών κατά τους αρχαϊκούς χρόνους. Αναφορά σε γεγονότα σύμπτυξης και διάλυσης συμμαχιών μεταξύ πόλεων των κλασικών χρόνων.</p> <p><u>Οπτικοποίηση δεδομένων:</u> Διαγραμματική απόδοση των κύριων οργάνων εξουσίας της πόλης-κράτους και των αρμοδιοτήτων-υποχρεώσεών τους.</p> <p><u>Μελέτη πηγών - Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πρωτογενούς και δευτερογενούς υλικού για το περιεχόμενο των εννοιών «πόλις» και «πολίτης» και την μεταξύ τους σχέση. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την έννοια του πολίτη, τις προϋποθέσεις ένταξης στο σώμα των πολιτών, τις ευθύνες-υποχρεώσεις που απέρρεαν από την θέση του πολίτη, την σημασία της πολιτικής συμμετοχής στην κλασική Αθήνα.</p> <p><u>Ερμηνεία Πηγών - Ετυμολογική ανάλυση ιστορικών όρων:</u> Μελέτη πηγών και αναζήτηση προσδιοριστικών όρων για την τάξη των ευγενών (<i>εὐπατρίδες, ἵπποβοται, ἵππεῖς, γεωμόροι, ἄριστοι, ἐσθλοὶ</i>) και για τα εξαθλιωμένα αγροτικά στρώματα (<i>πονηροί, κονίποδες, δειλοί, κακοί</i>).</p>	<p>Βιβλιογραφία: - Οικονομίδου, Μ., <i>Ελληνική Τέχνη: Αρχαία Νομίσματα</i>, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1996, σ. 106-107, εικ. 79. - Howgego, E.H., <i>Η αρχαία ιστορία μέσα από τα νομίσματα</i>, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2009, σ. 308.</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Πλούταρχος, Σόλων Πausανίας, Αριστοτέλης, Στράβων</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Αριστοτέλης</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Baslez, M.F., <i>Πολιτική Ιστορία του Αρχαίου Ελληνικού Κόσμου</i>, Πατάκης, Αθήνα 2013, [= Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου].</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ησίοδος, Σόλων, Αριστοτέλης, Πλούταρχος</p>
---	--	--

	<p>συνείδησης ισότητας των μελών της κοινωνίας έναντι του νόμου (<i>πολιτική ισότητα</i>) και της εισαγωγής νέων κριτηρίων κοινωνικής διαστρωμάτωσης για την διεύρυνση του πολιτικού σώματος των πόλεων (<i>ολιγαρχία-τιμοκρατία</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν το πολιτικό περιεχόμενο της τυραννίδας, και να ερμηνεύουν ένα φαινομενικά παράδοξο σχήμα: το «μοναρχικό» σχήμα της τυραννίδας συνέτεινε στην κατεύθυνση εμφάνισης συλλογικότερων μορφών διοίκησης. • Να αντιλαμβάνονται την διαμόρφωση του δημοκρατικού πολιτεύματος ως αποτέλεσμα μακράς διαδικασίας μετασχηματισμών σε επίπεδο ιδεολογίας της κοινωνίας της πόλης και σε επίπεδο θεσμών, η οποία δεν είχε παρόμοια ή ταυτόχρονη εξέλιξη, ούτε ολοκληρώθηκε στον ίδιο βαθμό στις διάφορες πόλεις-κράτη. 	<p>Αναζήτηση της ετυμολογίας των λέξεων σε λεξικά της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και λεξικά ιστορικών όρων.</p> <p><u>Επεξεργασία πρωτογενών πηγών – Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ:</u> Μελέτη πρωτογενούς και δευτερογενούς υλικού, παρακολούθηση video για τη νομοθεσία του Σόλωνα. Ανάπτυξη διαλόγου για τη σημασία που είχε η διαδικασία έγκρισης νόμου από συλλογικά όργανα κατά τους κλασικούς χρόνους, ως απείκασμα συλλογικής βούλησης.</p> <p><u>Μελέτη και ερμηνεία πηγών:</u> Μελέτη του γνωστού «<i>Διαλόγου για τα πολιτεύματα</i>» του Ηροδότου σχετικά με τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά των πολιτευμάτων. Κατασκευή ψηφιακού πίνακα δεδομένων.</p> <p><u>Σύνθεση διαγράμματος</u> για τις πολιτικές και πολιτειακές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην Αθήνα (από την αριστοκρατία της αρχαϊκής περιόδου στην ολοκληρωμένη μορφή δημοκρατίας των κλασικών χρόνων).</p>	<p>Λεξικά Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Ιστορικά Λεξικά</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Σόλων</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Γιούνη, Μ.Σ., <i>Νόμος Πόλεως. Δικαιοσύνη και νομοθεσία στην αρχαία ελληνική πόλιν. 1. Οι αρχαϊκοί χρόνοι</i>, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2006.</p> <p>Ντοκιμαντέρ από την Ιστοσελίδα «Κλειώ» της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων: «<i>Σόλων ο Αθηναίος</i>» (Κανάλι της ΒΟΥΛΗΣ) [http://histoirehistoire.weebly.com/sigma972lambdaomeganu.html]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ηρόδοτος, <i>Ιστ.</i> 3.80-83</p> <p>Σύγχρονα έργα για το θέμα [Ενδεικτικά: Πλωρίτης, Μ., «Το μπουλουόκι», στο: Νιάρχος, Θ.Θ. – Φωστιέρης, Α, <i>Επιφυλλίδες 1989-2004</i>, τ. Β (1993-2004), Η Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα 2010, 7-13: http://foundation.parliament.gr/central.aspx?slid=1131435112016461465276]</p>
<p>2.2. Η Αθηναϊκή Δημοκρατία των κλασικών χρόνων</p> <p>2.2.1. Η εγκαθίδρυση και η εξέλιξη της δημοκρατίας: οι μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, οι περαιτέρω δημοκρατικές ρυθμίσεις από το 487 έως το 452 π.Χ.</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν και να αναλύουν το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Κλεισθένη σε πλαίσιο μακροϊστορίας (μακρά διαδικασία διαμόρφωσης του δημοκρατικού πολιτεύματος) και μικροϊστορίας (κοινωνικοπολιτικές συγκρούσεις του τέλους του 6^{ου} 	<p><u>Κριτική μελέτη βιβλιογραφίας- Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη βιβλιογραφίας σχετικά με την διαίρεση της πόλης σε <i>φυλές, τριπτύες, δήμους</i> από τον Κλεισθένη. Ανάπτυξη διαλόγου για την σημασία που έχει η μετάβαση από την φυσική στην πολιτική μορφή οργάνωσης της πόλης.</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - P.Cartledge, <i>Η αρχαία ελληνική πολιτική σκέψη στην πράξη</i>, Αθήνα 2011 - Chr.Meier, <i>Η ελληνική καταγωγή της πολιτικής</i>, Αθήνα 2007, [κεφ.: <i>Ο Κλεισθένης και η θεσμοθέτηση της παρουσίας του πολίτη στην πολιτική σκηνή της Αθήνας</i>]</p>

<p>(2 ώρες)</p>	<p>αι. π.Χ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την σημασία της μεταρρύθμισης του Κλεισθένη για την ανατροπή των δομών της αριστοκρατικής πόλης και την εγκαθίδρυση καθεστώτος πολιτικής ισότητας (ισονομία), που θέτει τις βάσεις της μετέπειτα δημοκρατικής πολιτείας (Cartledge), αναπτύσσει μία «δημοκρατική δυναμική» (Μπιργάλιας). • Να αναγνωρίζουν την σημασία της ίδρυσης νέων πολιτικών οργάνων ευρείας συμμετοχής των πολιτών: της <i>Βουλής των Πεντακοσίων</i> και της <i>Ηλιαίας</i>. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έννοια της <i>αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας</i>, ως άσκησης <i>άμεσης εξουσίας-κυριαρχίας</i> από τον <i>δήμο</i>, το σύνολο των ενήλικων ανδρών που κατάγονταν από την πόλη, ανεξαρτήτως εισοδηματικών και ιδιοκτησιακών κριτηρίων. • Να κατανοούν και να αναλύουν τις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές συνθήκες, οι οποίες, κατά τον 5^ο αι. π.Χ., επιτάχυναν τους ρυθμούς εκδημοκρατισμού του πολιτεύματος, με έμφαση: <ul style="list-style-type: none"> - στην συμβολή των <i>θητών</i>, ως <i>ερετών</i>, κατά τη διάρκεια των Περσικών Πολέμων και της Αθηναϊκής Συμμαχίας-Ηγεμονίας, - στην σημασία του ναυτικού προγράμματος του Θεμιστοκλή (483-479 π.Χ.) για την προαγωγή δημοκρατικών λειτουργιών και την διαμόρφωση δημοκρατικών αντιλήψεων. • Να αντιλαμβάνονται και να αναλύουν τις συνιστώσες της περαιτέρω διαδικασίας εκδημοκρατισμού του πολιτεύματος κατά την διάρκεια 	<p><u>Σύνθεση διαγράμματος:</u> με θέμα την οργανωτική δομή της πόλης που καθιέρωσε ο Κλεισθένης.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη αρχαιολογικών και φιλολογικών πηγών:</u> Μελέτη πρωτογενούς (λογοτεχνικού και αρχαιολογικού) υλικού για την λατρεία των 10 επωνύμων ηρώων. Ανάπτυξη διαλόγου με θέμα την σημασία που είχε η καθιέρωση η δημόσιας λατρείας των <i>επωνύμων ηρώων</i> από τον Κλεισθένη, αλλά και η διατήρησή της αιώνες μετά την καθιέρωσή της. Αναγνώριση των αναγκών που ικανοποιούσε η λατρεία των <i>επωνύμων ηρώων</i> της Αθήνας κατά τα τέλη του 6^{ου} αι. π.Χ., κατά τα τέλη του 4^{ου} αι. π.Χ. και κατά τον 2^ο αι. μ.Χ.;</p> <p><u>Κριτική μελέτη φιλολογικών πηγών:</u> Μελέτη αποσπασμάτων σχετικά με την λειτουργία του νόμου ως προστάτη της εξουσίας του δήμου. Ανάπτυξη διαλόγου για τις πεποιθήσεις και τα αισθήματα που θα είχε ένας Αθηναίος της κλασικής περιόδου έναντι του Νόμου και της Πολιτείας. Ανάλυση των ιστορικών γεγονότων, τα οποία θα συνέβαλαν, κατά την κρίση των μαθητών, στην γέννηση αυτών των πεποιθήσεων/ αισθημάτων.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη και ερμηνεία πρωτογενών και δευτερογενών πηγών:</u> Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών για την ανάπτυξη της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος και της δημόσιας υπηρεσίας κατά τους κλασικούς χρόνους.</p> <p><u>Διαδραστική άσκηση με χρήση πολυμέσων:</u> Μελέτη της ιστορίας των ανθρώπων και των θεσμών της Αθήνας μέσω διαδραστικής περιπέτειας στον χώρο της</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Παισανία, <i>Ελλ. Περ.</i> 1.5.</p> <p>Ψηφιακό Υλικό: Άρθρο από την ιστοσελίδα του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (Ε.Ι.Ε.) με θέμα «<i>Βάθρο των Επωνύμων Ηρώων (420 π.Χ., 6^η φάση περί το 330 π.Χ.)</i>»: http://www.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Eponymous_Heroes.aspx</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Finley, M., <i>Η πολιτική στον αρχαίο κόσμο</i>, μτφρ. Βουτσάκη, Σ., Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 1996</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ευριπίδης, <i>Θουκυδίδης</i></p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Πλούταρχος, <i>Ηρόδοτος</i></p> <p>Δευτερογενείς πηγές</p> <p>Ψηφιακό υλικό: Διαδραστική περιπέτεια: από τον ψηφιακό δίσκο (DVD-ROM) του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού με τίτλο: «<i>Συνάντηση στην αρχαία</i></p>
-----------------	--	---	---

	<p>της περιόδου 462-452 π.Χ. και, ειδικότερα, τα αίτια της αποκορύφωσής της με τον Εφιάλτη και κατά τους χρόνους που δεσπόζει ο Περικλής στην αθηναϊκή πολιτική σκηνή.</p>	<p>αρχαίας Αγοράς των Αθηνών.</p> <p><u>Σύνθεση ψηφιακού πίνακα ιστορικών εννοιών:</u> ισονομία, ισηγορία, ισοκρατία, ισοψηφία, δημοκρατία (άμεση δημοκρατία, ριζοσπαστική δημοκρατία), ερέτες, οστρακισμός, τριττύες, φυλές, δήμοι, επώνυμοι ήρωες, μισθοφορά, δοκιμασία, χορηγία, λειτουργία.</p>	<p>αγορά»: http://www.ime.gr/multimedia/dvdrom/agora/index.html#</p>
<p>2.2.2. Η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών: Εκκλησία του Δήμου, Βουλή των 500, Ηλιαία (2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα βασικά όργανα της αθηναϊκής δημοκρατικής πολιτείας και να προσδιορίζουν: τον βαθμό πρόσβασης των κοινωνικών τάξεων σε αυτά, τον τρόπο λειτουργίας και τις αρμοδιότητές τους. • Να αναλύουν τα βασικά γνωρίσματα της αθηναϊκής δημοκρατίας: τον συλλογικό και ενιαύσιο χαρακτήρα των αρχών, την επιλογή των αξιωματούχων με κλήρωση, την άσκηση αυστηρού ελέγχου τους εκ μέρους του δήμου. Να κατανοούν τον ρόλο των παραπάνω στην αποτροπή ανάπτυξης μορφών προσωποπαγούς εξουσίας. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να αναλύουν την σημασία που προσέλαβε η Εκκλησία του δήμου ως κυρίαρχο όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας με την επέκταση των εξουσιών της σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου. • Να συγκρίνουν την Βουλή των 500 προς τα βουλευτικά σώματα άλλων πόλεων-κρατών της κλασικής εποχής όσον αφορά στον αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα και το εύρος των αρμοδιοτήτων της. • Να κατανοούν τον χαρακτήρα της Ηλιαίας ως λαϊκού δικαστηρίου με ισχυρή/πολυμελή λαϊκή 	<p><u>Κριτική μελέτη πηγών – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πρωτογενών πηγών και εντοπισμός των επιμέρους χαρακτηριστικών του δημοκρατικού πολιτεύματος που εκτίθενται σε αυτές. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την αναγκαιότητα τήρησης αυτών των αρχών σε όλες τις πολιτείες δικαίου και διατύπωση απόψεων σχετικά με νοσηρά στοιχεία που καταστρατηγούν την εφαρμογή αυτών των αρχών και οδηγούν στα γνωστά φαινόμενα κρίσης του δημοκρατικού πολιτεύματος.</p> <p><u>Κριτική μελέτη πηγών – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πηγών και ανάπτυξη διαλόγου για την αθηναϊκή Εκκλησία του δήμου, για την προβλεπόμενη διαδικασία που τηρούνταν στις συνελεύσεις, για περιπτώσεις παρεκτροπής από τα καθιερωμένα ήθη. Αναφορά στους κινδύνους που διέκριναν κάποιοι πολιτικοί από την κυριαρχία του δήμου (ο φόβος της οχλοκρατίας).</p> <p>Ανάπτυξη διαλόγου με θέμα την σύγκριση της αθηναϊκής δημοκρατίας (άμεση, γενικευμένης συμμετοχικότητας, ριζοσπαστική) με μορφές σύγχρονης δημοκρατίας (κοινοβουλευτική, αντιπροσωπευτική, αβασίλευτη κ.ο.κ.).</p> <p><u>Σύνθεση ψηφιακού πίνακα εννοιών:</u></p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Θουκυδίδης, Ευριπίδης, Αριστοτέλης</p> <p>Συμμετοχή στο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη δημοκρατία. [Αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού με θέμα: - «Αθηναϊκή Δημοκρατία: Πολιτειακοί Θεσμοί» - «Εχθροί της Δημοκρατίας: Ναζισμός» http://foundation.parliament.gr/central.aspx?sid=1101444114016461453616]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Θουκυδίδης, Αισχύνης, Δημοσθένης</p> <p>Σύγχρονα δοκίμια κοινωνικού προβληματισμού με θέμα την δημοκρατία, την υπόσταση και τη σημασία της, την κρίση που διέρχεται στην εποχή μας.</p> <p>Λεξικά Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας - Ιστορικά Λεξικά</p>

	αντιπροσώπευση, και την σημασία που είχε η επέκταση των αρμοδιοτήτων της και σε ζητήματα πολιτικής και αστικής δικαιοσύνης.	Ιστορική ερμηνεία των όρων: <i>ισονομία, ισοτιμία, ισηγορία, χειροτονία, προβούλευμα, οστρακισμός, γραφή παρανόμων, εισαγγελία, γραφαί/δίκαι, Θόλος, Βουλευταί, Ηλιασταί, ψηφοφορία, Στρατηγοί.</i> Πρόσθεση των νέων δεδομένων στον ψηφιακό πίνακα εννοιών της προηγούμενης ώρας.	
<p>2.2.3. Οι υλικές προϋποθέσεις της δημοκρατίας: λειτουργίες-μισθοί-θεωρικά</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την ύπαρξη αμφίδρομης σχέσης μεταξύ της οικονομικής ισχυροποίησης της Αθήνας και της πολιτικής, στρατιωτικής, πολιτιστικής ανάπτυξης της πόλης κατά τον 5^ο αι. π.Χ. • Να κατανοούν ότι η θέσης της πόλης, ως ηγέτιδας δύναμης, και η κατοχή του μεγαλύτερου εμπορικού-ναυτιλιακού κέντρου εντός της Ηγεμονίας συνεπάγονταν για την Αθήνα ένα πλήθος άμεσων ή έμμεσων εσόδων, συνεπώς της παρείχαν εξαιρετικές οικονομικές δυνατότητες. • Να αντιλαμβάνονται ότι η λήψη μέτρων <i>κοινωνικής πρόνοιας</i> εκ μέρους της πόλης (μέσα του 5^{ου} αι. π.Χ.) είχε άμεση επίδραση στον δημόσιο βίο. Ιδιαίτερος να αναγνωρίζουν την σημασία της <i>μισθοφορίας</i> για την διεύρυνση της συμμετοχής των λαϊκών στρωμάτων στα κοινά. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του θεσμού των «<i>λειτουργιών</i>» ως μέτρου κοινωνικής δικαιοσύνης, συνεπώς και ως στοιχείου κοινωνικής συνοχής και αποσόβησης εντάσεων για την κοινωνία της πόλης. 	<p><u>Έρευνα υλικού - Μελέτη πρωτογενούς πηγής- Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Αναζήτηση από το διαδίκτυο επιγραφικού υλικού σχετικού με τον καθορισμό του ύψους και του τρόπου καταβολής του φόρου εκ μέρους των συμμάχων στο πλαίσιο της Ηγεμονίας. Αναζήτηση πληροφοριών για την λεγόμενη «<i>Στήλη της εξηκοστής</i>». Ανάπτυξη διαλόγου για τον τρόπο διαχείρισης του ταμείου από τους Αθηναίους.</p> <p><u>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ</u> για το Επιγραφικό Μουσείο της Αθήνας, στο οποίο γίνεται αναφορά στους φορολογικούς καταλόγους του συμμαχικού ταμείου. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την σημασία των αθηναϊκών ψηφισμάτων ως μνημείου της αθηναϊκής δημοκρατίας, αλλά και ως μνημείου της Αθηναϊκής Ηγεμονίας.</p> <p><u>Μελέτη πηγών – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πηγών σχετικά με την θεσμοθέτηση του <i>θεωρικού</i> ταμείου, πιθανώς λίγο μετά τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την σημασία του θεσμού.</p> <p><u>Μελέτη βιβλιογραφίας</u> σχετικά με την λειτουργία του θεάτρου ως μέσου δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης των πολιτών και πρόνοιας της πόλης για την ανανέωση των δημοκρατικών αξιών και την ενδυνάμωση του</p>	<p>Επιγραφικό υλικό: Αθηναϊκή επιγραφή που αφορά σε τροποποίηση του φόρου των συμμάχων (Περίοδος Πελοποννησιακού Πολέμου-430 π.Χ.?). [Centre for the Study of Ancient Documents: http://www.csad.ox.ac.uk/CSAD/Images/00/Image17.html]</p> <p>Ψηφιακό υλικό: Εκπομπή «Μετα-μουσείο» της ET1 (2012) για το Επιγραφικό Μουσείο της Αθήνας: https://www.youtube.com/watch?v=54huEVGTyvE</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Πλούταρχος, Σχόλια Δημοσθένους, Φώτιος</p> <p>Ενδεικτικά αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Meier, Chr. <i>Η πολιτική τέχνη της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας</i>, μτφρ. Μανακίδου, Φ., Καρδαμίτσας 1997. - Μαρκαντωνάτος, Α.Γ. κ.ά. (επιμ.), <i>Θέατρο και Πόλη. Αττικό</i></p>

		<p>δημοκρατικού βίου.</p> <p><u>Έρευνα υλικού - Κατάρτιση πίνακα δεδομένων:</u> Αναζήτηση πληροφοριών για τα είδη των λειτουργιών και συγκρότηση πίνακα δεδομένων με κατανομή αυτών αναλόγως προς: α) την παρεχόμενη υπηρεσία: <i>τριηραρχία, χορηγία, γυμνασιαρχία, εστίασις, προστατεία ή αρχιθεωρία, η ιπποτροφία</i>, β) την μονιμότητα, την περιοδικότητα ή τον εφάπαξ χαρακτήρα της παροχής: <i>τακτικές και έκτακτες.</i></p> <p><u>Έρευνα υλικού - Κατάρτιση πίνακα δεδομένων:</u> Σύνθεση πίνακα με τις ποικίλες κατηγορίες εσόδων που είχε η αθηναϊκή πόλη κατά την περίοδο της μεγάλης ακμής της, χαρακτήρας, σημασία. Σύνθεση υλικού-παρουσίαση σε αρχείο προβολής (ppt).</p>	<p><i>Δράμα, Αθηναϊκή Δημοκρατία και Αρχαία Ελληνική Θρησκεία</i>, Gutenberg, Αθήνα 2012, σ. 15-38.</p> <p>Ψηφιακό Υλικό: [Ενδεικτικά: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (Οικονομία-Αθήνα). «<i>Λειτουργίες: Ιδιοτέλεια μετά Φιλοτιμίας</i>»: http://www.ime.gr/chronos/05/gr/economy/index_500.html]</p> <p>Πύλη για την Ελληνική γλώσσα. «<i>Η εποχή του Περικλή</i>»: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/content.html?t=3,1773 Επιπλέον ιστοσελίδες: Αρχαιολογικών Μουσείων, ΥΠΠΟ (κόμβος Οδυσσέας), Πανεπιστημίων</p>
		<p>ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ – ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ:</p> <p><u>Συγκρότηση οριζόντιου άξονα γεγονότων</u> με τοποθέτηση των σημαντικών ημερομηνιών και γεγονότων που σχετίζονται με την εξέλιξη του αθηναϊκού πολιτεύματος</p> <p><u>Gallerie ιστορικών προσωπικοτήτων:</u> Με τη βοήθεια αξιόπιστων ιστοσελίδων ή βιβλιογραφικού υλικού, δημιουργία «πινακοθήκης» με πληροφορίες για τις σημαντικότερες προσωπικότητες που έπαιξαν ρόλο στην εξέλιξη του αθηναϊκού πολιτεύματος. Εικονογράφηση με πορτρέτα των ανδρών από μνημεία της αρχαιότητας.</p>	<p>Ψηφιακό υλικό: [Ενδεικτικά: Πρόγραμμα PBS (National Center for History in School - University of California-L. A.): «<i>The Greeks. Crucible of Civilisation</i>»: http://www.pbs.org/empires/thegreeks/htmlver/]</p> <p>Ψηφιακό πληροφοριακό υλικό [Ενδεικτικά: - από το «Γλωσσάρι» του κόμβου «<i>Οδυσσέας</i>» του ΥΠΠΟ: http://odysseus.culture.gr/a/5/ga50.jsp?fletter=1 - από το Πρόγραμμα PBS (National Center for History in School - University of California-L. A.): «<i>The Greeks. Crucible of Civilisation</i>»: http://www.pbs.org/empires/thegreeks/htmlver/]</p>

		<p><u>Ανάπτυξη διαλόγου</u> με προτεινόμενα θέματα: - «<i>Η σημασία της αθηναϊκής δημοκρατίας για τον σύγχρονο κόσμο: αναγνώριση και αμφισβήτηση</i>» - «<i>Αντιπαράβολη μεταξύ του αρχαίου και του σύγχρονου πολίτη αναφορικά προς τον βαθμό πολιτικής συνείδησης, δianoίας και στάσης τους</i>».</p> <p>ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ:</p> <p><u>I. Εκπαιδευτικός Περίπατος στην περιφέρεια της Ακρόπολης:</u> Προετοιμασία μέσω αναζήτηση πληροφοριών για τα βασικότερα αρχαιολογικά μνημεία της Αθήνας της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου. Σχεδίαση της διαδρομής και επισήμανση των μνημείων. Προετοιμασία της ξενάγηση στον χώρο και της παρουσίασης συγκεκριμένων μνημείων από ομάδες 3-4 μαθητών.</p> <p><u>II. Προετοιμασία επίσκεψης στον ιερό βράχο της Ακρόπολης.</u> Μελέτη σχετικού υλικού από αξιόπιστες ιστοσελίδες. Παρακολούθηση σχετικών video-ντοκιμαντέρ</p> <p><u>III. Προετοιμασία επίσκεψης στον χώρο της αρχαίας Αγοράς.</u> Μελέτη σχετικού υλικού από αξιόπιστες ιστοσελίδες.</p> <p><u>IV. Εκπαιδευτική εκδρομή:</u> Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό</p>	<p>Σύγχρονα έργα κοινωνικού προβληματισμού για την κρίση της δημοκρατίας και την κυρίαρχη τάση του ιδιωτεύειν.</p> <p>Ενδεικτικά αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Αρβελέρ, Ε. - Aymard, M. (επιμ.), <i>Οι Ευρωπαίοι</i>, μτφρ. Μπουρλάκης, Π., Σαββάλας, Αθήνα 2004. - Πλωρίτης, Μ. (επιμ.), <i>Έρωσ Ελευθερίας και Δημοκρατίας</i>, Καστανιώτης, Αθήνα 1993</p> <p>Ψηφιακό υλικό από: - την ιστοσελίδα του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών: «Σκοτεινοί Αιώνες-Κλασικοί Χρόνοι»: http://www.eie.gr/archaeologia/gr/chapter_more_2.aspx - τον κατάλογο (e-book) του Μουσείου Ακροπόλεως, από την Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Κοινοφελούς Ιδρύματος Ι.Λάτση: http://www.latsis-foundation.org/default.asp?pid=92&la=1&libID=1&bid=5</p> <p>Ψηφιακό υλικό από την ιστοσελίδα «ΟΔΥΣΣΕΥΣ» του Υπουργείου Παιδείας «Ακρόπολη»: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2384 Video του PBS: «The secrets of Parthenon»: https://www.youtube.com/watch?v=ydbOkn9hqxo</p> <p>Βιβλιογραφία και ψηφιακό υλικό [Ενδεικτικά: - Ψηφιακή συλλογή εικονικής πραγματικότητας του ΙΜΕ: http://project.athens-agera.gr/index.php?view=ktirio&pid=7&lang_id=gr - Camp, J.M., <i>Η αρχαία αγορά της Αθήνας II: οδηγός στον αρχαιολογικό χώρο</i>, μτφρ. Κλεώπα, Μ., ΜΙΕΤ, Αθήνα 2012.</p> <p>Αφιερωματικός τόμος (e-book) του Αρχαιολογικού Μουσείου</p>
--	--	--	--

		<p>Μουσείο Πειραιά, στο Ναυτικό Μουσείο Πειραιά και στα Μακρά Τείχη.</p> <p>Προετοιμασία της εκδρομής. Συλλογής πληροφοριών από αξιόπιστες ιστοσελίδες Παρακολούθηση video.</p>	<p>Πειραιά, από την Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Κοινοφελούς Ιδρύματος Ι.Λάτση: http://www.latsis-foundation.org/default.asp?pid=92&la=1&libID=1&bID=3</p> <p>Απόσπασμα της εκπομπής «Περσικόπιο» της πρώην Ε.Ρ.Τ. με αφιέρωμα στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος: http://www.hppt-archives.gr/v3/public/main/pag_e-assetview.aspx?tid=0000069865&tsz=0&autostart=0</p>
--	--	---	--

B. Πολυεθνικά κράτη των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων

<p>1. Η αυτοκρατορία των Αχαιμενιδών: σύντομη πολιτική ιστορία και σκιαγράφηση της διοικητικής της οργάνωσης σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκθέτουν τους παράγοντες που επέτρεψαν την σύσταση και την μακραίωνη επιβίωση του πολυεθνικού κράτους των Αχαιμενιδών για διάστημα τεσσάρων αιώνων και έως την κατάκτηση του από τον Αλέξανδρο. • Να αναλύουν τα συστατικά στοιχεία της κρατικής ιδεολογίας (απολυταρχική-θεοκρατική εξουσία του Μ. Βασιλέως, αέναος επεκτατισμός-σύσταση κοσμοκρατορίας, σύστημα διοικητικών- φορολογικών περιφερειών, εκτεταμένο δίκτυο αξιωματούχων, ιερατείο) και να αναγνωρίζουν τα στοιχεία μοναρχικής προβολής (τιτλοφορία, αυλική τελετουργία-τυπολογία, ηγεμονική αρχιτεκτονική). • Να αναγνωρίζουν την σημασία της υλοποίησης έργων μεγάλης κλίμακας από τον Μ. Βασιλέα (κωδικοποίηση των νόμων, κοπή νομίσματος, χάραξη οδικού δικτύου) ως συνεκτικού παράγοντα των λαών της αυτοκρατορίας. Ιδιαίτερως, να αποδίδουν την λειτουργική αξία και το ιδεολογικό περιεχόμενο της «<i>βασιλῆος ὁδοῦ</i>». • Να προσεγγίζουν κριτικά την 	<p><u>Συγκριτική μελέτη μνημείων - Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Αναζήτηση «πορτρέτων» των Περσών βασιλέων Κύρου Β΄, Καμβύση, Δαρείου και Ξέρξη και ερμηνεία της χρήσης συμβόλων εξουσίας (<i>insignia</i>) και στερεοτύπων (στάση σώματος, ένδυση-οπλισμός, κόμμωση κ.ά.) για την απόδοση της ιρανικής αυτοκρατορικής ιδεολογίας. Αναφορά στον ρόλο των αυτοκρατορικών τεχνών (μνημειώδης αρχιτεκτονική, γλυπτική, πορτρέτο, νόμισμα) για την νομιμοποίηση της μοναρχίας και την προβολή της εικόνας του μονάρχη.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη - ερμηνεία πηγών:</u> Μελέτη πηγών σχετικά με την περσική απολυταρχική εξουσία, την διοικητική ή την στρατιωτική οργάνωση των Περσών. Κατασκευή πίνακα δεδομένων. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τον βαθμό αντικειμενικότητας των συγγραφέων και τους παράγοντες διαμόρφωσης της οπτικής τους.</p> <p><u>Μελέτη-ερμηνεία πηγής και έρευνα υλικού:</u> Μελέτη αποσπάσματος για την «<i>βασιλῆος ὁδόν</i>» και ερμηνεία της αξίας του τεχνικού έργου.</p>	<p>Ψηφιακό ή έντυπο υλικό με παραστάσεις Περσών βασιλέων: [Ενδεικτικό υλικό: - ανάγλυφες παραστάσεις από τον τάφο του Δαρείου στο Naqsh-e-Rostam της Περσέπολης: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_kings_of_Persia - χρυσός δαρειακός του 490 π.Χ. http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Achaemenid_coin_daric_420BC_front.jpg]</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: [Ενδεικτικά: Ενεπεκίδου, Α. (επμ.), <i>Η μάχη του Μαραθώνα</i>, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2010, σ. 12-27]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ηρόδοτος, Ξενοφών, Αινείας Τακτικός</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ηροδότου, <i>Ιστ.</i> 4.166.</p>
---	--	--	---

	<p>στάση των Περσών έναντι των κατακτημένων λαών της αυτοκρατορίας σε θέματα πολιτισμικής και θρησκευτικής ανεκτικότητας.</p>	<p>Αναζήτηση άλλων χωρίων του Ηροδότου που αναφέρονται σε σημαντικά τεχνικά έργα που εκπονήθηκαν από τους Αχαιμενίδες.</p> <p><u>Διεπιστημονική-διαδραστική διδασκαλία:</u> Παράλληλη διδασκαλία της Ιστορίας και της Αγγλικής Γλώσσας μέσω παρακολούθησης και επεξεργασίας video αγγλικής εκφώνησης με θέμα την Περσική Αυτοκρατορία.</p>	<p>Επιλεγμένο απόσπασμα από video της σειράς «<i>The Secrets of Archaeology</i>» με τίτλο «<i>At the Court of the King of Kings</i>»: https://www.youtube.com/watch?v=jtaLmBWuj8c</p>
<p>2. Σύνομη παρουσίαση των βασιλείων στην Ελλάδα κατά τους κλασικούς χρόνους (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι η Σπάρτη αποτελεί μοναδική περίπτωση πόλης-κράτους που διατηρεί κατά τους ιστορικούς χρόνους τον θεσμό της (διπλής) βασιλείας, παρότι δεν διαθέτει τυπικά βασιλικό, αλλά ένα μεικτό, ιδιάζοντος χαρακτήρα πολίτευμα . • Να περιγράψουν την δομή και τη λειτουργία των βασικών πολιτειακών οργάνων της σπαρτιατικής πολιτείας. • Να αναλύουν τον χαρακτήρα της μοναρχικής εξουσίας στα κράτη του βόρειου ελλαδικού χώρου (Μακεδονία, Ήπειρο, Θεσσαλία) και να εκθέτουν α) τους λόγους που δεν ακολούθησαν την πολιτειακή εξέλιξη των υπόλοιπων ελληνικών κοινοτήτων και β) τα αίτια της εισόδου τους στο ιστορικό προσκήνιο σε μεταγενέστερους χρόνους. • Να κατανοήσουν τον καθοριστικό ρόλο που θεωρείται ότι διαδραμάτισε η πολιτειακή και πολιτική δομή του κράτους τους στην διατυπωμένη από περισσότερους συγγραφείς των ελληνικών πόλεων-κρατών άποψη ότι είναι βάρβαροι. 	<p><u>Συγκριτική μελέτη - ερμηνεία πηγών:</u> Μελέτη χαρακτηριστικών της σπαρτιατικής διπλής βασιλείας από πρωτογενείς πηγές (αναγωγή καταγωγής σε μυθικό ήρωα, αρμοδιότητες-εξουσίες, περιστολή εξουσιών από τα λοιπά πολιτικά όργανα, απόδοση τιμών, σύγκρουση των δύο βασιλέων).</p> <p><u>Ανάλυση εννοιών:</u> Ιστορική ερμηνεία των επιθέτων «λακωνικός», «σπαρτιατικός», «δωρικός» (κυριολεκτική-μεταφορική χρήση) στην νέα ελληνική γλώσσα και αιτιολόγηση.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη - ερμηνεία πηγών:</u> Μελέτη αποσπασμάτων πρωτογενών και δευτερογενών πηγών με θέμα την μακεδονική βασιλεία, επίσης τις σχέσεις μεταξύ Μακεδόνων και λοιπών Ελλήνων και τις αντιλήψεις των δεύτερων για τους πρώτους έως τον 4^ο αι. π.Χ.</p> <p><u>Μελέτη – ερμηνεία πηγών:</u> Μελέτη πρωτογενών πηγών και διεξαγωγή διαλόγου με θέμα την πολιτική προσαρμογής του Φιλίππου, και στη συνέχεια του Αλέξανδρου, στις παραδόσεις των ελληνικών πόλεων, επίσης την στάση των πόλεων έναντι της νέας εξουσίας: εκδήλωση εχθρικής διάθεσης - αποδοχή</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Ηρόδοτος, Αριστοτέλης, Πλούταρχος</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Rhodes, P.J., <i>Οι ελληνικές πόλεις-κράτη. Μια συλλογή πηγών</i>, μτφρ. Ξυδόπουλος, Ι., Παπαδήμας, Αθήνα 2011, σ. 106-108.</p> <p>Λεξικά της Νέας Ελληνικής Γλώσσας Ιστορικά Λεξικά</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Θουκυδίδης, Αρριανός, Αλεξ.Ανάβ., Διόδωρος Σικελιώτης, Δημοσθένης</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Ξυδόπουλος, Γ., <i>Κοινωνικές και πολιτιστικές σχέσεις των Μακεδόνων και των άλλων Ελλήνων</i>, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2006</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Ιουστίνος, Διόδωρος Σικελιώτης, Αρριανός</p>

		<p>της νέας εξουσίας ως στοιχείου ενότητας των Ελλήνων.</p> <p><i>Παρακολούθηση video</i> σχετικά με την εποχή του Φιλίππου Β΄ και των ανασκαφών του Μ. Ανδρόνικου στην Βεργίνα (αρχ. Αιγές) Διεξαγωγή διαλόγου σχετικά με:</p> <p>α) την σημασία των αρχαιολογικών ευρημάτων για την επέκταση της γνώσης μας γύρω από την ελληνική αρχαιότητα,</p> <p>β) των διαστάσεων που προσέλαβε το θέμα υπό το πρίσμα του βαλκανικού εθνικισμού κατά τους νεότερους χρόνους.</p>	<p>Ντοκιμαντέρ του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων με τον Μανώλη Ανδρόνικο και τίτλο «Ο ελληνικός πολιτισμός της Μακεδονίας»: https://www.youtube.com/watch?v=Wpq8y EgrXU</p>
<p>3. Η αυτοκρατορία του Αλεξάνδρου: σύντομη παρουσίαση της εκστρατείας, μέθοδοι διοικητικής οργάνωσης-αξιοποίηση μερίδας της ιρανικής άρχουσας τάξης</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα κίνητρα και τους στόχους της εκστρατείας στην Ασία, όπως αυτά διαμορφώθηκαν υπό την επίδραση της ελληνικής παιδείας - της μακεδονικής ηγεμονικής αγωγής του Αλέξανδρου και της θέσης του ως εκπροσώπου του Κορινθιακού Συνεδρίου και της Πανελληνίας Ιδέας. • Να αναλύουν την τριαδική δομή ηγεσίας του Αλέξανδρου: <i>μακεδονική βασιλεία, ασιατική μοναρχία, πανελλήνια συμμαχία.</i> • Να αναγνωρίζουν την σημασία που είχε η πολιτική συγκερασμού ασιατικών και ελληνικών στοιχείων, την οποία ακολούθησε ο Αλέξανδρος κατά την διοικητική αναδιοργάνωση της Ασίας, για την διατήρηση της ηγεσίας του επί της αχανούς αυτοκρατορίας. • Να κατανοήσουν την κοσμοϊστορική σημασία του πολυεθνικού κράτους του Αλεξάνδρου για την έξοδο από τα μικρής κλίμακας κράτη στην ιστορία του ελληνορωμαϊκού κόσμου κατά τους επόμενους αιώνες. 	<p><i>Μελέτη ιστορικού χάρτη – Ψηφιακή αναπαράσταση της πορείας - Χρήση διαδραστικού δίσκου:</i> παρατήρηση της έκτασης - επισήμανση της εξάπλωσης του κράτους σε ιστορικό χάρτη – εντοπισμός των ορίων.</p> <p>Διεξαγωγή διαλόγου σχετικά με τους παράγοντες που συντέλεσαν στην διατήρηση της εξουσίας του Αλέξανδρου στην αχανή αυτοκρατορία.</p> <p><i>Συμμετοχή σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα</i> του Αρχείου Χαρτογραφικής Κληρονομιάς για την γεωγραφική εξάπλωση του κράτους του Αλέξανδρου.</p> <p><i>Μελέτη πρωτογενών - δευτερογενών πηγών:</i></p> <p>Μελέτη υλικού και αναγνώριση στοιχείων σχετικά με πράξεις συμβολικής-τελετουργικής κατάκτηση της Ασίας από τον Αλέξανδρο</p> <p>Ανάπτυξη διαλόγου για την σημασία της σκηνοθεσίας έναρξης της εκστρατείας με πράξεις τελετουργικής πλαisiώσης.</p>	<p>Ιστορικός χάρτης [Ενδεικτικά: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. Αλέξανδρος: Ψηφιακή αναπαράσταση της πορείας, Διαδραστικός Δίσκος, Εγκυκλοπαίδεια http://alexandros.ime.gr/]</p> <p>Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα [Ενδεικτικά: Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Αρχείου Χαρτογραφικής Κληρονομιάς του Γενικού Αρχείου του Κράτους με θέμα «Ο κόσμος του Αλέξανδρου: μια ματιά στην γεωγραφική διάσταση της εκστρατείας» http://www.maplibrary.gr/Alexandros_el.htm]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Αρριανός</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Gehrke, H.-J., <i>Ιστορία του Ελληνιστικού Κόσμου</i>, μτφρ. Χανιώτη, Αγγ., ΜΙΕΤ, Αθήνα 2003, σ. 204-205, 213-214</p>

		<p><u>Μελέτη πηγών - Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πηγών σχετικά με την πολιτική προσαρμογής της εξουσίας του Αλέξανδρου στις τοπικές πολιτικές και θρησκευτικές παραδόσεις. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τους λόγους της υιοθέτησης παραδόσεων των κατακτημένων λαών από τον Αλέξανδρο και τις αντιδράσεις που αυτή προξένησε στις τάξεις των Μακεδόνων.</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Αρριανός, Διόδωρος, Πλούταρχος</p>
<p>4. Τα ελληνιστικά κράτη:</p> <p>4.1. Ο χαρακτήρας της ελληνιστικής μοναρχίας</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τους λόγους που οδήγησαν σε διάσπαση την αυτοκρατορία του Αλέξανδρου και να εκθέτουν σε αδρές γραμμές την φυσιογνωμία των κρατών που προήλθαν από τους πολυετείς αγώνες των Διαδόχων. • Να αναπτύσσουν τον χαρακτήρα της μακεδονικής μοναρχίας, με έμφαση στον ρόλο και τις πηγές εξουσίας του μονάρχη, επίσης στα μέσα εδραίωσης-νομιμοποίησης της αρχής του. • Να αναλύουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα των σχέσεων μεταξύ των φορέων εξουσίας (μονάρχη, μακεδονική ηγεσία) με τις ελληνικές πόλεις, τις τοπικές elit και τους γηγενείς πληθυσμούς και να αναγνωρίζουν την σημασία τους για την συνοχή και την επιβίωση των μακεδονικών βασιλείων. 	<p><u>Άσκηση σε διαδραστικό χάρτη:</u> Μελέτη των ελληνιστικών βασιλείων, όπως προέκυψαν μετά τους πολέμους των Διαδόχων από ψηφιακό χάρτη και εκπόνηση άσκησης χρωματισμού των βασιλείων.</p> <p><u>Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πηγών για την δημιουργία των βασιλείων και την ανάληψη της εξουσίας από τους Διαδόχους. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τις αιτίες που οδήγησαν από το ιδεώδες διατήρησης της ενιαίας αυτοκρατορίας του Αλέξανδρου στην διάσπασή της και στην ίδρυση των ελληνιστικών βασιλείων.</p> <p><u>Έρευνα υλικού-Μελέτη έργων τέχνης:</u> Αναζήτηση αντιπροσωπευτικών έργων προβολής των ελληνιστικών μοναρχών και της μακεδονικής αριστοκρατίας (αρχιτεκτονική των ανακτόρων, μωσαϊκά, ελληνιστικό πορτρέτο). Εντοπισμός των συμβόλων εξουσίας με έμφαση στην σύζευξη στοιχείων της μακεδονικής βασιλείας και των κατά τύπους παραδόσεων.</p>	<p>Διαδραστικός χάρτης ελληνιστικών βασιλείων από την ιστοσελίδα «<i>Η Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη</i>»: http://www.e-yliko.gr/htmls/istoria/maps/files/EllinistikaBasileia/ellinistikaBasileia.html</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: [Ενδεικτικά: Διόδωρος 12, 39, 5]</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Walbank, W., <i>Ο Ελληνιστικός Κόσμος</i>, μτφρ. Δαρβέρης, Τ., Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1999</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Χανιώτης, Αγγ., <i>Θεατρικότητα και δημόσιος βίος στον ελληνιστικό κόσμο</i>, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2009</p> <p>Ψηφιακό ή έντυπο υλικό [Ενδεικτικά: Από την ιστοσελίδα «<i>Η Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη</i>»: - «<i>Γλυπτική της ελληνιστικής εποχής (336-31 π.Χ.)</i>»: http://www.e-yliko.gr/htmls/istoria/icons/fiiconellinst.aspx]</p>

		<p><u>Σύνθεση ομαδικών εργασιών:</u> Ενδεικτικά προτεινόμενα θέματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η φύση της ελληνιστικής μοναρχίας - Η σκηνοθεσία της βασιλείας (στρατιωτικά, πολιτικά, θρησκευτικά σύμβολα ελληνικής, μακεδονικής και γηγενούς προέλευσης) - Οι ελληνιστικές πόλεις - Η ζωή σε ένα ελληνιστικό βασίλειο - Μελέτη του ρόλου της γυναίκας στην ελληνιστική μοναρχία 	<p>Πληροφοριακό υλικό: [Από την ιστοσελίδα του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου «Οι Συλλογές»: - Έργα γλυπτικής της ελληνιστικής περιόδου: http://www.namuseum.gr/collections/sculpture/hellenistic-gr.html]</p>
<p>4.2. Τα ελληνιστικά βασίλεια των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκθέτουν συνοπτικά την πολιτική ιστορία και την διοικητική οργάνωση των δύο βασιλείων, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες που απορρέουν από τον πολυεθνικό χαρακτήρα τους. • Να διακρίνουν ως κοινό γνώρισμα των δύο βασιλείων τον συνδυασμό διαφορετικών στοιχείων σε μία ενιαία κρατική δομή: <ul style="list-style-type: none"> - των πολιτικών παραδόσεων της μακεδονικής βασιλείας, - των παραδόσεων της ελληνικής πόλης, - των τοπικών πολιτικών και θρησκευτικών παραδόσεων και του εγκαθιδρυμένου από αιώνες διοικητικού συστήματος. • Να υπεισέρχονται στις σχέσεις της κρατικής διοίκησης: <ul style="list-style-type: none"> - αφενός με τις ελληνικές πόλεις (με έμφαση στην υπόσταση και στον νέο χαρακτήρα των πόλεων εντός των ελληνιστικών βασιλείων), - αφετέρου με τους γηγενείς πληθυσμούς (π.χ. προσαρμογή των Σελευκιδών στις τοπικές παραδόσεις, σύζευξη των μακεδονικών πολιτικών παραδόσεων με την φαραωνική παράδοση στο βασίλειο των Πτολεμαίων). 	<p><u>Σύνθεση Ερευνητικής Εργασίας:</u> Αναζήτηση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών και εικονογραφικού υλικού. Σύνθεση ομαδικής εργασίας με θέμα «<i>Τα βασίλεια των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων: επίδραση, προσαρμογή, σύζευξη</i>».</p> <p><u>Έρευνα υλικού-Ιστορική «ανάγνωση» νομισμάτων:</u> Αναζήτηση νομισμάτων του σελευκιδικού και του πτολεμαϊκού βασιλείου από το διαδίκτυο. Μελέτη των νομισμάτων και ερμηνεία της τυπολογίας τους προκειμένου να αναδειχθεί η αποτύπωση της ηγεμονικής ιδεολογίας αλλά και οι τοπικές παραδόσεις. Συγκριτική μελέτη νομισμάτων διαφορετικών βασιλείων, προκειμένου να διαπιστωθούν επιμέρους διαφοροποιητικά γνωρίσματα, αποκαλυπτικά της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας των βασιλείων.</p>	<p>Βιβλιογραφία ή ψηφιακό πληροφοριακό υλικό για την ιστορία και την οργάνωση των δύο βασιλείων [ό.αν.]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Πολύβιος</p> <p>Εικονογραφικό υλικό: [Ενδεικτικά: - Πτολεμαίος Α' (323-283 π.Χ.) https://www.google.com/culturalinstitute/asset-viewer/ptolemy-i-tetradrachm/QAEjDTKF9-H6ug?projectId=art-project]</p>

**ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ –
ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ:**

Σύνθεση πίνακα δεδομένων:

Επανάληψη της ύλης των 5 τελευταίων διδακτικών ωρών και συγκρότηση πίνακα δεδομένων με τις διαφορετικές μορφές μοναρχίας. Καταχώρηση των βασικών πολιτειακών οργάνων, της πολιτικής θεωρίας, της μορφής και των μέσων άσκησης εξουσίας (χρήση συμπληρωματικού υλικού βιβλιογραφίας). Εντοπισμός κοινών στοιχείων και διαφορών. Καταχώρηση ενδεικτικών αποσπασμάτων από πρωτογενείς πηγές.

Συγκριτική μελέτη

αρχιτεκτονικών μνημείων:

Εντοπισμός κοινών χαρακτηριστικών και διαφορών. Αναφορά στην λειτουργία των μνημείων ως στοιχείων προβολής και νομιμοποίησης της μοναρχίας. Έμφαση στην ανάπτυξη τεχνολογίας και τεχνολογίας.

Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ:

Παρακολούθηση video και τήρηση σημειώσεων - διεξαγωγή διαλόγου.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ:

I. Επίσκεψη σε αρχαιολογικό μουσείο ή σε αρχαιολογικό χώρο:

Μελέτη υλικού για την προετοιμασία επίσκεψης σε μουσείο ή αρχαιολογικό χώρο της Μακεδονίας.

II. Επίσκεψη στο Νομισματικό Μουσείο.

Προετοιμασία της επίσκεψης με μελέτη υλικού από την επίσημη ιστοσελίδα του Μουσείου και από σχετική βιβλιογραφία. Πραγματοποίηση ασκήσεων «ανάγνωσης» νομισμάτων στις προθήκες του Μουσείου.

Αποσπάσματα βιβλιογραφίας (ό.αν.)

Αποσπάσματα πρωτογενών πηγών

Φωτογραφικό υλικό με θέμα «Η μοναρχία και η μνημειώδης αρχιτεκτονική»

Επιλεγμένα αποσπάσματα από το ντοκιμαντέρ της ΕΤ3 «Η εκστρατεία που άλλαξε τον κόσμο» (2009)
[\[https://www.youtube.com/watch?v=8JYVrvGa4TQ&list=PLE88539ADC5814E09\]](https://www.youtube.com/watch?v=8JYVrvGa4TQ&list=PLE88539ADC5814E09)

Αφιερωματικοί τόμοι (e-books) από την Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Κοινοφελούς Ιδρύματος Ι. Λάτση: <http://www.latsis-foundation.org/default.asp?pid=92&la=1&libID=1>

Ιστοσελίδα Νομισματικού Μουσείου: <http://www.nma.gr/>

Αποσπάσματα βιβλιογραφίας (ό.αν.)

Γ. Η *Res Publica Romana* και η ρωμαϊκή αυτοκρατορία (ρωμαϊκοί χρόνοι)

<p>1. Ρώμη: Η περίοδος της <i>Res Publica</i> (6ος -1ος αι. π.Χ.)</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τις εξελίξεις που συνεπάγεται η ανατροπή της πρωτόγονης βασιλείας από μία τάξη αριστοκράτων γαιοκτημόνων (<i>patricii</i>): εγκαθίδρυση διακυβέρνησης αιρετών αρχόντων, γνωστή ως <i>Res Publica Romana</i>. • Να αντιλαμβάνονται τον συνδυασμό παραγόντων που έκαναν δυνατή τη διαδοχική επέκταση των Ρωμαίων και τη σύσταση πολυεθνικού κρατικού μορφώματος και να εμβαθύνουν στην ρωμαϊκή πολιτική ενσωμάτωσης των κατακτημένων πληθυσμών που επέτρεψε την μακράιωνη επιβίωσή του. • Να κατανοούν και να αποτιμούν κριτικά τον χαρακτήρα της ρωμαϊκής διοίκησης ως άσκηση εξουσίας σε επάλληλες ζώνες: Ρώμη, Ιταλοί σύμμαχοι, κατακτημένες περιοχές σε καθεστώς ρωμαϊκής επαρχίας (<i>provincia</i>). • Να αναλύουν τις νέες δυναμικές καταστάσεις, που δημιουργούνται κατά τα τέλη της περιόδου (πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις εντός του σώματος των Ρωμαίων πολιτών, εντάσεις μεταξύ Ρωμαίων και Ιταλών συμμάχων), οι οποίες θα οδηγήσουν το ρωμαϊκό κράτος, μέσω εμφυλίων πολέμων, σε νέα μορφή πολιτικής και πολιτειακής ύπαρξης. 	<p><u>Ανάκληση Γνώσεων - Ερμηνεία πηγών:</u> Μελέτη πηγών για τον μύθο του Ρωμύλου και του Ρέμου. Ερμηνεία και αναγνώριση μυθικών στερεοτύπων, με τα οποία ενδύεται η αφήγηση για τους γενάρχες της ρωμαϊκής βασιλείας. Αναφορά σε μυθικά παράλληλα από τον χώρο της ελληνικής μυθολογίας και της ελληνικής (προϊστορικής ή ιστορικής) βασιλείας.</p> <p><u>Ερμηνεία Μύθου – Ανάκληση γνώσεων:</u> Μελέτη πηγής σχετικά με την ίδρυση των βασικών ρωμαϊκών οργάνων, της Συγκλήτου και της συνέλευσης του ρωμαϊκού Δήμου, από τον μυθικό βασιλιά Ρωμύλο: Ανάπτυξη διαλόγου για τις αντιλήψεις που απηχεί η πηγή σχετικά με το ρωμαϊκό πολίτευμα. Σύγκριση της βασιλείας των πρώιμων ρωμαϊκών χρόνων με την ελληνική βασιλεία των Σκοτεινών Αιώνων.</p> <p><u>Ιστορική «ανάγνωση» νομίσματος:</u> Μελέτη του νομίσματος και εκτίμηση της σημασίας που είχε η χρήση του μύθου στην φιλοτέχνηση του νομίσματος.</p> <p><u>Μελέτη πηγών – Κατασκευή σχεδιαγράμματος:</u> Συγκριτική μελέτη πρωτογενούς υλικού με αντίθετες αξιολογικές κρίσεις σχετικά με το ρωμαϊκό πολίτευμα. Μελέτη βιβλιογραφίας για την δομή του πολιτεύματος και σχεδιαγραμματική απόδοση δεδομένων.</p> <p><u>Κατασκευή ψηφιακού χάρτη</u> μεταβαλλόμενων συνόρων ή ψηφιακού αρχείου προβολής (ppt) με χάρτες της σταδιακής επέκτασης των Ρωμαίων στην λεκάνη της Μεσογείου.</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Πλούταρχος</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Πλούταρχος</p> <p>Νόμισμα από την Καμπανία (3^{ος} αι. π.Χ.) [Ψηφιακό σχολείο: Διαδραστικά βιβλία http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A102/45/330,1337/]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Πολύβιος, Διόδωρος Σικελιώτης</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: Alföldy, G., <i>Ιστορία της Ρωμαϊκής Κοινωνίας</i>, μτφρ. Χανιώτης, Άγγ., ΜΙΕΤ, Αθήνα 1992</p> <p>Ιστορικοί χάρτες</p>
---	---	--	---

		<p><u>Κατασκευή πίνακα δεδομένων:</u> Αναζήτηση ψηφιακού και βιβλιογραφικού υλικού σχετικά με τους εμφυλίους πολέμους της ρεπουμπλικανικής περιόδου. Κατασκευή πίνακα δεδομένων.</p>	<p>Ψηφιακό υλικό από ιστοσελίδες</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας</p>
<p>2. Ο Αύγουστος και η αυτοκρατορική εποχή (1ος-2ος αι.) – Η διοίκηση των επαρχιών και η ρωμαϊκή ειρήνη</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν κριτικά και να αναλύουν την παγκόσμια σημασία του νέου πολιτειακού μορφώματος (<i>principatus</i>) για τις ιστορικές εξελίξεις των επόμενων αιώνων. • Να εκθέτουν τις παραμέτρους που συντέλεσαν στην επικράτηση του Οκταβιανού στην ρωμαϊκή πολιτική σκηνή. Ειδικότερα να αναγνωρίζουν τον χαρακτήρα της νέας μορφής πολιτεύματος που εγκαθίδρυσε ο Οκταβιανός (<i>principatus</i>) και την σημασία του για την αποκατάσταση της ειρήνης (<i>Pax Romana</i>) και την διασφάλιση της ενότητας της ρωμαϊκής οικουμένης (<i>orbis Romanus</i>). • Να αναγνωρίσουν τη σημασία της αυτοκρατορικής λατρείας και των πελατειακών σχέσεων μεταξύ Ρωμαίων <i>ήγουμένων</i> και μελών των επαρχιακών ελίτ ως παραγόντων συνοχής του κράτους. 	<p><u>Συγκριτική μελέτη φιλολογικών – αρχαιολογικών πηγών - Ανάκληση γνώσεων:</u> Συγκριτική μελέτη φιλολογικών πηγών και μνημείων σχετικά με την νέα μορφή εξουσίας του Αυγούστου. Αναφορά στα μέσα προβολής της αυτοκρατορικής εξουσίας. Ερμηνεία της λειτουργίας του αναγλύφου στο συγκεκριμένο μνημείο. Συσχετισμός με παρόμοιους συμβολισμούς από άλλες μορφές εξουσίας και πολιτισμικούς κύκλους του αρχαίου κόσμου.</p> <p><u>Μελέτη πηγών - Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη πηγών σχετικά με τους παράγοντες που συνέβαλαν στην ακμή και την εξάπλωση της ρωμαϊκής δύναμης. Αξιολόγηση και ιεράρχηση των παραγόντων αναλόγως προς την σπουδαιότητά τους.</p> <p><u>Ερευνητική Εργασία:</u> Συγκριτική μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών σχετικά με τον ρόλο της μνημειώδους αρχιτεκτονικής στο πλαίσιο των μοναρχικών πολιτευμάτων (ανακτόρων, θριάμβων, ταφών). Αναφορά στην σημασία της φιλοτέχνησης ηγεμονικού τάφου από τον εν ζωή ηγεμόνα. Αναφορά άλλων γνωστών ταφικών μνημείων από διαφορετικούς πολιτισμικούς κύκλους και περιόδους της αρχαιότητας. Συλλογή εικόνων από μνημεία διαφορετικών περιόδων της αρχαίας ιστορίας. Κατασκευή τεχνήματος που θα αναρτηθεί στην τάξη ή αρχείου προβολής που θα</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: <i>Res Geaste Divi Augusti</i> 12. 2. Εικόνες ανδριάντων, αναγλύφων, νομισμάτων που φέρουν εικόνα του Αυγούστου [Ενδεικτικά: ανάγλυφο από το «<i>Ara Pacis Augustae (Βωμός της Ειρήνης του Αυγούστου)</i>»]</p> <p>Ενδεικτική βιβλιογραφία: Γιαλούρης, Ν., <i>Ελληνική Τέχνη: Αρχαία Γλυπτά</i>, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1994, σ. 220, εικ. 246</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Στράβων, Βιτρούβιος, Βάρων, Πλίνιος</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Στράβων</p> <p>Ενδεικτική βιβλιογραφία: Zanker, P., <i>Ο Αύγουστος και η δύναμη των εικόνων</i>, μτφρ. Πεχλιβάνος, Μ., ΜΙΕΤ, Αθήνα 2006, σ. 111</p>

		<p>δημοσιοποιηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε Blogg της τάξης.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη πηγών – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Συγκριτική μελέτη αποσπασμάτων φιλολογικών πηγών και αρχαιολογικών πηγών σχετικά με την προσωπικότητα και το έργο του Αυγούστου Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τη σημασία του έργου ως μέσου προβολής της αυτοκρατορικής εικόνας (τυπολογία: στάση σώματος, <i>salutatio</i>, ένδυση-οπλισμός, κόμμωση κ.ά.). Ανάπτυξη διαλόγου για τον ρόλο της αδριαντοποίησης, και γενικότερα για τη σημασία της τέχνης (γλυπτικής, ζωγραφικής, αρχιτεκτονικής, νομίσματος), στην υπηρεσία της ρωμαϊκής αυτοκρατορικής προπαγάνδας.</p> <p><u>Έρευνα υλικού-Συγκριτική μελέτη νομισμάτων:</u> Αναζήτηση υλικού από ηλεκτρονικές διευθύνσεις μουσείων ή από εγχειρίδια νομισματικής. Σύγκριση νομισμάτων της ρεπουμπλικανικής και της αυτοκρατορικής περιόδου, μέσα αποτύπωσης της κρατικής ιδεολογίας των δύο πολιτευμάτων (συμβολική, επιγραφές, στοιχεία μύθου-θρησκείας).</p> <p><u>Σύνθεση διαγράμματος:</u> με τον τίτλο του Αυγούστου, <i>Imperator Caesar Divi Filius Augustus</i>, στο οποίο θα προσδιορίζεται το περιεχόμενο των επιμέρους όρων, επίσης οι επιμέρους εξουσίες και οι ιδιότητες που του αποδίδονται με αυτούς.</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Τάκιτος</p> <p>Εικονογραφικό υλικό (έντυπο ή ψηφιακό) [Ενδεικτικά: Εικόνα του γνωστού ανδριάντα της Prima Porta (20-17 π.Χ.), βλ. Zanker, <i>ό.αν.</i>, σ. 251]</p> <p>Υλικό από την ιστοσελίδα: [Ενδεικτικά: Νομισματικό Μουσείο & Google Art Project - δηνάριο της ρεπουμπλικανικής περιόδου (211 π.Χ.): https://www.google.com/cultural/institute/asset-viewer/roman-republic-denarius/BwEUxlzpJYf_kQ?projectId=art-project]</p>
<p>3. Η κρίση του 3ου αι.: οικονομία - κοινωνία - πολιτική. Διάδοση του χριστιανισμού</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το βάθος και την έκταση της κρίσης στους τομείς της οικονομίας, της πολιτικής, της κοινωνίας, της δημογραφικής ανάπτυξης, της θρησκείας και να εκθέτουν φαινόμενα-εκφάνσεις της 	<p><u>Έρευνα υλικού-Ερευνητική Εργασία:</u> Αναζήτηση ποσοτικών τεκμηρίων, από τα οποία πιστοποιείται η οικονομική και δημογραφική κρίση της αυτοκρατορίας σε περισσότερα επιμέρους επίπεδα:</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Garnsey, P. - Saller, R., <i>Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία</i>, μτφρ. Αναστασιάδης, Β.Ι., επιμ. Σουρή Γ.Α., Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 1995.</p>

<p>(1 ώρα)</p>	<p>κρίσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκθέτουν τον τρόπο, με τον οποίο οι διάφορες πτυχές της κρίσης συνδέονται αιτιωδώς μεταξύ τους. • Να αναλύουν τους λόγους της εξάπλωσης του χριστιανισμού στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - της οικονομίας (παρακμή εμπορίου, κυριαρχία μεγάλων αγροκτημάτων/latifundia), - της κοινωνίας (παρακμή του θεσμού της δουλείας, πρόσδεση των παροίκων στη γη, ανάπτυξη του θεσμού της δουλοπαροικίας), - της πληθυσμιακής ανάπτυξης (δημογραφική κρίση), - της πολιτικής (συνεχείς ανατροπές αυτοκρατόρων και εμφύλιοι πόλεμοι, εισβολές βαρβάρων, επαναστάσεις και εξεγέρσεις). <p><u>Έρευνα Υλικού-Παρακολούθηση video-ομιλίας:</u> Συλλογή εικονογραφικού υλικού για την οργάνωση των αγροκτημάτων και τις διάφορες αγροτικές και εμπορικές δραστηριότητες στη διάρκεια του 3ου αι. Αναζήτηση πληροφοριών για τα προβλήματα του καθημερινού βίου των επαγγελματιών, για τους παροίκους-δουλοπαροίκους και την πρόσδεσή τους στη γη. Αναζήτηση πληροφοριακού υλικού για την εξέλιξη και τη σημασία του νέου θεσμού της δουλοπαροικίας.</p>	<p>- Alföldy, G., <i>Ρωμαϊκή Κοινωνία</i>, MIET, Αθήνα 1992]</p> <p>Ψηφιακό υλικό Από την Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού (Μικρά Ασία) http://asiaminor.ehw.gr/forms/LemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=5579</p> <p>Από το αποθετήριο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών «Ήλιος»: video με ομιλία του Ευ.Χρυσού με θέμα «Η «παγκόσμια» κρίση του 3ου αιώνα μ.Χ. ως καταλύτης εξελίξεων»: http://helios-eie.ekt.gr/EIE/handle/10442/8943]</p>
		<p>ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ – ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ:</p> <p><u>Σύνθεση πίνακα δεδομένων:</u> Επανάληψη της ύλης των 3 τελευταίων διδακτικών ωρών και συγκρότηση πίνακα δεδομένων με τις φάσεις ανάπτυξης και εξέλιξης του ρωμαϊκού πολιτεύματος. Καταχώρηση των βασικών πολιτειακών οργάνων, της πολιτικής θεωρίας, της μορφής και των μέσων άσκησης εξουσίας (χρήση συμπληρωματικού βιβλιογραφικού υλικού).</p> <p><u>Σύνταξη Γλωσσαρίου ιστορικών όρων:</u> Συλλογή των σημαντικότερων λατινικών όρων των 3 τελευταίων ωρών διδασκαλίας και κατάρτιση ψηφιακού</p>	<p>Αποσπάσματα βιβλιογραφίας (ό.αν.)</p> <p>Λεξικά λατινικής γλώσσας και ιστορικά λεξικά</p> <p>Ψηφιακό γλωσσάριο λατινικών όρων</p>

		<p>γλωσσαρίου. Καταχώριση αντιπροσωπευτικών αποσπασμάτων της λατινικής γραμματείας.</p> <p><u>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ:</u> με θέμα «Ρώμη: ισχύς και δόξα». Καταγραφή των σημαντικότερων γεγονότων που μνημονεύονται στο video. Αναστοχασμός σχετικά με τους παράγοντες που συνέτειναν στην σύσταση και επιβίωση της πολυεθνικής αυτοκρατορίας των Ρωμαίων και ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τις θέσεις που διατυπώνονται στο video επί του θέματος.</p> <p>ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ:</p> <p>Προετοιμασία εκπαιδευτικής επίσκεψης σε μνημεία της ρωμαϊκής εποχής ή σε τμήμα μουσείου που αφορά στην ρωμαϊκή αρχαιότητα.</p>	Έντυπο και ψηφιακό υλικό.
--	--	--	---------------------------

2^η Θεματική: Μορφές κρατικής οργάνωσης κατά τους Μέσους Χρόνους

A. Η βυζαντινή αυτοκρατορία

<p>1. Κωνσταντινούπολη - η Νέα Ρώμη: Η αρχή μιας νέας αυτοκρατορίας - Συντελεστές διαμόρφωσης του κράτους</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν κριτικά το σύνθετο πλέγμα αιτιών και παραγόντων (στρατηγικών, οικονομικών, γεωγραφικών και δημογραφικών) που οδήγησαν στην οικοδόμηση της <i>Κωνσταντινούπολης</i> ως πολιτικού, διοικητικού και πολιτισμικού κέντρου της βυζαντινής αυτοκρατορίας. • Να αναγνωρίζουν την βυζαντινή αυτοκρατορία: <ul style="list-style-type: none"> - αφενός ως συνέχεια του <i>Imperium Romanum</i>, - αφετέρου ως κρατικό μόρφωμα με νέα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά και ιστορική πορεία. • Να κατανοούν τους συντελεστές διαμόρφωσης του βυζαντινού κράτους: <ul style="list-style-type: none"> - ρωμαϊκή πολιτική θεωρία και ρωμαϊκό δίκαιο, - ελληνική πολιτισμική και 	<p><u>Συγκριτική μελέτη ιστορικού χάρτη - πηγών:</u> Παρατήρηση της πλεονεκτικής θέσης της Κωνσταντινούπολης και ανάλυση της γεωπολιτικής σημασίας της.</p> <p><u>Συγκριτική μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών:</u> Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών σχετικά με τις παραδόσεις επιλογής της θέσης της νέας πρωτεύουσας και καθορισμού των ορίων της από τον Κωνσταντίνο Α΄ κατόπιν θεϊκής υπόδειξης.</p> <p><u>Ανάπτυξη διαλόγου - Ανάκληση γνώσεων:</u> Προβληματισμός και διεξαγωγή διαλόγου σχετικά με την σημασία του γεωπολιτικού, γεωοικονομικού παράγοντα στις ιστορικές εξελίξεις. Αναφορά σε ιστορικά παραδείγματα από</p>	<p>Έντυπος ή ψηφιακός χάρτης</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: <i>Εκκλησιαστική Ιστορία Σωζομενού, Εκκλησιαστική Ιστορία Φιλοστόργιου, Ζώσιμος, Ιστορία Νέα, Μαλάλας, Χρονογραφία,</i></p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Koder, J., <i>Το Βυζάντιο ως χώρος</i>, μτφρ. Σταθακόπουλος, Δ.Χ., Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 2005, σ. 185 - Dagron, G., <i>Η γέννηση μιας πρωτεύουσας. Η Κωνσταντινούπολη και οι θεσμοί της από το 330 έως το 451</i>, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2012]</p>
---	--	--	---

	<p>πνευματική παράδοση, - Χριστιανισμός.</p>	<p>προηγούμενες ενότητες του μαθήματος.</p> <p><u>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ - συμπλήρωση φύλλου εργασίας</u> με ερωτήματα σχετικά προς το περιεχόμενο του ντοκιμαντέρ. Ανάπτυξη διαλόγου για τα βασικά σημεία του video.</p>	<p>Ιστορικό ντοκιμαντέρ της ET1 με την Ε. Γλύκατζη-Αρβελέρ για την ίδρυση της Πόλης, με τίτλο: «<i>Βυζάντιο. Ιστορία και Πολιτισμός01</i>»: http://www.hppt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=56858&auto start=0</p> <p>Φύλλο εργασίας</p>
<p>2. Η βυζαντινή αυτοκρατορία: σύντομη πολιτική ιστορία με έμφαση στις τομές και στις συνέχειες (4 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να αναλύουν τη σημασία που είχαν οι πολιτικές, οι διοικητικές και οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις του Διοκλητιανού και του Κωνσταντίνου Α΄ για την μεταβολή του χαρακτήρα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. • Να περιγράφουν το διοικητικό σχήμα οργάνωσης της αυτοκρατορίας και να εξηγούν τις συνθήκες διαφοροποίησης της πορείας ανατολικού και δυτικού τμήματος κατά τον 4^ο (395) και 5^ο αι. (476). • Να επισημαίνουν το πρόβλημα των αιρέσεων, που επηρέασε τη διαμόρφωση του χριστιανικού δόγματος και οδήγησε στη διαπλοκή των σχέσεων κράτους και Εκκλησίας 	<p><u>Ανάκληση Γνώσεων:</u> Σύνδεση του μεταρρυθμιστικού έργου του Κωνσταντίνου με τις αιτίες που το προκάλεσαν (σύνδεση με το προηγούμενο κεφάλαιο).</p> <p><u>Ιστορική ανάγνωση μνημείων - Ανάκληση γνώσεων:</u> Αναζήτηση εικόνων με ανδριάντες, προτομές και παραστάσεις επί νομισμάτων του Κωνσταντίνου. Ανάπτυξη διαλόγου για την προσωπικότητα και το έργο του Κωνσταντίνου.</p> <p><u>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ</u> με θέμα τον ρόλο που θα διαδραματίσει η βυζαντινή Ανατολή μετά την κατάληψη του δυτικού τμήματος της αυτοκρατορίας κατά τον 5^ο αι. από βαρβαρικά φύλα.</p> <p><u>Έρευνα Υλικού-Διεξαγωγή διαλόγου:</u> Αναζήτηση και συγκέντρωση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών σχετικά με θεολογικές έριδες που προκλήθηκαν στην αυτοκρατορία (π.χ. Αρειανισμός, Νεστοριανισμός, Μονοφυσιτισμός). Συσχετισμός με την γενική πολιτική ιστορία της περιόδου. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την επίπτωση των γεγονότων στις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις.</p>	<p>Ψηφιακό υλικό</p> <p>Βιβλιογραφία [Ενδεικτικά: C. Morrisson (επιμ.), <i>Ο βυζαντινός κόσμος, τόμος Α΄. Η Ανατολική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία (330-641)</i>, (μτφρ. Α. Καραστάθη), Αθήνα, Πόλις, 2007</p> <p>Απόσπασμα ιστορικού ντοκιμαντέρ της ET1 με την Ε.Γλύκατζη-Αρβελέρ για την Πρωτοβυζαντινή Περίοδο, με τίτλο: «<i>Βυζάντιο. Ιστορία και Πολιτισμός02</i>»: http://www.hppt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=60314&auto start=0</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Beck, H.G., <i>Η βυζαντινή χιλιετία</i>, μτφρ. Κούρτοβικ, Δ., ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990, - Mango, C., <i>Βυζάντιο: η αυτοκρατορία της νέας Ρώμης</i>, μτφρ. Τσουγκαράκης, Δ., ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990]</p>

<p>• Να εντρυφούν στις αλλαγές που έλαβαν χώρα κατά τον αιώνα του Ιουστινιανού με έμφαση στον τομέα των στρατιωτικών κατακτήσεων, της κωδικοποίησης του δικαίου και της τέχνης.</p> <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <p>• Να αναλύουν την μεταρρυθμιστική πολιτική του Ηράκλειου, μέσω της οποίας κατέστη δυνατή η διοικητική και στρατιωτική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας, η αντιμετώπιση των αιρέσεων, η οικονομική ενίσχυση και η απαλλαγή από τον περσικό κίνδυνο.</p>	<p><u>Συγκρότηση πίνακα δεδομένων:</u> Αναζήτηση πληροφοριακού υλικού και συγκρότηση πίνακα για τις κυριότερες αιρέσεις και για τις αντίστοιχες οικουμενικές συνόδους.</p> <p><u>Μελέτη πρωτογενών πηγών- Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Ανάλυση της ιδεολογίας του Ιουστινιανού περί ανασύστασης του <i>Imperium Romanum</i>, η οποία υπαγόρευσε την εξωτερική πολιτική του.</p> <p><u>Μελέτη βιβλιογραφίας - παρακολούθηση ιστορικού ντοκιμαντέρ:</u> Παρακολούθηση video με θέμα την αυτοκρατορική πολιτική του Ιουστινιανού, τον ρόλο της Θεοδώρας, την Στάση του Νίκα. Μελέτη αποσπασμάτων βιβλιογραφίας σχετικά με τη Στάση του Νίκα.</p> <p><u>Συμπλήρωση φύλλων εργασίας - διεξαγωγή συζήτησης</u> σχετικά με την σημασία του γεγονότος.</p> <p><u>Έρευνα υλικού-Σύνθεση αρχείου προβολής (ppt):</u> Συγκέντρωση πληροφοριακού και εικονογραφικού υλικού για το οικοδομικό πρόγραμμα του Ιουστινιανού. Αναφορά στην χριστιανική τέχνη της πρωτοβυζαντινής περιόδου, στο περιεχόμενο και την συμβολική της.</p> <p><u>Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών – Ιστορική ερμηνεία όρου:</u> Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών σχετικά με την οργάνωση σε «θέματα» των αυτοκρατορικών επαρχιών από την εποχή του Ηράκλειου έως την εποχή των Κομνηνών. Ιστορική ερμηνεία του όρου «θέμα» στην εξέλιξή του.</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας (ό.αν., ό.κατ.)</p> <p>Ψηφιακό υλικό</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: Προκόπιος</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Ostrogorsky, G., <i>Ιστορία του βυζαντινού κράτους</i>, τ. Α' - Γ', μτφρ. Παναγόπουλος, Ι., Πατάκης, Αθήνα 2012 - Χριστοφιλοπούλου, Αικ., <i>Βυζαντινή Ιστορία 324-610</i>, Ηρόδοτος, Αθήνα 2012]</p> <p>Ψηφιακό υλικό [Ενδεικτικά: Ιστοσελίδα του ΙΜΕ: http://www.fhw.gr/chronos/projects/justinian/gr/index.html]</p> <p>Ιστορικά Λεξικά και Ιστορικές Εγκυκλοπαιδείες</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: [Ενδεικτικά: - Καραγιαννόπουλος, Ι., <i>Ιστορία βυζαντινού κράτους</i>, τ. Β': 565-1081, Βάνιας, Θεσσαλονίκη, ²1981]</p>
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα σημαντικότερα πολιτικά γεγονότα της μεσοβυζαντινής περιόδου με έμφαση στη δημιουργία του βουλγαρικού κράτους και τις αραβοβυζαντινές συγκρούσεις (7^{ος}-8^{ος} αι.). • Να αντιλαμβάνονται τον θεσμό των θεμάτων ως μέσο έκφρασης της πολιτικής, οικονομικής και πολιτισμικής ισχύος του Βυζαντίου • Να κατανοούν και να αναλύουν τον σύνθετο χαρακτήρα της Εικονομαχίας, καθώς και τα αποτελέσματα που αυτή είχε, ιδιαίτερα στις σχέσεις μεταξύ κράτους και Εκκλησίας. <p><u>3^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκθέτουν τις στρατιωτικές επιτυχίες των αυτοκρατόρων της Μακεδονικής Δυναστείας και τα επιτεύγματά τους στη διάδοση του Χριστιανισμού και στην καλλιέργεια των Γραμμάτων και του Δικαίου. • Να περιγράψουν τις φάσεις των συγκρούσεων μεταξύ 	<p><u>Μελέτη ιστορικού χάρτη Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη ιστορικού χάρτη με αναπαράσταση της <i>οργάνωσης των θεμάτων</i> σε διάφορες περιοχές και εποχές. Διεξαγωγή διαλόγου περί των καινοτομιών που συνεπάγεται η καθιέρωση των θεμάτων για την διοίκηση της αυτοκρατορίας (αυξανόμενος ρόλος του στρατού στα πολιτικά δρώμενα, περιορισμός της έκτασης και εξελληνισμός του κράτους). Γενικότερη αναφορά στους όρους και τα μέσα με τα οποία επιτεύχθηκε η στρατιωτικοποίηση της αυτοκρατορίας κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο.</p> <p><u>Συγκρότηση άξονα γεγονότων</u> με τους σημαντικότερους σταθμούς, τα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές της εικονομαχικής κρίσης.</p> <p><u>Εκπόνηση Ερευνητικής Εργασίας:</u> Ανάλυση των παραμέτρων της εικονομαχικής κρίσης μέσω πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Αναφορά: - στο πλαίσιο που ορίζει η εποχή αυξανόμενης ανασφάλειας (κίνδυνος από εξωτερικούς εχθρούς), - στην πολιτισμική διάσταση μεταξύ ανατολικών και δυτικών επαρχιών, - στον ρόλο που διαδραμάτισαν οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες, - στον ρόλο του μοναχισμού, - στην επίδραση που είχε η Εικονομαχία στη σχέση κράτους-εκκλησίας.</p> <p><u>Συγγραφή ιστορικού δοκιμίου</u> με θέμα: «<i>Η επέκταση των Αράβων στον χώρο της Μεσογείου κατά τον 7^ο και 8^ο αι. και οι επιπτώσεις της στην ιστορία και τον πολιτισμό</i>». Εικονογράφηση του κειμένου με μικρογραφίες βυζαντινών χειρογράφων ή έργα αρχιτεκτονικής με αραβικές επιρροές.</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Karlin-Hayter, P., «Εικονομαχία», στο: Mango, C. (επιμ.), <i>Ιστορία του Βυζαντίου</i>, μτφρ. Καραγιώργου, Όλ., Νεφέλη, Αθήνα 2006]</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: [Ενδεικτικά: - J.-Cl. Cheynet, (2011). <i>Ο βυζαντινός κόσμος</i>. Τόμος Β'. Η βυζαντινή αυτοκρατορία (641-1204) (μτφρ. Α. Καραστάθη), Αθήνα: Πόλις, σσ. 107-130]</p> <p>Ιστορικά λεξικά, ιστορικές εγκυκλοπαίδειες</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Kazhdan, A. - Epstein, A. W., <i>Αλλαγές στο Βυζαντινό πολιτισμό κατά τον 11^ο και 12^ο αιώνα</i>, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1997 - Βρυώνης, Σ., <i>Η παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού της Μ. Ασίας και η διαδικασία του εξισλαμισμού, 11^{ος} -15^{ος} αι.</i>, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1996]</p>
---	--	--

<p>Βυζαντινών και Βουλγάρων και Βυζαντινών και Αράβων (9^{ος} - 10^{ος} αι.) και να αντιλαμβάνονται τον ρόλο της ανάπτυξης των λαών του ευρύτερου βαλκανικού κόσμου, όπως των Ρώσων και των Σέρβων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τη σημασία της στέψης του Καρλομάγνου για την εξέλιξη της αυτοκρατορικής ιδέας στο Βυζάντιο. • Να κατανοούν και να εκθέτουν αναλυτικά τις μεταβαλλόμενες συνθήκες του 11^{ου} αι. που αποδυνάμωσαν σταδιακά το βυζαντινό κράτος <p><u>4^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που συνέβαλαν στην ταχεία αποδυνάμωση και στην οριστική πτώση του βυζαντινού κράτους κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο. Να περιγράψουν τις μορφές εκδήλωσης της παρακμής της αυτοκρατορίας σε όλους τους τομείς. • Να κατανοούν την σημασία της διάρρηξης της πολιτικής ενότητας του βυζαντινού κράτους μετά την κατάληψη της Πόλης από τους Φράγκους (1204). • Να κατανοούν την σημασία της επέκτασης των Οθωμανών στα βυζαντινά εδάφη για την 	<p><u>Ιστορική ερμηνεία όρου:</u> Ερμηνεία του όρου «Βυζαντινή Εποποιΐα».</p> <p><u>Συγκρότηση άξονα γεγονότων</u> με τους σημαντικότερους σταθμούς, τα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές των βυζαντινο-αραβικών και βυζαντινο-βουλγαρικών συγκρούσεων.</p> <p><u>Έρευνα - μελέτη υλικού:</u> Συγκέντρωση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών για την κρίση του 11^{ου} αι.</p> <p><u>Σύνθεση γραπτής εργασίας:</u> Προτεινόμενα θέματα: - Η μάχη στο Ματζικέρτ (1071) και οι συνέπειές της για τις τύχες της Μ. Ασίας. - Τα αίτια της παρακμής της αυτοκρατορίας κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο.</p> <p><u>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ</u> σχετικά με τα γεγονότα που οδήγησαν από την πολιτική κατάρρευση του μικρασιατικού ελληνισμού στις αρχές του 11^{ου} αι. έως την Άλωση.</p> <p><u>Σχεδίαση άξονα γεγονότων</u> με τους σημαντικότερους σταθμούς της πορείας προς την κατάρρευση του βυζαντινού κράτους.</p> <p><u>Ερευνητική εργασία – Σύνθεση καταλόγου:</u> Αναζήτηση εικονογραφικού υλικού και έργων της ελληνικής και της παγκόσμιας λογοτεχνίας εμπνευσμένα από την Άλωση. Σύνθεση καταλόγου-ευρετηρίου των έργων τέχνης με χρονολογική σειρά παραγωγής.</p> <p><u>Σύνθεση αρχείου προβολής –</u></p>	<p>Εικονογραφικό υλικό [Ενδεικτικά: - Chartier, J., <i>Πολιορκία της Κωνσταντινούπολης</i>, 15ος αι. - Benjamin-Constant, J. J., <i>The Entry of Mahomet II into Constantinople</i>, 19^{ος} αι. - http://www.netschoolbook.gr/1453-eikones.html]</p> <p>Υλικό δραματοποίησης [Ενδεικτικά: Κριαράς, Εμμ. (επιμ.), <i>Ανώνυμου Ανακάλυψη της Κωνσταντινούπολης</i>, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2012]</p>
---	---	---

	<p>διαμόρφωση νέου συσχετισμού δυνάμεων κατά τα τέλη του μεσαίωνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την κοσμοϊστορική σημασία των Άλωσης για την διαμόρφωση της πολιτισμικής φυσιογνωμίας της Ευρώπης κατά τους νεότερους χρόνους και, ειδικότερα, τις διαστάσεις που προσέλαβε στην συνείδηση των Νεοελλήνων. 	<p><u>Παρουσίαση σε ενδοσχολική εκδήλωση:</u> Σύνθεση αρχείου προβολής (ppt) με τα σημαντικότερα έργα ποίησης και ζωγραφικής και μουσική επένδυση από θρήνους για την Άλωση.</p> <p><u>Δραματοποίηση κειμένου:</u> Στο πλαίσιο της παραπάνω εκδήλωσης, ερμηνεία κειμένων με θέμα την Άλωση.</p>	
<p>3. Ο εξελληνισμός του Βυζαντίου (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθούν την πορεία σταδιακού εξελληνισμού της αυτοκρατορίας επισημαίνοντας, μέσα από παραδείγματα, τους σημαντικούς σταθμούς και τις εκφάνσεις της σε ποικίλους τομείς (π.χ. πανεπιστημιακή εκπαίδευση: Το πανεπιστήμιον του Θεοδοσίου Β' (425), νομικά έργα: Οι νεαρές του Ιουστινιανού και τα Βασιλικά των Μακεδόνων βασιλέων, φιλοσοφία: από τον Μ. Ψελλό στον Πλήθωνα, αυτοκρατορική τιτλοφορία: από την εποχή του Ηρακλείου κ.ε.). • Να κατανοούν και να αναλύουν τους λόγους που συνέβαλαν στον σταδιακό εξελληνισμό της αυτοκρατορίας (με έμφαση στην διαδικασία περιορισμού της αυτοκρατορίας στις ανατολικές ελληνόγλωσσες επαρχίες). • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του γεγονότος για τον Ελληνισμό και την ιστορική του πορεία μέσα στο χρόνο. 	<p><u>Μελέτη ιστορικού χάρτη – Έρευνα υλικού:</u> Εντοπισμός των γλωσσικών ορίων μεταξύ των λατινόφωνων και ελληνόφωνων περιοχών στη νότια Ευρώπη, κατά την πρωτοβυζαντινή εποχή.</p> <p><u>Έρευνα υλικού - Κατάρτιση πίνακα:</u> Επισήμανση της άνθησης που πραγματοποιείται κατά τους βυζαντινούς χρόνους στο πλαίσιο των ελληνικών γραμμάτων και της ελληνικής παιδείας: - αφενός της αναγέννησης της ρητορικής, της φιλοσοφίας, της ιστοριογραφίας, - αφετέρου της γέννησης πολλών νέων λογοτεχνικών ειδών (ποιητική αυτοβιογραφία, εκκλησιαστική ιστορία, χρονογραφία, ρητορικό αγιολογικό εγκώμιο κ.ά.) Σύνθεση πίνακα υλικού με τα νέα λογοτεχνικά είδη και αντιπροσωπευτικά έργα.</p> <p><u>Έρευνα υλικού – Ανάπτυξη διαλόγου</u> Σχετικά με την σημασία που είχε και τον ρόλο που διαδραμάτισε ο Βυζαντινός Ελληνισμός για τη διαμόρφωση του ελληνικού έθνους.</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Koder, J., <i>Το Βυζάντιο ως χώρος</i>, μτφρ. Σταθακόπουλος, Δ.Χ., Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 2005, σ. 185]</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Σβορώνος, Ν., <i>Το Ελληνικό έθνος: Γένεση και διαμόρφωση του Νέου Ελληνισμού</i>, Πόλις, 2004 - Γλύκατζη-Αρβελέρ, Ελ., <i>Πολιτισμός και Ελληνισμός</i>, Καστανιώτης, Αθήνα 2007.</p>
		<p>ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ – ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ:</p> <p><u>Κατασκευή ψηφιακού χάρτη</u> μεταβαλλόμενων συνόρων ή ψηφιακού αρχείου προβολής (ppt) με χάρτες της βυζαντινής</p>	

		<p>αυτοκρατορίας ανά εποχή.</p> <p><u>Σχεδιασμός χρονολογικού άξονα γεγονότων</u> με υπομνηματισμό όλων των επιμέρους γεγονότων σε μορφή καταλόγου.</p> <p><u>Gallerie ιστορικών προσωπικοτήτων:</u> Με τη βοήθεια αξιόπιστων ιστοσελίδων ή βιβλιογραφικού υλικού, δημιουργία «πινακοθήκης» με πληροφορίες για τις σημαντικότερες προσωπικότητες της βυζαντινής ιστορίας. Εικονογράφηση με πορτρέτα των ανδρών από μνημεία της περιόδου.</p>	<p>Ψηφιακό υλικό [Ενδεικτικά: - Dumbarton Oaks Research Library and Collection - Harvard University: Byzantine Studies Programm http://www.doaks.org/research/byzantine/ Ειδικότερα, βλ. τις αναπαραστάσεις των αυτοκρατόρων σε νομίσματα: http://www.doaks.org/resources/seals/gods-regents-on-earth-a-thousand-years-of-byzantine-imperial-seals/rulers-of-byzantium]</p>
<p>4. Η βυζαντινή πολιτική θεωρία (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις σημαντικότερες αρχές της βυζαντινής πολιτικής θεωρίας, η οποία αποτελεί το θεμέλιο του βυζαντινού αυτοκρατορικού πολιτεύματος, και να αντιλαμβάνονται την σημασία που έχει: <ul style="list-style-type: none"> - η ρωμαϊκή παρακαταθήκη, σε επίπεδο κρατικής θεωρίας και δικαίου, - ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός, σε επίπεδο πολιτικής και φιλοσοφικής σκέψης. • Να εντοπίζουν την επίδραση του χριστιανισμού στην οργάνωση της κρατικής εξουσίας και στη διαμόρφωση της αντίληψης ότι η Αυτοκρατορία συνιστά υπερ-ιστορική κρατική δομή, άρρηκτο τμήμα του θεϊκού σχεδίου δημιουργίας της οικουμένης με υπερφυσικό-εσχατολογικό προορισμό ανά τους αιώνες. 	<p><u>Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών:</u> Μελέτη αντιπροσωπευτικών αποσπασμάτων με περιγραφή της βυζαντινής πολιτείας και αναφορά των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της.</p> <p><u>Οπτικοποίηση δεδομένων:</u> Αναζήτηση εικονογραφικού υλικού με βυζαντινά μνημεία-υλικά κατάλοιπα, στα οποία αποτυπώνεται η τριπλή διάσταση της βυζαντινής κρατικής ιδεολογίας (νομίσματα, λάβαρα, βασιλικές σφραγίδες, πορτρέτα αυτοκρατόρων και πατριαρχών σε γλυπτά, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά και χειρόγραφα, μνημεία αρχιτεκτονικής, χρηστικά αντικείμενα). Ανάλυση-ερμηνεία τίτλων εξουσίας και συμβόλων κρατικής ιδεολογίας.</p> <p><u>Ανάκληση γνώσεων – Συγκριτική «ανάγνωση» μνημείων :</u> Σύγκριση των ανωτέρω μνημείων με αντίστοιχα της ρωμαϊκής περιόδου και εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών. Εξαγωγή</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Καραγιαννόπουλος, <i>Η πολιτική θεωρία των Βυζαντινών</i>, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1992. - Γλύκατζη-Αρβελέρ, Ελ., <i>Η πολιτική θεωρία της βυζαντινής αυτοκρατορίας</i>, Ψυχογιός, Αθήνα 2012.</p> <p>Για αναζήτηση σχολιασμένων έργων τέχνης της περιόδου: - Πανσελήνου, Ν., <i>Βυζαντινή Ζωγραφική. Η βυζαντινή κοινωνία και οι εικόνες της</i>, Καστανιώτης, Αθήνα 2000 - Talbot Rice, D., <i>Βυζαντινή Τέχνη</i>, μτφρ. Παππάς, Α., Υποδομή, Αθήνα 1994</p>

		<p>συμπερασμάτων σχετικά με την εξέλιξη της κρατικής ιδεολογίας. Αιτιολόγηση της εξέλιξης βάσει των δεδομένων της ιστορικής περιόδου.</p> <p><u>Σύνθεση εργασίας:</u> Μελέτη πρωτογενούς και δευτερογενούς υλικού, σύνθεση εργασίας με θέμα «<i>Το Ιερόν Παλάτιον: λειτουργική και συμβολική υπόσταση του κέντρου εξουσίας</i>».</p>	<p>Ψηφιακό υλικό [Ενδεικτικά: Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού. Westbrook, N., <i>Μέγα Παλάτιον</i>: http://constantinople.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=12206]</p>
<p>5. Το βυζαντινό πολίτευμα: κρατική οργάνωση και θεσμοί</p> <p>5.1. Ο αυτοκράτορας και οι ηθικοί και πολιτειακοί περιορισμοί της εξουσίας του</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται και να αναλύουν το σύνθετο πλέγμα εξουσιών του βυζαντινού αυτοκράτορα, εντός του οποίου αυτός είναι φορέας κρατικής, στρατιωτικής, δικαστικής, νομοθετικής αρχής και προστάτης της Εκκλησίας και του χριστιανισμού. • Να αντιλαμβάνονται ότι, σε επίπεδο κρατικής ιδεολογίας, το απολυταρχικό καθεστώς του αυτοκράτορα περιοριζόταν: <ul style="list-style-type: none"> - τόσο από ηθικούς φραγμούς, που απέρρεαν από τις ελληνικές πολιτειακές αντιλήψεις και τις χριστιανικές πνευματικές παραδόσεις, - όσο και από πολιτειακούς παράγοντες, συγκεκριμένα από την <i>Σύγκλητο</i>, τους <i>δήμους</i> και τον <i>στρατό</i>. • Να περιγράφουν τη διαδικασία εκλογής και αναγόρευσης του βυζαντινού αυτοκράτορα. 	<p><u>Κριτική ανάλυση πηγών – Άσκηση πολυμεσικού/ψηφιακού γραμματισμού:</u> Μελέτη αποσπασμάτων από συμβουλευτικούς λόγους που προβάλλουν το πρότυπο του ιδανικού ηγεμόνα, τα γνωστά ως «<i>Κάτοπτρα Ήγεμόνος</i>» κείμενα της βυζαντινής γραμματείας. Εντοπισμός και καταγραφή των τυπικών αρετών του βυζαντινού ηγεμόνα.</p> <p><u>Ιστορική «ανάγνωση» μνημείων:</u> Μελέτη εικονογραφικού υλικού με παραστάσεις βυζαντινών αυτοκρατόρων. συγκεκριμένα: Ανάλυση των εικόνων, επισήμανση συμβόλων (<i>insignia</i>) της αυτοκρατορικής εξουσίας και ερμηνεία του ιδεολογικού τους περιεχομένου (σύμφωνα με την βυζαντινή αυτοκρατορική ιδεολογία).</p> <p><u>Μελέτη πρωτογενών πηγών – Έρευνα υλικού:</u> Μελέτη πηγών σχετικά με την λαμπρότητα της παλατινής τελετουργίας και του εθιμοτυπικού της βυζαντινής αυλής. Αναζήτηση σχετικού εικονογραφικού υλικού (γέννηση και βάπτισμα διαδόχου, τελετές γάμου, γενεθλίων και</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές [Ενδεικτικά: - «<i>Περί βασιλείας λόγος</i>» του Συνέσιου Κυρήνης, - «<i>Παιδεία βασιλική</i>» του Θεοφυλάκτου Αχρίδος, - «<i>Βασιλικός Ανδριάς</i>» του Νικηφόρου Βλεμμύδη, - το έργο του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου για το γιο του, διάδοχο Ιωάννη Η΄]</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: Κ. Παϊδας, Η θεματική των βυζαντινών «κατόπτρων ηγεμόνος» της πρώιμης και μέσης περιόδου (398-1085), <i>Συμβολή στην πολιτική θεωρία των Βυζαντινών</i>, Αθήνα 2005, -του ιδίου, <i>Τα βυζαντινά «κάτοπτρα ηγεμόνος» της ύστερης περιόδου (1254-1403)</i>. <i>Εκφράσεις του βυζαντινού βασιλικού ιδεώδους</i>, Αθήνα 2006]</p> <p>Εικονογραφικό υλικό [Ενδεικτικά: - απεικόνιση της βασιλείας του Ιωάννη Β΄ Κομνηνού (μεταξύ Δικαιοσύνης και Ελεημοσύνης η οποία αντικατέστησε τη Φιλανθρωπία), όπως εμφανίζεται σε τετραεούαγγελο</p>

		<p>κηδείας αυτοκράτορος, προσκύνηση, αυλικόι αγώνες). Ανάλυση του ρόλου και της αυξημένης σημασίας που είχε το αυλικό τυπικό για το βυζαντινό πολίτευμα.</p> <p><u>Μελέτη λογοτεχνικών πηγών – Συλλογή εικονογραφικού υλικού</u> με θέμα την αναγόρευση και στέψη βυζαντινού αυτοκράτορα. Μελέτη αποσπασμάτων βιβλιογραφίας και πρωτογενών πηγών σχετικά με τις διάφορες φάσεις της τελετής αναγορεύσεως του βυζαντινού αυτοκράτορα. Ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τις φάσεις της τελετής, με έμφαση στα σύμβολα και στο τελετουργικό τυπικό. Επισήμανση των στερεότυπων εκφράσεων που χρησιμοποιούνται κατά τη εκλογή του Βυζαντινού αυτοκράτορα. Αναφορά στον ρόλο που διαδραματίζουν οι θεσμικοί φορείς, ο στρατός, η Σύγκλητος, οι Δήμοι και ο Πατριάρχης. Εξέταση της τελετής εντός ενός ευρύτερου ιστορικού πλαισίου.</p> <p><u>Σχεδιασμός ψηφιακού αρχείου προβολής (ppt)</u> με τα ανωτέρω στοιχεία και φιλοτέχνησή του με σχετικό εικονογραφικό υλικό. Δημοσιοποίηση του αποτελέσματος σε Blogg ή σε σχετική ενδοσχολική εκδήλωση.</p>	<p>του κώδικα Urb nr. 2 φ. 19β (βλ. Γαλάβαρης, Γ., <i>Ελληνική τέχνη βυζαντινών χειρογράφων</i>, Αθήνα 1999, σ. 140, αρ. 146])</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: - Χριστοφιλοπούλου, Αικ., <i>Εκλογή, Αναγόρευσις και Στέψις του Βυζαντινού Αυτοκράτορος</i>, Ακαδημία Αθηνών 2003 [Πραγματεία της Ακαδημίας Αθηνών 22] - Χριστοφιλοπούλου, Αικ., <i>Το πολίτευμα και οι θεσμοί της βυζαντινής αυτοκρατορίας, 324-1204</i>, Αθήνα 2004</p>
--	--	--	---

<p>5.2. Ο θεσμικός και πολιτειακός ρόλος της βυζαντινής συγκλήτου</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την κοινωνική σύνθεση και τον χαρακτήρα της κατά την πρωτοβυζαντινή περίοδο, αναφέροντας ενδεικτικά τις προσπάθειες του Κωνσταντίνου Α΄ και του Κωνσταντίνου Β΄ να «μεταγγίσουν» δυναμικό της Συγκλήτου από την Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη. • Να αναφέρουν τις νομοθετικές, δικαστικές και διπλωματικές αρμοδιότητες της Συγκλήτου και να κατανοούν τον μεταβαλλόμενο ρόλο της επισημαίνοντας την φθίνουσα ισχύ της. • Να αναλύουν τον ρόλο της Συγκλήτου στο ζήτημα της αυτοκρατορικής διαδοχής, επισημαίνοντας τους σημαντικότερους ιστορικούς σταθμούς: <ul style="list-style-type: none"> - ανάληψη του δικαιώματος εκλογής του αυτοκράτορα το 450, - ενδυνάμωση της θέσης της κατά τον 7^ο αι. με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε στην αυτοκρατορική διαδοχή της δυναστείας των Ηρακλειδών, - περιστολή της δύναμής της επί Μακεδόνων με την αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τον Λέοντα Στ΄. 	<p><u>Συγκριτική μελέτη πρωτογενών πηγών</u></p> <p>από την οποία προκύπτει ο θεσμικός ρόλος και οι αρμοδιότητες της Συγκλήτου.</p> <p><u>Έρευνα υλικού - Ανάκληση γνώσεων - Συγκριτική ανάλυση:</u></p> <p>Αναζήτηση πληροφοριών για την ιστορία της Συγκλήτου στη Ρώμη και στο Βυζάντιο και επισήμανση της εξέλιξης του θεσμού και του ρόλου των Συγκλητικών στον πολιτικό και κοινωνικό βίο της αυτοκρατορίας.</p> <p>Σύγκριση της Συγκλήτου με άλλα αριστοκρατικά σώματα κοινωνιών του αρχαίου κόσμου.</p> <p>Επισήμανση αναλογιών και διαφορών.</p> <p><u>Σχεδίαση άξονα γεγονότων:</u></p> <p>Καταγραφή των σημαντικότερων σταθμών στην ιστορία της βυζαντινής συγκλήτου σε χρονολογική σειρά. Συσχετισμός με αυτοκράτορες και γενικότερες εξελίξεις. Τοποθέτηση των γεγονότων σε άξονα, μέσω του οποίου καθίσταται προφανής μία πορεία με παλινωδίες και ασυνέχειες.</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας (ό.αν. σχετικά κεφάλαια σε όλα τα εγχειρίδια γενικής βυζαντινής ιστορίας)</p>
<p>5.3. Οι δήμοι και το δικαίωμα αντίστασης του λαού</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να εκθέτουν την προέλευση, τον χαρακτήρα και τον ρόλο των δήμων στην πολιτική, στρατιωτική και κοινωνική ζωή της αυτοκρατορίας. • Να αναγνωρίζουν το δικαίωμα αντίστασης του λαού μέσα από χαρακτηριστικά γεγονότα, όπως: <ul style="list-style-type: none"> - τα γεγονότα της <i>Στάσης του Νίκα</i>, εμβαθύνοντας στα αίτια και τη σημασία της καταστολής της για τις λαϊκές ελευθερίες και την εξέλιξη του βυζαντινού πολιτεύματος και 	<p><u>Ερμηνεία πηγών - Ανάπτυξη διαλόγου:</u></p> <p>Μελέτη πηγών σχετικά με την δύναμη των δήμων του Ιπποδρόμου και την στάση του αυτοκράτορα έναντι αυτών.</p> <p><u>Ανάπτυξη διαλόγου:</u></p> <p>Ανάπτυξη διαλόγου με θέμα: Ο Ιππόδρομος έχει χαρακτηριστεί ως «το τελευταίο άσυλο των λαϊκών ελευθεριών» (P.D.Ouspensky).</p> <p>Κριτική πραγμάτευση της θέσης. Παρουσίαση των δομικών χαρακτηριστικών του Ιπποδρόμου, της λειτουργίας (είδος εκδηλώσεων,</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: <i>Πασχάλιο Χρονικό</i> (διάλογος μεταξύ του αυτοκράτορα Ιουστινιανού και των δήμων του Ιπποδρόμου στις παραμονές της εξέγερσης του Νίκα), Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος, Θεοφάνης, Ιωάννης Σκυλίτζης, Μιχαήλ Ψελλός</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: Το δικαίωμα της αντίστασης στο Βυζάντιο», στο <i>Αμφισβήτηση της εξουσίας</i>, Αθήνα, Ειδικές</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - τα γεγονότα της λαϊκής εξέγερσης του 1042 στην Πόλη, η οποία οδήγησε στην εκθρόνιση και τύφλωση του Μιχαήλ Ε΄ Καλαφάτη και στην αποκατάσταση των νόμιμων εκπροσώπων της Μακεδονικής Δυναστείας, αδελφών Θεοδώρας και Ζωής, στον θρόνο. 	<p>παριστάμενα πρόσωπα) και της σημασίας του για τον κοινωνικό και πολιτικό βίο.</p>	<p>Μορφωτικές Εκδηλώσεις/Ε.Ι.Ε., Αθήνα 2003, σ. 35-48]</p>
<p>5.4. Ο στρατός: εκλογή και αναγόρευση αυτοκρατόρων από το στρατό</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο του στρατού στην διαδικασία εκλογής και αναγόρευσης αυτοκράτορα, ιδιαιτέρως κατά την πρώιμη περίοδο (έως τα μέσα του 5^{ου} αι.). • Να αναλύουν την μεταβολή στον ρόλο του στρατού από πολιτειακό παράγοντα σε ρυθμιστή της πολιτικής ζωής, υποστηρικτή της υπάρχουσας τάξης ή φορέα εξεγέρσεων (ιδιαιτέρως από τον 7^ο αι.), εκθέτοντας αντιπροσωπευτικά ιστορικά παραδείγματα: <ul style="list-style-type: none"> - τον ρόλο του στρατού στους δυναστικούς ανταγωνισμούς της Κωνσταντινείας Δυναστείας έως την εξέγερση εναντίον του Κωνσταντίνου Β΄ (360) και τον ενθρονισμό του Ιουλιανού (361), - την ενεργό ανάμειξη του στρατού στους ανταγωνισμούς για την κατάληψη του θρόνου μετά τον θάνατο του Ιουστινιανού Β΄ και έως την στέψη του Λέοντος Γ΄ (717), - το στρατιωτικό πραξικόπημα που οδήγησε στη ανατροπή του Μιχαήλ Ραγκαβέ και την ενθρόνιση του Λέοντος Ε΄ (813), - τη διαδοχή των γεγονότων που οδήγησαν στην ανακήρυξη του Νικηφόρου Φωκά ως αυτοκράτορα από τον στρατό στην Καισάρεια της Καππαδοκίας και στην ενθρόνισή του (963). 	<p><u>Ανάλυση πρωτογενών πηγών και «ανάγνωση» εικόνων:</u> Μελέτη πρωτογενών πηγών σχετικά με τον ρόλο του στρατού στην εκλογή και αναγόρευση νέου αυτοκράτορα. Μελέτη σχετικού εικονογραφικού υλικού από βυζαντινά χειρόγραφα.</p> <p><u>Σύνθεση εργασίας</u> με θέμα σχετικό με την αυξανόμενη σημασία του στρατού για την βυζαντινή αυτοκρατορία. Συσχετισμός προς την διογκούμενη παρουσία εχθρών στα σύνορά της, την καθιέρωση του συστήματος των θεμάτων στα εδάφη της Μ.Ασίας και την συνακόλουθη αύξηση της πολιτικής δύναμης των στρατηγών των θεμάτων.</p> <p><u>Gallerie προσωπικοτήτων:</u> Σε παράρτημα της εργασίας, σύσταση καταλόγου αυτοκρατόρων που είχαν δοξασθεί στο πεδίο της μάχης και είχαν πραγματοποιήσει θρίαμβο στην πρωτεύουσα (Νικηφόρος Φωκάς, Ιωάννης Τζιμισκής, Βασίλειος Β΄ κ.ά.).</p> <p><u>Σύνθεση ψηφιακού αρχείου προβολής:</u> Αναζήτηση σχετικού εικονογραφικού υλικού και σύνθεση ψηφιακού αρχείου προβολής με: - απεικονίσεις του αυτοκράτορα σε μνημεία της περιόδου, στα οποία υπερισχύουν τα σύμβολα στρατιωτικής εξουσίας, - αγιογραφίες πολεμιστών αγίων.</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές: Κωνσταντίνος Ζ΄, Πορφυρογέννητος, <i>De administrando imperio</i></p> <p>Ψηφιακό πληροφοριακό υλικό</p>

		<p><u>Συγκριτική μελέτη νομισμάτων:</u> Παρατήρηση νομίσματος του Ιουλιανού του «Παραβάτη», σύγκριση με νομίσματα άλλων βυζαντινών αυτοκρατόρων και παρατήρηση βασικής διαφοράς ως προς τα σύμβολα εξουσίας. Διατύπωση υποθέσεων - διεξαγωγή διαλόγου σχετικά με τους λόγους αυτής της διαφοράς. Επισήμανση της περιόδου μετάβασης από την παλαιά ρωμαϊκή στην ανατολική αυτοκρατορία με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.</p>	
<p>5.5: Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα αίτια της συμπόρευσης κράτους και Εκκλησίας στο Βυζάντιο και τη συμβολή της στην μακρόχρονη επιβίωση της αυτοκρατορίας. • Να αναλύουν την σχέση Εκκλησίας και Πολιτείας μέσω ιστορικών παραδειγμάτων. Συγκεκριμένα: <ul style="list-style-type: none"> - την πολυδιάστατη σύγκρουση των δύο θεσμών στο πλαίσιο της Εικονομαχίας (βλ. Στουδίτες μοναχοί) και τα αποτελέσματα που είχε η αποκατάσταση της συνεργασίας τους μετά το τέλος της, - τις ενέργειες του Πατριάρχη Φωτίου σχετικά με την διατύπωση, στην Επαναγωγή, της άποψης περί διαχωρισμού των δύο εξουσιών, - τη σταδιακή ενδυνάμωση του ρόλου της Εκκλησίας κατά τα παλαιολόγια χρόνια λόγω του ζητήματος της επανένωσης των δύο Εκκλησιών, που κλόνισε την ισχύ του αυτοκρατορικού θεσμού. 	<p><u>Συγκριτική ερμηνεία πρωτογενών και δευτερογενών πηγών - Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Μελέτη αποσπασμάτων πρωτογενών και δευτερογενών πηγών και ανάπτυξη διαλόγου για την σχέση βυζαντινής κοσμικής και εκκλησιαστικής εξουσίας</p> <p><u>Σύνθεση διαγράμματος:</u> Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή των σημαντικότερων δογματικών συγκρούσεων και των συνεπειών τους για τη συνοχή του σώματος της αυτοκρατορίας (Άρειανοί, Νεστοριανοί, Μονοφυσίτες κ.λπ.).</p> <p><u>Άσκηση ανάπτυξης - εμβάθυνσης:</u> Αναπαράσταση του διαρκούς διαλόγου Πολιτείας και Εκκλησίας για τη νομοθετική ρύθμιση που θα όριζε το θεσμικό πλαίσιο και τον διακριτό ρόλο του κάθε θεσμού, τους «οίκειους όρους», στις μεταξύ τους σχέσεις, κατοχυρώνοντας τον αμοιβαίο σεβασμό για την ταυτότητα και την αποστολή τους.</p> <p><u>Ανάλυση ιστορικών όρων:</u> - συμβατική ισόρροπη συναλληλία, - ανταγωνιστική παραλληλία, - άλυσιτελής ύπαλληλία</p>	<p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας [Ενδεικτικά: - Λαΐου-Θωμαδάκη Α., «Οι δύο εξουσίες: Η διαμάχη μεταξύ παπών και αυτοκρατόρων και οι θεωρίες των βυζαντινών», <i>Θησαυρίσματα</i> 15 (1978) 106-118 - Φειδάς, Β. Ι., <i>Αί περί σχέσεων Εκκλησίας καί Πολιτείας άντιλήψεις τοῦ Μ. Φωτίου, Αθήναι 1980</i></p> <p>Πρωτογενείς πηγές: [Ενδεικτικά: σχετικά με την νομοθετική καθιέρωση της «ἀρχῆς τῆς συναλληλίας» των δύο θεσμών μέσω της ΣΤ' Νεαρᾶς (535) του Ιουστινιανού, βλ. Φειδάς, Β. Ι., <i>Βυζάντιο, Βίος-Θεσμοί-Κοινωνία-Εκκλησία-Παιδεία-Τέχνη</i>, Αθήνα ⁴1997, σ. 143-155, 218-236]</p>

		<p>ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ – ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ:</p> <p><u>Ερευνητική Εργασία:</u> Ανάθεση ομαδικών ερευνητικών εργασιών. Ενδεικτικά θέματα: - Το βυζαντινό πολίτευμα: πρότυπα, αρχές, χαρακτηριστικά. - Γυναίκες και εξουσία στο Βυζάντιο.</p> <p><u>Σύνθεση αρχείου προβολής και δημοσιοποίησή του</u> με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου ή στο Blogg της τάξης.</p> <p>ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ:</p> <p><u>Εκπαιδευτική Επίσκεψη σε μνημεία βυζαντινού πολιτισμού ή σε μουσείο βυζαντινής ιστορίας:</u> Προετοιμασία των μαθητών για παρουσίαση των μνημείων μέσω εργασιών που έχουν εκπονηθεί από επιμέρους ομάδες. Εκπόνηση ασκήσεων αναστοχασμού- επανάληψης.</p>	<p>Αποσπάσματα Βιβλιογραφίας:</p> <p>[Ενδεικτικά: - Γλύκατζη-Αρβελέρ, Ε., <i>Γιατί το Βυζάντιο</i>, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009</p> <p>- Χέριν Τζ., <i>Γυναίκες στην πορφύρα. Ηγεμόνες του Μεσαιωνικού Βυζαντίου</i>, Αθήνα 2002</p> <p>- Νικολάου Κ.-Χρήστου Ε., «Οι αντιλήψεις των Βυζαντινών για την άσκηση της εξουσίας από γυναίκες (780-1056)», <i>Σύμμεικτα</i> 13 (1999), 49-67]</p> <p>Ψηφιακοί κατάλογοι μνημείων της βυζαντινής περιόδου [Ενδεικτικά: Ιστοσελίδα του Κ.Β.Ε. του Ε.Ι.Ε. με θέμα «Βυζαντινά μνημεία Αττικής»: http://www.eie.gr/byzantineatti.ca/view.asp?lq=e!] Υλικό μελέτης-προετοιμασίας: Οδηγοί και ιστοσελίδες μουσείων.</p>
--	--	--	---

B. Μεσαιωνικά ευρωπαϊκά κράτη

<p>1. Η δημιουργία των πρώτων μεσαιωνικών ευρωπαϊκών κρατών και αυτοκρατοριών, 5^{ος} -10^{ος} αι.</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο ίδρυσης των κρατών των «βαρβάρων». • Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά του Φραγκικού κράτους και να αναλύουν τις συνθήκες ανάπτυξης του παπικού κράτους. • Να κατανοούν τις συνθήκες ανάπτυξης της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και να αναλύουν τη σύγκρουση μεταξύ εκκλησίας και κράτους. 	<p><u>Επεξεργασία πηγών</u> με έμφαση σε:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ιστορικά κείμενα που αφορούν στα γερμανικά κράτη (π.χ. Παύλος Διάκονος) - δείγματα αρχετυπικών κειμένων των ρομανικών γλωσσών. <p><u>Ανάγνωση χάρτη:</u> Ανάγνωση ψηφιακού χάρτη της Ευρώπης για τον εντοπισμό των ορίων των γερμανικών (βαρβαρικών) κρατών και του Φραγκικού κράτους.</p> <p><u>Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Συγκέντρωση πληροφοριών σχετικών με τις σχέσεις Εκκλησίας και κράτους στη Δύση και σχετική συζήτηση.</p>	<p>Πρωτογενείς πηγές [Ενδεικτικά: - Παύλος Διάκονος, <i>Historia gentis Langobardorum</i>]</p> <p>Ψηφιακός χάρτης για τον προσδιορισμό γεωγραφικών και χρονολογικών ορίων.</p> <p>Αποσπάσματα Βιβλιογραφίας: [Ενδεικτικά: - Le Goff, J., <i>Το πουργί και η ζωή. Οικονομία και θρησκεία στο Μεσαίωνα</i>, μτφρ. Γκοτσίνιας, Ν., Κέδρος, Αθήνα 2004]</p>
--	--	---	---

<p>2. Ευρωπαϊκά κράτη του μέσου και ύστερου Μεσαίωνα</p> <p>2.1. Οι ευρωπαϊκές μοναρχίες</p> <p>2.2. Η ανάπτυξη των πόλεων</p> <p>(1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες ανάπτυξης των ευρωπαϊκών μοναρχιών και να περιγράφουν την εξέλιξή τους • Να αναγνωρίζουν το γενικό πλαίσιο διεξαγωγής των Σταυροφοριών και να ερμηνεύουν την εμπλοκή των ευρωπαϊκών δυνάμεων σε αυτές και τα αποτελέσματά της σε πολιτικό επίπεδο • Να κατανοούν τις συνθήκες ανάπτυξης των πόλεων και τη σημασία τους σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, μέσα από την παρουσίαση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, όπως είναι η Βενετία, η οποία εξελίχθηκε σε κυρίαρχη δύναμη στην ΝΑ Ευρώπη. 	<p><u>Ανάγνωση χάρτη</u> Ανάγνωση ψηφιακού χάρτη της ΝΑ Ευρώπης για τον εντοπισμό των διαδρομών των Σταυροφόρων και των ορίων των κρατών τους στην Ανατολή.</p> <p><u>Ανάγνωση μνημείων:</u> Μελέτη και σχολιασμός εικονογραφικού υλικού με θέμα μεσαιωνικά κάστρα και εμπορικές πόλεις στον Μεσαίωνα . Σχετική συζήτηση.</p> <p><u>Σύνθεση σχεδιαγράμματος</u> Συγκέντρωση πληροφοριών για τις μεσαιωνικές εμπορικές πόλεις και καταγραφή του υλικού για κάθε μια από αυτές σε σχεδιαγράμματα.</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης για τον προσδιορισμό γεωγραφικών και χρονολογικών ορίων.</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας: [Ενδεικτικά: - Le Goff, J., <i>Η Ευρώπη γεννήθηκε τον Μεσαίωνα</i>, μτφρ. Ζέη, Ελ., Πόλις, Αθήνα 2006 - του ιδ., <i>Ο πολιτισμός της μεσαιωνικής Δύσης</i>, μτφρ. Μπενβενίστε, Ρ., Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1993]</p> <p>Οπτικοακουστικό υλικό</p>
--	---	---	--

3^η Θεματική:
Μορφές κρατικής οργάνωσης και Ιδεολογικά Ρεύματα κατά τους Νεότερους Χρόνους

<p>1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις: οι μορφές κρατικής οργάνωσης στην Ευρώπη κατά τους Νεότερους Χρόνους</p> <p>(2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια του «κράτους» και να διακρίνουν επιμέρους πτυχές της κρατικής οργάνωσης. • Να κατανοούν την βασική τυπολογία των κρατών και να διαχωρίζουν τα επιμέρους είδη κρατικής οργάνωσης στην ιστορική τους διάσταση. • Να εκθέτουν τα πολιτεύματα, τον ρόλο της νομοθεσίας, την εκάστοτε μορφή αναγνωρισμένης κρατικής κυριαρχίας. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα αίτια και τις συνθήκες που οδήγησαν στην εγκαθίδρυση του προτύπου της απόλυτης μοναρχίας του 17ου αιώνα. • Να αναλύουν τις παραμέτρους που οδήγησαν 	<p><u>Επεξεργασία πηγών</u> σχετικών με τη συγκρότηση του νεωτερικού έθνους-κράτους του 19ου αιώνα, με εστίαση σε περιπτώσεις τύπων κράτους. Μεθοδολογικές κατευθύνσεις προσαρμοσμένες στην επεξεργασία πηγών της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας με αξιοποίηση παραδειγμάτων από διαφορετικούς τύπους πηγών.</p> <p><u>Άσκηση Αναστοχασμού - Συγκρότηση πίνακα:</u> Αναδρομή στις μέχρι στιγμής διδαχθείσες ενότητες και συγκέντρωση των μορφών κρατικής οργάνωσης, των πολιτευμάτων και των βασικών θεσμικών οργάνων τους. Κατάρτιση πίνακα δεδομένων.</p> <p><u>Σύνθεση ομαδικών ή ατομικών εργασιών</u> σε επιμέρους θεματικούς άξονες (κρατικοί θεσμοί στα μεσαιωνικά και στα νεότερα κράτη, συμβολική</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης με κατανομή των ειδών κρατικής οργάνωσης στο χώρο και το χρόνο.</p> <p>Πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές</p>
---	--	---	---

	<p>στην συγκρότηση του νεωτερικού έθνους-κράτους του 19^{ου} αιώνα στην Ευρώπη, εκθέτοντας τους θεσμούς του (στρατός, διοίκηση, φορολογικό σύστημα, εκπαίδευση, εκκλησία).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν με σαφήνεια τις σημαντικές για το θέμα <i>ιστορικές έννοιες</i>. 	<p>επιβολή της κρατικής εξουσίας).</p> <p><u>Συγκρότηση πίνακα</u> με τους βασικούς γεωγραφικούς, ιστορικούς και πολιτικούς όρους.</p>	<p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>2. Αυτοκρατορίες</p> <p>2.1. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία (2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντάσσουν την οθωμανική αυτοκρατορία στον χώρο και τον χρόνο. • Να κατανοούν τις πολιτισμικές της καταβολές και τον πολυεθνικό της χαρακτήρα, τα θεμελιώδη δημογραφικά, εθνολογικά και θρησκευτικά δεδομένα, με έμφαση στον ρόλο των Ελληνορθοδόξων κατοίκων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνέπειες της οθωμανικής κατάκτησης επί των κατακτημένων πληθυσμών και τις σχέσεις κυρίαρχων Οθωμανών-μουσουλμάνων και <i>ραγιάδων</i>. Ειδική αναφορά: <ul style="list-style-type: none"> - στον θεσμό του <i>παιδομαζώματος</i> για τη στελέχωση του στρατού και της διοίκησης και - στους θεσμούς με τους οποίους επιδιώχθηκε να καλυφθεί το έλλειμμα των Οθωμανών σε παράδοση κρατικής οργάνωσης και οικονομικής διαχείρισης. • Να διαχωρίζουν τις περιόδους της Οθωμανικής Ιστορίας στο πλαίσιο των εξελίξεων του <i>Ανατολικού Ζητήματος</i>): <ul style="list-style-type: none"> - φάση επέκτασης και ανόδου - απαρχές παρακμής - παρακμή και πτώση 	<p><u>Εργασία σε ομάδες – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Χορήγηση και μελέτη συναφούς επεξεργασμένου υλικού. Ανάπτυξη διαλόγου με θέμα τη σύγκριση βασικών θεσμών της Αυτοκρατορίας με τα αντίστοιχα δεδομένα των ευρωπαϊκών κρατών κατά τους αιώνες της ακμής της <i>Οθωμανικής Αυτοκρατορίας</i> (15ος-17ος αιώνας).</p> <p><u>Προβολή ντοκιμαντέρ:</u> Με αφορμή προβολή σύντομου ψηφιακού οπτικοακουστικού υλικού σχετικού με το ανάκτορο <i>Τοπ Καπί</i> του Οθωμανού σουλτάνου στην Κωνσταντινούπολη., μελέτη του τρόπου και των μέσων, με τα οποία υποδηλώνεται ο κυρίαρχος θεσμικός του ρόλος.</p> <p><u>Ανάγνωση μνημείων:</u> Προβληματισμός των μαθητών για το πολιτισμικό κλίμα του <i>οριενταλισμού</i> μέσω της προβολής εικαστικού υλικού από πίνακες Ευρωπαϊών ζωγράφων του 18ου και 19ου αιώνα.</p> <p><u>Επεξεργασία ιστορικών πηγών</u> Ειδικότερα: <ul style="list-style-type: none"> - μεταφρασμένης οθωμανικής πηγής, - μεταφρασμένης αγγλικής διπλωματικής έκθεσης για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, </p>	<p>Ψηφιακός χάρτης για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο.</p> <p>Επιλεγμένα αποσπάσματα βιβλιογραφίας</p> <p>Σύντομο ψηφιακό οπτικο-ακουστικό υλικό σχετικό με το ανάκτορο <i>Τοπ Καπί</i> του Οθωμανού σουλτάνου στην Κωνσταντινούπολη.</p> <p>Ψηφιακό εικαστικό υλικό από πίνακες Ευρωπαϊών ζωγράφων του 18ου και 19ου αιώνα σχετικά με το πολιτισμικό κλίμα του <i>οριενταλισμού</i>.</p> <p>Αντιπροσωπευτικά δείγματα άμεσων πηγών, σχετικών με την Ιστορία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (δείγματα μεταφρασμένων οθωμανικών, ελληνικών και ευρωπαϊκών πηγών διαφόρων τύπων).</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τον χαρακτήρα της Αυτοκρατορίας σε σχέση με τα ευρωπαϊκά κράτη της εποχής. 	<ul style="list-style-type: none"> - μεταφρασμένου γαλλικού περιηγητικού κειμένου. <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών:</u> σύνθεση πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>3. Η ανάπτυξη των εθνικών κρατών</p> <p>3.1. Αγγλία</p> <p>(2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το κράτος της Αγγλίας στο χώρο και το χρόνο και να διακρίνουν τις επιμέρους περιόδους της ιστορίας του. • Να εντάσσουν την αγγλική εθνική ιδέα στο ευρύτερο σχήμα της εθνικής ιδεολογίας των νεότερων χρόνων. • Να κατανοούν την πρώτη εξέλιξη των πολιτικών ελευθεριών και δικαιωμάτων (<i>Magna Carta</i>, <i>Ένδοξη Επανάσταση</i>, <i>κοινοβουλευτισμός</i>). <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν το φαινόμενο της αγγλικής αποικιοκρατίας και να γνωρίζουν τα αίτια ανάπτυξης και παρακμής της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. • Να κατανοούν το γεωπολιτικό ειδικό βάρος της Μ. Βρετανίας κατά τους 19ο και 20ο αιώνα. 	<p><u>Έρευνα υλικού - Σύνθεση άξονα γεγονότων:</u> Αναζήτηση υλικού πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, περιοδολόγηση της ιστορίας της Αγγλίας και σχεδιασμός άξονα ιστορικών γεγονότων.</p> <p><u>Έρευνα υλικού – Μελέτη νομίσματος:</u> Αναζήτηση εικονογραφικού υλικού με νομίσματα από την Αγγλία του 17^{ου} και 18^{ου} αι. Μελέτη και ανάλυση των συμβόλων κρατικής ιδεολογίας. Παρακολούθηση των πολιτειακών μεταβολών μέσω της συμβολικής των νομισμάτων</p> <p><u>Μελέτη ιστορικού χάρτη:</u> Εντοπισμός με τη χρήση ψηφιακού χάρτη της αποικιοκρατικής επέκτασης και της γαιοπολιτικής και οικονομικής επιρροής της <i>Βρετανικής Αυτοκρατορίας</i> Αποτύπωση των αγγλο-γαλλικών συγκρούσεων χρονολογικά και γεωγραφικά με ψηφιακή παρουσίαση.</p> <p><u>Επεξεργασία πηγών – Ανάπτυξη διαλόγου – Συγγραφή εργασίας:</u> Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών σχετικά με την ζωή των εργατών στις απαρχές της Βιομηχανικής Επανάστασης και τον ρόλο της Αγγλίας στους Παγκοσμίους Πολέμους. Ανάπτυξη διαλόγου για τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές επιπτώσεις της</p>	<p>Υλικό από την ιστοσελίδα: [Ενδεικτικά: Νομισματικό Μουσείο & Google Art Project</p> <p>Ψηφιακός χάρτης για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο</p> <p>Ολιγοσέλιδο σώμα άμεσων πηγών για τον αγγλικό κοινοβουλευτισμό, τη Βιομηχανική Επανάσταση, την αποικιοκρατία</p> <p>Πρωτογενείς πηγές [Ενδεικτικά: - πρωτογενής πηγή καταγραφής της ζωής των εργατών στις απαρχές της <i>Βιομηχανικής Επανάστασης</i>, - κείμενο από τα <i>Απομνημονεύματα</i> του Ουίνστον Τσώρτσιλ για το ρόλο της Αγγλίας στους Παγκόσμιους Πολέμους.]</p>

		<p><i>Βιομηχανικής Επανάστασης και ανάθεση επιμέρους εργασιών γύρω από διαφορετικές πτυχές του θέματος.</i></p> <p><u>Ερευνητικές εργασίες:</u> Ανάθεση σύντομων ερευνητικών εργασιών σε ομάδες μαθητών με θέματα όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι ελληνο-βρετανικές σχέσεις του 19ου και 20ου αιώνα - Το Ιρλανδικό Ζήτημα - Η Σκωτία στα πλαίσια της Μεγάλης Βρετανίας - Τα κοινωνικά ήθη της Βικτωριανής Αγγλίας <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών</u> με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>3.2. Γαλλία (2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το γαλλικό κράτος στο χώρο και το χρόνο και να διακρίνουν τις διαδοχικές περιόδους της ιστορίας του. • Να διακρίνουν τις περιόδους της Νεότερης και Σύγχρονης Γαλλικής Ιστορίας. • Να κατανοούν το «Παλιό Καθεστώς» της περιόδου πριν την Επανάσταση ως συνδυασμό φεουδαρχικού και απολυταρχικού προτύπου διακυβέρνησης. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές εξελίξεις του 18ου αιώνα, ιδιαίτερα τον Διαφωτισμό και την Γαλλική Επανάσταση και να διακρίνουν τα αίτια, από τις συνθήκες και τις αφορμές που οδήγησαν στην Επανάσταση του 1789. • Να κατανοούν το γαλλικό αυτοκρατορικό πρότυπο διακυβέρνησης του Ναπολέοντα και τους επεκτατικούς ναπολεόντιους 	<p><u>Μελέτη ψηφιακού χάρτη</u> για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο.</p> <p><u>Προβολή ταινίας:</u> Σύντομη προβολή αποσπασμάτων από ταινία μυθοπλασίας σχετικής με τη Γαλλική Επανάσταση. Σχολιασμός και συζήτηση με τους μαθητές με στόχο την κατανόηση των συνθηκών και του κλίματος της εποχής.</p> <p><u>Διαθεματικό μάθημα Ιστορίας και Γαλλικής Γλώσσας - Ανάγνωση έργων τέχνης:</u> Στο πλαίσιο του μαθήματος της Γαλλικής Γλώσσας, αναζήτηση εικονογραφικού υλικού (ελαιογραφίες, γκραβούρες, πορτρέτα, σατυρικές απεικονίσεις, μετάλλια, νομίσματα) από γαλλικές ιστοσελίδες σχετικά με την αποτύπωση της Γαλλικής Επανάστασης στη ζωγραφική. Συλλογή πληροφοριακού υλικού, μετάφραση στην</p>	<p>Ψηφιακοί χάρτες - Ειδική ψηφιακή αναπαράσταση: - της γαλλικής επικράτειας και των αλλαγών στα σύνορά της, - της αποικιοκρατικής εξάπλωσης της Γαλλίας.</p> <p>Ψηφιακό οτιοακουστικό υλικό από ντοκιμαντέρ και ταινίες μυθοπλασίας σχετικό με τη Γαλλική Επανάσταση.</p> <p>Έντυπο και ψηφιακό εικονογραφικό υλικό [Ενδεικτικά: - ψηφιοποιημένα αρχεία της Γαλλικής Επανάστασης από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Stanford και την Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας. Πληροφορίες και «είσοδος» από την ιστοσελίδα: http://peopleandideas.gr/2014/02/13/french-revolution-digital-archive/]</p>

	<p>πολέμους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να αιτιολογούν τις γαλλογερμανικές συγκρούσεις του 19ου και του 20ου αιώνα και – στη συνέχεια - να εξηγούν τη συγκρότηση του <i>γαλλογερμανικού άξονα</i> κατά τη μεταπολεμική διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. 	<p>ελληνική. Σύσταση αποθετηρίου υλικού.</p> <p><u>Μελέτη υλικού – Ανάπτυξη διαλόγου:</u> Αξιοποίηση του υλικού στο μάθημα της ιστορίας. Ερμηνεία των έργων -κυρίως αναγνώριση της συμβολικής των επαναστατικών ιδεών. Από την συχνότητα αποτύπωσης του γεγονότος στην τέχνη, εξαγωγή συμπερασμάτων για την σημασία του γεγονότος στην παγκόσμια ιστορία. Σύνθεση πολυτροπικού αρχείου προβολής (κειμένου-εικόνας- video) και παρουσίαση σε ενδοσχολική εκδήλωση.</p> <p><u>Μελέτη δευτερογενών πηγών:</u> Επεξεργασία παραθεμάτων από ιστοριογραφικές προσεγγίσεις για την τυπολογία των εθνικισμών και τη σχετική τοποθέτηση του γαλλικού εθνικισμού.</p> <p><u>Μελέτη πρωτογενών πηγών:</u> Επεξεργασία πηγών στο πλαίσιο ερευνητικών ομαδικών εργασιών (πέντε ομάδες):</p> <ul style="list-style-type: none"> - αποσπασμάτων από θεμελιώδη κείμενα του <i>Διαφωτισμού</i> (σύντομα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από έργα των Βολταίρου, Ρουσώ και Μοντεσκιέ) και διατύπωση συμπερασμάτων- γενικεύσεων, - το πρώτο Σύνταγμα της Γαλλικής Επανάστασης και σχολιασμός-συμπεράσματα, - κρατικό γαλλικό έγγραφο για την κατάληψη των Επτανήσων από τους Γάλλους (αναζήτηση των συνθηκών που επικράτησαν στη σύντομη η γαλλική παρουσία στην Κέρκυρα και μέσω του παραδείγματος της Κέρκυρας σύντομη διερεύνηση και γενίκευση σχετικά με τη ναπολεόντειο ιδεολογία), - αποσπάσματα κειμένων του Αδ. Κοραή, του Ρήγα και Γάλλων φιλελλήνων για την ιδέα της <i>Επανάστασης</i> και 	<p>Σχετικά με την επίδραση της αρχαίας Ελλάδας στην τέχνη της Γαλλικής Επανάστασης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (Κ.Γ.Ε.). Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα «<i>Ζωγραφική: Έλληνες και Ρωμαίοι ξαναγεννημένοι</i>»: http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/history/art/page_182.html]</p> <p>Σώμα πηγών προς επεξεργασία [Ενδεικτικά: φιλοσοφικά και πολιτικά κείμενα του <i>Διαφωτισμού</i>, ιστοριογραφικές προσεγγίσεις για τη <i>Γαλλική Επανάσταση</i> και τον γαλλικό εθνικισμό, για τη γαλλική παρουσία στα Επτάνησα, για τις σχέσεις Γαλλίας-Γερμανίας, πρωτογενείς πηγές για το Νεοελληνικό Διαφωτισμό].</p>
--	--	---	---

		<p>εντοπισμός της επίδρασης των ιδεών του Διαφωτισμού στον <i>Νεοελληνικό Διαφωτισμό</i> και στην ιδεολογία της Ελληνικής Επανάστασης,</p> <ul style="list-style-type: none"> - κείμενο σε μετάφραση από πρόσφατο κοινό γαλλο-γερμανικό εγχειρίδιο το οποίο εκφράζει την κοινή πορεία των δύο εθνών στο πλαίσιο της Ε.Ε. <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών:</u> σύνθεση πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαιδείες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>3.3. Γερμανία (2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα γερμανικά κράτη στον χώρο και τον χρόνο μέχρι την ίδρυση του γερμανικού έθνους-κράτους - με πρόσθετη ειδική επισήμανση σχετικά με το ποια από αυτά εντάχθηκαν στη μεταπολεμική Δυτική Γερμανία και ποια στην Ανατολική. • Να μπορούν να ανασυνθέσουν τη συνοπτική περιοδολόγηση της Ιστορίας του γερμανικού κράτους. • Να ερμηνεύουν τη συμβολή του <i>προτεσταντισμού</i> στην ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού οικονομικού συστήματος της Γερμανίας. • Να κατανοούν το φαινόμενο του <i>γερμανικού ρομαντισμού</i> και την ιδιαίτερη φύση του γερμανικού εθνικισμού. Να τον συγκρίνουν με τον γαλλικό «πολιτικό» εθνικισμό. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την πολιτική, κοινωνική και οικονομική κρίση στη Γερμανία του Μεσοπολέμου και να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της γερμανικής εκδοχής 	<p><u>Μελέτη ψηφιακού χάρτη:</u> Αξιοποίηση ψηφιακού χάρτη για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο. Ειδική ψηφιακή αναπαράσταση -διαδοχικά- των κύριων θεματικών κέντρων:</p> <ul style="list-style-type: none"> - της σταδιακής διαμόρφωσης της γερμανικής επικράτειας από το «πρώτο» ως το λεγόμενο «τρίτο ράιχ» και τις μεταπολεμικές εξελίξεις του διαμελισμού της χώρας, - των γεωγραφικών ορίων των επιμέρους γερμανόφωνων περιοχών κυριαρχίας καθολικών και προτεσταντών, - συνοπτική ψηφιακή παρουσίαση σε χάρτη των ιστορικών γεγονότων των δύο παγκοσμίων πολέμων. <p><u>Προβολή και σχολιασμός ψηφιακού οπτικοακουστικού υλικού,</u> σχετικού με θέματα όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η ναζιστική προπαγάνδα, - η επίδραση του ναζιστικού καθεστώτος στη γερμανική κοινωνία, - η πτώση του ναζισμού και η ήττα της Γερμανίας κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, - η πτώση του τείχους του Βερολίνου. 	<p>Ψηφιακοί χάρτες για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο και την ψηφιακή αναπαράσταση βασικών θεματικών κέντρων της διδακτικής ενότητας (βλ. Δραστηριότητες).</p> <p>Ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό που θα περιλαμβάνει αποσπάσματα από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - προπαγανδιστικό φιλμ της ναζιστικής περιόδου, - απόσπασμα από ταινία που σχολιάζει κριτικά το ναζιστικό καθεστώς και την επίδρασή του στη γερμανική κοινωνία, - απόσπασμα από ταινία μυθοπλασίας ή δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ που αναφέρεται

	<p>ολοκληρωτισμού (<i>ναζισμός</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να παραθέτουν χρονολογικά τα σημαντικά γεγονότα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την ήττα της Γερμανίας. • Να κατανοούν το ρόλο της Γερμανίας μεταπολεμικά κατά την περίοδο του <i>Ψυχρού Πολέμου</i> και τη μεταπολεμική συμβολή της στην <i>ευρωπαϊκή εννοποίηση</i>. 	<p>Της προβολής προηγείται ειδική συνοπτική εισαγωγή από τον εκπαιδευτικό και έπεται σχολιασμός του υλικού από τους μαθητές.</p> <p><u>Επεξεργασία πηγών - Σύνθεση ατομικών ή ομαδικών ερευνητικών εργασιών:</u></p> <p>Ενδεικτικά προτείνονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Επεξεργασία παραθέματος από μεταφρασμένα κείμενα των Goethe και Schiller. Σχολιασμός της επίδρασης του <i>ρομαντισμού</i> στη συγκρότηση της <i>γερμανικής εθνικής ιδέας</i>. - Διασκευασμένο απόσπασμα με επεξηγηματικό σχολιασμό από την ανάλυση του Max Weber για την <i>προτεσταντική ηθική</i>. - Παραθέματα με κείμενα ανάλυσης των τεχνικών της ναζιστικής προπαγάνδας. - Παράθεμα από το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ ή από άλλες καταγραφές, απομνημονεύματα, ημερολόγια κ.ο.κ. με ειδική αναφορά στο <i>Ολοκαύτωμα</i>. - Δημοσιογραφικό κείμενο που αναδεικνύει τον σύγχρονο κοσμοπολίτικο χαρακτήρα του Βερολίνου. <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών:</u> σύνθεση πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>στην πτώση του ναζιστικού καθεστώτος και στην ήττα της Γερμανίας κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο,</p> <ul style="list-style-type: none"> - λίγα βιντεοσκοπημένα πλάνα-ντοκουμέντα από ειδησεογραφικό βίντεο, σχετικό με την πτώση του τείχους του Βερολίνου. <p>Σώμα παραθεμάτων από το οποίο θα επιλεγούν οι προς επεξεργασία ιστορικές πηγές [Ενδεικτικό υλικό: βλ. Δραστηριότητες]</p> <p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>4. Σύγχρονα ιδεολογικά ρεύματα (ιδεολογικές αρχές, κύριοι εκπρόσωποι, απήχηση):</p> <p>4.1. Συντηρητισμός (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν και να οριοθετούν την πολιτική ιδεολογία του συντηρητισμού στα ιστορικά συμφραζόμενα της Νεότερης και Σύγχρονης Πολιτικής Ιστορίας, από την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης έως τον 20^ο αι. Να αναφέρουν τους 	<p><u>Μελέτη ψηφιακού χάρτη:</u> Αξιοποίηση ψηφιακού χάρτη της Ευρώπης για τον εντοπισμό στο χώρο και στο χρόνο της εμφάνισης της ιδεολογίας του <i>συντηρητισμού</i> στη Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία, και σχετικός σχολιασμός-συζήτηση.</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης.</p>

	<p>κύριους εκφραστές της και να προσδιορίζουν την κοινωνική προέλευση των υποστηρικτών της.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιδιαστέλουν τον συντηρητισμό προς τις φιλελεύθερες και σοσιαλιστικές ιδέες του 19ου και 20ου αιώνα (από τη Γαλλική Επανάσταση έως το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). • Να κατανοούν τη συντηρητική ιδεολογία της εποχής της Γαλλικής Επανάστασης, όταν οι ριζικά συντηρητικοί επιθυμούσαν τη διατήρηση του Παλαιού Καθεστώτος. • Να κατανοούν την αποδοχή της φιλελεύθερης δημοκρατικής διακυβέρνησης από την πλειοψηφία των συντηρητικών μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα. 	<p><u>Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών:</u> Μελέτη και επεξεργασία ιστορικής πηγής ή παραθέματος από ιστορική μελέτη για την περίοδο των ευρωπαϊκών Επανάστασεων (1789-1848). Σχολιασμός και ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με τις θέσεις των συντηρητικών αντιπάλων των επαναστατικών ιδεών. Μελέτη και σχολιασμός παραθέματος, σχετικού με την ανάλυση του συντηρητισμού ως κοινωνικού φαινομένου.</p> <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών:</u> σύνθεση πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>Δύο παραθέματα προς επεξεργασία και συζήτηση με θέματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - τις ευρωπαϊκές Επανάστασεις της περιόδου 1789-1848 και τις θέσεις συντηρητικών τους αντιπάλων, και - τον συντηρητισμό ως κοινωνικό φαινόμενο. <p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>4.2. Φιλελευθερισμός (2 ώρες)</p>	<p><u>1^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να μπορούν να περιγράψουν την ιδεολογία του φιλελευθερισμού (πολιτικού και οικονομικού) και να διακρίνουν τις διαδοχικές φάσεις εξέλιξης του. • Να αναφέρουν τους κύριους εκφραστές της ιδεολογίας (18^{ος}-20^{ος} αιώνας) και την κοινωνική προέλευση των υποστηρικτών της. <p><u>2^η Διδακτική Ωρα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν την επίδραση που άσκησε στην φιλελεύθερη ιδεολογία η ανάπτυξη της ιδεολογίας του Σοσιαλισμού και ιδιαίτερα η επικράτηση των Μπολσεβίκων στη Ρωσία (Οκτωβριανή Επανάσταση 1917). • Να κατανοούν την εξέλιξη της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού κατά τον 20^ο αιώνα. 	<p><u>Μελέτη ιστορικού χάρτη:</u> Με την αξιοποίηση ψηφιακών χαρτών, εντοπισμός στο χώρο και στο χρόνο:</p> <ul style="list-style-type: none"> - της εμφάνισης της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού στη Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία, - των κορυφαίων ιστορικών γεγονότων που συνδέονται με την εξέλιξη της φιλελεύθερης ιδεολογίας από τον 17^ο έως τον 20^ο αιώνα. <p><u>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ – Ανάπτυξη διαλόγου με θέμα τους κορυφαίους διανοητές του φιλελευθερισμού.</u></p> <p><u>Μελέτη πηγών – Συγκριτική ανάλυση:</u> Επεξεργασία, ατομικά ή σε ομάδες, παραθεμάτων από ιστορικές πηγές, σχετικών με κείμενα σημαντικών φιλελεύθερων στοχαστών του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Σύγκριση της φιλελεύθερης ιδεολογίας στην Γαλλία του</p>	<p>Ψηφιακοί χάρτες:</p> <p>Ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό σύντομης διάρκειας: απόσπασμα από ντοκιμαντέρ.</p> <p>Σώμα παραθεμάτων από ιστορικές πηγές που θα περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - κείμενα σημαντικών φιλελεύθερων στοχαστών του 18^{ου} και του 19^{ου} αιώνα (π.χ. των John Locke, Montesquieu, J. St. Mill), - κείμενα φιλελεύθερων Ελλήνων πολιτικών και

		<p>Διαφωτισμού και στην Αγγλία του 18ου και 19ου αιώνα.</p> <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών:</u> σύνθεση πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>διανοομένων του 19ου και 20ου αιώνα (π.χ. των Α. Κουμουνδούρου, Χ. Τρικούπη, Ευ. Βενιζέλου).</p> <p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>
<p>4.3. Σοσιαλισμός (1 ώρα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να περιγράφουν την ιδεολογία του σοσιαλισμού. Να εντάξουν τη σοσιαλιστική ιδεολογία στα ιστορικά της συμφραζόμενα (σε σχέση με το κεφαλαιοκρατικό σύστημα και τη Βιομηχανική Επανάσταση). • Να γνωρίζουν τους κύριους εκπροσώπους των σοσιαλιστικών ιδεών του 19ου και 20ου αιώνα. • Να κατανοούν τα επιμέρους στάδια της εξέλιξης της σοσιαλιστικής ιδεολογίας, από το β' μισό του 19ου αιώνα μέχρι την Πτώση του τείχους του Βερολίνου, το 1989. • Να κατανοούν τις αλληλεπιδράσεις της φιλελεύθερης και της σοσιαλιστικής ιδεολογίας κατά τον 20ο αιώνα και ιδιαίτερα κατά τη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο. 	<p><u>Μελέτη ιστορικού χάρτη:</u> Εντοπισμός στον χώρο και στον χρόνο:</p> <ul style="list-style-type: none"> - της εμφάνισης και της εξάπλωσης της ιδεολογίας του σοσιαλισμού, - των κορυφαίων ιστορικών γεγονότων που συνδέονται με την εξέλιξη της σοσιαλιστικής ιδεολογίας, μέσω της αξιοποίησης ψηφιακών χαρτών. <p><u>Παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού:</u> Σχολιασμός και συζήτηση σχετικά με τα χρονικά όρια και τις κορυφαίες στιγμές κατά την ιστορική περίοδο επικράτησης του κομμουνισμού στη Ρωσία με αφορμή την προβολή ολιγόλεπτου ψηφιακού οπτικοακουστικού υλικού.</p> <p><u>Μελέτη πηγών:</u> Επεξεργασία πηγών με αξιοποίηση παραθεμάτων από θεμελιώδη για τον σοσιαλισμό κείμενα των Marx και Lenin.</p> <p><u>Σύνθεση πίνακα εννοιών:</u> σύνθεση πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.</p>	<p>Ψηφιακοί χάρτες</p> <p>Ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό [Ενδεικτικά: - ταινία μυθοπλασίας του βωβού σοβιετικού κινηματογράφου με παρουσίαση γεγονότων της Οκτωβριανής Επανάστασης, - οπτικοακουστικό ντοκουμέντο για την πτώση του τείχους του Βερολίνου]</p> <p>Πρωτογενείς πηγές: αποσπάσματα κειμένων των Marx – Lenin.</p> <p>Ιστορικά Λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή</p>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η διδασκαλία της Ιστορίας έχει λάβει νέες κατευθύνσεις και προοπτικές κατά τις τελευταίες δεκαετίες υπό την επίδραση των πορισμάτων της επιστημονικής έρευνας που διεξάγεται σε επίπεδο Διδακτικής της Ιστορίας, Παιδαγωγικής, Γνωσιακής Επιστήμης, Παιδοψυχολογίας. Στο πλαίσιο αυτό η πρόσληψη του αντικειμένου της Ιστορίας από τον μαθητή όλο και περισσότερο τείνει να απομακρύνεται από τα μοντέλα αυτούσιας μεταφοράς γνώσεων από μία μοναδική πηγή, από τον καθηγητή-αυθεντία, και να στηρίζεται σε σύνθετες διαδικασίες οικοδόμησης της γνώσης: ομαδοσυνεργατική-κοινωνική και διερευνητική διαδικασία ανάπτυξης της γνώσης υπό την φθίνουσα καθοδήγηση και τη διαρκή υποστήριξη εκ μέρους του εκπαιδευτικού.

Πρόκειται για μία ενεργητική διαδικασία καλλιέργειας της γνώσης με ποικίλα μαθησιακά μέσα και σε διαφορετικά πραγματικά ή ψηφιακά περιβάλλοντα, κατά την οποία οι παράγοντες της εκπαιδευτικής πράξης στο σύνολό τους (εκπαιδευτικοί και μαθητές) λαμβάνουν μέρος σε μια πορεία έρευνας, διαλόγου, γνώσης-μάθησης, αναστοχασμού, αυτογνωσίας και αυτοαξιολόγησης.

Η διδασκαλία, στο πλαίσιο αυτό, προϋποθέτει την λειτουργία της τάξης ως κοινότητας μάθησης, εντός της οποίας αναπτύσσονται ποικίλες διαδικασίες διάδρασης και συνέργειας που επιτρέπουν αφενός την καλλιέργεια του γνωστικού αντικειμένου με τρόπο βιωματικό, αφετέρου την εμπέδωση της ιστορικής γνώσης και την μεταγνωστική δεξιότητα, ώστε αυτή να οδηγεί σε καλλιέργεια κοινωνικών αρετών και πολιτικής συνείδησης.

Οι σύγχρονες βασικές αρχές διδακτικής μεθοδολογίας του γνωστικού αντικειμένου δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη διερευνητικού πνεύματος εκ μέρους του μαθητή, στην οποία βαρύνοντα ρόλο έχουν:

A. Η χρήση των πηγών:

- Η κατανόηση της σημασίας των πρωτογενών και δευτερογενών ιστορικών πηγών και η αξιοποίησή τους από τον μαθητή.
- Η αναγνώριση των αντικειμενικών δεδομένων, αλλά και του υποκειμενικού στοιχείου κατά την ερμηνεία των πηγών.
- Η αναζήτηση πρόσθετου βιβλιογραφικού υλικού και την μελέτη του από τον μαθητή, στη σύνδεση και συνεξέταση της ιστορία των γεγονότων (στρατιωτικών, πολιτικών, διπλωματικών κ.ο.κ.) με τις κοινωνικές και οικονομικές δομές, στην ιστορία των κοινωνικών ηθών, των ανθρώπινων συμπεριφορών και μορφών ζωής, η οποία μπορεί να έχει ισχυρότερη απήχηση στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή.

B. Η χρήση μεθόδων βιωματικής προσέγγισης της γνώσης και ανάπτυξης συνεργατικών δεξιοτήτων εκ μέρους του μαθητή:

- Η σύνδεση του ιστορικού αντικειμένου με το σύγχρονο κόσμο.
- Η προώθηση των αρχών της διαθεματικότητας, της διεπιστημονικότητας και της διαπολιτισμικότητας μέσω της σύνδεσης κάθε γνωστικού κεφαλαίου με προηγούμενες γνώσεις και προϋπάρχουσες εμπειρίες.
- Οι ατομικές και ομαδικές εργασίες, που επιτρέπουν εμβάθυνση σε επιμέρους γνωστικές υποενότητες και προάγουν την δυνατότητα αναζήτησης βαθύτερων παραμέτρων στην διαμόρφωση της ιστορικής πραγματικότητας.
- Η χρήση νέων εκπαιδευτικών υλικών και ψηφιακών μεθόδων.
- Η εναλλαγή των χώρων διδασκαλίας (μεταφορά του μαθήματος στη βιβλιοθήκη ή η αίθουσα πολυμέσων του σχολείου αλλά ή σε χώρους εκτός σχολείου, π.χ. σε μουσεία, σε αρχαιολογικούς χώρους κ.ο.κ.).
- Η χρήση νέων μαθησιακών στρατηγικών και διδακτικών εργαλείων βιωματικής πρόσληψης του αντικειμένου, όπως θεατρικά δρώμενα, ρητορικός αγώνας (debate), παιχνίδια προσομοίωσης, οπτικοακουστικά μέσα, σχεδιασμός αφίσας, οργάνωση εκδηλώσεων κοινοποίησης των σχολικών εργασιών ή των αποτελεσμάτων μικροέρευνας κ.ά.

Γ. Ο νέος ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ο Εκπαιδευτικός ως επόπτης-καθοδηγητής και εμπυχωτής-υποστηρικτής των μαθητών στην διαδικασία αναζήτησης, έρευνας, κριτικής προσέγγισης και κατάκτησης γνωστικών πεδίων εκ μέρους τους.

Είναι σαφές ότι η χρήση των παραπάνω μεθόδων στο σύνολό τους δεν αποτελεί κανόνα, ούτε

ενδείκνυται για κάθε σχολική τάξη. Αντιθέτως, η ποικιλότητα των διαθέσιμων μέσων, προσφέρει μεν διευρυμένες δυνατότητες στον σύγχρονο εκπαιδευτικό, μπορεί όμως να λειτουργήσει αρνητικά, επιφέροντας το χάος και τη διάχυση, εάν αυτός δεν χρησιμοποιήσει την εμπειρία του, προκειμένου να εκτιμήσει το επίπεδο και να αξιολογήσει τις δυνατότητες, ακόμη περισσότερο, εάν δεν διακατέχεται από γνώση της προσωπικότητας και βαθιά ενσυναίσθηση των αναγκών των μαθητών του, προκειμένου να σχεδιάσει και να αναπτύξει ένα μάθημα προσαρμοσμένο στην ιδιαίτερη δική του τάξη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση αποτελεί μέσο ανατροφοδότησης της διδακτικής διαδικασίας, που αποσκοπεί, μέσω του εντοπισμού αδυναμιών και δυνατοτήτων, κατ' επέκταση μέσω της διαρκούς ανανέωσης στόχων, στην αυτοβελτίωση. Συνιστά σημαντικό μέσον ανάπτυξης της μάθησης, καθώς επιτρέπει την ενσυνείδητη στάση του μαθητή έναντι της γνωστικής διαδικασίας, τον έλεγχο της πορείας του στην καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων από τον ίδιο, συνεπώς την απόκτηση μεταγνωστικής δεξιότητας.

Με τον τρόπο αυτό, ο μαθητής αναπτύσσει την ικανότητα συγκρότησης ιστορικών εννοιών και μεταβίβασης της ιστορικής γνώσης σε νέα περιβάλλοντα. Υπό το πρίσμα αυτό η ιστορική παιδεία δεν παραμένει συσσωρευμένη γνώση, αλλά γίνεται φακός παρατήρησης, παράγοντας ερμηνείας και κατανόησης του κόσμου.

Οι τεχνικές αξιολόγησης, όπως και οι δραστηριότητες, πρέπει να οργανώνονται με γνώμονα την καλλιέργεια εμπειριστατωμένης γνώσης και την προαγωγή κριτικής σκέψης, η οποία αποτελεί βασικό σκοπό του διδακτικού αντικειμένου της Ιστορίας. ωστόσο, ενισχυτικά στοιχεία της διδασκαλίας και δεν στοχεύουν στην υποκατάστασή της. Η αξιολόγηση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελεί αυτοσκοπό.

A. Μορφές αξιολόγησης:

Η αξιολόγηση διακρίνεται σε Αρχική ή Διαγνωστική (*diagnostic assessment*), Ενδιάμεση ή Διαμορφωτική (*formative assessment*) και Τελική, Συνολική ή Αθροιστική (*summative assessment*).

Συγκεκριμένα:

- Η αρχική/διαγνωστική αξιολόγηση έχει διερευνητικό χαρακτήρα και στοχεύει σε εκτίμηση του επιπέδου και των δυνατοτήτων των μαθητών, κατ' επέκταση, σε ανάλογη προς αυτήν διαμόρφωση της ακολουθούμενης μεθόδου και των εφαρμοζόμενων στρατηγικών από τον εκπαιδευτικό.
- Η ενδιάμεση/διαμορφωτική αξιολόγηση πραγματοποιείται σε περισσότερες φάσεις και εκτείνεται σε όλο το διδακτικό έτος, λαμβάνει δε χώρα μέσω διαρκούς αξιολόγησης-επανεκτίμησης του βαθμού ανταπόκρισης των μαθητών στην μέθοδο και στο αντικείμενο διδασκαλίας, διερεύνησης και καταγραφής του βαθμού κατανόησης ιστορικών γεγονότων και συνείδησης των δομικών στοιχείων της ιστορικής περιόδου. Με έμφαση στις ατομικές δυνατότητες του κάθε μαθητή, σε πλαίσιο κατά το δυνατόν εξατομικευμένης διδασκαλίας, επιχειρείται αναδιαμόρφωση των διδακτικών μεθόδων και τεχνικών, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.
- Η αθροιστική/τελική αξιολόγηση δίνει την δυνατότητα να συναχθούν συμπεράσματα ολιστικού χαρακτήρα, βάσει των οποίων θα γίνουν συγκεκριμένα βήματα τροποποίησης της διδακτικής πράξης και θα εξαχθούν συμπεράσματα για ευρύτερη χρήση στο μέλλον.

B. Επιμέρους τεχνικές αξιολόγησης:

- Προφορική αξιολόγηση με διατύπωση ερωτήσεων για την εμπέδωση της διδακτέας ύλης (καθημερινά, στο τελικό στάδιο της διδασκαλίας κάθε ενότητας).
- Φύλλα αξιολόγησης/εργασίας. Το φύλλο αξιολόγησης/εργασίας είναι σύνθετη μέθοδος αξιολόγησης του μαθήματος, αφού αξιολογεί τις γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες του μαθητή με βάση το γνωστικό επίπεδο των μαθητών και τους στόχους της διδασκαλίας. Προϋποθέτει διαβάθμιση και κλιμάκωση των ερωτήσεων ως προς τον βαθμό δυσκολίας τους και μπορεί να περιλαμβάνει ερωτήσεις είτε ανοιχτού, είτε κλειστού τύπου (Σωστό-Λάθος, πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης).
- Επεξεργασία σύντομων ιστορικών πηγών (κειμένων άμεσων πηγών ή παραθεμάτων από ιστοριογραφικές μελέτες, πινάκων, εικόνων, φωτογραφιών, οπτικοακουστικού κινηματογραφικού υλικού) με την κατάλληλη μεθοδολογική προετοιμασία των μαθητών και διατύπωση πλαισίου ερωτημάτων, ώστε με την ερμηνεία των υπό εξέταση ιστορικών δεδομένων να ασκούνται στην αξιοποίηση της ιστορικής μεθοδολογίας και στην καλλιέργεια της κριτικής ιστορικής σκέψης.
- Συνθετικές εργασίες (ατομικές ή ομαδικές), οι οποίες απαιτούν κριτική επεξεργασία και παρουσίαση ιστορικών πηγών και χαρτών, εικαστικού υλικού, πινάκων και διαγραμμάτων.

- Τεστ - διαγωνίσματα (στο πλαίσιο των ενδιάμεσων αξιολογήσεων και της τελικής αξιολόγησης)

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στις γραπτές δοκιμασίες:

- Θα πρέπει να είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας, ώστε να διασφαλίζεται η ακριβέστερη δυνατή αξιολογική κρίση των μαθητών από τον διδάσκοντα.
- Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνουν θα πρέπει να είναι σαφείς και συγκεκριμένες και οι απαντήσεις σε αυτές να εντοπίζονται εύκολα από τον μαθητή στο σχολικό εγχειρίδιο.
- Αναλόγως προς το επίπεδο των μαθητών, ο διδάσκων μπορεί να θέσει συνδυαστικά ερωτήματα, στα οποία ο μαθητής θα πρέπει να αναζητήσει την απάντηση σε περισσότερες από μία παραγράφους ή και ενότητες του βιβλίου.
- Σκόπιμη κρίνεται η ύπαρξη άσκησης ερμηνείας πρωτογενών ή δευτερογενών πηγών (αποσπάσματος κειμένου, μνημείου αρχιτεκτονικής, γλυπτικής, νομίσματος κ.ο.κ.), ο βαθμός δυσκολίας της οποίας καθορίζεται επίσης από το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών, όπως αυτό έχει εκτιμηθεί από τον εκπαιδευτικό κατά την αρχική/διαγνωστική και, κυρίως, στα περισσότερα επιμέρους στάδια της ενδιάμεσης/διαμορφωτικής αξιολόγησης.



Πρόγραμμα Σπουδών για τη Β' Λυκείου . ΙΣΤΟΡΙΑ

«ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ»

1. Κοινωνικές τάξεις και ομάδες
2. Τρόποι και μέσα παραγωγής, προϊόντα, υπηρεσίες, από τη γεωργική επανάσταση στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία
3. Μετακινήσεις πληθυσμών, μεταναστευτικά ρεύματα

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου της ιστορίας αποσκοπεί στην απόκτηση από μέρους των μαθητών διανοητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, που τους επιτρέπουν να αυτοπροσδιορίζονται τόσο στον χώρο και τον χρόνο, όσο και στη σχέση τους με τους άλλους ανθρώπους. Από την άλλη πλευρά, μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή της κοινότητας με υπευθυνότητα, αναπτυγμένη κριτική ικανότητα και σεβασμό στον ίδιο τον άνθρωπο. Συνεπώς η καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης και ιστορικής σκέψης αποτελούν κύριο σκοπό της διδασκαλίας της ιστορίας. Ιδιαίτερα η διδασκαλία της θεματικής ιστορίας συμβάλλει στην κατανόηση των κινήτρων δράσης των ομάδων και λαών του παρελθόντος, υποβοηθώντας και την αντιμετώπιση ή επίλυση ποικίλων κοινωνικών ζητημάτων του παρόντος. Ο μαθητής συνειδητοποιεί ότι η πολιτισμική ιδιαιτερότητα αποτελεί έκφραση συγκεκριμένης βιοθεωρίας, που αποτυπώνεται στις κοινωνίες του παρελθόντος και αναγνωρίζει την συμβολή τους στον παγκόσμιο πολιτισμό. Παράλληλα, εκτιμά την συμβολή του έθνους στο ευρωπαϊκό σύστημα αξιών, αποκτά αίσθημα συμμετοχής στον ευρύτερο πολιτισμικό περίγυρο και εκδηλώνει ενεργητική στάση στα ζητήματα της εποχής του. Επίσης, κατανοεί τη σύνδεση των ιστορικών γεγονότων ως μια αλληλουχία αιτιών και αποτελεσμάτων, αποκλείοντας μονομέρειες και δογματισμούς κατά την ερμηνεία των ιστορικών γεγονότων ή φαινομένων. Τέλος, είναι σε θέση να αξιολογήσει τη διασύνδεση παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος, η οποία εκφράζει την αναγκαιότητα της έννοιας του χρόνου ως μέσου κρίσης, αποτίμησης, εξέλιξης και προόδου.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Να γνωρίσουν, οι μαθητές, συγκεκριμένους τομείς της ιστορικής πορείας του Ελληνισμού (π.χ. κοινωνία, οικονομία, κ.ά) και να τους συνδέσουν με τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Να εμβαθύνουν σε τομείς, όπως η οικονομία, η κοινωνία και η δημογραφία, που είτε διδάχθηκαν συνοπτικά είτε δεν διδάχθηκαν συστηματικά κατά τις προηγούμενες βαθμίδες της Εκπαίδευσης.
- Να συνδέσουν τα πολιτικά γεγονότα με τις κοινωνικές - οικονομικές αλλαγές, κατανοώντας τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις.
- Να κατανοήσουν τη διασύνδεση των τομέων της οικονομίας, της κοινωνίας και της δημογραφίας με την ιστορική εξέλιξη των λαών.

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

- Να αναγνωρίσουν τους δεσμούς μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών, εκτιμώντας τη συνεισφορά τους στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμικό οικοδόμημα μέσα από την ενθάρρυνση και ανάπτυξη διαπολιτισμικού διαλόγου.
- Να οικοδομήσουν μέσα από τη μελέτη του δικού τους πολιτισμού, την εθνική και πολιτιστική τους ταυτότητα .
- Να εντοπίσουν τις συνέχειες ή τις αλλαγές/τομές στις οικονομικές δομές διαφόρων εποχών και τόπων, μελετώντας το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλοντος.
- Να οικειωθούν το περιεχόμενο ιστορικών όρων και εννοιών, προκειμένου να προσεγγίσουν βαθύτερα και πληρέστερα τα ιστορικά γεγονότα ή φαινόμενα.
- Να συνειδητοποιήσουν την πολυπλοκότητα των γεγονότων και την αιτιακή τους σχέση.
- Να κατανοήσουν ότι η Ιστορία είναι «ανακατασκευή» του παρελθόντος, ότι βασίζεται σε πηγές και ότι συνιστά επιλεκτική διαδικασία.
- Να προσεγγίσουν κριτικά τις ιστορικές πηγές, ανάλογα με το είδος τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται.
- Να αναγνωρίσουν ότι τα ιστορικά γεγονότα ή φαινόμενα επιδέχονται ποικίλων ερμηνειών και προσεγγίσεων.
 - Να κατανοήσουν το ιστορικό παρελθόν στην ολότητά του, αναγνωρίζοντας ότι συντίθεται από ένα σύνολο διαφορετικών πεδίων της ανθρώπινης δραστηριότητας.
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της δημοκρατίας ως βασικού συστατικού για την οργάνωση της κοινωνικής και πολιτικής ζωής και να αξιολογήσουν την ευθύνη τόσο του ατόμου, όσο και του συνόλου για τη διαφύλαξή της.
- Να αναπτύξουν θετική στάση ως προς τη συμμετοχή τους στο ιστορικό γίγνεσθαι.
- Να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν τα πορίσματα διαφορετικών επιστημονικών κλάδων (της γεωγραφίας, κλπ.), που τυχόν συνδέονται με τα ιστορικά ζητήματα που εξετάζουν.

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

- Να επιδιώξουν την κατανόηση των παραγόντων της ιστορικής εξέλιξης, με αναφορές σε όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας (πολιτικό και ιδεολογικό, οικονομικό και κοινωνικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό, περιβαλλοντολογικό και οικολογικό κλπ.) ανακαλύπτοντας τον διεπιστημονικό χαρακτήρα προσέγγισης της ιστορικής γνώσης.
- Να αναπτύξουν ορισμένες δεξιότητες, όπως να αναζητούν, να επεξεργάζονται και να αξιολογούν ποικίλες ιστορικές πηγές (άμεσες, πρωτογενείς και έμμεσες, κλπ.).
- Να αξιολογήσουν κριτικά τις ποικίλες δυνατότητες της μη συμβατικής ιστορικής εκπαίδευσης, που προσφέρουν τα μουσεία, τα ΜΜΕ και οι εκλαϊκευτικές εκδόσεις, χωρίς να υιοθετούν άκριτα ενδεχόμενα λάθη και ανιστόρητες ή ατεκμηρίωτες
- Να καταστούν ικανοί να ερμηνεύουν τις ιστορικές πληροφορίες, εντάσσοντάς τες στο κατάλληλο χωροχρονικό πλαίσιο και να προχωρούν σε γενικεύσεις ή στην εξαγωγή συμπερασμάτων.
- Να είναι σε θέση να ελέγχουν το παρελθόν αποδομώντας στερεότυπα και μύθους.

Ειδικοί στόχοι:

- ❖ Να συλλέγουν τα ιστορικά δεδομένα, μέσα από τις πρωτογενείς πηγές και τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία .
- ❖ Να ανασυνθέτουν το παρελθόν.
- ❖ Να συγκρίνουν και να αντιπαραθέτουν διαφορετικές ιδέες, αξίες και θεσμούς διαφορετικών εποχών και πολιτισμών.
- ❖ Να αναγνωρίζουν την επίδραση του παρελθόντος στο παρόν.
- ❖ Να σχηματίζουν ιστορικά ερωτήματα.
- ❖ Να αξιολογούν διαφορετικές απόψεις και ερμηνείες του παρελθόντος.
- ❖ Να διατυπώνουν αξιολογικές κρίσεις.
- ❖ Να έρθουν σε επαφή με τα εργαλεία της ιστορικής έρευνας και μεθοδολογίας.

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Οι μαθητές, όταν θα έχουν ολοκληρώσει τη διδακτική ενότητα, θα είναι σε θέση:	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
<p>Εισαγωγή: Ο χώρος, ο χρόνος και οι έννοιες</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να κατανοούν τις έννοιες του χώρου και του χρόνου ως βασικών παραμέτρων της ιστορίας - Να αναγνωρίζουν τα πολλαπλά επίπεδα του χρόνου - Να έχουν εποπτεία των ιστορικών περιόδων μέσω συμβατικών περιοδολογήσεων - Να αντιλαμβάνονται την ιστορική διάσταση των όρων και των εννοιών 	<ul style="list-style-type: none"> - Μελέτη χαρτών της Ευρώπης και της ΝΑ Μεσογείου με σκοπό τον εντοπισμό των διαχρονικών χαρακτηριστικών της θέσης του ελλαδικού χώρου από γεωστρατηγικής και πολιτισμικής σκοπιάς - Συζήτηση σε ομάδες για τις διαστάσεις του χρόνου, λαμβάνοντας υπόψη τις καθημερινές δραστηριότητες των ανθρώπων (π.χ. ο χρόνος των κοινωνικών ομάδων) - Παρουσίαση ενδεικτικών παραδειγμάτων σχετικά με τη σημασία που λαμβάνουν οι όροι και οι 	<ul style="list-style-type: none"> - Χάρτες (ψηφιακοί ή συμβατικοί) - Ηλεκτρονικά (ή συμβατικά) λεξικά - Οπτικό υλικό (φωτογραφίες, γκραβούρες, φωτογραφίες κλπ.)

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		έννοιες κατά την ιστορική διάρκεια (π.χ. επανάσταση, στάση, κίνημα)	
	1^η Θεματική: Κοινωνικές τάξεις και ομάδες		
<p>A. Κοινωνικές τάξεις και ομάδες στις αρχαίες ελληνικές πόλεις</p> <p>1. Τα ανώτερα στρώματα. Οι ιδιοκτήτριες τάξεις</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να ερμηνεύουν την έννοια της ιδιοκτησίας - περιουσίας και να αναγνωρίζουν τις μορφές της (κατοχή γης ή κινητών αγαθών) - Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά των ανώτερων στρωμάτων στις κοινωνίες της Αθήνας και της Σπάρτης κατά την αρχαϊκή εποχή, εξηγώντας τις διαφορές τους - Να αναγνωρίζουν τα κριτήρια ένταξης στα 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Οι απόψεις του Αριστοτέλη για το κέρδος και το νόμισμα (<i>Πολιτικά</i> 1258a, 17- 1258b, 9) - Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με περιγραφή των πολιτών, που συνθέτουν την ανώτερη τάξη (μεγαλο-γαιοκτήμονες, εύποροι ιδιοκτήτες μεσαίων αγροκτημάτων, ιδιοκτήτες μεγάλων εμπορικών «επιχειρήσεων», κάτοχοι κεφαλαίου/δανειστές και τραπεζίτες) και ταξινόμησή τους με βάση τα οικονομικά μέσα και την περιοχή ανάπτυξής τους 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου: Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση (π.χ. http://www.hellenichistory.gr, www.ime.gr, http://dschool.edu.gr, http://www.hprrt-archives.gr) - Αριστοτέλης, <i>Πολιτικά</i> - Επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο - Εικονογραφικό υλικό

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>ανώτερα κοινωνικά στρώματα (καταγωγή, ελευθερία, κατοχή γης) μέσα από τη μελέτη της κοινωνίας της κλασικής περιόδου</p> <p>- Να περιγράψουν τις συνθήκες ανάπτυξης της κοινωνικής ομάδας των τραπεζιτών και τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος κατά την ελληνιστική περίοδο</p>	<p>(Αθήνα /Σπάρτη)</p> <p>- Ερευνητική εργασία: Η «επανάσταση» της οπλικής φάλαγγας</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την αναζήτηση -μέσω διαδικτύου - και καταγραφή πληροφοριών σχετικών με την ιστορική εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος από την αρχαιότητα, στον μεσαίωνα και τους νεότερους χρόνους</p>	<p>- Μ. Finley, <i>Οικονομία και κοινωνία στην αρχαία Ελλάδα</i>, τ. 1^{ος}, μετ. Α. Παναγόπουλος, Αθήνα, 1996 (2^η έκδοση).</p> <p>-Ασκήσεις συμπλήρωσης κενών</p>
<p>2. Πολίτες των κατωτέρων στρωμάτων: Μικροϊδιοκτήτες, τεχνίτες, εργάτες και μισθωτές γης</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>- Να αναλύουν τις συνθήκες που προκαλούσαν την υπερχρέωση των μικροκαλλιεργητών και ενίοτε τη μετάπτωσή τους σε κατάσταση δουλείας, μέσα από τη μελέτη:</p> <p>α. της περίπτωσης των «εκτημόρων» και</p>	<p>- Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Οι μεταρρυθμίσεις των βασιλιάδων της Σπάρτης, Άγι και Κλεομένη, κατά τον Πλούταρχο.</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή και</p>	<p>- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- Πλούταρχος, <i>Άγεις και Κλεομένης</i></p> <p>- Επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>των μεταρρυθμίσεων του Σόλωνα κατά την αρχαϊκή εποχή και β. των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών των Άγι Δ΄ και Κλεομένη Γ΄ στη Σπάρτη, κατά την ελληνιστική περίοδο</p> <p>- Να αποτιμούν τον ρόλο και τη θέση των μικροϊδιοκτητών στην οικονομική ζωή των πόλεων</p>	<p>παρουσίαση των κατώτερων στρωμάτων (ιδιοκτήτες μικρών αγροκτημάτων, ιδιοκτήτες μικρών εμπορικών καταστημάτων (κάπηλοι), τεχνίτες, μισθωτοί εργάτες, ενοικιαστές γης)</p> <p>- Παρατήρηση έργων τέχνης και μικροτεχνίας- μέσω της επίσκεψης σε μουσείο ή την παρακολούθηση ψηφιακού υλικού- με στόχο τον εντοπισμό της παρουσίας των κοινωνικών ομάδων στη δημόσια και ιδιωτική ζωή</p>	<p>- Εικονογραφικό υλικό</p>
<p>3. Υπόχρεοι καταναγκαστικής εργασίας: εισαγόμενοι (αργυρώνητοι) δούλοι και αυτόχθονες κάτοικοι του ελλαδικού χώρου και των ελληνικών αποικιών, 8^{ος} - 3^{ος} αι.</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>- Να διακρίνουν τις κατηγορίες των δούλων (οικιακοί, δημόσιοι, κ.ά), τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν στο πλαίσιο της τάξης και της πόλης τους</p>	<p>- Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Απόψεις για τη δουλεία κατά τον Αριστοτέλη, (<i>Πολιτικά</i>, VII, 1328 b 37 - 1329 a 2, μετ. Τ. Κουκουλιού)</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για τον</p>	<p>- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>-Αριστοτέλης, <i>Πολιτικά</i></p> <p>- Επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<ul style="list-style-type: none"> - Να αξιολογούν τη σημασία της δουλείας σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο - Να αναγνωρίζουν ότι η πρόσδεση γης και ανθρώπων συνιστά ιστορικό φαινόμενο τόσο της αρχαιότητας, όσο και των μέσων χρόνων 	<p>εντοπισμό των κατοίκων του ελλαδικού χώρου που ήταν υπόχρεοι σε καταναγκαστική εργασία (Είλωτες Σπάρτης, Πενέστες Θεσσαλίας, Μνωίτες και Κλαρώτες Κρήτης) και την καταγραφή αυτών σε σχεδιαγράμματα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συζήτηση για την εξελικτική πορεία της δουλείας στον ευρωπαϊκό χώρο - Παιχνίδι ρόλων για την παρουσίαση της σχέσης μεταξύ δούλων και ελεύθερων πολιτών 	<ul style="list-style-type: none"> - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες - Κουίζ ή ασκήσεις αντιστοίχισης - Υ. Garlan, <i>Η δουλεία στην αρχαία Ελλάδα</i>, μετ. Α. Χατζηδάκης- επιμ. Ζ. Δεμαθάς, Αθήνα 1988
<p>4. Η θέση των γυναικών</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να περιγράφουν τη θέση της γυναίκας εξελικτικά, από την ομηρική εποχή έως την εποχή της πόλης-κράτους, επισημαίνοντας τις σχετικές διαφορές 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Η θέση του Αριστοτέλη για τον έλεγχο των γεννήσεων (<i>Πολιτικά</i> 1335b, 10) - Παράλληλα κείμενα: μελέτη κειμένων 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Αριστοτέλης, <i>Πολιτικά</i>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης</p> <p>- Να διακρίνουν τις ελεύθερες γυναίκες από τις δούλες, τις παλλακίδες και τις εταίρες, αναγνωρίζοντας την συμβολή των γυναικών στην οικονομία της οικογένειας (προίκα)</p> <p>- Να συγκρίνουν τη στάση έναντι των φύλων στην κοινωνία της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα</p>	<p>σύγχρονων ιστορικών με σκοπό τη συγκριτική ανάλυση της θέσης της γυναίκας στην αρχαιότητα και τον Μεσαίωνα</p> <p>- Αναζήτηση, από τους μαθητές, παραδειγμάτων γυναικών (π.χ. Ασπασία, Καλλιπάτειρα, κ.α) ως υποδειγμάτων για την αξιολόγηση της θέσης της γυναίκας στην αρχαιότητα. Σχετική συζήτηση</p> <p>- Παρακολούθηση-μέσω της επίσκεψης σε μουσείο ή της επίδειξης ψηφιακού υλικού- έργων τέχνης με παραστάσεις γυναικών και των δραστηριοτήτων τους (π.χ. ύφανση, κ.α.)</p>	<p>- Επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο</p> <p>- Κ. Νικολάου, <i>Η γυναίκα στη μέση βυζαντινή εποχή</i>, Αθήνα 2005</p> <p>- C. Mossé, <i>Η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα</i> (μετ. Α. Στεφανής), Αθήνα 2008</p>
<p>Β. Κοινωνική διαστρωμάτωση και κοινωνική κινητικότητα στο Βυζάντιο</p> <p>1. Άρχουσα τάξη - δυνατοί, μέσοι, πένητες, πάροικοι και δούλοι</p>	<p>- Να διακρίνουν τη διάρθρωση της βυζαντινής κοινωνίας, να περιγράφουν τις κοινωνικές ομάδες που τη συνθέτουν και να αναλύουν τα</p>	<p>- Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Οι «στάσεις» των Βάρδα Σκληρού και Βάρδα Φωκά κατά τον 10^ο αι. μέσα από την αφήγηση του Ιωάννη Σκυλίτζη (<i>Σύνοψις</i></p>	<p>- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- <i>Ιωάννου Σκυλίτζη, Σύνοψις Ιστοριών</i> (εκδ. Η. Thurn, Berlin 1973)</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

2 ΩΡΕΣ	<p>κριτήρια που προσδιόρισαν την κοινωνική διαστρωμάτωση στο Βυζάντιο</p> <p>- Να συσχετίζουν τις κοινωνικές μεταβολές με τα πολιτικά γεγονότα, μέσα από την μελέτη της πολιτικής που εφάρμοσαν οι Μακεδόνες αυτοκράτορες έναντι των «δυνατών» και των συνεπειών της</p> <p>- Να αποτιμούν τους παράγοντες που διευκόλυναν την κοινωνική κινητικότητα στο Βυζάντιο, γνωρίζοντας χαρακτηριστικές περιπτώσεις ατόμων χαμηλής ή ταπεινής καταγωγής, οι οποίοι</p>	<p><i>Ιστοριών</i>, εκδ. Η. Thurn, σσ. 324, 332)</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή των κατηγοριών που συνθέτουν τις κοινωνικές τάξεις και κοινωνικές ομάδες στο Βυζάντιο (π.χ. Δυνατοί, μεσαίοι, πένητες, πάροικοι, δούλοι) και ταξινόμησή τους βάσει οικονομικών κριτηρίων</p> <p>- Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων σχετικά με την οικονομική πολιτική των Μακεδόνων, μέσα από την μελέτη ενδεικτικών παραδειγμάτων, όπως τη Νεαρά «περί προτιμήσεως» του Ρωμανού Λεκαπηνού (922) και το «αλληλέγγυον» του Βασιλείου Β΄ (1002) ή την ανάγνωση κειμένων σύγχρονων ιστορικών για τους δυνατούς και τους</p>	<p>-Εικονογραφικό υλικό</p> <p>- Ι. Καραγιαννόπουλος, <i>Το βυζαντινό κράτος</i>, Θεσσαλονίκη 1996, 447-448 (για τους δυνατούς και πένητες)</p> <p>- Ι. Ζέπος- Π.Ζέπος, <i>Jus Graecoromanum</i>, Αθήνα 1931 (για τις νεαρές)</p> <p>- Εννοιολογικές ασκήσεις</p>
---------------	--	--	---

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>ανήλθαν στον αυτοκρατορικό θρόνο, όπως ο Βασίλειος Α΄, αλλά και γυναικών, όπως η Θεοδώρα, η οποία, αν και προερχόταν από τον απαξιωμένο κόσμο του θεάτρου έγινε σύζυγος αυτοκράτορα, αφού προηγήθηκε αλλαγή νόμου</p>	<p>πένητες</p>	
<p>2. Ευπαθείς ομάδες και «κράτος πρόνοιας». Τα ευαγή ιδρύματα</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>- Να αναγνωρίζουν τη βυζαντινή φιλανθρωπία, μέσα από την μελέτη της οργάνωσης και της δράσης αντιπροσωπευτικών ιδρυμάτων, όπως της Μονής Παντοκράτορος στην Κωνσταντινούπολη, η οποία λειτούργησε ως νοσοκομείο και αποτέλεσε πρότυπο για την ίδρυση αντίστοιχων</p>	<p>- «Χαρτογράφηση» των ευαγών ιδρυμάτων στην Κωνσταντινούπολη σε ψηφιακό ή συμβατικό χάρτη</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την αναζήτηση πληροφοριών σχετικών με τα ευαγή ιδρύματα που ίδρυσαν τα μοναχικά τάγματα στη Δύση και συγκριτική παράθεσή τους με τα αντίστοιχα του Βυζαντίου</p>	<p>- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες</p> <p>- T. Miller, <i>Η γέννησις του νοσοκομείου στη βυζαντινή αυτοκρατορία</i>, μετ. αρχ. Ιερώνυμος Β΄, Αθήνα 1998</p> <p>- Δ. Κωσταντέλος, <i>Βυζαντινή φιλανθρωπία και</i></p>

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>ιδρυμάτων στη Δύση</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να διακρίνουν τα είδη των ευαγών ιδρυμάτων στον Μεσαίωνα κατηγοριοποιώντας εκείνα που δημιουργήθηκαν με κρατική ή ιδιωτική πρωτοβουλία ή την μέριμνα της Εκκλησίας - Να συγκρίνουν την έννοια του κράτους πρόνοιας με την σύγχρονη μορφή του 	<ul style="list-style-type: none"> - Συζήτηση ή ερευνητική εργασία για την ιστορική εξέλιξη του όρου «κράτος πρόνοιας» 	<p><i>κοινωνική πρόνοια, Αθήνα 1990</i></p>
<p>3. Κληρικοί και μοναχοί. Ο μοναχισμός σε Ανατολή και Δύση</p> <p>2 ΩΡΕΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να διακρίνουν την οργάνωση των βυζαντινών μοναστηριών, μέσα από τη μελέτη των ιδρυτικών πράξεων (τυπικών) συγκεκριμένων μονών. Η μονή του Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου της Πάτμου 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Ο «τράγος»: το Α΄ τυπικό του Αγ. Όρους. - Μελέτη χάρτη για την κατανόηση της «γεωγραφίας» του βυζαντινού μοναχισμού - Παρακολούθηση 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα πνευματικού ιδρύματος</p> <p>- Να αναλύουν τις μορφές του βυζαντινού μοναχισμού (π.χ. ασκητισμός, Λαύρα, κ.ά), αξιολογώντας την πνευματική παράδοση του Άθω και τη σημασία της για τον βαλκανικό κόσμο</p> <p>- Να περιγράφουν τους τομείς δράσης του δυτικού μοναχισμού και να συγκρίνουν τον μοναχισμό σε Ανατολή και Δύση, αποτιμώντας την επίδρασή του στις μεσαιωνικές κοινωνίες</p>	<p>ψηφιακού υλικού (π.χ. ντοκιμαντέρ) για το Άγιο Όρος</p> <p>- Επίδειξη βυζαντινών χειρογράφων -μέσω της επίσκεψης σε βυζαντινό μουσείο ή της παρακολούθησης ψηφιακού υλικού- και συζήτηση για τα εργαστήρια παραγωγής χειρογράφων των μονών</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την εκπόνηση μικρών εργασιών σχετικά με τον μοναχισμό στην Ανατολή και τη Δύση (τόποι ίδρυσης μοναστηριών-δράσεις)</p>	<p>-Βίντεο για τα είδη του μοναχισμού: http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1113</p> <p>- Συλλογή φωτογραφιών: Μονές στο Άγιο Όρος : http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4462</p> <p>- Δ. Παπαχρυσάνθου, <i>Ο Αθωνικός μοναχισμός</i>, Αθήνα 1992</p> <p>-Επίσκεψη σε μουσείο</p>
Γ. Μορφές κοινωνικής οργάνωσης στην	- Να περιγράφουν	- Αποτύπωση σε ψηφιακό	- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες:

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

<p>Ευρώπη κατά τους Νεότερους Χρόνους</p> <p>1. Γαλλία, Αγγλία, Ρωσία</p> <p style="text-align: center;">3 ΩΡΕΣ</p>	<p>σχηματικά τις κοινωνικές τάξεις του παλαιού καθεστώτος (βασιλιάς, αριστοκρατία-ευγενείς, ανώτερος κλήρος, λαός), να αναπτύσσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και να αναλύουν τις μεταξύ τους διαφορές</p> <p>- Να κατανοούν τον ρόλο των συντεχνιών κατά την πρώτη νεότερη εποχή</p> <p>- Να περιγράφουν τις συνθήκες ανόδου της αστικής τάξης σε κάθε κράτος χωριστά, μέσα από τη μελέτη χαρακτηριστικών παραδειγμάτων: α. Γαλλία: η Γαλλική επανάσταση (1789), η Ιουλιανή επανάσταση (1830),</p>	<p>χάρτη των κοινωνικών τάξεων του ευρωπαϊκού χώρου (αριστοκράτες, μεσαίοι, χωρικοί, εργάτες) και επισήμανση αυτών με διακριτά χρώματα.</p> <p>- Σύνταξη γλωσσαρίου για την καταγραφή και επεξήγηση όρων, όπως συντηρητισμός, φιλελευθερισμός, μαρξισμός, σοσιαλισμός, (αναρχο)συνδικαλισμός, κληρικαλισμός, απολυταρχισμός, δεσποτεία, κ.ά</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την αναζήτηση- μέσω του διαδικτύου-της έννοιας ορισμένων πολιτικών και κοινωνικών κινήματων (π.χ. σοσιαλιστικό, απεργιακό, εργατικό, κ.ά) και καταγραφή των</p>	<p>ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες</p> <p>- Ηλεκτρονικά λεξικά</p> <p>- Επιλογή κειμένων Γάλλων συγγραφέων με σχετική θεματολογία (π.χ. Ονορέ ντε Μπαλζάκ, <i>Ο γιατρός του χωριού</i>: κριτική στην αστική γαλλική δημοκρατία της περιόδου 1830-1848, κ.ά)</p> <p>- Έργα τέχνης- πίνακες ζωγραφικής με σχετική θεματολογία</p> <p>- Εννοιολογικές ασκήσεις</p>
--	---	--	---

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>οι επαναστάσεις του 1848, β. Αγγλία: ο ρόλος της Εμπορικής Επανάστασης και του Διαφωτισμού στη διαμόρφωση της αστικής τάξης, η πορεία προς τον κοινοβουλευτισμό (Τόρηδες και Ουϊγοί, Φιλελεύθεροι (Γλάδστων) και Συντηρητικοί (Ντισραέλι), γ. Ρωσία: προσπάθειες εκσυγχρονισμού από τον τσάρο Αλέξανδρο Β΄(1855-1881)), η καταπολέμηση της δουλοπαροικίας</p> <p>- Να αναλύουν τη σταδιακή διαμόρφωση, συγκρότηση και άνοδο της εργατικής τάξης στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και τη σύνδεσή της με την</p>	<p>χαρακτηριστικών τους. Σχετική συζήτηση</p> <p>- Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων σχετικά με την εξέλιξη του απολυταρχισμού στην Ευρώπη (16^{ος} -20^{ος} αι.) μέσα από την ανάλυση ενδεικτικών παραδειγμάτων. Αγγλία: Ο χάρτης των δικαιωμάτων (1628). Γαλλία: Λουδοβίκος ΙΔ΄: η ενσάρκωση της απόλυτης μοναρχίας. Ρωσία: Ο εξευρωπαϊσμός του Πέτρου του Μεγάλου(1682-1725)</p> <p>- Παρακολούθηση ψηφιακού υλικού (π.χ. έργα τέχνης ή βίντεο) σχετικού με γεγονότα ή πρόσωπα , π.χ. Λουδοβίκος ΙΔ΄, Μ. Αικατερίνη, κ.ά</p>	
--	--	--	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>Βιομηχανική Επανάσταση</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να εξηγούν τους πολιτικούς προσανατολισμούς των διαφόρων τάξεων - Να κατανοούν την έννοια του όρου «κίνημα» και να περιγράφουν ορισμένα είδη του, όπως το εθνικό, απεργιακό, το σοσιαλιστικό, το φεμινιστικό, κ.ά 		
<p>2. Η κοινωνική και πολιτική συγκρότηση του υπόδουλου Ελληνισμού (τουρκοκρατούμενου και λατινοκρατούμενου)</p> <p style="text-align: center;">2 ΩΡΕΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να γνωρίζουν τις διαφορετικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης των Ελλήνων στις λατινοκρατούμενες περιοχές και να κατανοούν τόσο τις μεταξύ τους σχέσεις, όσο και με την κυρίαρχη ομάδα. Μορφές διακρίσεων 	<ul style="list-style-type: none"> - «Χαρτογράφηση» των τουρκοκρατούμενων και λατινοκρατούμενων περιοχών του ελληνικού κόσμου - Δημιουργία χρονολογίου με τα επαναστατικά κινήματα, που εκδηλώθηκαν στον ελλαδικό χώρο από τον 15^ο 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Αξιοποίηση της τοπικής ιστορίας - Ηλεκτρονικά λεξικά

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>(π.χ. αγγαρείες)</p> <p>- Να περιγράφουν το λεγόμενο κοινοτικό σύστημα αναλύοντας τη φυσιογνωμία, τον χαρακτήρα (αγροτικός, αστικός) και τη σημασία της κοινότητας ως οργανωτικού θεσμικού παράγοντα και δείκτη της κοινωνικής συνοχής του υπόδουλου ελληνισμού</p> <p>- Να αξιολογούν τον ρόλο των Ελλήνων στη διοίκηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, μέσα από τη μελέτη της ομάδας των Φαναριωτών</p> <p>- Να γνωρίζουν τη</p>	<p>έως τον 18^ο αι.</p> <p>-Σύνθεση πίνακα με τα ονόματα Ελλήνων μεγάλων διερμηνέων και αποτύπωση των οικογενειακών δεσμών, που τυχόν τους συνδέουν</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για τη συγκέντρωση και παρουσίαση πληροφοριών σχετικών με τη δράση κλεφτών ή αρματολών, που έδρασαν στην περιοχή που βρίσκεται η σχολική μονάδα</p>	<p>- Κουίζ ή ασκήσεις αντιστοίχισης</p>
--	---	--	---

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>δράση των δυνάμεων αντίστασης στην οθωμανική (stradioti, κλέφτες, αρματολοί) και τη λατινική κυριαρχία (π.χ. Ρεμπελιό των Ποπολάρων)</p> <p>- Να αποτιμούν τον ρόλο της Εκκλησίας στη συγκρότηση της ταυτότητας του υπόδουλου ελληνισμού μέσα από το κοινωνικό και εκπαιδευτικό της έργο</p>		
	<p>2^η Θεματική: Τρόποι και μέσα παραγωγής, προϊόντα, υπηρεσίες, από τη γεωργική επανάσταση στη σύγχρονη</p>		

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	βιομηχανική κοινωνία		
<p>A. Γεωργία, εμπόριο και βιοτεχνία στην αρχαιότητα</p> <p>1. Η γεωργική επανάσταση στις περιοχές της Εύφορης Μεσοποταμίας</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να αντιλαμβάνονται, μέσω της σύγκρισης, τις διαφορές και τις ομοιότητες ως προς τις γεωγραφικές συνθήκες των πολιτισμών που αναπτύχθηκαν στην περιοχή της Μεσοποταμίας - Να αιτιολογούν την εμφάνιση των μεγάλων πολιτισμών στις περιοχές αυτές - Να εντοπίζουν τον επαναστατικό χαρακτήρα των αλλαγών στην καλλιέργεια της γης 	<ul style="list-style-type: none"> - Οριοθέτηση της περιοχής της Μεσοποταμίας σε χάρτη ηλεκτρονικής μορφής και καταγραφή των γεωγραφικών συνθηκών - Διατύπωση υποθέσεων για τους τομείς ανάπτυξης της οικονομίας με βάση τις γεωγραφικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιοχής - Αναζήτηση σε ηλεκτρονικά λεξικά του περιεχομένου της έννοιας «επανάσταση» και αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού «γεωργική επανάσταση» στις περιοχές της Εύφορης Μεσοποταμίας καταγράφοντας τις αλλαγές που σημειώθηκαν - Εντοπισμός των χωρών που βρίσκονται σήμερα 	<ul style="list-style-type: none"> - Ψηφιακοί χάρτες, - Ηλεκτρονικά λεξικά - Ιστοσελίδες

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		στην περιοχή της Μεσοποταμίας και αναζήτηση στοιχείων για την οικονομία των χωρών αυτών σήμερα	
<p>2. Οι βασικές οικονομικές δραστηριότητες του αρχαίου ελληνικού κόσμου</p> <p>2.1 Η καλλιέργεια και η κατανάλωση των σιτηρών</p> <p>2.2 Η ελαιουργία και η αμπελουργία</p> <p>2.3 Η κτηνοτροφία</p> <p style="text-align: center;">2 ΩΡΕΣ</p>	<p>- Να κατηγοριοποιούν τα βασικά προϊόντα του αρχαίου μεσογειακού κόσμου μέσα από τα ευρήματα της αρχαιολογίας, κυρίως κεραμική, πινακίδες γραμμικής γραφής Β, σπόρους, αγγειογραφίες, αλλά και μέσα από τις γραπτές πηγές</p> <p>-Να περιγράφουν την έννοια της αυτάρκειας στις πόλεις κράτη λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες (χώρο και πληθυσμιακές ανάγκες)</p>	<p>- Μελέτη αποσπασμάτων από συγγραφείς και ποιητές, όπως Όμηρο, Αριστοφάνη , Αθήναιο, για την καταγραφή των βασικών προϊόντων της Αθήνας και άλλων περιοχών</p> <p>- Πραγματοποίηση οργανωμένης επίσκεψης σε ένα Μουσείο Φυσικής Ιστορίας</p> <p>- Παρατήρηση αγγειογραφιών με παραστάσεις εμπορικών πλοίων και μελέτη ευρημάτων από τα ναυάγια πλοίων ώστε να διατυπωθούν υποθέσεις για τα προϊόντα που μετέφεραν και τους προορισμούς των πλόων.</p>	<p>- Αποσπάσματα αρχαίων συγγραφέων</p> <p>-Βιβλιογραφία για την κεραμική, τις πινακίδες γραμμικής γραφής Β και την οικονομία των πολιτισμών του Αιγαίου</p> <p>- Ιστοσελίδες για ευρήματα ανασκαφών</p> <p>- Επισκέψεις σε Μουσεία</p> <p>- Ψηφιακοί χάρτες</p> <p>- Εικονικές περιηγήσεις σε Μουσεία</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<ul style="list-style-type: none">- Να συνδέουν την ίδρυση αποικιών με τον οικονομικό παράγοντα (ανεπάρκεια τοπικής παραγωγής, αναζήτηση νέων πλουτοπαραγωγικών πηγών)- Να διαπιστώνουν την ύπαρξη εμπορικών δρόμων, θαλάσσιων και χερσαίων από την Κριμαία και τον Εύξεινο Πόντο μέχρι την Ισπανία-Να συνδέουν την ανάπτυξη του εμπορίου με την νομισματοκοπία-Να συσχετίζουν τη μαζική παραγωγή προϊόντων με τη δουλεία ως μέσο παραγωγής	<ul style="list-style-type: none">- Εντοπισμός σε χάρτη των μεγάλων εμπορικών κέντρων και λιμανιών και ερμηνεία της επιλογής της θέσης τους- Καταγραφή των προϊόντων που παράγονταν στον αρχαίο κόσμο μέσα από τη μελέτη των σκευών αποθήκευσης και μεταφοράς τους και της σχετικής εικονογραφίας.- Μελέτη των συμβόλων που εικονίζονται σε νομίσματα, ταξινόμησή τους με βάση την πόλη προέλευσής τους και διατύπωση υποθέσεων για την οικονομική ανάπτυξη των πόλεων αυτών.- Εκπόνηση μιας διαθεματικής εργασίας με θέμα «το λάδι στην	
--	--	---	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>- Να συσχετίζουν την παραγωγή προϊόντων με την κοινωνική τάξη των καταναλωτών τους.</p> <p>- Να συσχετίζουν τη διαφοροποίηση των προϊόντων ως προς το είδος και την ποιότητα με τις κοινωνικές τάξεις (σιτάρι για τα ανώτερα και μεσαία στρώματα και κριθάρι για τα κατώτερα)</p>	<p><i>αρχαιότητα»</i> (παραστάσεις, μύθοι, σκεύη αποθήκευσης, μεταφοράς και χρήσης, αποσπάσματα κειμένων, ταφικά ευρήματα, βραβεία ολυμπιακών αγώνων)</p> <p>- Εκπόνηση ερευνητικής εργασίας με θέμα την παραγωγή και κατανάλωση κρασιού στην αρχαιότητα</p> <p>- Επίλυση προβλήματος: Το 1844 σε έναν τάφο στο Κιούσι Ιταλίας βρέθηκε από τον Αλεσάντρο Φρανσουά ένας κρατήρας, γνωστός ως κρατήρας του Φρανσουά. Μελετήστε τον κρατήρα και αφού λάβετε υπόψη τον χώρο στον οποίο βρέθηκε, κάντε υποθέσεις για τον κάτοχό του, τη χρονολόγησή του, την προέλευσή του και</p>	
--	--	---	--

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		αναζητήστε στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη του Ελλαδικού χώρου στη συγκεκριμένη περίοδο. Διατυπώστε τα κατάλληλα ερευνητικά ερωτήματα.	
<p>3. Η βιοτεχνία και το εμπόριο:</p> <p>3.1 Βιοτεχνικά εργαστήρια και επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας</p> <p>3.2 Ανάπτυξη εμπορίου σε τοπικό επίπεδο</p> <p>3.3 Εμπορικά δίκτυα και λιμάνια</p> <p style="text-align: center;">2 ΩΡΕΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να συνδέουν την ανάπτυξη του εμπορίου με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και το πλεόνασμα τοπικών προϊόντων - Να αναγνωρίζουν τους παράγοντες που συντέιναν στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας. - Να διακρίνουν τα επίπεδα των εμπορικών συναλλαγών (τοπικές αγορές, πανηγύρεις, ανάπτυξη εμπορικών δικτύων με άλλες περιοχές, κέντρα διαμετακομιστικού 	<ul style="list-style-type: none"> -Μελέτη της δομής μιας αρχαίας ελληνικής πόλης και επισήμανση του χώρου της Αγοράς - Θετική ανταπόκριση σε ένα υποθετικό σενάριο με χρήση ΤΠΕ με θέμα: Πάμε για ψώνια στην αγορά (5ος αιώνας π.Χ. Αθήνα) - Με τη βοήθεια γραπτών πηγών εντοπισμός στον χάρτη των Εμπορίων και παρακολούθηση της μετεξέλιξής τους σε μεγάλους εμπορικούς σταθμούς - Μελέτη ευρημάτων από ανασκαφές (κεραμική, κοσμήματα, εργαλεία, γλυπτά) ως προς την κατασκευή τους και 	<ul style="list-style-type: none"> -Μουσειοσκευή της Δ.Δ.Ε. Πέλλας «Ταξίδι στην Αρχαία Πέλλα» με Φύλλα εργασίας και υλικό βοηθητικό Για τις δραστηριότητες που προτείνονται -Λογισμικά: Ηρόδοτος/Αρχαία Ελλάδα Ο τόπος και οι άνθρωποι. -Χάρτες: Περιπλάνηση στο χώρο και στον χρόνο. -Ηλεκτρονική περιήγηση στην Αρχαία Αγορά

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>εμπορίου)</p> <ul style="list-style-type: none">- Να αναφέρουν τα προϊόντα που εισήγαγαν και εξήγαγαν οι πόλεις κράτη μεταξύ τους- Να εξηγούν τους λόγους της εμφάνισης εξειδικευμένων τεχνιτών και εργαστηρίων- Να επισημάνουν τη σημασία της εμφάνισης της νομισματικής οικονομίας τον 7ο αιώνα π.Χ.	<p>καταγραφή των κατηγοριών εξειδικευμένων τεχνιτών και εργαστηρίων.</p> <ul style="list-style-type: none">- Εργασία σε ομάδες για την καταγραφή των επιτευγμάτων στον τομέα της τεχνολογίας (παραγωγή, επεξεργασία και διακίνηση προϊόντων)- Δημιουργία ενός χάρτη με τα τοπικά προϊόντα κάθε περιοχής- Συζήτηση σε ομάδες για τις επιπτώσεις που επέφερε η νομισματική οικονομία σε όλους τους τομείς- Μελέτη νομισμάτων από διάφορες περιοχές και καταγραφή των παρατηρήσεών τους ως προς το υλικό κατασκευής και τις παραστάσεις που απεικονίζουν	
--	---	--	--

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		<ul style="list-style-type: none"> - Εκπόνηση ερευνητικής εργασίας με θέμα: <i>Εμπορικά δίκτυα τότε και σήμερα</i> - Εντοπισμός στον χάρτη των πόλεων που ίδρυσε ο Μ. Αλέξανδρος και διατύπωση υποθέσεων για την επιλογή της θέσης τους. 	
<p>1 ΩΡΑ</p>	<p>4. η οικονομική σημασία της δουλείας: το παράδειγμα των ρωμαϊκών λατιφουνδίων.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να περιγράψουν την ιστορική σημασία του όρου «λατιφούνδια» - Να εκθέτουν τις ιστορικές συνθήκες που συνέβαλαν στην δημιουργία των «λατιφουνδίων» - Να συνδέουν την ανάπτυξη της δουλείας με τις μεγάλες ιδιοκτησίες γης 	<ul style="list-style-type: none"> - Αναζήτηση στα λεξικά της έννοιας «λατιφούνδια» - Μελέτη γραπτών πηγών για την αναζήτηση στοιχείων για τη δημιουργία των λατιφούνδιων και για τον τρόπο εκμετάλλευσής τους - Μέσα από τη μελέτη γραπτών και οπτικών πηγών (π.χ. ψηφιδωτά, αναγλύφων) να αναζητήσουν στοιχεία για τη θέση των δούλων στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. 	<ul style="list-style-type: none"> -Κινηματογραφικές ταινίες με θέμα τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία -Οπτικές πηγές (ψηφιδωτά) -Ιστοσελίδες (Roman Emperors - DIR--De Imperatoribus Romanis) -Βιβλιογραφία για τον Ρωμαϊκό Κόσμο -Γραπτές πηγές (Βιργίλιος, Γεωργικά Πλούταρχος)

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		<p>- Συγγραφή ενός αποσπάσματος από τα απομνημονεύματα ενός δούλου.</p> <p>- Προβολή αποσπασμάτων από την κινηματογραφική ταινία <i>Σπάρτακος</i> και μελέτη της ταινίας με βάση συγκεκριμένα ερωτήματα που αφορούν τη θέση των δούλων ως μέσων παραγωγής και εκμετάλλευσης.</p>	
<p>Β. Αστικές και αγροτικές οικονομικές δομές στο Βυζάντιο</p> <p>1. Πλουτοπαραγωγικές πηγές και τεχνικές παραγωγής στο Βυζάντιο</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>- Να αναφέρουν τις βασικές πηγές πλούτου της βυζαντινής αυτοκρατορίας</p> <p>- Να αξιολογούν τις φυσικές και τεχνολογικές συνθήκες της παραγωγής (π.χ. τριζωνική καλλιέργεια, εναλλαγή</p>	<p>- Μελέτη χάρτη της βυζαντινής αυτοκρατορίας για τον εντοπισμό των μεγάλων πεδιάδων και λιμανιών, που αποτελούσαν βασικές πλουτοπαραγωγικές περιοχές</p> <p>- Μελέτη χάρτη (ή πηγών) για τον εντοπισμό των μεταλλείων χρυσού, χαλκού, μολύβδου και σιδήρου, αλλά και για τα ορυχεία μαρμάρων, θείου</p>	<p>- Ψηφιακοί χάρτες</p> <p>- Α. Λαΐου (επιμ.), <i>Οικονομική ιστορία του Βυζαντίου</i>, τ. 1-3, Αθήνα 2006</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	καλλιιεργειών, χρήση νερόμυλου, κ.ά)	και στυπτηρίας. Συζήτηση για τη σημασία τους	
<p>2. Γεωργία</p> <p>2.1 Αγροτική οικονομία (7^{ος}-15^{ος} αιώνας)</p> <p>2.2 Βυζάντιο και μεσογειακός γεωργικός πολιτισμός</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να αναφέρουν τα βασικά αγροτικά προϊόντα (σιτηρά, λάδι, κρασί, κ.ά) που παράγονταν στη βυζαντινή αυτοκρατορία - Να περιγράψουν τις ενασχολήσεις των κατοίκων στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, δασοκομία) - Να εξηγούν τις συνθήκες αύξησης της μεγάλης γαιοκτησίας - Να αποτιμούν τις δομές και την οργάνωση της παραγωγής στην αγροτική οικονομία 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Η καλλιέργεια των αμπελιών, σύμφωνα με τα Γεωπονικά του Κασσιανού Βάσσου (κεφ. Δ') - Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή σε πίνακα των βασικών αγροτικών προϊόντων - Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων σχετικά με το κλίμα συγκεκριμένων γεωγραφικών τμημάτων της βυζαντινής αυτοκρατορίας (π.χ. Μ. Ασία, Βαλκάνια) και τις εκεί ασχολίες των κατοίκων - Εργασία με θέμα: Η διατροφή στο Βυζάντιο. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ψηφιακοί χάρτες - Οπτικό υλικό (εικόνες, κ.ά) - Κ. Βάσσου, <i>Γεωπονικά. Αρχαιότητα –Βυζάντιο</i> (μετ. Ε. Μαλαίνος), Αθήνα 2008 - J. Koder, <i>Το Βυζάντιο ως χώρος</i>, μετ. Δ. Σταθακόπουλος, Θεσσαλονίκη 2005 - <i>Βυζαντινών Διατροφή και Μαγειρεία, Πρακτικά ημερίδας «Περί διατροφής στο Βυζάντιο»</i>, Αθήνα 2005

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>συσχετίζοντάς την με την γεωργική παράδοση του ευρύτερου μεσογειακού χώρου</p>	<p>Περιγράψτε την καθημερινή διατροφή ενός «δυνατού» και ενός καλλιεργητή</p>	
<p>3. Αστική οικονομία</p> <p>3.1 Η αστική οικονομία από τον 7^ο ως τον 12^ο αιώνα</p> <p>3.2 Οικονομία των πόλεων κατά την υστεροβυζαντινή εποχή</p> <p style="text-align: center;">2 ΩΡΕΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να διακρίνουν τις ιστορικές συνθήκες που ευνόησαν την ανάπτυξη της οικονομίας των πόλεων - Να αναγνωρίζουν τις δομές και την οργάνωση της παραγωγής στις πόλεις (είδη επαγγελματιών και τεχνιτών, εργαστήρια) - Να διακρίνουν τις επενδύσεις και τους πιστωτικούς μηχανισμούς - Να αποτιμούν τον ρόλο των πόλεων ως περιφερειακών οικονομικών κέντρων 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Επαγγέλματα των κατοίκων της Κωνσταντινούπολης, σύμφωνα με το Επαρχικό Βιβλίο του Λέοντος Στ' Σοφού - Σύνθεση πίνακα ή γλωσσαρίου με τα αστικά επαγγέλματα και ανάλυση του όρου «συστήματα» - Παρακολούθηση ψηφιακού υλικού (αντικείμενα μικροτεχνίας) με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας των βιοτεχνικών εργαστηρίων. - Υποθετικό σενάριο: επίσκεψη στην πόλη των Ιωαννίνων κατά τον 14^ο αι. 	<ul style="list-style-type: none"> - Οπτικό υλικό (εικόνες χειρογράφων, Ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, μικροτεχνία, Φορητές εικόνες, χάρτες) - Διαδίκτυο - Ηλεκτρονικά λεξικά - Επίσκεψη σε βυζαντινό μουσείο - Τ. Κόλιας - Μ.Χρόνη, <i>Το Επαρχικό βιβλίο του Λέοντος Στ' Σοφού</i> (εκδ. Κανάκη), Αθήνα 2010

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	στο ύστερο Βυζάντιο	αι. Περιγραφή της αγοράς και των επαγγελματιών της	
<p>4. Ανταλλαγές, εμπόριο και αγορές</p> <p>4.1 Οι ανταλλαγές και το εμπόριο από τον 7^ο ως τον 12^ο αιώνα</p> <p>4.2 Ανταλλαγές, εμπόριο, αγορές και χρήμα (13^{ος}-15^{ος} αι.)</p> <p>4.3 Το εμπόριο στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα κατά τον Μεσαίωνα.</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>- Να περιγράφουν τις χερσαίες και θαλάσσιες αρτηρίες μέσω των οποίων διεξαγόταν το εμπόριο στο Βυζάντιο, καθώς και τα εμπορεύσιμα είδη</p> <p>- Να εντοπίζουν τον ρόλο της Κωνσταντινούπολης ως οικονομικού κόμβου μεταξύ Ανατολής και Δύσης</p> <p>- Να αντιλαμβάνονται τους τρόπους ανταλλαγής, τις τιμές και την κυκλοφορία των νομισμάτων</p> <p>- Να αναλύουν τη θέση της βυζαντινής οικονομίας στον μεσαιωνικό κόσμο της Μεσογείου</p>	<p>αι. Περιγραφή της αγοράς και των επαγγελματιών της</p> <p>- Κατασκευή χάρτη της ΝΑ Μεσογείου με επίκεντρο την Κωνσταντινούπολη ως οικονομικού κόμβου και χάραξη των εμπορικών οδών που διαπερνούν τη συγκεκριμένη πόλη</p> <p>. Παρακολούθηση μέσω ψηφιακού υλικού ή επίσκεψης σε μουσείο, βυζαντινών νομισμάτων</p> <p>- Αναζήτηση πληροφοριών για τους πλωτούς δρόμους των Βαράγγων, που εξυπηρετούσε τη διεξαγωγή του εμπορίου στην Μ. Θάλασσα</p> <p>- Μελέτη κειμένων σχετικά με τις εμπορικές σχέσεις Βυζαντίου και Κίνας και συζήτηση για τον δρόμο του μεταξιού</p>	<p>- Ψηφιακά εργαλεία χαρτογράφησης</p> <p>- Επίσκεψη σε Βυζαντινό ή Νομισματικό Μουσείο</p> <p>- Οπτικό ή ψηφιακό υλικό</p> <p>- Μ. Κορδώσης, «Από την Κίνα στο Βυζάντιο», στο: Η επικοινωνία στο Βυζάντιο (επιμ. Ν. Μοσχονάς), Αθήνα 1993, 551-564</p>

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

<p>5. Οικονομικοί θεσμοί και κράτος. Ο ρόλος του βυζαντινού κράτους στην οικονομία</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να κατανοούν τον χαρακτήρα της βυζαντινής οικονομίας και να αιτιολογούν την παρεμβατική πολιτική του βυζαντινού κράτους, μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα, όπως της πολιτικής των Μακεδόνων αυτοκρατόρων - Να εξηγούν τη διείδυση των ιταλικών εμπορικών πόλεων στη βυζαντινή οικονομία - Να αντιλαμβάνονται τα βασικά χαρακτηριστικά της βυζαντινής οικονομίας (προσαρμοστικότητα,, συνδυασμός κρατικής και ιδιωτικής 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Η οικονομική σημασία της μεγάλης ιδιοκτησίας μέσα από τον Βίο του Αγ. Φιλαρέτου του Ελεήμονος. - Αναζήτηση πληροφοριών για τον θεσμό της πρόνοιας στο Βυζάντιο. Συζήτηση για τυχόν ομοιότητες ή διαφορές με το δυτικό φέουδο - Υποθετικό σενάριο: εφαρμόζοντας το «αλληλέγγυον» σε εποχές οικονομικής κρίσης - Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή γνωστών προνοιαρίων στο Βυζάντιο και παρουσίαση της δράσης τους 	<ul style="list-style-type: none"> - Διαδίκτυο - Οπτικό υλικό (εικόνες χειρογράφων, κ.α) - Ο Βίος του Αγίου Φιλάρετου του Ελεήμονος - A. Laiou- C. Morisson, <i>Η βυζαντινή οικονομία</i> (μετ. Δ. Κυρίτσης –επιμ. Χ. Μπάλτας), Αθήνα 2011
---	--	--	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>δραστηριότητας, κ.ά)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να περιγράφουν τους θεσμούς ιδιοκτησίας και συναλλαγών αναλύοντας τον θεσμό της πρόνοιας και της οικονομικο-κοινωνικής του σημασίας 	<ul style="list-style-type: none"> - Άσκηση δραματοποίησης: Ερωταποκρίσεις σχετικά με τις «κακώσεις» του Νικηφόρου Α΄ 	
<p>Γ. Η Εμπορική Επανάσταση (μέσα 15^{ου} - 17^{ου} αιώνας)</p> <p>1.1 Αύξηση παραγωγής 1.2 Τραπεζικό σύστημα, πιστωτικές διευκολύνσεις, εμφάνιση καπιταλισμού και μερκαντιλισμού 1.3 Εθνικά νομίσματα 1.4 Νέες διατροφικές συνήθειες, νέες καλλιέργειες 1.5 Παρακμή συντεχνιών</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να ορίζουν την έννοια της εμπορικής επανάστασης τοποθετώντας την στο συγκείμενό της - Να απαριθμούν τις επιπτώσεις της εμπορικής επανάστασης μετά την ανακάλυψη των νέων χωρών στην οικονομία της Ευρώπης 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαρτογράφηση της έννοιας «Εμπορική Επανάσταση» - Μέσα από τη μελέτη γραπτών και οπτικών πηγών (χαρτών), διατύπωση υποθέσεων για τις αλλαγές που επέφερε η ανακάλυψη των νέων χωρών και η ανάπτυξη του εμπορίου. - Εκπόνηση ερευνητικής εργασίας με θέμα: <i>Η συμβολή της τεχνολογίας στην εμπορική επανάσταση.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Ψηφιακά προγράμματα για χαρτογράφηση - Ψηφιακοί ή έντυποι χάρτες - Εικονογραφημένο υλικό (πίνακες ζωγραφικής και γκραβούρες) για την τεχνολογία - Λογισμικά για τις ανακαλύψεις και την Τεχνολογία - Εικονικές περιηγήσεις σε μουσεία Νομισμάτων και έργων ζωγραφικής

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

<p>Δ. Η Βιομηχανική Επανάσταση (μέσα 18^{ου}-19^{ου} αιώνας)</p> <p>1.1 Πρώτη και δεύτερη φάση της βιομηχανικής επανάστασης 1.2 Αίτια και γεωγραφική εξάπλωση 1.3 Το βαμβάκι, ο γαιάνθρακας, η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων, η πρόοδος της ηλεκτροχημείας, οι μηχανές εσωτερικής καύσης 1.4 Οι βιομηχανικές μονάδες 1.5 Συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να αναφέρουν τους παράγοντες που οδήγησαν στη βιομηχανική επανάσταση - Να αναφέρουν τα κύρια χαρακτηριστικά της βιομηχανικής επανάστασης - Να αξιολογούν την επίδραση της βιομηχανικής επανάστασης στον τρόπο οργάνωσης της οικονομίας στις σύγχρονες κοινωνίες. 	<ul style="list-style-type: none"> - Μελέτη πηγών και διαμόρφωση ενός πίνακα στον οποίο θα πρέπει να ταξινομήσουν τους παράγοντες (πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, τεχνικούς) που οδήγησαν στη βιομηχανική επανάσταση - Ομαδική εργασία στο εργαστήριο πληροφορικής: οι μαθητές σε ομάδες συζητούν τους λόγους για τους οποίους η βιομηχανική επανάσταση ξεκίνησε από την Αγγλία. Το τελικό προϊόν των ομάδων είναι η σύνθεση ενός κειμένου. - Μελέτη οπτικών και γραπτών πηγών για την καταγραφή των μεταβολών που επέφερε η βιομηχανική επανάσταση σε οικονομικό επίπεδο και κοινωνικό επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> - Επισκέψεις σε Μουσεία Τεχνολογίας - Εικονογραφημένο υλικό (πίνακες,, χάρτες γκραβούρες, φωτογραφίες) - Στατιστικοί πίνακες
---	--	--	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		- Ερευνητική εργασία: <i>Δύο αιώνες αργότερα: η επίδραση της βιομηχανικής επανάστασης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης</i>	
<p>Ε. Οι οικονομικές εξελίξεις στον ελληνικό χώρο από τον 19^ο έως τον 20^ο αιώνα</p> <p>1.1 Η αγροτική οικονομία 1.2 Το εμπόριο και η ναυτιλία 1.3 Βιοτεχνίες και νέες τεχνικές 1.4 Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας. 1.5 Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι, οι μεγάλες επενδύσεις και η εκβιομηχάνιση του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα 1.6 Η εποχή της οικονομικής κρίσης, ο δανεισμός, η σταδιακή ανάκαμψη του 20^{ου} αιώνα.</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>- Να αιτιολογούν την αναγκαιότητα αγροτικής μεταρρύθμισης μετά την προσάρτηση νέων εδαφών από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι και την έλευση των προσφύγων το 1922-23.</p> <p>- Να συνδέουν τη σταφιδική κρίση με την απουσία σταθερής οικονομικής πολιτικής</p> <p>- Να αναφέρουν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας</p>	<p>- Μέσα από τη μελέτη πρωτογενών (φωτογραφίες, γκραβούρες, πίνακες ζωγραφικής, διαφημίσεις, αρχαικό υλικό) και δευτερογενών πηγών (προσεγγίσεις ιστορικών και οικονομολόγων) σχεδίαση ενός πίνακα με όλες τις αλλαγές που διαπιστώνονται στον οικονομικό τομέα από τον 19^ο έως τον 20^ο αιώνα.</p> <p>- Μελέτη περίπτωσης: με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους τέθηκε το πρόβλημα της διάθεσης των εθνικών γαιών. Κάντε υποθέσεις για την επίλυση του προβλήματος διερευνώντας και τις πηγές</p>	<p>- Διαφημίσεις στο Μακεδονικό Ημερολόγιο.</p> <p>- Χάρτες θεματικοί με τα εργοστάσια</p> <p>- Φωτογραφίες, Γελοιογραφίες</p> <p>- Στατιστικοί πίνακες-διαγράμματα</p> <p>- Λογοτεχνικά έργα π.χ η στρατιωτική Ζωή εν Ελλάδι, Ο Θάνατος Βλέκας, Ποιήματα του Σουρή</p> <p>- Σατιρικά αναγνώσματα</p> <p>- Πρόσθετη βιβλιογραφία σχετική με το θέμα</p> <p>- Αρχεία εφημερίδων/Επισκέψεις στα ΓΑΚ</p> <p>- Σχετικές ιστοσελίδες</p> <p>- Ιστοσελίδες ποντιακού ελληνισμού και Μικρασιατών</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>τον 19^ο αιώνα.</p> <ul style="list-style-type: none">- Να συνδέουν την ανάπτυξη της βιομηχανίας με την ανάπτυξη του εμπορίου και των μέσων συγκοινωνίας και μεταφοράς- Να διακρίνουν τις χρονικές φάσεις της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^ο αιώνα.- Να εξηγούν τους λόγους οικονομικής ύφεσης στα τέλη του 19^{ου} αιώνα- Να συγκρίνουν την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας με αυτήν της Ευρώπης κατά τον 19^ο αιώνα.	<ul style="list-style-type: none">- Μελέτη πινάκων με δημογραφικά δεδομένα, όπως προκύπτουν από τις προσαρτήσεις των νέων εδαφών και τη μετανάστευση, και καταγραφή σε έναν πίνακα των θετικών και των αρνητικών στοιχείων για την ανάπτυξη της οικονομίας- Μελέτη πηγών και καταγραφή των λόγων της σταφιδικής κρίσης- Σε ομάδες αναζήτηση στο διαδίκτυο και στη βιβλιογραφία διαφημίσεων των εργοστασίων που λειτούργησαν από τον 19^ο αιώνα έως τον 20^ο στον ελλαδικό χώρο για την άντληση πληροφοριών αναφορικά με τη λειτουργία τους και την παραγωγή προϊόντων	<ul style="list-style-type: none">- Μουσεία Ναυτιλίας, Σιδηροδρόμων- Εικονικές περιηγήσεις σε σχετικά με το θέμα Μουσεία- Ταινίες και ντοκιμαντέρ για τη Ναυτιλία και τα εργοστάσια
--	---	---	---

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<ul style="list-style-type: none">- Να αξιολογούν τον ρόλο του εξω-ελλαδικού κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας.- Να προβληματίζονται για την αναγκαιότητα δανεισμού από τις χώρες της Δύσης.- Να συνδέουν την έλευση των προσφύγων με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας την εποχή του μεσοπολέμου.- Να κατανοούν την μεταπολεμική οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας.	<ul style="list-style-type: none">- Μελέτη γραπτών πηγών και επισήμανση στον χάρτη των σημαντικότερων εμπορικών και ναυτιλιακών κέντρων- Μελέτη στατιστικών πινάκων για τη σύγκριση της ελληνικής οικονομίας με την οικονομία της Ευρώπης (εισαγωγές-εξαγωγές προϊόντων)- Μελέτη πηγών γραπτών και στατιστικών για την εισροή εξωελλαδικού κεφαλαίου- Μελέτη του χάρτη εξάπλωσης του σιδηροδρομικού δικτύου στην Ευρώπη κατά τον 19^ο αιώνα και σύγκριση με το αντίστοιχο δίκτυο στην Ελλάδα- Εργασία τοπικής ιστορίας: αναζητήστε	
--	---	--	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		<p>πληροφορίες μέσα από ποικίλες πηγές, γραπτές, οπτικές (εφημερίδες, φωτογραφίες), συνεντεύξεις, για ένα μεγάλο εργοστάσιο της περιοχής σας που λειτούργησε την περίοδο του 19^{ου} αιώνα έως τον 20^ο.</p> <p>- Σχεδίαση ενός χρονολογικού πίνακα στον οποίο να φαίνεται η διαμόρφωση της οικονομικής ανάπτυξης και τα γεγονότα (πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά) που την επηρέασαν.</p> <p>- Συζήτηση σε ομάδες για τις συνέπειες, θετικές και αρνητικές, από τη σύναψη δανείου με τις χώρες της Δύσης</p> <p>- Καταγραφή των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών</p>	
--	--	--	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		<p>που οδήγησαν στην οικονομική ύφεση</p> <ul style="list-style-type: none">- Εκπόνηση ερευνητικής εργασίας: το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας την περίοδο αυτή.- Μελέτη γελοιογραφιών (Τρικούπη-Δηλιγιάννη) για την οικονομική πολιτική που ακολούθησαν- Μελέτη λογοτεχνικών έργων που γράφτηκαν την περίοδο αυτή και επισήμανση των προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας- Εργασία: αναζήτηση στο διαδίκτυο πληροφοριών για το έργο μεγάλων ευεργετών της εποχής εκείνης.	
	3^η Θεματική:		

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	Μετακινήσεις πληθυσμών, μεταναστευτικά ρεύματα		
<p>A. Μετακινήσεις πληθυσμών κατά την Αρχαιότητα</p> <p>1. Ο ελληνικός αποικισμός στη Μεσόγειο (8^{ος}-6^{ος} αι. π.Χ.)</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να αναλύουν τα αίτια του αποικισμού και να περιγράφουν τον γεωγραφικό χώρο εξάπλωσης των αποίκων - Να αναγνωρίζουν τη σημασία του ελληνικού αποικισμού για την ανάπτυξη και εξέλιξη της πόλης-κράτους - Να αντιλαμβάνονται τον απόηχο που είχε ο αποικισμός σε όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας και να περιγράφουν τα αποτελέσματά του σε πολιτισμικό επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Η ίδρυση των Συρακουσών, κατά την περιγραφή του Στράβωνα (6.2,4) - Ανάγνωση και σχολιασμός χάρτη της Μεσογείου με τις «διαδρομές» του αποικισμού - Σύσταση ομάδων εργασίας για την συλλογή ψηφιακού πληροφοριακού υλικού σχετικά με τους γνωστότερους οικιστές και τη δράση τους - Παρακολούθηση οπτικού ή ψηφιακού υλικού σχετικά με τα αρχαιολογικά κατάλοιπα, που 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Στράβων, <i>Γεωγραφικά</i>. - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες -Επίσκεψη σε μουσείο -Φύλλο εργασίας με ερωτήματα για το φαινόμενο του αποικισμού (αίτια, προϋποθέσεις, γεωγραφική εξάπλωση, κ.ά) -Α. Παυλοπούλου, «Πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές - ψηφιακά μέσα στην διδασκαλία της Αρχαίας Ιστορίας: το παράδειγμα του Β΄

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

		αποδεικνύουν την πολιτισμική εξάπλωση των Ελλήνων (π.χ. Κάτω Ιταλία)	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΥ», Έρευνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών-Επιστημονικών θεμάτων 3(2014), 70-91	
2. Οι μετακινήσεις των Ελλήνων στην Ανατολή κατά τους ελληνιστικούς χρόνους	1 ΩΡΑ	<ul style="list-style-type: none"> - Να αναγνωρίζουν τους λόγους της μετακίνησης και τον χαρακτήρα της εγκατάστασης των Ελλήνων στην Ανατολή, με έμφαση στην ίδρυση πόλεων εντός των ελληνιστικών βασιλείων (Αίγυπτος, Κράτος Σελευκιδών, Κράτος Περγάμου) - Να περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων εποίκων και των λαών της Ανατολής, αναγνωρίζοντας τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις - Να αναλύουν τον οικονομικό, κοινωνικό και 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Η πληθυσμιακή σύνθεση της Αλεξάνδρειας, κατά τον Πολύβιο (<i>Ιστορία</i> 34.14) - Σύσταση ομάδων εργασίας για τον εντοπισμό των ελληνικών πόλεων (αποικιών) σε χάρτη της ελληνιστικής περιόδου και σύνταξη μικρών κειμένων με πληροφορίες για κάθε μια από αυτές - Σύνταξη γλωσσαρίου για την καταγραφή και επεξήγηση όρων σχετικών με τις μετακινήσεις, π.χ. αποικισμός, εποικισμός, αποικία, μητρόπολη, μετανάστευση, κ.α. - Συγκριτική αποτίμηση των μετακινήσεων των αρχαίων Ελλήνων και συζήτηση για 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Πολύβιος, <i>Ιστορία</i> - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες - Ηλεκτρονικά λεξικά - Οπτικό υλικό (έργα τέχνης, νομίσματα)

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	πολιτικό ρόλο των Ελλήνων στα ελληνιστικά βασίλεια της Ανατολής	τον ρόλο της «κοινής» ως μέσου επικοινωνίας στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου	
<p>3. Μεταναστεύσεις και εγκαταστάσεις Ρωμαίων στην Ελλάδα: οι Ρωμαίοι έμποροι και οι ρωμαϊκές αποικίες</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να διακρίνουν τις μορφές εγκατάστασης των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο - να εκτιμήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των γηγενών Ελλήνων και των Ρωμαίων που εγκαθίσταντο στην Ανατολή. - Να αναλύουν τον χαρακτήρα των ρωμαϊκών αποικιών και να περιγράφουν τις διαφορές τους από τις ελληνικές 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση χάρτη ή παρακολούθηση ψηφιακού υλικού για τον εντοπισμό των ρωμαϊκών κατάλοιπων στον ελλαδικό χώρο και συζήτηση για τα κριτήρια επιλογής της θέσης των ρωμαϊκών αποικιών - Σχεδιασμός χάρτη με τις διαδρομές του εμπορίου στον χώρο της Μεσογείου - Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων σχετικών με τα ρωμαϊκά «εμπορεία» 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες - Επίσκεψη σε μουσείο ή αρχαιολογικό χώρο
<p>B. Μετακινήσεις πληθυσμών κατά τον Μεσαίωνα</p> <p>1. Η μετανάστευση των λαών, 4^{ος} -7^{ος} αι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να περιγράφουν τους τρόπους μετακίνησης και τις εστίες εγκατάστασης 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Περιγραφή των Ούννων από τον Πρίσκο (<i>Ιστορία</i>, στ. 264-312) 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

<p>1.1 Η «κάθοδος» των γερμανικών φύλων στον ευρωπαϊκό χώρο και οι επιπτώσεις της</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p>των γερμανικών λαών στον ευρωπαϊκό χώρο, διαπιστώνοντας τον σταδιακό κατακερματισμό του</p> <p>- Να αναλύουν σχηματικά τις συνθήκες της πολιτικής επιβολής των γερμανικών λαών στην Ευρώπη και να διακρίνουν τους μηχανισμούς αντίδρασης του βυζαντινού κράτους, μέσα από τη μελέτη πολιτικής του Θεοδοσίου Α΄ έναντι των Γότθων και του λεγόμενου γοτθικού ζητήματος (4^{ος} αι.)</p> <p>- Να αποτιμούν τις δημογραφικές ανακατατάξεις στον χώρο της Μεσογείου</p>	<p>- Χάραξη, με διακριτά χρώματα, πάνω σε σύγχρονο χάρτη της Ευρώπης της πορείας των γερμανικών λαών και των Ούννων</p> <p>- Σύνταξη σχεδιαγραμμάτων ή ευρετηρίων, στα οποία θα καταγράφονται τα γερμανικά φύλα και οι τόποι προέλευσης και εγκατάστασής τους (π.χ. Βάνδαλοι: Σλοβακία/Τρανσυλβανία→ Τύνιδα ή Βησιγότθοι:βόρεια του Δούναβη→ Ιβηρική χερσόνησος κ.α.)</p> <p>- Συγκρίσεις (ποσοτικές και ποιοτικές) μεταξύ μεγάλων μεταναστεύσεων στην ευρωπαϊκή ιστορία, μέσα από την παρουσίαση στατιστικών μελετών ή</p>	<p>Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- Πρίσκος ο Πανίτης, <i>Ιστορία Βυζαντιακή και τα κατ'Ατίλαν (441-472)</i> (εκδ. R.C. Blockley, Historians II, Liverpool 1981)</p> <p>- Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες</p> <p>- Οπτικοακουστικό υλικό σχετικό με μεγάλες μεταναστεύσεις</p> <p>- Ηλεκτρονικά λεξικά</p> <p>- Ασκήσεις αντιστοίχισης</p>
--	--	---	--

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	και της Ευρώπης μετά τις μετακινήσεις των λαών	χαρτών ή άλλου πληροφοριακού υλικού	
<p>1.2 Προς τη διαμόρφωση του μεσαιωνικού κόσμου. Οι Φράγκοι στην Ιταλία και η θεμελίωση του παπικού κράτους (8^{ος} αι.)</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να διακρίνουν τις συνθήκες διαμόρφωσης του πολιτικού χάρτη της ιταλικής χερσονήσου κατά τον 8^ο αι. σε συνδυασμό με το διεθνές περιβάλλον της εποχής, αναγνωρίζοντας την εμπλοκή Βυζαντινών, Φράγκων, Λογγοβάρδων και του Πάπα - Να αναλύουν τις συνθήκες που ευνόησαν τη δημιουργία του παπικού κράτους - Να αποτιμούν την έννοια της φεουδαρχίας ως αρχής οργάνωσης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση του χάρτη της Ιταλικής χερσονήσου με σκοπό τον εντοπισμό των θέσεων των Λογγοβάρδων, των Φράγκων και των Βυζαντινών - Δημιουργία ερευνητικών ερωτημάτων σχετικά με την οργάνωση των πρώτων μεσαιωνικών βασιλείων - Παρακολούθηση φωτογραφικού ή ψηφιακού υλικού, σχετικού με τα κάστρα, που αποτελούν μέσα έκφρασης της φεουδαρχικής αντίληψης του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες - Αξιοποίηση της τοπικής ιστορίας με την επίσκεψη σε κάστρο δυτικής προελεύσεως (εφόσον υπάρχει στην περιοχή, που βρίσκεται στη σχολική μονάδα)

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

<p>2. Πρώιμοι Σλάβοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αλβανοί στον βαλκανικό χώρο</p> <p>2.1 Η έλευση των Σλάβων στα Βαλκάνια: «Σκλαβηνίες» και σλαβικές εγκαταστάσεις στον ελλαδικό χώρο (7^{ος} -10^{ος} αι.)</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<p style="text-align: center;">Μεσαίωνα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να αναλύουν τις συνθήκες έλευσης και εγκατάστασης των Σλάβων στα Βαλκάνια - Να ερμηνεύουν τον όρο «Σκλαβηνίες» - Να αξιολογούν την πολιτική που εφάρμοσε το βυζαντινό κράτος για την ένταξη και αφομοίωση των Σλάβων, μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα, όπως είναι οι στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Σλάβων από τον Ιουστινιανό Β' (688), τον λογοθέτη Σταυράκιο (783) και τον Νικηφόρο Α' (805), καθώς και η πολιτική πρακτική των βίαιων μετακινήσεων των 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Εξέγερση Σλάβων στην Πάτρα (805) μέσα από την αφήγηση του Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου (<i>Πρός τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν</i> κεφ. 49.1-75) - Κατασκευή χάρτη της νότιας Βαλκανικής με τις θέσεις των «Σκλαβηνιών» και τα ονόματα των σλαβικών φύλων που εγκαταστάθηκαν εκεί - Σύνταξη ευρετηρίου για την καταγραφή των σλαβικών τοπωνυμίων που προέρχονται από την περιοχή στην οποία βρίσκεται η σχολική μονάδα 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος, <i>Πρός τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν</i>, εκδ. G. Moravcsik, <i>Constantine Porphyrogenitus, De Administrando Imperio</i>, Washington, D.C., 1967) - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες - Ηλεκτρονικά ή συμβατικά Λεξικά - Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, <i>Σλαβικές εγκαταστάσεις στην μεσαιωνική Ελλάδα</i>, Αθήνα 1993
--	--	---	--

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	πληθυσμών (Ιουστινιανός Β΄ και Νικηφόρος Α΄)		
<p>2.2 Βούλγαροι και Σέρβοι: η διαμόρφωση των πρώτων βαλκανικών κρατών (7^{ος} -14^{ος} αι.). Η διεξόδωση των Αλβανών στον ελλαδικό χώρο (14^{ος}-15^{ος} αι.)</p> <p style="text-align: center;">1 ΩΡΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να περιγράψουν σχηματικά τις γενικές συνθήκες γένεσης και επέκτασης του βουλγαρικού και σερβικού κράτους κατά τη μεσαιωνική περίοδο - Να αποτιμούν την επίδραση του Βυζαντίου στην οργάνωση και εξέλιξη των βαλκανικών κρατών, μέσα από την μελέτη της πολιτικής του ηγεμόνα των Σέρβων Στέφανου Δουσάν, ο οποίος υιοθέτησε βυζαντινά πρότυπα στον διοικητικό, πολιτικό και θρησκευτικό τομέα - Να περιγράψουν 	<ul style="list-style-type: none"> - Κατασκευή χάρτη της Βαλκανικής χερσονήσου με αποτύπωση και επισήμανση των ορίων των βαλκανικών κρατών, ώστε να διαφανεί η ρευστότητα των συνόρων κατά τον Μεσαίωνα. Παράλληλη κατάρτιση συγκριτικού πίνακα αριθμητικών δεδομένων, όπως της έκτασης των κρατών αυτών από τον 7^ο έως τον 15^ο αι. - Δημιουργία χρονολογικού πίνακα με τους βασικότερους σταθμούς στην ιστορική πορεία των βαλκανικών κρατών - Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Ο νομοθετικός κώδικας του Στέφανου Δουσάν - Δωρεές της οικογένειας του Δουσάν 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες - Κουίζ: ο εκχριστιανισμός των σλαβικών λαών http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1253 - Στ. Δουσάν, <i>Ο κώδικας νόμων</i>, μετ. Λ. Χατζηπροδρομίδης, Αθήνα 1983 - Δ. Σοφιανός, «Οι σέρβοι ηγεμόνες των Τρικάλων και οι μονές της περιοχής (ΙΔ΄ αι.)», στο: <i>Βυζάντιο και Σερβία</i> [ΕΙΕ, Διεθνή Συμπόσια 3], Αθήνα 1996, 180-194

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>την πορεία του αλβανικού λαού στην κεντρική και νότια Ελλάδα κατά τον ύστερο Μεσαίωνα και να αναλύουν τους τρόπους ένταξής του στην κοινωνία του ελλαδικού χώρου</p> <p>-Να εκτιμούν τη δημογραφική κατάσταση και εθνοτική σύσταση των Βαλκανίων κατά τον Μεσαίωνα</p>	<p>(Σέρρες, Μετέωρα)</p> <p>- Επίδειξη ψηφιακού υλικού σχετικά με ορισμένους ναούς των Βαλκανίων (π.χ. μονή οσίου Ναούμ, στην Οχρίδα ή μονή των 40 Μαρτύρων στο Τέρνοβο της Βουλγαρίας) και συζήτηση σχετικά με την επίδραση του Βυζαντίου στην τέχνη των βαλκανικών λαών</p>	<p>- Οπτικοακουστικό υλικό</p> <p>- A. Ducellier, <i>Οι Αλβανοί στην Ελλάδα, 13^{ος} -15^{ος} αι. Η μετανάστευση μιας κοινότητας</i>, Αθήνα 2000</p>
<p>Γ. Μετακινήσεις πληθυσμών κατά τους Νεότερους χρόνους</p> <p>1. Η ελληνική Διασπορά</p> <p style="text-align: center;">3 ΩΡΕΣ</p>	<p>- Να περιγράφουν τις περιόδους της ελληνικής διασποράς, τα αίτια και τους τόπους μετακίνησης των Ελλήνων</p> <p>- Να κατανοούν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ελληνικής διασποράς σε κάθε χρονική περίοδο</p>	<p>- Επισήμανση, με διακριτά χρώματα, σε χάρτη της Ευρώπης των ελληνικών παροικιών από την Άλωση έως τον 18^ο αι. και συζήτηση για τους τομείς δράσης τους</p> <p>- Σύνθεση εννοιολογικού πίνακα με περιγραφή όρων σχετικών με τη διασπορά, π.χ. παροικία, αποικία, κοινότητα, αδελφότητα,</p>	<p>- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- Εικονογραφικό υλικό -ψηφιακοί χάρτες</p> <p>- Ηλεκτρονικά Λεξικά</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<ul style="list-style-type: none"> - Να περιγράφουν την οργάνωση των παροικιών (αδελφότητες) και να αποτιμούν τη συμβολή του παροικιακού ελλητισμού στην ανάδυση της νεοελληνικής πολιτικής ιδεολογίας - Να διακρίνουν τα αίτια και τις συνέπειες της υπερπόντιας μετανάστευσης (1840-1940) - Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής μετανάστευσης και τα προβλήματα της παλιννόστησης - Να κατανοούν τη δυναμική της 	<p>διασπορά, απόδημος ελλητισμός, αλυτρωτισμός, μετανάστευση (μορφές: εκπαιδευτική, οικονομική, κ.α), παλιννόστηση, κ.ά</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για τη συλλογή και καταγραφή πληροφοριών για τον ελλητισμό του Καυκάσου και της Αλεξάνδρειας. Σχετική συζήτηση</p> <p>- Παρακολούθηση ψηφιακού υλικού για τις ελληνικές κοινότητες στην Ευρώπη ή την Αμερική και συζήτηση για τη δράση και τη συνεισφορά τους στη διάδοση του ελλητισμού</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Φωτογραφικό υλικό - παρακολούθηση δράσεων της ελληνικής Ομογένειας αρχείο ΕΡΤ) - Ι. Χασιώτης, <i>Επισκόπηση της ιστορίας της Νεοελληνικής Διασποράς</i>, Θεσσαλονίκη 1993 - Ιωάννης Κ.Χασιώτης, Όλγα Κατσιαρδή – Hering, Ευριδίκη Α. Αμπατζή (επιμ.), <i>Οι Έλληνες στη Διασπορά 15^{ος} – 21^{ος} αιώνες</i>, έκδοση της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2006 - Ασκήσεις αντιστοίχισης
--	--	---	--

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	ελληνικής διασποράς και τη συμβολή της στην εξέλιξη των εθνικών θεμάτων		
<p>2. Μετακινήσεις και ανταλλαγές πληθυσμών από και προς την ελληνική χερσόνησο</p> <p>2.1 Προσφυγικά ρεύματα</p> <p>1 ΩΡΑ</p>	<p>Να αναλύουν τις συνθήκες της εκάστοτε μετακίνησης από το 1900 έως το 1940 (π.χ. Έλληνες από τη Βουλγαρία λόγω του ελληνοβουλγαρικού ανταγωνισμού στο πλαίσιο του Μακεδονικού Ζητήματος, Έλληνες από τη Ρουμανία λόγω της συρρίκνωσης των ελληνικών κοινοτήτων, Έλληνες από τη νότια Σερβία και την Αλβανία, Έλληνες από την Ανατολική Θράκη, τη Μικρά Ασία, τον Πόντο και τον</p>	<p>- Μελέτη στατιστικών στοιχείων ή αρχείων για τους εκτοπισμούς των Ελλήνων (π.χ. εκτοπισμοί του 1914 και 1922) και σύνθεση πίνακα με συγκριτικά στοιχεία</p> <p>- Αποτύπωση σε χάρτη των διαδρομών των μετακινήσεων των πληθυσμών (ελληνόφωνων, σλαβόφωνων και τουρκόφωνων) στον βαλκανικό χώρο από το 1900 έως το 1940</p> <p>- Δημιουργία χρονολογίου για την καταγραφή των μετακινήσεων</p>	<p>- Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση</p> <p>- Γ. Βαλαβάνης, <i>Σύγχρονος Γενική ιστορία του Πόντου</i>, Θεσσαλονίκη 1986 (2^η έκδοση), σσ. 23-24.</p> <p>- Π. Ενεπεκίδης, <i>Γενοκτονία στον Εύξεινο Πόντο</i>.</p> <p>- <i>Διπλωματικά έγγραφα από τη Βιέννη (1909-1918)</i>, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. κ'-κθ' (για τους εκτοπισμούς των Ποντίων)</p> <p>- Δ. Σωτηρίου, <i>Ματωμένα Χώματα</i> (18η έκδοση), Αθήνα 1982, σσ. 102-103 (για τα τάγματα εργασίας)</p> <p>- Εικονογραφικό - Φωτογραφικό υλικό της εποχής - ψηφιακοί χάρτες</p>

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	<p>Καύκασο λόγω των διώξεων που υπέστησαν από το νεοτουρκικό καθεστώς), συνδέοντας τις μετακινήσεις με τους πολέμους του 20^{ου} αι, την έκρηξη του εθνικισμού και την προσπάθεια ομογενοποίησης των βαλκανικών κρατών με βάση φυλετικά, γλωσσικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά</p> <p>- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της περίθαλψης που θεσμοθετήθηκε στο ελληνικό κράτος ως αποτέλεσμα του προσφυγικού ζητήματος</p>	<p>(μεταναστευτικών και προσφυγικών) του ελλητισμού στον χώρο των Βαλκανίων</p> <p>- Υποθετικό σενάριο: Έλληνας πρόσφυγας από τη Ρουμανία δέχεται την περίθαλψη του ελληνικού κράτους (1919)</p> <p>- Αναζήτηση-μέσω του διαδικτύου-πληροφοριών για τον όρο της γενοκτονίας και την πρόσληψή του από τη διεθνή κοινότητα και την πρόσφατη ελληνική νομοθεσία</p>	<p>- Πίνακες απογραφής προσφύγων, 1900-1930: Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Απογραφή, 1928</p> <p>- Κρατικά έγγραφα (ΦΕΚ, νόμοι, κ.ά), τα οποία είναι δυνατό να εντοπισθούν στα Γενικά Αρχεία του Κράτους ή το διαδίκτυο</p>
--	--	--	--

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

<p>2.2. Οι οργανωμένες πληθυσμιακές μετακινήσεις: α. η συνθήκη του Νεϊγύ β. η συνθήκη της Λωζάνης</p> <p style="text-align: center;">2 ΩΡΕΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να αντιλαμβάνονται την νομικοπολιτική σημασία της έννοιας της ανταλλαγής των πληθυσμών μέσα από τη μελέτη των συνθηκών του Νεϊγύ (1919) και της Λωζάνης (1923) - Να αναγνωρίζουν τη σημασία της εγκατάστασης των προσφύγων και της συμβολής τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας - Να αξιολογούν τις διαδικασίες αποκατάστασης και ένταξης των προσφύγων στην Ελλάδα - Να αποτιμούν την εθνολογική σύσταση των Βαλκανίων μετά τις ανταλλαγές των 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση και σχολιασμός εφημερίδων της εποχής ή ημερολογίων, ή νόμων και διαταγμάτων, που αναφέρονται στις συνθήκες έλευσης και διαβίωσης του μικρασιατικού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο - Παρακολούθηση και σχολιασμός ψηφιακού υλικού (ντοκιμαντέρ) σχετικά με την καταστροφή της Σμύρνης - Σύσταση ομάδων εργασίας για τη συλλογή και καταγραφή τοπωνυμίων σχετικών με τους προσφυγικούς οικισμούς, που τυχόν βρίσκονται στον τόπο της σχολικής μονάδας - Αναζήτηση και συλλογή προφορικών μαρτυριών από απογόνους προσφύγων, οι οποίοι 	<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαδικτύου. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ιστορικού χαρακτήρα, που διατίθενται από ποικίλα μορφωτικά ιδρύματα και την Ελληνική Ραδιοτηλεόραση - Κείμενα σχετικά με την ανταλλαγή των πληθυσμών: Συνθήκες Νεϊγύ και Λωζάνης, Διάγγελμα Βενιζέλου, ομιλία Μουσταφά Κεμάλ, κ.ά -Μαρτυρίες προσφύγων: <i>Η Έξοδος</i> (έκδοση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών), τ. Α΄, σσ. 113 , 76-77, 193-195, τ. Β, σσ. 261, 17-18, 341, 261, 348-349, 9-11, κ.αλ. - Επίσκεψη σε μουσείο ή πινακοθήκη για την παρατήρηση ζωγραφικών πινάκων του 20^{ου} αι. με έργα αναφερόμενα στους πρόσφυγες, π.χ. Λύτρας, Ο γυρισμός, κ.ά - Εικονογραφικό-φωτογραφικό υλικό της εποχής - Αξιοποίηση της τοπικής ιστορίας
---	--	--	---

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

	πληθυσμών	ενδεχομένως βρίσκονται στην τάξη - Συγκριτική παράθεση χαρτών των Βαλκανίων με την απεικόνιση των μετακινήσεων του 20 ^{ου} αι. και των αντίστοιχων της Μεσαιωνικής περιόδου. Σχετική συζήτηση	
--	-----------	--	--

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μάθηση είναι μια ενεργός ατομική διαδικασία προσωπικής δόμησης και οργάνωσης νοημάτων και εννοιολογικών σχημάτων μέσω εμπειριών και εξαρτάται από τους μαθησιακούς στόχους, τα ενδιαφέροντα και τους ρυθμούς του μαθητή, ενώ επηρεάζεται από τις εξωτερικές συνθήκες. Σύμφωνα με την εποικοδομητική προσέγγιση, βασική αρχή της μάθησης είναι ότι η υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, εάν δεν ληφθεί υπόψη ο τρόπος με τον οποίο οικοδομούν τις γνώσεις τους τα άτομα που μαθαίνουν. Επομένως, για τη μάθηση και τη διδασκαλία είναι σημαντικά:

- η ενεργός συμμετοχή του μαθητή
- η ενθάρρυνση πολλαπλών οπτικών και αναπαραστάσεων των εννοιών και των περιεχομένων
- η διαμόρφωση του κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος
- η συσχέτιση του περιβάλλοντος μάθησης και των δεξιοτήτων με τον πραγματικό κόσμο καθώς και η αναπαράσταση της πολυπλοκότητάς του
- η χρησιμοποίηση των πρωτογενών πηγών
- η έμφαση στην παραγωγή γνώσης
- η έμφαση στην ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης
- η συμμετοχική και συνεργατική μάθηση, καθώς οι μαθητές μαθαίνουν μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης
- η εισαγωγή των μαθητών σε διαδικασίες και δραστηριότητες που ευνοούν την αναζήτηση και την έρευνα, ώστε να ανακαλύπτουν τη γνώση
- η συσχέτιση των νέων γνώσεων με την πρότερη γνώση, ώστε οι μαθητές να οδηγηθούν στην ουσιαστική μάθηση, τη μάθηση με νόημα (meaningful learning).

Η διδασκαλία για να είναι αποτελεσματική και ουσιαστική για τους μαθητές θα πρέπει να συνδέεται με τους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθήματος και τις ανάγκες των μαθητών. Βασικά στάδια είναι:

- Θεμελιώδεις γνώσεις που αφορούν πληροφορίες απαραίτητες για την κατανόηση
- Εφαρμογή των γνώσεων, που σημαίνει ότι οι μαθητές αναπτύσσουν την κριτική, δημιουργική και πρακτική σκέψη, καθώς και δεξιότητες, όπως είναι η επικοινωνία ή η περάτωση πολύπλοκων σχεδίων εργασίας
- Απόπειρα διεπιστημονικών προσεγγίσεων
- Ανθρώπινη διάσταση με την έννοια της κατανόησης των άλλων αλλά και του εαυτού μας, κάτι που προϋποθέτει ενσυναίσθητική προσέγγιση και συνεπάγεται την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Άλλωστε η μάθηση προϋποθέτει το προσωπικό ενδιαφέρον του μαθητή να μάθει κάτι.

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

- Ενδιαφέρον για κάτι. Αν οι μαθητές ενδιαφερθούν για κάτι, μπορεί να τροποποιήσουν τα συναισθήματα και τις αξίες τους.
- Απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων και στην κατεύθυνση αυτή μπορούν να βοηθήσουν νέοι τρόποι διδασκαλίας, όπως είναι η υπόδυση ρόλων, οι μελέτες περίπτωσης, οι ομαδοσυνεργατικές διδασκαλίες, η επίλυση προβλημάτων και η ηλεκτρονική μάθηση.

Στο μάθημα της Ιστορίας σημαντικά θεωρούνται:

- η γνώση και η κατανόηση των ιστορικών γεγονότων που έχουν καθοριστική σημασία για την περίοδο αναφοράς
- η αφηγηματική κατανόηση και ικανότητα
- οι διερευνητικές γνώσεις και δεξιότητες
- η κατανόηση και χρήση της ιστορικής γλώσσας και των ιστορικών εννοιών
- η χρήση των τεχνολογιών
- η ανάπτυξη ενδιαφέροντος για διαμάχες αναφορικά με την ερμηνεία του ιστορικού παρελθόντος
- η ιστορική κατανόηση

Μέσω της διδακτικής της Ιστορίας επιχειρείται ο συνδυασμός της απόκτησης των ιστορικών γνώσεων, των προτύπων σκέψης και των αξιών που θεωρούνται απαραίτητες για τον ιστορικό γραμματισμό των υποκειμένων και της δημιουργίας της ιστορικής κουλτούρας των πολιτών με τη διαμόρφωση των γνωστικών δεξιοτήτων και την άρθρωση της ιστορικής σκέψης έτσι, ώστε να διαμορφώνονται ενημερωμένοι, υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες με αναπτυγμένη κριτική ικανότητα και διανοητικές δεξιότητες, ενώ θα είναι εξοικειωμένοι με τα μεθοδολογικά και εννοιολογικά εργαλεία της ιστορικής επιστήμης. Η μεθοδολογία της ιστορικής σκέψης στηρίζεται στη διατύπωση ιστορικών ερωτήσεων βάσει της προϋπάρχουσας ιστορικής γνώσης, τη συλλογή καταλοίπων και τη χρήση τους ως πηγών, τη διατύπωση των κατάλληλων ερωτήσεων ως προς τις πηγές, τη διαμόρφωση ιστορικών υποθέσεων και τη χρήση ενός εννοιολογικού συστήματος.

Η Ιστορία είναι κατασκευή του ιστορικού και η πρώτη ύλη της ιστορικής έρευνας είναι οι πηγές. Οι πηγές είναι τα κατάλοιπα του παρελθόντος μέσα από τα οποία μπορούμε να ανιχνεύσουμε το παρελθόν. Ωστόσο, οι πηγές δεν μιλούν από μόνες τους, εξαρτώνται από τη χρήση τους, ανάλογα με τα ερωτήματα που θέτει ο ιστορικός. Δεν υπάρχει ένα σώμα πηγών. Τόσο η επιλογή των πηγών που θα χρησιμοποιηθούν όσο και το είδος των ερωτημάτων που θα θέσουμε είναι μια επιλεκτική διαδικασία, γιατί ο ιστορικός επιλέγει, ταξινομεί, απορρίπτει ή απομονώνει στοιχεία από πηγές στην προσπάθειά του να διαβάσει το παρελθόν. Οι νέες ιστοριογραφικές οπτικές ανέδειξαν μια τεράστια ποικιλία πηγών που μπορούν να αξιοποιηθούν από τους ιστορικούς, όπως είναι τα επίσημα έγγραφα, τα ανεπίσημα και ιδιωτικά έγγραφα, η λογοτεχνία, τα ιστοριογραφικά κείμενα, κείμενα άλλων επιστημών, οπτικές πηγές, όπως είναι η φωτογραφία, η γελοιογραφία, ο κινηματογράφος, η

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

τηλεόραση, οι χάρτες, οι πίνακες, τα διαγράμματα, οι ακουστικές-ηχητικές, όπως το ραδιόφωνο, οι ομιλίες, οι προφορικές πηγές, η μουσική και τα τραγούδια, οι απτικές πηγές, δηλαδή τα κατάλοιπα του πολιτισμού, και οι ιστορικοί τόποι.

Η ανάγνωση των πηγών εξυπηρετεί πολλούς στόχους, μεθοδολογικούς και παιδαγωγικούς. Συμβάλλει στη δραστηριοποίηση κινήτρων μάθησης, στην προώθηση της ενεργητικής και ανακαλυπτικής μάθησης, στην ανάπτυξη ερμηνευτικών δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης, την ενίσχυση της ιστορικής φαντασίας και της ενσυναίσθησης καθώς και την κατανόηση βασικών εννοιών. Η διερεύνηση των πηγών στην τάξη ακολουθεί τα εξής στάδια: α) παρουσίαση σύντομων αποσπασμάτων πρωτογενών ή δευτερογενών πηγών σχετικών με το θέμα της διδακτικής ενότητας, β) εντοπισμός και διευκρίνιση ιστορικών όρων, γ) συσχέτισμός των πληροφοριών των πηγών με το θέμα που αναλύεται στο διδακτικό εγχειρίδιο και εξακρίβωση κοινών, συμπληρωματικών ή αντιθετικών στοιχείων, δ) σύνθεση των πληροφοριών των πηγών και ανάλυση της επιχειρηματολογίας τους, ε) εξακρίβωση του πνευματικού υπόβαθρου του συγγραφέα της πηγής, της αντικειμενικότητάς του και των κινήτρων της συγγραφής. Κατά την προσέγγιση των πηγών οι μαθητές πρέπει να ασκούνται σε ερωτήματα όπως:

- Τι είδους πηγή είναι; Είναι μια πρωτογενής ή δευτερογενής πηγή;
- Ποιος είναι ο συντάκτης και ποιος ο παραλήπτης του ιστορικού τεκμηρίου;
- Πότε συντάχθηκε η ιστορική πηγή και σε ποιο ιστορικό πλαίσιο;
- Ο δημιουργός της πηγής είχε ανάμειξη στα γεγονότα;
- Πρόκειται για το πλήρες σώμα της πηγής ή για μέρος αυτής;
- Είναι άμεση ή έμμεση πηγή;
- Ποιες είναι οι πληροφορίες που μας παρέχονται και ποιες παραλείπονται;
- Υπάρχουν στοιχεία που αποσιωπώνται;
- Ποιες είναι οι προθέσεις του συντάκτη της πηγής και ποιες οι προσδοκίες των παραληπτών της;
- Πόσο αξιόπιστη φαίνεται να είναι;
- Ποια είναι η σχέση της πηγής αυτής με άλλες συναφείς; Συμφωνεί ή έρχεται σε σύγκρουση;
- Ποια είναι η επιρροή που άσκησε στην εποχή της ή σε μεταγενέστερες εποχές;
- Πώς αυτή η πηγή υποστηρίζει ή απορρίπτει τη θέση μας;

Ιδιαίτερα για την προσέγγιση των εικόνων (φωτογραφιών και γελοιογραφιών) θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω στάδια:

- παρατήρηση και περιγραφή προσώπων και αντικειμένων
- αναγνώριση θέματος

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

- ανάκληση γνώσεων των μαθητών για τα πρόσωπα που εικονίζονται και για το συγκεκριμένο γεγονός
- αναγνώριση συμβόλων
- συνθήκη δημιουργίας της εικόνας
- τίτλος, λεζάντα
- δημιουργός
- τόπος και χρόνος δημοσίευσης
- ερμηνεία μηνύματος
- συσχέτιση με την αφήγηση του σχολικού εγχειριδίου
- αποδέκτες της εικόνας
- υλικά και μέσα δημιουργίας, μέγεθος εικόνας
- διασταύρωση με άλλες πηγές
- στάση του δημιουργού απέναντι στο θέμα

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης προϋποθέτει την κριτική προσέγγιση αντικρουόμενων ιστορικών πηγών και ερμηνειών αλλά και ποικίλων ειδών ώστε να ευνοείται η πολυπρισματική προσέγγιση. Η αντιπαραβολή αντικρουόμενων πηγών και η σύγκριση των διαφορετικών οπτικών μέσω της ποικιλίας των πηγών μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση των σύγχρονων κοινωνιών. Εάν οι μαθητές αντιληφθούν ότι υπάρχουν πολλές και διαφορετικές ερμηνείες των ιστορικών γεγονότων και κατ' επέκταση διαφορετικοί τρόποι αντίληψης της πραγματικότητας, διαφορετικές θέσεις και συνεπώς, διαφορετικές ιστορίες και διαφορετικές αφηγήσεις για τα ιστορικά θέματα, τότε μπορούν να αντιληφθούν και την πολυπλοκότητα του κόσμου που τους περιβάλλει.

Κατά τη διδασκαλία τονίζεται η διάσταση του χώρου και του χρόνου που είναι οι δύο βασικές έννοιες της Ιστορίας. Ο χώρος αποτελεί καθοριστικό παράγοντα των δραστηριοτήτων των ανθρώπων και η σχέση του με τον χαρακτήρα των πολιτισμών είναι ουσιαστική. Από την άλλη μεριά, ο χρόνος επιτρέπει την οργάνωση και παρουσίαση των γεγονότων σε λογική ακολουθία. Ωστόσο, ο χρόνος αρθρώνεται σε τρία επίπεδα: το γεγονοτολογικό, το συγκυριακό-κυκλικό και τη μακρά διάρκεια. Επομένως, έννοιες όπως η διαδοχή, η συγχρονικότητα, η διάρκεια και η περίοδος, αλλά και η περιοδολόγηση, ο κύκλος, η συγκυρία και η μακρά διάρκεια αποτελούν θεμέλιο του ιστορικού χρόνου. Ο μαθητής πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνει τον σύντομο χρόνο των συμβάντων από τη μακρά διάρκεια των φαινομένων, αναγνωρίζοντας τις συνέχειες ή ασυνέχειες στην Ιστορία.

Αξιοποιούνται οι εμπειρίες των μαθητών για την ανάπλαση του παρελθόντος μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων, που στοχεύουν στην τόνωση της δημιουργικότητας. Η ευρηματικότητα και η ευελιξία του εκπαιδευτικού και η εναλλαγή των μεθόδων συνιστούν βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης πρακτικής της

B ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

διδασκτικής της Ιστορίας. Προκρίνονται οι ενεργητικές και συνεπώς, μαθητοκεντρικές μέθοδοι διδασκαλίας, που ενεργοποιούν τη συμμετοχή των μαθητών. Αυτές, περιλαμβάνουν την ατομική ή ομαδική εργασία με την μορφή ερευνητικού σχεδίου, την έρευνα των πηγών μέσα στην τάξη, τη διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων και την ανάπτυξη ελεύθερου διαλόγου με σκοπό τη διερεύνηση ιστορικών ζητημάτων, τον σχεδιασμό ασκήσεων αναπαράστασης ιστορικών γεγονότων, τη βιωματική προσέγγιση (παιγνίδι ρόλων, υποθετικό σενάριο), κ.ά. Ωστόσο, χρειάζεται προσοχή στον τρόπο εφαρμογής των μεθόδων αυτών, γιατί υπάρχει κίνδυνος να καταλήξουν σε απλές απαριθμήσεις ή καταγραφές, οι οποίες δεν επιτρέπουν την κριτική προσέγγιση των προβλημάτων και οδηγούν σε απομάκρυνση από τους ειδικούς διδακτικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διευκρίνιση βασικών ιστορικών όρων (πολιτισμός, επανάσταση, κίνημα, εξέγερση). Για την προσέγγισή τους προτείνεται ως δραστηριότητα η δημιουργία εννοιολογικών χαρτών, οι οποίοι μπορούν να γίνουν και με τη βοήθεια ψηφιακών προγραμμάτων. Όσον αφορά τα εποπτικά μέσα, τα οποία στοχεύουν στην αισθητοποίηση αφηρημένων ιστορικών εννοιών σε όλες τις φάσεις της διδασκαλίας, στην αρχή για την πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών, κατά τη διάρκεια της για την κατανόηση ουσιωδών σημείων και στο τέλος για τη σύνθεση και την εμπέδωση του περιεχομένου της, προτείνονται τα ψηφιακά μέσα (λογισμικά, χρήση διαδικτύου, video,) αλλά και η αξιοποίηση της βιβλιοθήκης του σχολείου (εικονογραφημένο υλικό, φωτογραφίες, σκίτσα, περιοδικά, εφημερίδες, λογοτεχνία, γραμματόσημα, κόμικς, posters, διαγράμματα, χρονολογικοί πίνακες κ.α.). Τον ίδιο ρόλο έχουν και οι δραστηριότητες, που περιλαμβάνουν τη χρήση των εποπτικών μέσων (π.χ. οργάνωση εκθέσεων, δημιουργία παρουσιάσεων, σύνταξη «εφημερίδας», οργάνωση ασκήσεων και παιχνιδιών, κ.ά.). Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνεται αξιολόγηση των επιλεγμένων μέσων σε σχέση με τους διδακτικούς στόχους. Κατά την παρουσίαση και επεξεργασία μεγάλου μέρους των μέσων αυτών, π.χ. εφημερίδων, εικόνων, κ.ά, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις ή περιορισμοί που θέτει η ιστορική μεθοδολογία και αφορά στις ιστορικές πηγές.

Οι ατομικές και ομαδικές εργασίες των μαθητών εντός και εκτός της τάξης, οι οποίες αφορούν σε μια διδακτική ενότητα ή περισσότερες, στοχεύουν στην ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης αλλά και στην ανάπτυξη των ψυχοκινητικών δεξιοτήτων (δημιουργία παρουσιάσεων, διαγραμμάτων, χαρτών κ.λπ.) και μπορεί να ολοκληρώνονται σε μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα. Στο πλαίσιο αυτών των εργασιών καλό είναι να λαμβάνονται υπόψη και οι δυνατότητες που προσφέρει η τοπική ιστορία και να πραγματοποιούνται οργανωμένες επισκέψεις σε μουσειακά περιβάλλοντα. Οι προτάσεις για επισκέψεις σε διάφορα μουσεία και μουσειοποιημένους χώρους εντάσσονται στις ενεργητικές διδακτικές μεθόδους, ενώ αποτελούν συμπληρωματικές της διδασκαλίας πρακτικές. Διευκολύνουν την ένταξη του μαθητή σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο, επιτρέπουν την κριτική του τοποθέτηση έναντι των παραδοχών ή εντυπώσεων, που έχει διαμορφώσει, παρέχουν κίνητρα για την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων του και αποσκοπούν στην εμπέδωση της γνώσης. Οι επισκέψεις αυτές συνδέονται με τους στόχους του μαθήματος, μια συγκεκριμένη θεματική και αναφέρονται στις ενδεικτικές δραστηριότητες τις οποίες μπορεί να πραγματοποιήσει ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να οπτικοποιηθούν οι θεωρητικές

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

έννοιες του μαθήματος και να εξοικειωθούν οι μαθητές με ενεργητικές μεθόδους διδασκαλίας. Είναι, ωστόσο, απαραίτητη η οργάνωση και προετοιμασία των επισκέψεων αυτών, ώστε να εξασφαλίζονται η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών (εισηγήσεις, ερωτήματα, κ.ά), η συνέχεια της διδασκαλίας και η συνοχή της ιστορικής γνώσης

Η προβολή ταινιών μπορεί να μπορεί να ενταχθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία με πολύ γόνιμο και δημιουργικό τρόπο έτσι, ώστε οι μαθητές να καταστούν ικανοί να προχωρούν στην ανάλυση πολύπλευρων σχέσεων της οπτικής επικοινωνίας με την κοινωνία και να συσχετίζουν τις εικόνες με το λόγο της ιστοριογραφίας και την ιστορική σκέψη. Θα πρέπει να επισημαίνεται ότι μια κινηματογραφική ταινία ιστορικού περιεχομένου αποτελεί ερμηνεία της ιστορίας και ότι μπορεί να προβληθεί στα πλαίσια της αντίστοιχης ενότητας για να μελετήσουν οι μαθητές την ερμηνευτική προσέγγιση του σκηνοθέτη ως πηγή προβληματισμού. Με τον τρόπο αυτό αίρονται και οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που δημιουργούνται στους μαθητές από την άκριτη αποδοχή των μηνυμάτων που τους παρουσιάζονται, ενώ ταυτόχρονα ασκούνται σε ποικίλους γραμματισμούς. Οι ταινίες οποιουδήποτε θέματος, ως έργα τέχνης, δεν παύουν να είναι ιστορικές πηγές και μάλιστα πρωτογενείς για την εποχή στην οποία παρήχθησαν. Όπως κάθε έργο τέχνης, η κινηματογραφική ταινία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη χρονική στιγμή της δημιουργίας της, από τη σύλληψή της μέχρι την παραγωγή και την τελική επαφή της με το κοινό, που σημαίνει ότι υπεισέρχονται άπειροι οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες. Το θεσμικό πλαίσιο, οι πηγές χρηματοδότησης, οι μηχανισμοί παρώθησης, η ελευθερία της έκφρασης, οι γενικότερες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες σε σχέση με τις κυρίαρχες ιδεολογίες, πολιτικές και αισθητικές καθορίζουν μια ταινία, αλλά και όλη την εξέλιξη του κινηματογράφου. Στην προκειμένη περίπτωση οι μαθητές πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με τις κατάλληλες δεξιότητες ώστε να αναλύουν τις οπτικο-ακουστικές εικόνες λαμβάνοντας υπόψη ότι αντανακλούν την κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα της εποχής στην οποία παράγονται. Επομένως, η κινηματογραφική ταινία μπορεί να μελετηθεί ως τεκμήριο μιας εποχής. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν και τα ντοκιμαντέρ και τα newsreels για τα οποία θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι ισχύουν οι ίδιες επιφυλάξεις που ισχύουν και σε μια οποιαδήποτε κινηματογραφική ταινία, γιατί η εστίαση, ο φωτισμός, τα πλάνα αποτελούν μέσα που δίνουν έμφαση σε κάποια χαρακτηριστικά του θέματος σε βάρος κάποιων άλλων. Και εδώ τίθεται το θέμα της αξιοπιστίας της πηγής, όπως εξάλλου και σε οποιαδήποτε άλλη. Επομένως απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στη διατύπωση των ερωτημάτων που θα θέσουμε για την προσέγγισή τους. Το ζητούμενο λοιπόν είναι πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια κινηματογραφική ταινία στη διδασκαλία της ιστορίας μέσα στη σχολική τάξη έτσι, ώστε οι μαθητές να ασκηθούν στον οπτικό γραμματισμό, αλλά και να διευρύνουμε τον προβληματισμό τους στο μάθημα της ιστορίας. Η προσέγγιση των κινηματογραφικών ταινιών μέσα σ' αυτά τα πλαίσια απαιτεί σχεδιασμό ερωτήσεων που αφορούν :

1. την εξέταση των εξωτερικών χαρακτηριστικών (τίτλος, παραγωγή, γλώσσα κλπ)
2. την εξέταση του υπόβαθρου (σκηνοθέτης, ιδεολογία, τεχνική σενάριο κλπ)

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

3. την εξέταση εσωτερικών χαρακτηριστικών (σκηνοθεσία, πλάνα, φωτογραφίες, κίνηση, υπόθεση, δραματικότητα, μουσική, καλλιτεχνικά ρεύματα κλπ)

4. την ανάλυση (ένταξη ταινίας στην ιστορία του κινηματογράφου, συσχέτιση με γεγονότα και κοινωνία της εποχής, σύγκριση με άλλες πηγές, ιδεολογία , ντοκουμέντα, επινοήσεις, προθέσεις και μηνύματα

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση της λογοτεχνίας στο μάθημα της Ιστορίας και συγκεκριμένα των ιστορικών μυθιστορημάτων. Και στην περίπτωση αυτή, η λογοτεχνία μπορεί να είναι πρωτογενής πηγή για την εποχή στην οποία παρήχθη το έργο, αλλά απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή όταν το λογοτεχνικό έργο προσεγγίζεται ως πηγή με βάση τη θεματική του. Τότε έχουμε μια λογοτεχνική μετάπλαση των ιστορικών γεγονότων και απαιτούνται άλλα ερωτήματα και βέβαια διασταύρωση του μυθιστορήματος με άλλες πηγές.

Το εικονογραφικό υλικό του σχολικού εγχειριδίου, όπως και η αφήγηση του διδακτικού εγχειριδίου μπορούν και πρέπει να αξιοποιούνται κατά τη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία, αρκεί ο εκπαιδευτικός να διατυπώνει τις κατάλληλες ερωτήσεις ώστε να ευνοείται ο διάλογος μέσα στην τάξη και να παρέχεται στον μαθητή η δυνατότητα συμμετοχής και αυτενέργειας.

Παρόλα αυτά, η διδασκαλία της Ιστορίας δεν πρέπει να ταυτιστεί ούτε με την αυστηρή επιστημονική έρευνα, ούτε με μια διαδικασία απλοποίησης, που μπορεί να εμφανίσει η ποικιλία των διδακτικών μεθόδων, αν εφαρμοστεί άκριτα ή καταχρηστικά. Αντίθετα, ακολουθώντας την επιστημονική εγκυρότητα και μεθοδολογία, οφείλει να επιδιώξει τη σύνδεση επιστήμης και προσωπικής εμπειρίας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση ως διαδικασία κατέχει κρίσιμο ρόλο στην εκπαιδευτική λειτουργία, καθώς οι έννοιες της αξιολόγησης και της μάθησης συνδέονται στενά. Αυτό σημαίνει ότι η αξιολόγηση μέσα από τις διάφορες μορφές μπορεί να ενθαρρύνει τον εκπαιδευόμενο στην επιδίωξη μιας βαθύτερης σχέσης με τη γνώση. Αποτελεί μέσο ανατροφοδότησης της διδασκαλίας, αφού οδηγεί στη διαπίστωση της αποτελεσματικότητας ή μη των εφαρμοζόμενων διδακτικών μεθόδων και στρατηγικών. Επομένως, είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τον εκπαιδευτικό, με το οποίο ελέγχει και βελτιώνει την διδακτική πρακτική του, αλλά και ένας τρόπος να ελεγχθεί η απόκτηση

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

γνώσεων, ενώ στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων από μέρους των μαθητών, οι οποίοι μαθαίνουν να αξιοποιούν τις γνώσεις τους, ερμηνεύοντας γεγονότα, εξάγοντας συμπεράσματα, να επιλύει προβλήματα, κ.α.

Οι νέες συνθήκες- και ιδιαίτερα κάτω από την επίδραση των θεωριών της Γνωστικής Ψυχολογίας- προϋποθέτουν ιδιαίτερες δεξιότητες όπως : α. γνωστικές, όπως είναι η επίλυση προβλημάτων, η κριτική σκέψη, η διαμόρφωση ερωτημάτων, η πραγματοποίηση παρατηρήσεων και ερευνών, η ανάλυση και παρουσίαση δεδομένων με επικοινωνιακό τρόπο, η προφορική και γραπτή παρουσίαση, β. μεταγνωστικές ικανότητες, όπως είναι η αυτοαξιολόγηση και ο αναστοχασμός, γ. κοινωνικές ικανότητες, όπως η καθοδήγηση συζητήσεων, η πειθώ, η συνεργασία, η εργασία σε ομάδες κλπ, δ. συναισθηματικές προδιαθέσεις, όπως είναι η επιμονή, η ανεξαρτησία, η ευελιξία, η αντιμετώπιση κρίσεων κλπ.

Η αξιολόγηση του μαθητή ως διαγνωστική (diagnostic), διαμορφωτική (formative) και τελική διαδικασία (summative) είναι αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και συμβάλλει στον εντοπισμό των προβλημάτων, στη διερεύνηση των αντιλήψεων και του επιπέδου των δεξιοτήτων των μαθητών, στην ιεράρχηση των στόχων, στην αποτίμηση του διδακτικού σχεδιασμού και του εκπαιδευτικού έργου καθώς και στον επανασχεδιασμό του. Εκτός όμως από αυτήν την παραδοσιακή ταξινόμηση της αξιολόγησης υποστηρίζεται ότι η αξιολόγηση πρέπει να είναι :

- *Ολιστική (holistic)* : να συσχετίζεται με τις διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης και να δίνει πλήρεις και σφαιρικές πληροφορίες για την ποιότητά τους.
- *Εναλλακτική (alternative)*: να ξεπερνάει τη λογική των παραδοσιακών μεθόδων και να υιοθετεί άλλες εναλλακτικές μεθόδους για την αξιολόγηση στάσεων και δραστηριοτήτων, όπως είναι το portfolio και η αυτοαξιολόγηση.
- *Αυθεντική (authentic)*: να αποβλέπει στην αποτίμηση τόσο των γνώσεων όσο και των ικανοτήτων του μαθητή και να αξιοποιεί την παρεχόμενη γνώση μέσα σε όσο το δυνατόν αυθεντικές συνθήκες. Βασική προϋπόθεση της αυθεντικής αξιολογικής διαδικασίας είναι η αυθεντική διδασκαλία και η αυθεντική μάθηση, η οποία αφορά καταστάσεις της καθημερινής πρακτικής.

Στις ταξινομήσεις αυτές της αξιολόγησης θα πρέπει να επισημανθεί και η αξία της *μεταγνωστικής αξιολόγησης* που συμβάλλει στο να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη φύση των προβλημάτων και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν κατά την προσπάθεια μάθησης καθώς και στην αυτοαξιολόγηση της προόδου τους. Μια τέτοια μορφή αξιολόγησης προϋποθέτει και τη διαμόρφωση των κατάλληλων ερωτήσεων, όπως είναι οι ερωτήσεις προγραμματισμού και καθοδήγησης της σκέψης, ερωτήσεις ανάλυσης των συναισθημάτων και των γνωστικών έξεων.

Όλες οι μορφές της αξιολόγησης αποβλέπουν στη διαμόρφωση αξιολογικών κρίσεων των εκπαιδευτικών, τις οποίες εκφέρουν για να ενημερώσουν τους μαθητές για την πρόδό τους αλλά και για να ενημερωθούν και οι ίδιοι. Οι αξιολογικές κρίσεις έχουν ως αφετηρία τους την εργασία των εκπαιδευτικών με τους μαθητές μέσα

Β ΤΑΞΗ: Κοινωνία, Οικονομία, Δημογραφία

στην τάξη και, επομένως, προκύπτουν από τον συνδυασμό της παρατήρησης μέσα στην τάξη και της βαθμολόγησης σχετικά με το τι επιτυγχάνουν οι μαθητές και πώς εργάζονται μέσα στην τάξη. Επομένως, η ανάθεση εργασιών, ατομικών ή ομαδικών, η συμπλήρωση φύλλων αξιολόγησης, οι ασκήσεις ανάπτυξης προφορικού και γραπτού λόγου οι οποίες πραγματοποιούνται μέσα στην τάξη και η κάθε μορφής γραπτή δραστηριότητα αποτελούν τεχνικές αξιολόγησης. Οι ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου, είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και εξαρτώνται από τους στόχους του μαθήματος και της θεματικής ενότητας. Οι τεχνικές αξιολόγησης, όπως και οι δραστηριότητες πρέπει να οργανώνονται με γνώμονα την καλλιέργεια και την προαγωγή της κριτικής σκέψης, η οποία αποτελεί βασικό σκοπό του διδακτικού αντικειμένου της Ιστορίας

Τα περιεχόμενα της αξιολόγησης στο μάθημα της Ιστορίας με τη χρήση πηγών μπορεί να είναι:

- η διάκριση του σημαντικού από το λιγότερο σημαντικό
- η κριτική προσέγγιση και ανάλυση πηγών
- η διάκριση ιστορικής σκέψης και ιστορικής αιτιολόγησης
- η διατύπωση αξιολογικών κρίσεων
- η υποβολή ερωτημάτων στο ιστορικό υλικό και διατύπωση υποθέσεων
- οι προτάσεις για επίλυση ιστορικών προβλημάτων
- η αναγνώριση και εξήγηση διαφορετικών ερμηνειών
- η άντληση στοιχείων από πηγές για τη συγκρότηση επιχειρημάτων
- η διαμόρφωση λογικών και τεκμηριωμένων συμπερασμάτων
- η σύνθεση απόψεων με βάση την ανάλυση πηγών
- η οργάνωση, ερμηνεία και έκφραση σκέψεων
- η καλά οργανωμένη παρουσίαση (παραδείγματα, αξιοποίηση τεκμηρίων, επιχειρήματα για την υποστήριξη των βασικών θέσεων)

Η αξιολόγηση είναι βασικό στοιχείο της διδακτικής διαδικασίας και αποτελεί το κύριο μέσο ανατροφοδότησης της διδασκαλίας, όσον αφορά την επιτυχία της διδακτικής μεθοδολογίας και της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας. Με την αξιολόγηση επιδιώκεται να διαπιστωθεί η επίτευξη των ειδικών στόχων του μαθήματος της Ιστορίας. Ωστόσο, οι τεχνικές αξιολόγησης αποτελούν ενισχυτικά στοιχεία της διδασκαλίας και δεν στοχεύουν στην υποκατάστασή της. Η αξιολόγηση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελεί αυτοσκοπό.

ΙΣΤΟΡΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Γενικός σκοπός του μαθήματος της ιστορίας είναι να προσφέρει στους μαθητές τη δυνατότητα να γνωρίσουν το παρελθόν και να αποκτήσουν ιστορική σκέψη και συνείδηση. Επίσης, η διαμόρφωση πολιτών που θα είναι σε θέση να κατανοούν και να ερμηνεύουν τη σύγχρονη ελληνική και διεθνή επικαιρότητα μέσα από τη γνώση και ερμηνεία του παρελθόντος. Η ιστορική σκέψη αναπτύσσεται με την κατανόηση και ερμηνεία του ιστορικού γίνεσθαι. Ειδικότερα, η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης αφορά στην κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και βασικών εννοιών του χώρου και του χρόνου μέσω της καλλιέργειας ερευνητικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών, τη σύνδεση αιτίων και αποτελεσμάτων, ενώ η καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης αφορά στην κατανόηση της συμπεριφοράς του ανθρώπου σε συγκεκριμένες καταστάσεις και στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την εκδήλωση υπεύθυνης ατομικής και συλλογικής συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον. Επομένως, με τη διδασκαλία της Ιστορίας μπορεί ο μαθητής να αντιλαμβάνεται ότι ο σύγχρονος κόσμος αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά και να έχει την επίγνωση ότι ο ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη δική του κοινωνία και τη ζωή του. Συμπερασματικά, ο σκοπός της ιστορικής σκέψης και συνείδησης συνδέεται με τον γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης, που αναφέρεται στην προετοιμασία συνειδητών δημοκρατικών πολιτών, ώστε, ελεύθερα και κριτικά, με γνώση και σύνεση να αποφασίζουν για το μέλλον τους.

Στους γενικότερους σκοπούς του μαθήματος περιλαμβάνεται επίσης, η καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης, απαλλαγμένης από συμπλέγματα και μισαλλόδοξες αντιλήψεις, όπως, επίσης, και η συνείδηση της συμμετοχής σε έναν ευρύτερο γεωπολιτικό χώρο, (ευρωπαϊκό, μεσογειακό, βαλκανικό), ο οποίος ανέκαθεν βρισκόταν στο επίκεντρο συγκρούσεων, αναταράξεων, μετακινήσεων πληθυσμών, αλλά και γόνιμων οικονομικών και πολιτισμικών ανταλλαγών, μέσω της διαρκούς επαφής διαφορετικών εθνών, θρησκειών και πολιτισμών. Με άλλα λόγια, θα λέγαμε πως σκοπός του μαθήματος είναι η παροχή εκείνων των γνώσεων και τεκμηρίων που θα επιτρέπει την ουσιαστική κατανόηση του αποσπάσματος από γνωστή ομιλία του Σεφέρη: «Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα - Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός». Αυτός ο «εύρωστος οργανισμός» με αναπτυγμένη ικανότητα δημιουργικής αφομοίωσης αποτελεί το μέτρο και το κριτήριο της επιτυχίας της Παιδείας γενικά και του μαθήματος της Ιστορίας ειδικότερα.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

—Γενικοί Στόχοι: μέσω του μαθήματος της Ιστορίας οι μαθητές επιδιώκεται:

1. Να εξοικειώνονται με τη διαδικασία της διερεύνησης και αξιολόγησης πολύμορφων ιστορικών πληροφοριών 2. Να κατανοούν βασικές ιστορικές έννοιες, ανά ενότητα, και να αναδεικνύουν τις βαθύτερες σχέσεις μεταξύ των εννοιών με τη συσχέτιση ιστορικών όρων με αντίστοιχους σύγχρονους, συνάγοντας χρήσιμες γενικεύσεις στο βαθμό που επιτρέπεται χωρίς αναχρονισμούς 3. Να εξοικειώνονται με την παρατήρηση της εικόνας ως πηγής πληροφοριών 4. Να προσεγγίζουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές και να αντλούν από αυτές πληροφορίες για να ερμηνεύσουν ιστορικά γεγονότα 5. Να καλλιεργούν δεξιότητες, όπως η συγκρότηση επιχειρημάτων, η τεκμηρίωση, η αναλυτική και συνθετική ικανότητα, η ενσυναίσθηση, η αποκάλυψη κινήτρων, η διακρίβωση της αιτιότητας και η κατανόηση της 6. Να κατανοούν έννοιες που αποδίδουν την ιστορική πραγματικότητα και εξέλιξη. 7. Να αντιλαμβάνονται τις αιτίες που προκαλούν τα συγκεκριμένα αποτελέσματα και τις συγκρούσεις μεταξύ ομάδων ανθρώπων 8. Να κατανοούν τον ρόλο των δρώντων υποκειμένων-προσώπων στη διαμόρφωση των ιστορικών γεγονότων και της ιστορίας, δηλαδή τον ρόλο τόσο της κυρίαρχης εξουσίας και των ηγετών όσο και των απλών ανθρώπων.

—Ειδικοί στόχοι: 1. Να κατανοούν ότι η δράση προσώπων εξαρτήθηκε από συγκεκριμένους παράγοντες του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο έζησαν, 2. Να συνειδητοποιούν ότι η κατανόηση κάθε κοινωνίας προϋποθέτει τη μελέτη όλων των πτυχών της, όπως πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής-θρησκευτικής. 3. Να κάνουν υποθέσεις, με βάση πρωτογενείς πηγές και να εξαγάγουν συμπεράσματα 4. Να κατανοούν τα ιστορικά ζητήματα και την πολυπλοκότητά τους για να διαμορφώσουν συνείδηση της ιστορικής και εθνικής τους ταυτότητας 5. Να εκτιμούν και να σέβονται τις θρησκευτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών.

6. Να συγκρίνουν ιστορικά γεγονότα ή φαινόμενα και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές 7. Να προσεγγίζουν κριτικά διάφορα είδη ιστορικών πηγών ανάλογα με το είδος τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται 8. Να εισάγονται στη διαδικασία κατανόησης, ανάλυσης, ερμηνείας και

αξιολόγησης των διαφορετικών οπτικών, με τις οποίες προσεγγίζονται και ερμηνεύονται τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα από τους ιστορικούς 9. Να κατανοούν ότι η ιστορική αφήγηση θεμελιώνεται στην ορθή αξιοποίηση των ιστορικών πηγών 10. Να συνδέουν την τοπική ιστορία με την εθνική, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία μέσω της αναζήτησης σχέσεων και αλληλεπιδράσεων 11. Να κατανοούν ότι η ιστοριογραφία αποτελεί «ανακατασκευή» του παρελθόντος, που στηρίζεται σε επιλεκτική διαδικασία των ιστορικών πηγών με κοινά αποδεκτή επιστημονική μεθοδολογία 12. Να κατανοούν την πολυπλοκότητα του σύγχρονου κόσμου με τη συστηματική μελέτη σύνθετων διεθνών ζητημάτων, που επηρεάζουν τη ζωή τους 13. Να συνειδητοποιούν την ατομική και συλλογική ευθύνη του ανθρώπου για τη δημοκρατική λειτουργία της ανθρώπινης κοινωνίας και την πρόοδο του πολιτισμού.

Αναλυτικά, στους γενικούς στόχους της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στην Γ' Λυκείου περιλαμβάνονται:

- 1) η κατανόηση και τεκμηριωμένη ερμηνεία των διεθνών σχέσεων
- 2) η μελέτη των σημαντικότερων συγκρούσεων που έλαβαν χώρα τόσο στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο όσο και διεθνώς από την αρχαιότητα ως τη σύγχρονη εποχή
- 3) η διερεύνηση και κατανόηση των αιτίων και των παραγόντων που οδήγησαν σε αυτές
- 4) η επισήμανση των συνεπειών αυτών των συγκρούσεων
- 5) η μελέτη των προσπαθειών για ειρηνική διευθέτηση των διακρατικών και εθνικών διαφορών
- 6) η συστηματικότερη ενασχόληση με την ιστορία της διπλωματίας
- 7) η εξοικείωση με την έννοια του συστήματος ασφαλείας
- 8) η κατανόηση των συνθηκών που υπαγορεύουν τους όρους μιας συνθήκης ειρήνης
- 9) η διερεύνηση και κριτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων των προσπαθειών για ειρηνική διευθέτηση των συγκρούσεων, των διεθνών οργανισμών (ΚτΕ, ΟΗΕ), καθώς και των συνθηκών ειρήνης
- 10) ο γόνιμος προβληματισμός πάνω στην αναγκαιότητα ή το αναπόφευκτο του πολέμου
- 11) η προσήλωση στην αξία της δικαιοσύνης στις διακρατικές και διεθνείς σχέσεις ως προϋπόθεση της ειρήνης
- 12) η ανάδειξη της ειρήνης ως πανανθρώπινου αγαθού
- 13) η επιστημονικά τεκμηριωμένη υπεράσπιση των εθνικών δικαιωμάτων και παράλληλα η επισήμανση και η κριτική αξιολόγηση των επιχειρημάτων της άλλης πλευράς

Διδακτικοί στόχοι σε Σενάρια-Σχέδια Εργασίας (Projects) Ιστορίας:

1. Με τη αξιοποίηση νέων τεχνολογιών ΤΠΕ: α) Να διατυπώνουν ερωτήματα, θέτοντας αποτελεσματικές παραμέτρους, β) να διασταυρώνουν πληροφορίες από διαφορετικές πηγές γ) να επιλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την τεκμηρίωση και ερμηνεία ιστορικών γεγονότων και φαινομένων.
2. Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία: α) Να καλλιεργούν αναλυτική και συνθετική ικανότητα, β) να εκτιμούν, μέσα από τη δραστηριοποίησή τους σε ομάδες, την αποτελεσματικότητα της συνεργατικής μάθησης για την εμπέδωση της διδακτέας ύλης, όπου με τη δραματοποίηση ως τεχνική βιωματικής μάθησης, με τη μορφή ανάληψης ρόλων ιστορικών προσώπων από τη μεριά των μαθητών, οι ίδιοι καλλιεργούν την ιστορική ενσυναίσθηση.

ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ/ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ <i>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</i>	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
Εισαγωγή: ο χώρος, ο χρόνος και οι έννοιες/1 ώρα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του χώρου και του χρόνου στην Ιστορία • Να γνωρίζουν βασικές ιστορικές έννοιες για τη μελέτη των θεματικών ενοτήτων που εξετάζονται στην Γ' Λυκείου 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη ιστορικών παραδειγμάτων με κριτήριο την επίδραση που άσκησαν ο συγκεκριμένος χώρος και χρόνος στην έκβαση των γεγονότων. • Μελέτη και εξοικείωση με βασικές ιστορικές έννοιες • Αναζήτηση και επισήμανση ιστορικών εννοιών σε σύγχρονα παραδείγματα πολιτικού/διπλωματικού λόγου 	<ul style="list-style-type: none"> • Χάρτης • Ηλεκτρονικό λεξικό • Εννοιολογικός χάρτης

1^η Θεματική Ενότητα: Συστήματα Ασφαλείας

ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ/ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ <i>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</i>	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
A. Αρχαιότητα 1. Αμφικτυονίες /1 ώρα	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια της Αμφικτυονίας και την ένταξή της στο οικείο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο • Να κατανοούν τον θρησκευτικό/πολιτικό χαρακτήρα των Αμφικτυονιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει χρήση κυρίως πρωτογενών πηγών • Να δημιουργήσουν σχεδιάγραμμα πάνω σε χάρτη με τα μέλη των Αμφικτυονιών • Να γίνει Εργασία/Συζήτηση: «Πώς φαντάζεστε έναν ανάλογο θεσμό στα σύγχρονα δεδομένα;» 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης
2. Πανελλήνια Συνέδρια και Συμμαχίες /3 ώρες: 2.1. Κόρινθος 481π.Χ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα γεγονότα και τις συνθήκες που οδήγησαν στο Συνέδριο της Κορίνθου του 481π.Χ. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του Συνεδρίου • Να αντιλαμβάνονται τον ρόλο του «αντιπάλου δέους» ως ενοποιητικού παράγοντα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει χρήση κυρίως πρωτογενών πηγών • Να γίνει ιστορική αναδρομή • Να γίνει έρευνα/καταγραφή των πόλεων-κρατών που συμμετείχαν στο Συνέδριο • Να γίνει επισήμανση και καταγραφή των συμβολικών αναπαραστάσεων που συνοδεύουν την ίδρυση της συμμαχίας των ελληνικών πόλεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο
2.2. Από την Πελοποννησιακή ή Συμμαχία στις Α΄ (Δηλιακή) και Β΄ Αθηναϊκές Συμμαχίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις ιστορικές συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκαν οι διάφορες συμμαχίες κατά της Κλασικούς Χρόνους καθώς και τους σκοπούς που αυτές εξυπηρετούσαν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει χρήση κυρίως πρωτογενών πηγών • Να γίνει ανάκληση προηγούμενων γνώσεων/Ιστορική αναδρομή στην Πεντηκονταετία, τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και τον 4οπ.Χ. αιώνα έως την επικράτηση της Μακεδονίας • Να δημιουργήσουν χάρτη με τις πόλεις – κράτη μέλη των συμμαχιών • Να γίνει Εργασία/Συζήτηση: «Από τη Συμμαχία στην Ηγεμονία» σχετικά με την κατάληξη της Α΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας» 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο
3. Πολιτικές ενώσεις : Κοινά και Συμπολιτείες/2 ώρες	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις έννοιες: «Κοινόν» και «Συμπολιτεία» • Να αντιλαμβάνονται το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου ιδρύθηκαν αυτές οι πολιτικές ενώσεις, καθώς και τους στόχους τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει χρήση κυρίως πρωτογενών πηγών • Να γίνει χρήση χάρτη για την επισήμανση των γεωγραφικών ορίων των Κοινών και των Συμπολιτειών • Να γίνει εργασία με θέμα: αναζήτηση και παρουσίαση πληροφοριών σχετικά με τα Κοινά • Να γίνει σύγκριση με νεότερες και σύγχρονες μορφές ομοσπονδιακής οργάνωσης • Να γίνει συζήτηση σχετικά με τα αίτια της διάλυσης των Κοινών 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο

		<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει σύγκριση της πόλης-κράτους με τα κοινά ή με τις συμπολιτείες 	
4. Η οργάνωση της Ιταλίας από τη Ρώμη/1 ώρα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα της ένωσης της ιταλικής χερσονήσου για την Ρώμη • Να εντοπίζουν τις αιτίες και τους παράγοντες που επέτρεψαν στη Ρώμη να επιβληθεί έναντι των υπολοίπων δυνάμεων στην Ιταλία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει χρήση πηγών • Να γίνει ανάκληση προηγούμενων γνώσεων σχετικά με την ιταλική ενοποίηση υπό ρωμαϊκή κυριαρχία • Να γίνει Εργασία/Συζήτηση με θέμα την αναγκαιότητα της ιταλικής ενοποίησης για την ασφάλεια και την οικονομική ευμάρεια της Ρώμης 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο
B. Μέσοι χρόνοι 1. Η βυζαντινή <i>Οικουμένη</i> : ένα ιδιότυπο σύστημα διαχείρισης των διεθνών σχέσεων του Μεσαίωνα /2 ώρες	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα οργανωτικά χαρακτηριστικά του βυζαντινού <i>imperium</i> και τη λειτουργία τους μέσα στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων του Μεσαίωνα • Να αναλύουν το θεωρητικό υπόβαθρο της έννοιας της <i>Οικουμένης</i> με την προώθηση «συγγενικών» δεσμών και την διαχείριση κατ' αυτόν τον τρόπο των διπλωματικών σχέσεων • Να εντοπίσουν τη σημασία της έννοιας της <i>Οικουμένης</i> στη διαμόρφωση τόσο των δυτικών μεσαιωνικών μοναρχιών, όσο και των μεσαιωνικών βαλκανικών κρατών • Να κατανοούν ότι η έννοια της <i>Οικουμένης</i> υπήρξε το θεμέλιο στήριξης της μακράς παρουσίας και της κυριαρχίας του βυζαντινού κράτους σε πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση και σχολιασμός πηγών. Ο όρος «<i>translatio imperii</i>» • Ανάγνωση χάρτη της μεσαιωνικής Ευρώπης, εντοπισμός των λαών που ανήκαν στη βυζαντινή <i>Οικουμένη</i> και καταγραφή του είδους της σχέσης που τους συνέδεαν με τον βυζαντινό αυτοκράτορα • Σύσταση ομάδων εργασίας για την μελέτη τριών αυτοκρατοριών, της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου, του Ιουστινιανού και των Ρώσων και συζήτηση για τις αντιλήψεις τους περί πολιτικής κυριαρχίας • Συζήτηση σχετικά με τα αίτια κρίσης του συστήματος κατά την ύστερη βυζαντινή εποχή 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο (Ηλεκτρονικά λεξικά)
2. Η «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία»/1 ώρα	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα κράτη που συνέθεταν τη λεγόμενη «Βυζαντινή κοινοπολιτεία» και να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά που τα συνέδεαν (γεωγραφία, χριστιανισμός, δίκαιο, τέχνη) • Να γνωρίζουν σχηματικά την μεσαιωνική ιστορία των λαών της ανατολικής Ευρώπης • Να γνωρίζουν τη συμβολή της «Κοινοπολιτείας» στη διάδοση της βυζαντινής παράδοσης στην ανατολική 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση χάρτη της ΝΑ Ευρώπης με σκοπό την επισήμανση, με διακριτά χρώματα, των λαών και κρατών που απάρτιζαν τη «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία» • Αναζήτηση, μέσω του διαδικτύου, πληροφοριών σχετικών με τον όρο «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία», τον εισηγητή του και τις σύγχρονες απόψεις για τον όρο αυτό. Σχετική συζήτηση • Αναζήτηση και παρακολούθηση ψηφιακού υλικού (ντοκιμαντέρ)/συνεντεύξεων για την επίδραση του Βυζαντίου στους 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο

	Ευρώπη και την επιβίωσή της μέσα από ιδεολογικά σχήματα των νεότερων χρόνων (Μεγάλη Ιδέα)	βαλκανικούς λαούς και τη Ρωσία	
3. Η βυζαντινή διπλωματία ως μέσον αποφυγής του πολέμου/2 ώρες 3.1. Όψεις της βυζαντινής διπλωματίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις μεθόδους (άμεσες και έμμεσες) και τα μέσα της βυζαντινής διπλωματίας (πρεσβείες, δώρα, επίσημες υποδοχές, ιεραποστολές-εκχριστιανισμός, αναδοχές, επιγαμίες, εμπορικές συναλλαγές, παραχωρήσεις, διάσπαση των αντιπάλων) • Να αξιολογούν τα αποτελέσματα της εφαρμογής κάθε διπλωματικού μέσου, μέσα από χαρακτηριστικά παραδείγματα, π.χ. πρεσβείες: ο Φώτιος «επ' Ασσυρίους», επιγαμίες: γάμος Μανουήλ Α' με την Βέρθα του Sulzbach, ιεραποστολές: Κύριλλος και Μεθόδιος στη Μοραβία, αναδοχές: βάπτισμα Βόρι από τον Μιχαήλ Γ', κ.ά • Να γνωρίζουν τις συνθήκες που επέβαλλαν την άσκηση διπλωματίας και τις έμμεσες πρακτικές της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών: Περσική πρεσβεία στο Βυζάντιο σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Πορφυρογέννητο (<i>Περί βασιλείου Τάξεως</i>, κεφ. 89) • Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή των μέσων της βυζαντινής διπλωματίας • Αναζήτηση, μέσω του διαδικτύου, πληροφοριών σχετικών με τη βυζαντινή διπλωματία ως προτύπου για τη διπλωματία άλλων κρατών • Ερευνητική εργασία με θέμα: Γυναίκες «πρέσβειρες» του Βυζαντίου σε Δύση και Ανατολή (π.χ. Μαρία Λεκαπηνή, Θεοφανώ, Άννα Πορφυρογέννητη) 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Λεξικό • Χάρτης • Διαδίκτυο
3.2 Οι έννοιες του πολέμου και της ειρήνης: δίκαιος και αμυντικός πόλεμος	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν το θεωρητικό υπόβαθρο των βυζαντινών αντιλήψεων περί πολέμου και ειρήνης • Να αναγνωρίζουν τον ρόλο του αυτοκράτορα στην προάσπιση της ειρήνης (ο ειρηνοποιός αυτοκράτωρ) • Να αναλύουν τον όρο «δίκαιος» πόλεμος, εξηγώντας τους λόγους των στρατιωτικών παρεμβάσεων των Βυζαντινών και τον αμυντικό χαρακτήρα του βυζαντινού πολέμου 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Οι απόψεις του Λέοντα Σοφού για τον πόλεμο (<i>Τακτικά Λέοντος Σοφού</i>, πρόλογος παρ.4) • Σύνθεση γλωσσαρίου για την καταγραφή όρων σχετικών με τις μορφές του πολέμου (αμυντικός, επιθετικός, δίκαιος, ιερός, κ.ά) • Αναζήτηση, μέσω του διαδικτύου, πληροφοριών σχετικών με τον όρο «δίκαιος» πόλεμος και την ιστορική του εξέλιξη στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου πολέμου 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Λεξικό • Διαδίκτυο
4. Η ενοποίηση της Δυτικής Ευρώπης: Η αυτοκρατορία του Καρλομάγνου (9 ^{ος} αι.) και η Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Γερμανικού έθνους (10 ^{ος} -11 ^{ος} αι.)/1 ώρα	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες ίδρυσης και τα χαρακτηριστικά των πρώτων μεσαιωνικών αυτοκρατοριών • Να αναγνωρίζουν το πλέγμα των διεθνών σχέσεων της εποχής και τα κριτήρια διαμόρφωσής του • Να κατανοούν την αντιπαράθεση μεταξύ των δυτικών αυτοκρατοριών και 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη χάρτη της Δυτικής Ευρώπης με σκοπό την σύγκριση των ορίων των σημερινών κρατών με τις αυτοκρατορίες του Καρλομάγνου και του Όθωνα Α' • Αναζήτηση, μέσω του διαδικτύου, πληροφοριών για την λεγόμενη «έριδα της περιβολής». Σχετική συζήτηση • Ανάγνωση και σχολιασμός των πηγών. Οι επισκέψεις του 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό • Διαδίκτυο

	<p>του βυζαντινού κράτους για τη διεκδίκηση του Imperium romanum και να εξηγούν τη συμβολή καθενός στην πολιτική ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνέπειες της σύγκρουσης του πάπα με τον αυτοκράτορα της αγίας ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (έριδα της περιβολής) στο πολιτικό πεδίο (Γερμανία, Αγγλία, Γαλλία) κατά τον ύστερο Μεσαίωνα 	<p>Λιουτπράνδου στην Κωνσταντινούπολη (949, 968)</p>	
<p>5. Η Ευρώπη των πολέμων και των μοναρχιών (12^{ος} - 15^{ος} αι.)/2 ώρες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις φάσεις του γερμανικού επεκτατισμού, τον κατακερματισμό του γερμανικού χώρου και την κρίση του γερμανικού αυτοκρατορικού θεσμού (12^{ος} -15^{ος} αι.) • Να περιγράφουν σχηματικά τις συνθήκες συγκρότησης και εξέλιξης των δυτικών μοναρχιών: <ul style="list-style-type: none"> α. η ενοποίηση της Γαλλίας από τους Καπετίδες βασιλείς (987-1328) και η ενδυνάμωση της βασιλικής εξουσίας από τον Λουδοβίκο Στ΄ και τον Φίλιππο Β΄ Αύγουστο β. Η εδραίωση της Αγγλικής μοναρχίας: οι Νορμανδοί (Γουλιέλμος ο Κατακτητής) και η δυναστεία των Ανζου-Plantagenet (1066-1399). • Να κατανοούν τις επιπτώσεις των μεγάλων πολέμων της εποχής, όπως του εκατονταετούς πολέμου (1337-1453), που διεξήχθη μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας και οδήγησε σε αναταραχές στο εσωτερικό των κρατών (αγροτικές εξεγέρσεις- πόλεμος των Ρόδων), όπως και στη συγκρότηση εθνικών στρατευμάτων ως στηριγμάτων των κρατών • Να αντιλαμβάνονται την πτώση του πολιτικού παπικού κύρους μέσα από την συνοπτική παράθεση 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτύπωση σε χάρτη της Ευρώπης των ορίων της γερμανικής αυτοκρατορίας, της Γαλλίας και της Αγγλίας κατά τον ύστερο Μεσαίωνα. Συζήτηση σχετικά με τα σημερινά όρια των αντίστοιχων κρατών • Αναζήτηση, μέσω του διαδικτύου, πληροφοριών για τη magna carta (1215). Παρουσίαση των συνθηκών παραχώρησής της και της σημασίας της για την θεμελίωση των κοινοβουλευτικών θεσμών στην Αγγλία • Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή συγκεκριμένων μαχών, όπως της μάχης του Hastings (1066) και συζήτηση για την πολιτική της σημασία • Διερεύνηση, μέσω του διαδικτύου, της μάχης του Crecy (1346), που διεξήχθη στο πλαίσιο του εκατονταετούς πολέμου και ανέδειξε την αλλαγή στο πλαίσιο της διεξαγωγής του πολέμου με την εισαγωγή νέων όπλων και τακτικών • Παρακολούθηση ταινιών/ψηφιακού υλικού (ντοκιμαντέρ) για την Ιωάννα της Λωραίνης 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό • Διαδίκτυο

	<p>των βασικών επεισοδίων της κρίσης του παπισμού («βαβυλώνειος» αιχμαλωσία και μεγάλο Σχίσμα τον 14^ο αι.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν την άνοδο των αστών και την ανάπτυξη των ιταλικών πόλεων, της Φλάνδρας και της Χάνσας • Να εντοπίζουν τα αναδυόμενα χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού χώρου κατά τον ύστερο μεσαίωνα, όπως την άνοδο της αστικής τάξης, την ανάδυση της έννοιας του διεθνούς δικαίου, την έναρξη των διεργασιών διαμόρφωσης εθνικών κρατών με ισχυρή κεντρική εξουσία, την υιοθέτηση προστατευτικών οικονομικών μέτρων, τόσο σε επίπεδο διεθνούς οικονομίας, όσο και σε περιφερειακό, την προϊούσα υποβάθμιση του κύρους του κλήρου, κ.ά 		
Γ. Νεότεροι Χρόνοι			
1. Το σύστημα ασφαλείας του Συνεδρίου της Βιέννης/5 ώρες			
1.1. Ιερά Συμμαχία (1815)	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη διεθνή κατάσταση όπως διαμορφώθηκε μετά το τέλος των Ναπολεοντιών Πολέμων • Να κατανοούν τα μέτρα διατήρησης του status quo/της απόλυτης Μοναρχίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει αξιοποίηση πηγών • Να γίνει ανάκληση προηγούμενων γνώσεων • Να επισημάνουν τις διαφορετικές επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο
1.2. Παράγοντες αποσταθεροποίησης του συστήματος της Ιεράς Συμμαχίας: 1.2.1. Εθνικά Κινήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους παράγοντες που ευνόησαν την αφύπνιση/ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης τον 18^ο και 19^ο αιώνα • Να γνωρίζουν και να διακρίνουν τα εθνικά κινήματα του 19^{ου} αιώνα • Να γνωρίζουν τους όρους: 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει παρουσίαση της πορείας των λαών προς την εθνική αφύπνιση και την εθνική τους ολοκλήρωση • Να γίνει σύγκριση του παραδείγματος της Ελληνικής Επανάστασης με τα κινήματα άλλων λαών. • Να γίνει αξιοποίηση πηγών (ιστορικών, εικαστικών, 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό/Εννοιολογικός χάρτης • Διαδίκτυο

	«έθνος», «εθνικό κίνημα», «εθνικισμός», «εθνική ολοκλήρωση»	λογοτεχνικών) που εκφράζουν τον εθνικό χαρακτήρα των λαών που διεκδικούν την ελευθερία τους	
1.2.2. Ανταγωνισμοί των Μεγάλων Δυνάμεων και Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος/ το Συνέδριο της Ειρήνης	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους παράγοντες που οδήγησαν στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο • Να κατανοούν τους σχετικούς ιστορικούς όρους: «μilitarισμός», «ιμπεριαλισμός», «αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών» • Να αντιλαμβάνονται τα διαφορετικά και αλληλοσυγκρουόμενα εθνικά συμφέροντα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει ανάκληση προηγούμενων γνώσεων σχετικών με τα γεγονότα που αφορούν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο • Να γίνει αξιοποίηση του χάρτη με τις εθνικές διεκδικήσεις και τις συνοριακές μεταβολές που προέκυψαν εξαιτίας του πολέμου. Ιδιαίτερη έμφαση να δοθεί στο Πρόγραμμα των Ελληνικών Εθνικών Διεκδικήσεων • Να γίνει προβολή και σχολιασμός ταινίας με θέμα τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (π.χ. «Ουδέν νεότερον από το Δυτικόν Μέτωπον», «Joyeux Noel») • Να γίνει προβολή επικαίρων της εποχής 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό/Εννοιολογικός χάρτης • Διαδίκτυο • Ταινίες/Επίκαιρα
2. Η Κοινωνία των Εθνών και η αμφισβήτησή της/ 5 ώρες			
2.1. Η ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ)	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ίδρυση, τον σκοπό και τις λειτουργίες τα ΚτΕ • Να γνωρίζουν τις παρεμβάσεις της ΚτΕ σε συγκεκριμένες διεθνείς διενέξεις • Να αντιμετωπίζουν κριτικά τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων, καθώς και των ιμπεριαλιστικών χωρών απέναντι στην ΚτΕ 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει αξιοποίηση πηγών • Να γίνουν Εργασίες: η φασιστική Ιταλία και η Ιαπωνία απέναντι στην ΚτΕ • Να γίνει Εργασία: η ΚτΕ και η Ελλάδα του Μεσοπολέμου: η περίπτωση του ιταλικού βομβαρδισμού της Κέρκυρας το 1923, της ελληνοβουλγαρικής διένεξης του 1925 και της αιθιοπικής κρίσης του 1935 • Να γίνει συζήτηση: κριτική αποτίμηση της αποτελεσματικότητας της ΚτΕ 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Διαδίκτυο • Ταινίες/Επίκαιρα
2.2. Μειονοτικά ζητήματα στην Ευρώπη κατά το Μεσοπόλεμο	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους όρους: «μειονότητα», «εθνότητα», «μειονοτικά δικαιώματα». • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των μειονοτικών ζητημάτων • Να γνωρίζουν τον τρόπο προστασίας των μειονοτήτων στο πλαίσιο της λειτουργίας της ΚτΕ • Να γνωρίζουν την ιστορική προέλευση των μειονοτήτων με 	<p>Να γίνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός με τη χρήση χάρτη των κυριότερων μειονοτήτων στην Ευρώπη • Σχολιασμός των πληθυσμιακών μεταβολών των μειονοτήτων (η περίπτωση των ελληνικών μειονοτήτων σε γειτονικές χώρες) • Εργασία/συζήτηση: οι μειονότητες στην Ελλάδα • Εργασία/συζήτηση: οι μειονότητες ως αφορμή διακρατικών διαφορών 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό/Εννοιολογικός χάρτης • Διαδίκτυο • Ταινίες/Ντοκιμαντέρ/Επίκαιρα

	<p>ιδιαίτερη αναφορά στις ελληνικές μειονότητες στις γειτονικές χώρες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν σεβασμό των μειονοτήτων ως γέφυρας επαφών στο πλαίσιο τα ειρηνικής συνύπαρξης και των πολιτισμικών ανταλλαγών 	<p>και πολέμων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργασία/συζήτηση: στέρηση μειονοτικών δικαιωμάτων και απόπειρες αφομοίωσής τους 	
2.3 Η άνοδος του φασισμού/ναζισμού	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους παράγοντες που ευλόγησαν τη γέννηση και επικράτηση του ναζισμού και του φασισμού • Να αντιλαμβάνονται τα πρακτικά αποτελέσματα των ρατσιστικών και εθνικιστικών ιδεολογιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει • Συζήτηση για το ιστορικό φαινόμενο του φασισμού και τη σύγχρονη αναβίωσή του • Εργασία/παρουσίαση των εγκλημάτων του ναζισμού/φασισμού • Προβολή σχετικών ταινιών/ντοκιμαντέρ/επικαίρων • Αξιοποίηση λογοτεχνικών και εικαστικών έργων, όπως η Guernica του Πικάσο ή το ποίημα: «Νέα περί του θανάτου του Ισπανού ποιητού Φεντερίκο Γκαρσία Λόρκα» του Ν. Εγγονόπουλου 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό/Εννοιολογικός χάρτης • Διαδίκτυο • Ταινίες/Ντοκιμαντέρ/Επίκαιρα
2.4. Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη διπλωματία του Πολέμου • Να αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων • Να γνωρίζουν τις αποφάσεις των Συνεδρίων που έλαβαν χώρα στη διάρκεια του πολέμου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει • Αξιοποίηση του χάρτη για τη μελέτη και επισήμανση της γεωπολιτικής του Πολέμου • Αξιοποίηση πηγών από τα διπλωματικά αρχεία και σχετικές δημοσιευμένες πηγές • Προβολή σχετικών ταινιών/ντοκιμαντέρ/επικαίρων 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Χάρτης • Λεξικό/Εννοιολογικός χάρτης • Διαδίκτυο • Ταινίες/Ντοκιμαντέρ/Επίκαιρα
3. Η ίδρυση του ΟΗΕ/1 ώρα	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ίδρυση και λειτουργία του οργανισμού • Να προσεγγίζουν κριτικά το έργο και την προσφορά του 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει • Έρευνα/συζήτηση με θέμα της ειρηνευτικές πρωτοβουλίες/αποστολές του ΟΗΕ • Συζήτηση γύρω από την αποτελεσματικότητα του οργανισμού • Προβολή αποσπασμάτων από ειδήσεις που αφορούν τη δράση του ΟΗΕ σε διάφορα σημεία του πλανήτη • Προβολή ταινιών με χαρακτηριστικά στιγμιότυπα από ιστορικές Γενικές Συνελεύσεις του ΟΗΕ 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγές • Λεξικό/Εννοιολογικός χάρτης • Διαδίκτυο • Ταινίες/Επίκαιρα

2^η Θεματική Ενότητα: Διεθνή Ζητήματα

ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ/ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
1. Το Ανατολικό Ζήτημα/ 5 ώρες			
1.1. Ορισμός και χρονική οριοθέτηση/ αίτια και αποτελέσματα	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να γνωρίζουν και να κατανοούν τον όρο «Ανατολικό Ζήτημα» που περιλαμβάνει τα ποικίλα διπλωματικά και πολιτικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν λόγω της προοδευτικής παρακμής και αποσύνθεσης του «Μεγάλου Ασθενούς» της Ευρώπης, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στη διάρκεια του 18ου, του 19ου και του 20ου αιώνα. ▪ Να προσδιορίζουν τις στρατιωτικές συγκρούσεις της Ρωσίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, που οδήγησαν στην ανάληψη της προστασίας από την Ρωσία των χριστιανικών πληθυσμών που διαβιούσαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Συνθήκη Κιουτσούκ-Καϊναρτζή, 1774). ▪ Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις εθνικοαπελευθερωτικές επαναστάσεις των υπόδουλων βαλκανικών λαών το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα που οδήγησαν στην αυτονομία της Σερβίας (1829-1830) και στην ανεξαρτησία της Ελλάδας (1830). ▪ Να γνωρίζουν και να κατανοούν το ζήτημα των Στενών με συνέπεια την εμπλοκή των άλλων Μεγάλων Δυνάμεων, που κατέληξε στη Σύμβαση των Στενών (Λονδίνο, Ιούλιος 1841) ▪ Να γνωρίζουν τις αίτια και τις συνέπειες του Κριμαϊκού Πολέμου (1853-1856) για την Ευρώπη, τα Βαλκάνια και την Ελλάδα και να προσδιορίζουν το ρόλο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ως κρατικής οντότητας στην ευρωπαϊκή διεθνή σκηνή ύστερα από τη Συνθήκη Ειρήνης των 	<p>–Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα όρια και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο απόγειο της ακμής της</p> <p>–Να μελετήσουν τους όρους της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή 1774 και να εξάγουν συμπεράσματα για την οικονομική ανάπτυξη των χριστιανικών πληθυσμών της αυτοκρατορίας</p> <p>–Να διερευνήσουν ιστορικές αρχειακές πηγές, όπως εκθέσεις πρεσβευτών των ευρωπαϊκών κρατών στην Κωνσταντινούπολη σχετικά με τη διοίκηση, την οικονομία και την κοινωνία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας</p> <p>–Να αξιολογήσουν τις πολεμικές επεμβάσεις της Ρωσίας εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για την απελευθέρωση των Βαλκανικών κρατών και την εξασφάλιση προνομιακής θέσης στα Στενά για τη ναυσιπλοΐα της</p> <p>–Να δημιουργήσουν χάρτη με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του Κριμαϊκού Πολέμου και να αναδείξουν τις συνέπειές του για την Ελλάδα</p> <p>–Να μελετήσουν τους όρους της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων (30 Μαρτίου 1856) και να αξιολογήσουν τη σημασία της για το ρόλο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη διεθνή σκηνή</p> <p>–Να αξιολογήσουν τις αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στην Οθωμανική αυτοκρατορία κατά την περίοδο του «Τανζιμάτ» (1839-1878) μέσω της μελέτης των προβλέψεων των δύο κύριων διαταγμάτων (φιρμάνια) του Τανζιμάτ, που ήταν το Αυτοκρατορικό Διάταγμα του Ροδώνα (Γκιουλχανέχαττ-ι Σερίφ, 1839) και το Διάταγμα της Εμπέδωσης των Μεταρρυθμίσεων</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Χάρτης –Διαδίκτυο & Ιστο-εξερευνήσεις –Εννοιολογικός χάρτης –Διαδραστικός χάρτης (Centenia) –Εκπαιδευτικά λογισμικά, όπως «Περιπλάνηση στο χωροχρόνο με χρήση ΤΠΕ –Ταινίες, επίκαιρα και ντοκιμαντέρ –Ψηφιοποιημένο Αρχείο της ΕΡΤ

	<p>Παρισίων (30 Μαρτίου 1856).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να αποτιμούν την περίοδο του «Τανζιμάτ» (1839-1878), της υιοθέτησης δηλαδή μεταρρυθμίσεων από το Σουλτάνο υπό την διπλωματική πίεση των Μεγάλων Δυνάμεων 	<p>(Ισλαχάτ Φεμανί ή Χαττ-ι-Χουμαγιούν, 1856) και να αναδείξουν τη διαφορετική πρόσληψη και σημασία του όρου «Τανζιμάτ» για τους ίδιους τους Οθωμανούς και για τις ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις.</p>	
1.2. Το Κρητικό Ζήτημα	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να εντοπίζουν την εμφάνιση του <i>Κρητικού Ζητήματος</i> ως μέρος του Ανατολικού ζητήματος στη διάρκεια του δεύτερου Τουρκο-αιγυπτιακού πολέμου (1839-1841) ▪ Να αναδεικνύουν τα αίτια και τις επιδιώξεις των κρητικών επαναστάσεων του 1866-1869, του 1878, του 1889, του 1896-1897 και του 1905 (του Θερίσου) και να εκτιμούν τα αποτελέσματά τους: «Οργανικός Νόμος» του 1868, η «Σύμβαση της Χαλέπας» του 1878, η «Κρητική Πολιτεία», η ένωση με την Ελλάδα την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων 	<p>–Να επισημάνουν τις επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων για επαναφορά της Κρήτης στη δικαιοδοσία του Σουλτάνου με τη Συνθήκη του Λονδίνου (3/7/1840) ως αποτέλεσμα του τουρκο-αιγυπτιακού πολέμου (1839-1841) και να σχολιάσουν τόσο τις θέσεις του Υπομνήματος (5/4/1841) των επαναστατημένων Κρητών προς τους βασιλείς Αγγλίας, Γαλλίας και στον τσάρο της Ρωσίας στο οποίο εξιστορούσαν τα δεινά του κρητικού λαού και ζητούσαν την παραχώρηση αυτονομίας όσο και την αδιαφορία των Μεγάλων Δυνάμεων</p> <p>–Να εντοπίσουν τα αιτήματα του μυστικού Υπομνήματος των επαναστατημένων Κρητών προς τους βασιλείς της Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας της (15/5/1866).</p> <p>–Να δημιουργήσουν διπλό εννοιολογικό χάρτη με τις παραχωρήσεις του «Οργανικού Νόμου» 1868 και της «Σύμβασης της Χαλέπας» 1878 ως αποτέλεσμα των δύο μεγάλων κρητικών επαναστάσεων και να εξάγουν συγκριτικά συμπεράσματα για την επίλυση του Κρητικού Ζητήματος</p> <p>–Να διερευνήσουν τα αίτια για τη δημιουργία της αυτόνομης «Κρητικής Πολιτείας» μέσα από την εξέταση αρχειακών πηγών, όπως τα Υπομνήματα των Μεγάλων Δυνάμεων προς τον Σουλτάνο, ύστερα από την αποτυχημένη επανάσταση του 1896-1897</p> <p>–Να εξετάσουν τις θέσεις του Υπομνήματος της κρητικής αντιπολίτευσης προς τις Μεγάλες Δυνάμεις (26/2/1905) κατά την επανάσταση του Θερίσου το 1905</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Χάρτης -Διαδίκτυο-Ιστοεξερευνήσεις -Διαδραστικός Χάρτης (Ιστορικός Άτλας Centenia) -Αρχεία από το Εθνικό ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» -Εικαστικό υλικό -Ιστοεξερευνήσεις

<p>1.3. Το Μακεδονικό Ζήτημα</p>	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να διερευνούν την εμφάνιση του <i>Μακεδονικού Ζητήματος</i> ως βασικής πτυχής του Ανατολικού Ζητήματος ύστερα από τη Συνθήκη Αγίου Στεφάνου (Φεβρουάριος 1878) και του Συνεδρίου του Βερολίνου (Ιούνιος 1878) σε σχέση με τις διεκδικήσεις των κρατών Ελλάδας, Βουλγαρίας, Σερβίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. ▪ Να εντοπίζουν τα αίτια της σύγκρουσης των Βαλκανικών λαών στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με την ίδρυση της βουλγαρικής Εξαρχίας (1870) και τις επιδιώξεις της στα εδάφη της Μακεδονίας, σε συνδυασμό με την προσάρτηση της Ανατ. Ρωμυλίας από τη Βουλγαρία και το Σερβο-βουλγαρικό πόλεμο (1885) και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, (ένοπλος Μακεδονικός Αγώνας, (1904-1908), Βαλκανικοί Πόλεμοι ▪ Να αντιληφθούν τη δράση των Μακεδομάχων απέναντι στην προσπάθεια αφελληνισμού των κατοίκων της Μακεδονίας από τους βούλγαρους Κομιτατζήδες και να επισημάνουν τα αίτια του προσωρινού τερματισμού του Μακεδονικού Αγώνα με την έκρηξη του Κινήματος των Νεοτούρκων (1908) ▪ Να διερευνούν κριτικά την επίλυση του Μακεδονικού Ζητήματος στο πλαίσιο των πολεμικών ενεργειών και των συνθηκών των <i>δύο Βαλκανικών Πολέμων</i> (1912-1913) χωρίς την άμεση στρατιωτική εμπλοκή των Μεγάλων Δυνάμεων 	<p>–Να διερευνήσουν τη στάση της Ελλάδας και του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κων/λεως απέναντι στην ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, ύστερα από την έκδοση σουλτανικού φερμανιού (1870) μέσα από αρχειακές πηγές και εφημερίδες της εποχής.</p> <p>–Να μελετήσουν τους όρους της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου και του Συνεδρίου του Βερολίνου (1878) ως προς την τύχη της Μακεδονίας και την προώθηση της Μεγάλης Ιδέας και να δημιουργήσουν χάρτη με τις αλλαγές, που οι συνθήκες αυτές επέβαλαν</p> <p>–Να δημιουργήσουν χάρτη με τα κυριότερα πεδία συγκρούσεων στη διάρκεια του ένοπλου Μακεδονικού Αγώνα</p> <p>–Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα κίνητρα, τα χαρακτηριστικά και τους στόχους του Κινήματος των Νεοτούρκων (1908).</p> <p>–Να συγκρίνουν τους όρους των Συνθηκών του Λονδίνου (17/5/1913) και του Βουκουρεστίου (10/8/1913) και να εξάγουν συμπεράσματα για την επίλυση του Μακεδονικού Ζητήματος.</p> <p>–Να αναδείξουν τον καθοριστικό ρόλο του Χασάν Ταχσίν πασά Μεσσαρέ, διοικητή του Γ΄ Σώματος του Οθωμανικού στρατού κατά την αναίμακτη παράδοση της Θεσσαλονίκης στους Έλληνες (ημερολόγιο της αυτοβιογραφίας του Χασάν Ταχσίν πασά).</p>	<p>Πηγές:</p> <p>–Χρήση Χαρτών</p> <p>–Χρήση διαδραστικών χαρτών (Ιστορικός Άτλας Centenia)</p> <p>–Ντοκιμαντέρ:«Πανόραμα 20^{ου} αιώνα»–</p> <p>Ιστοεξερευνήσεις</p> <p>–εκπαιδευτικά λογισμικά, όπως «Περιπλάνηση στο χωροχρόνο με χρήση ΤΠΕ</p> <p>–Εικαστικό υλικό</p> <p>—Ιστορικό Αρχείο του ΙΜΧΑ (Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου- (www.imxa.gr) της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (www.ems.gr) και του Ιδρύματος του Μουσείου του Μακεδονικού Αγώνα (www.imma.edu.gr)</p>
----------------------------------	--	--	---

<p>2.1 Γενοκτονίες- Διωγμοί- Εθνοκαθάρσεις / 1 ώρα</p>	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να προσδιορίζουν τους όρους «γενοκτονία», «διωγμός» και «εθνοκάθαρση» ως πρακτική των αποικιοκρατικών δυνάμεων απέναντι στους αυτόχθονες πληθυσμούς αλλά και των κρατών που εφάρμοσαν ακραία εθνικιστική πολιτική απέναντι σε αλλοεθνείς και αλλόθρησκους πληθυσμούς ▪ Να γνωρίζουν τις πολιτικές διωγμών που ακολουθήθηκαν στη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων από τα αντιμαχόμενα βαλκανικά κράτη ▪ Να εντοπίζουν τα αίτια της εθνικιστικής πολιτικής των γενοκτονιών, των διωγμών και των εθνοκαθάρσεων από τους Νεότουρκους με την εφαρμογή σχεδίου εκτουρκισμού των μη τουρκικών πληθυσμών της Αυτοκρατορίας, όπως των Αρμενίων (1915), των Ποντίων (1919-1922) και των Μικρασιατών Ελλήνων ▪ Να γνωρίζουν ποια μέτρα πήραν οι Νεότουρκοι εναντίον των αλλοεθνών και αλλόθρησκων πληθυσμών 	<p>–Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των γενοκτονιών, των διωγμών και των εθνοκαθάρσεων και να αναδείξουν παρόμοιες περιπτώσεις σε διάφορα μέρη της γης στην ανθρώπινη ιστορία</p> <p>–Να μελετήσουν την επίδραση των εξελίξεων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην επιβολή εθνικιστικής πολιτικής από τους Νεότουρκους</p> <p>–Να γνωρίσουν μαρτυρίες επιζώντων προσφύγων Αρμενίων, Ποντίων και Μικρασιατών</p> <p>–Να επισκεφτούν Μουσεία του Ποντιακού και του Μικρασιατικού ελληνισμού καθώς και των Αρμενίων</p> <p>–Να δουν ιστορικό υλικό, όπως ντοκιμαντέρ και φωτογραφίες με μνημεία του Αρμενικού και του Ελληνικού πολιτισμού στη Μικρά Ασία, τον Πόντο και την Αρμενία και να καταγράψουν τη σημασία τους στον παγκόσμιο πολιτισμό</p> <p>–Να μελετήσουν το Χάρτη του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να συζητήσουν για να κατανοήσουν τα κίνητρα, τις αιτίες, τη μαζικότητα και τις συνέπειες των γενοκτονιών για το μέλλον της ανθρωπότητας και να προτείνουν τρόπους αποτροπής τέτοιων εγκληματικών πράξεων.</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Χάρτης –Χρήση διαδραστικών χαρτών (Ιστορικός Άτλας Centenia) –Διαδίκτυο & Ιστοεξερευνήσεις –Μαρτυρίες επιζώντων ή προσφύγων –Ιστορικά έργα και μελέτες –Εννοιολογικός χάρτης –Ταινίες, επίκαιρα και ντοκιμαντέρ –Φωτογραφικό και εικαστικό υλικό –Αρχείο «Εστίας Νέας Σμύρνης» –Αρχείο Σωματείου «Παναγία Σουμελά» –Αρχείο «Κέντρου Ποντιακού Ελληνισμού» –Αρχείο του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία –Ψηφιοποιημένο Αρχείο της ΕΡΤ –Αρχείο του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου (ΙΜΧΑ). –Armenian Genocide Museum & Institute (http://www.genocide-museum.am/), Ερεβάν. –The Kigali Memorial Centre (KMC) στη Ρουάντα για μια εκτενή παρουσίαση των Γενοκτονιών στην Αφρικανική ήπειρο.
--	--	---	---

<p>2.2. Το Ολοκαύτωμα/ 1 ώρα</p>	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να επισημαίνουν τα αίτια του αντισημιτισμού στη Γερμανική κοινωνία και να διερευνήσουν τη σημασία του όρου «Ολοκαύτωμα» ▪ Να προσδιορίζουν την εχθρική στάση απέναντι στους Εβραίους, που μορφοποιείται στην εθνικοσοσιαλιστική ιδεολογία της ναζιστικής Γερμανίας και να αναδεικνύουν την «Τελική Λύση του εβραϊκού ζητήματος» (Endlösung den Judenfrage), που μεθόδευσε την εξολόθρευση εκατομμυρίων Εβραίων και άλλων μειονοτήτων της Ευρώπης στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης ▪ Να κατανοούν τις δυσκολίες διαβίωσης των Εβραίων της περιοχής τους στη διάρκεια της Κατοχής, επισημαίνοντας τη στάση των ελλήνων απέναντι στον εκτοπισμό των ελλήνων εβραίων στη διάρκεια της Κατοχής και να αναδείξουν τις συνέπειες του Ολοκαυτώματος για τον ανθρώπινο πολιτισμό και την ανθρωπότητα ▪ να κατανοήσουν πως το φαινόμενο δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην περίπτωση των Εβραίων, αλλά πως οι ίδιες μέθοδοι εξόντωσης, στους ίδιους χώρους (στρατόπεδα συγκέντρωσης) και την ίδια ακριβώς εποχή, εφαρμόστηκαν εναντίον και άλλων κατηγοριών πληθυσμών (π.χ. Αθίγγανοι, Σοβιετικοί αιχμάλωτοι πολέμου, διανοούμενοι, ομοφυλόφιλοι). 	<p>–Να δώσουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του «Πογκρόμ» από τη στάση του γερμανικού κράτους απέναντι στις μειονοτικές πληθυσμιακές ομάδες μέσα από εικονιστικό υλικό και να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του «Ολοκαυτώματος».</p> <p>–Να μελετήσουν τις αποφάσεις της ναζιστικής κυβέρνησης για την εξολόθρευση των Εβραίων και των υπολοίπων μειονοτικών ομάδων μέσα από την ανάλυση αρχειακών πηγών.</p> <p>–Να επισημάνουν τα κυριότερα στρατόπεδα συγκέντρωσης των ναζιστών σε χάρτη της Ευρώπης και να ερευνήσουν σε ποια στρατόπεδα μεταφέρθηκαν έλληνες Εβραίοι (Άουσιβιτς-Μπίρκεναου, Μαουτχάουζεν, Τρεμπλίνκα, Σομπίμπουρ, Νταχάου, Ράβενσμπρουκ, Μπέλζεκ, Μπέλζεν).</p> <p>–Να μελετήσουν ιστορικές πηγές, (κείμενα και εικονογραφικό υλικό) για να επισημάνουν τα αίτια της μαζικής εκτόπισης των Εβραίων από τη Θεσσαλονίκη και τα Γιάννενα.</p> <p>–Να μελετήσουν μαρτυρίες Εβραίων, που επέζησαν από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και να συγκεντρώσουν μαρτυρίες ανθρώπων για τη ζωή των Εβραίων της περιοχής τους στη διάρκεια της Κατοχής.</p> <p>–Να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ με τις φρικαλεότητες του Ολοκαυτώματος, που διέπραξαν οι ναζιστές και τα όργανά τους και να καταγράψουν τα συναισθήματά τους.</p> <p>–Να οργανώσουν επίσκεψη σε κάποιο Μουσείο του Ολοκαυτώματος και να καταγράψουν τις εντυπώσεις τους.</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Χάρτης –Εννοιολογικός χάρτης –Διαδίκτυο-ιστοεξερεύνηση –Εικαστικό Υλικό –Διαδραστικός χάρτης (Ιστορικός Άτλας Centenia) –Δραματοποίηση –Ταινίες, επίκαιρα και ντοκιμαντέρ από το ψηφιοποιημένο αρχείο της ΕΡΤ, –Να διαβάσουν το έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη «Μαουτχάουζεν» και να ακούσουν τα τραγούδια του ίδιου «Η Μπαλάντα του Μαουτχάουζεν»με ερμηνεύτρια τη Μαρία Φαραντούρη σε σύνθεση του Μίκη Θεοδωράκη (1965) –Εκθέματα σε Μουσείο του «Ολοκαυτώματος»
<p>3. Το Κυπριακό Ζήτημα/3 ώρες</p>	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να γνωρίζουν ότι το Κυπριακό πρόβλημα υπήρξε πτυχή του Ανατολικού Ζητήματος, κατανοώντας το Κυπριακό ως ένα ζήτημα πρώτον αποαποικιοποίησης και δεύτερον εισβολής-κατοχής κράτους μέλους του ΟΗΕ, ▪ Να κατανοούν και να εκτιμούν τον 	<p>–Να δημιουργήσουν χάρτη της Ανατολικής Μεσογείου, και να αξιολογήσουν τη θέση της Κύπρου στη ευρύτερη περιοχή με τη βοήθεια διαδραστικού πίνακα ή ιστορικού χάρτη από την εποχή της Οθωμανικής κυριαρχίας και την παραχώρηση του νησιού στους Βρετανούς</p> <p>–Να μελετήσουν τα επιχειρήματα της</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Χάρτης –Διαδίκτυο –Διαδραστικός χάρτης (Ιστορικός Άτλας Centenia) –Εννοιολογικός χάρτης –Εικαστικό υλικό –Ταινίες, επίκαιρα και ντοκιμαντέρ (π.χ. Μιχάλης

	<p>αγώνα των Κυπρίων για Ένωση με την Ελλάδα με έμφαση στον Αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-1959)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να αναδεικνύουν κριτικά την ελληνική, βρετανική και τουρκική πολιτική στο Κυπριακό και να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους, ύστερα από την ανεξαρτητοποίηση της Κύπρου, τον Αύγουστο του 1960, ως πρόβλεψη των τριμερών Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου τον Φεβρουάριο του 1959 ▪ Να αναδεικνύουν την εμπλοκή των Ηνωμένων Εθνών με ειδική αναφορά στο δίπολο “Διεθνοποίηση-αποδιεθνοποίηση” ▪ Να προσδιορίζουν τα αδύνατα σημεία του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας μέσα από την πρόταση αναθεώρησης που υποβλήθηκε στις 30/11/1963 από τον Πρόεδρο Μακάριο ▪ Να κατανοούν τους παράγοντες που οδήγησαν στο πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή τον Ιούλιο του 1974 και να διερευνούν τις συνέπειές τους ▪ Να γνωρίζουν και να διερευνούν κριτικά τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού και τον αγώνα των Κυπρίων για απελευθέρωση από το 1974 έως τις μέρες μας 	<p>Βρετανικής κυβέρνησης για την άρνηση παραχώρησης της ανεξαρτησίας και αυτοδιάθεσης στην Κύπρο</p> <p>–Να μελετήσουν πρωτοσέλιδα μεταπολεμικών ελληνικών εφημερίδων και άλλες πηγές για να επισημανθεί η ανάδειξη του Κυπριακού προβλήματος στην ελληνική κοινωνία και πολιτική</p> <p>–Αφού μελετήσουν ποικίλες ιστορικές πηγές της δράσης της ΕΟΚΑ 1955-1959, να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά και τις επιδιώξεις της οργάνωσης ΕΟΚΑ και να εξάγουν συμπεράσματα για τη δράση της</p> <p>–Να αξιοποιήσουν ιστορικές πηγές (βιβλία, άρθρα, εφημερίδες, δημοσιευμένο αρχειακό υλικό) για να αναδειχθούν οι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος</p> <p>–Να εξετάσουν τα 13 σημεία της πρότασης αναθεώρησης του Κυπριακού Συντάγματος από το Μακάριο και να επισημάνουν τα αίτια της αποτυχίας της εξαιτίας της άρνησης των Βρετανών και Τουρκοκυπρίων</p> <p>–Να αξιοποιήσουν βίντεο, ταινίες και ντοκουμέντα σχετικά με την τουρκική εισβολή και το Κυπριακό (π.χ. Μιχάλης Κακογιάννης: «Αττίλας 74», Θέκλα Κίττου: «Κύπρος, η άλλη πραγματικότητα», το ψηφιοποιημένο αρχείο της ΕΡΤ κ.ά.)</p> <p>–Να αναζητήσουν και να πάρουν συνεντεύξεις από πρόσωπα που υπηρέτησαν στην Κύπρο την περίοδο 1964-1974</p> <p>–Να αξιοποιήσουν προφορικές ή δημοσιευμένες προσωπικές μαρτυρίες σχετικές με την σύγχρονη Ιστορία της Κύπρου</p>	<p>Κακογιάννης: «Αττίλας 74», Θέκλα Κίττου: «Κύπρος, η άλλη πραγματικότητα», το ψηφιοποιημένο αρχείο της ΕΡΤ</p> <p>– Λογοτεχνικά κείμενα που αποδίδουν το φρόνημα και την ψυχολογία των Κυπρίων, όπως είναι η ιστορική-ψυχολογική διάσταση της ποίησης του Κώστα Μόντη</p>
<p>4. Το Μεσανατολικό Ζήτημα/2 ώρες</p>	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να προσδιορίζουν το γεωπολιτικό όρο «Μέση Ανατολή» διαχρονικά σε σχέση με τα πολιτικά, οικονομικά πολιτιστικά, φυλετικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά της περιοχής και να αναδεικνύουν την πολυδιάσπαση του Αραβικού 	<p>–Να δημιουργήσουν χάρτη της Μέσης Ανατολής αποτυπώνοντας τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των λαών της περιοχής, συνθέτοντας εννοιολογικό χάρτη με τους κυριότερους όρους και πρωταγωνιστές του Μεσανατολικού προβλήματος στην εποχή της Οθωμανικής κυριαρχίας</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Χάρτης –Χρήση διαδραστικών χαρτών (Ιστορικός Άτλας Centenia) –Διαδίκτυο-Ιστοεξερευνήσεις

	<p>κόσμου</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να κατανοούν ότι η ανάδυση του Μεσανατολικού Ζητήματος στο διεθνές προσκήνιο προήλθε από την απόπειρα διευθέτησης του Ανατολικού Ζητήματος εξαιτίας του αποικιακού ανταγωνισμού που προέκυψε από την εύρεση κοιτασμάτων πετρελαίου στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ▪ Να γνωρίζουν ότι τα εδάφη της Μέσης Ανατολής αποτέλεσαν θέατρο πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ των δυνάμεων της Αντάντ και της Τριπλής Συμμαχίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (Μέτωπο Παλαιστίνης και Μέτωπο Ιράκ) ▪ Να προσδιορίζουν τον όρο «Σιωνισμός», που έχει τα χαρακτηριστικά τόσο των εθνικών κινημάτων του 19ου αιώνα και στηρίζεται στην ιουδαϊκή θρησκευτική παράδοση η οποία συνδέει τους Εβραίους με τη Γη του Ισραήλ όσο και ενός σύγχρονου κοσμικού κινήματος το οποίο εμφανίστηκε κυρίως ως απάντηση στον αντισημιτισμό που κυριάρχησε στην Ευρώπη στα τέλη του 19ου αιώνα και να αξιολογούν τη διακήρυξη του Α΄ Σιωνιστικού Συμβουλίου (1897) στη Βασιλεία υπό τον Τέοντορ Χέρτσλ για το δικαίωμα του εβραϊκού λαού στην εθνική αναγέννηση σε δική του χώρα ▪ Να αναδεικνύουν τη μυστική «Συμφωνία Σάϊκς-Πικώ» (1916), εκπροσώπων της Βρετανίας και Γαλλίας για τη διαίρεση των εδαφών της Μέσης Ανατολής μεσούντος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου καθώς και τη «Διακήρυξη Μπάλφουρ» (2/11/1917), υπουργού Εξωτερικών της Βρετανίας, που προέβλεπε την ίδρυση Εβραϊκής εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη σε σχέση με την υπόσχεση της Αντάντ ότι θα παραχωρούσε πλήρη ανεξαρτησία σε όλους τους Άραβες, αν εξεγείρονταν εναντίον των Οθωμανών 	<p>–Να διερευνήσουν κριτικά τις διαφορές των διαφόρων λαών και εθνών του Αραβικού κόσμου μέσα από την επεξεργασία ιστορικών πηγών στο πλαίσιο δημιουργικής-βιωματικής μάθησης του project (διαφορετικές ομάδες μαθητών να διερευνήσουν διαφορετικά αραβικά έθνη).</p> <p>–Να μελετήσουν το όραμα και τις προτάσεις του Τόμας Έντουαρντ Λόρενς (Thomas Edward Lawrence) που ήταν βρετανός αρχαιολόγος, στρατιωτικός και συγγραφέας, που έμεινε γνωστός ως ο <i>Λόρενς της Αραβίας</i> στη Διάσκεψη των Βερσαλλιών 1918-1919, ως σύμβουλος του εμίρη Χουσεΐν, και να εξάγουν τα αίτια της αποτυχίας δημιουργίας Αραβικού κράτους με πρωτεύουσα τη Δαμασκό</p> <p>–Να μελετήσουν μέσα από κειμενικές πηγές το κλίμα αντισημιτισμού στις ευρωπαϊκές χώρες, να προβληθεί η ταινία «<i>Η Υπόθεση Ντρέϋφους</i>» ή να διαβαστεί το άρθρο του συγγραφέα Εμίλ Ζολά, ο οποίος στις 13 Ιανουαρίου 1898 δημοσίευσε στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας "<i>L' Aurore</i>" το περίφημο "<i>Κατηγορώ...!</i>", μια ανοιχτή επιστολή προς τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας.</p> <p>–Να εντοπίσουν τους στόχους της διακήρυξης του Α΄ Σιωνιστικού Συμβουλίου (1897)</p> <p>–Να δημιουργήσουν χάρτη της Μέσης Ανατολής σύμφωνα με τα σχέδια της «Συμφωνίας Σάϊκς-Πικώ» και να επισημάνουν τα κίνητρα της Διακήρυξης Μπάλφουρ» στις 2/11/1917 μεσοúντος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.</p> <p>–Να δραματοποιήσουν τα επιχειρήματα Ισραηλινών και Παλαιστινίων σχετικά με τα δικαιώματά τους πάνω στη γη της Ιουδαίας και Παλαιστίνης.</p> <p>–Να αξιολογήσουν τους όρους της Συνθήκης του Σαν Ρέμο (25/4/1920) και να επισημάνουν τη στάση της Βρετανικής διοίκησης στην Παλαιστίνη κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Εντολής.</p> <p>–Να δημιουργήσουν χάρτη με την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ του 1948 στα εδάφη της Παλαιστίνης</p>	<p>–Εννοιολογικός χάρτης</p> <p>–Δραματοποίηση</p> <p>–Εικαστικό υλικό</p> <p>–Ταινίες, επίκαιρα και ντοκιμαντέρ</p> <p>–Ψηφιοποιημένο Αρχείο της ΕΡΤ</p>
--	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Να γνωρίζουν ότι τα εδάφη της Παλαιστίνης περιήλθαν υπό καθεστώς Βρετανικής Εντολής (Mandate) με απόφαση της Κοινωνίας των Εθνών και της Συμφωνίας του Σαν Ρέμο (25/4/1920) με την οποία άρχισε ο εβραϊκός αποικισμός της Παλαιστίνης και να αξιολογούν την απόφαση-ψηφίσμα 181 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (29/11/1947) για υιοθέτηση ενός σχεδίου διαχωρισμού της Παλαιστίνης σε δύο κράτη, το Εβραϊκό και το Παλαιστινιακό, με την πόλη των Ιεροσολύμων υπό διμερές ειδικό καθεστώς ως «corpus separatum», που οδήγησε στην ανακήρυξη του κράτους του Ισραήλ (14/5/1948) και στην έναρξη επιθέσεων των γειτονικών Αραβικών κρατών εναντίον του ▪ Να προσδιορίζουν τα αίτια των τεσσάρων αραβο-ισραηλινών συγκρούσεων, όπως ο πόλεμος του 1948, η κρίση του Σουέζ (1956), ο πόλεμος των Έξι Ημερών (1967) και ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ (1973) καθώς και της ισραηλινής εισβολής στο Λίβανο (1982) και να αναδεικνύουν τις ειρηνευτικές προσπάθειες μεταξύ Ισραήλ και Αραβικών κρατών και Παλαιστινίων, όπως ήταν η Συμφωνία «Camp David» μεταξύ Αιγυπτιο-ισραηλινών (Κάρτερ-Σαντάτ-Μπέγκιν, 26/3/1979), η Συμφωνία του Όσλο, 1993 και η ίδρυση της Παλαιστινιακής Αρχής ▪ Να διερευνούν κριτικά τη στάση των δύο Υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο στο Μεσανατολικό ζήτημα ▪ Να κατανοούν ότι το πρόβλημα Ισραήλ-Παλαιστίνης δείχνει με τον πιο ανάγλυφο τρόπο τον παραλογισμό των εθνικισμών και εμποδίζει την ειρηνική συνύπαρξη των λαών 	<p>σύμφωνα με την απόφαση του ΟΗΕ.</p> <p>–Να αναλύσουν τη στάση των δύο πυρηνικών Υπερδυνάμεων ΗΠΑ και ΕΣΣΔ στους Αραβο-ισραηλινούς πολέμους και να επισημάνουν τους τρόπους υποστήριξης των εμπολέμων</p> <p>–Να μελετήσουν εφημερίδες και περιοδικά, ώστε να αναδείξουν τις αρνητικές συνέπειες εθνικιστικών ενεργειών των αντιμαχόμενων πλευρών οι οποίες δυσκολεύουν την ειρηνική συνύπαρξη.</p>	
--	---	---	--

<p>5. Αποικιοκρατία και Αποαποικιοποίηση /2 ώρες</p>	<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Να προσδιορίζουν κριτικά τη σημασία του όρου «αποικιοκρατία» σε διαχρονική βάση και να επισημαίνουν τα αίτια της αποικιοκρατίας στα τέλη του 19ου αιώνα ▪ Να γνωρίζουν τις αποικιοκρατικές δυνάμεις και τις σφαίρες επιρροής τους και να επισημαίνουν τις διαφορές τους ▪ Να εξηγούν τη σημασία της ευρωπαϊκής εξάπλωσης και κυριαρχίας στον πλανήτη στις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα ▪ Να κατανοούν τις συνέπειες της αποικιοκρατίας και ότι ένα από τα σημαντικότερα αίτια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ήταν ο αποικιακός ανταγωνισμός, η αναζήτηση πρώτων υλών και νέων πηγών ενέργειας για τις οικονομίες των ισχυρών κρατών, καθώς και η ανεύρεση νέων αγορών για την απορρόφηση των εμπορικών τους πλεονασμάτων. ▪ Να γνωρίζουν ότι από το 1945 έως το 1960 περίπου 40 χώρες με πληθυσμό 800 εκατομμύρια κατοίκους εξεγέρθηκαν κατά της αποικιοκρατίας και απέκτησαν την πολιτική τους ανεξαρτησία και αυτοδιάθεση ▪ Να διερευνούν κριτικά τη συγκρότηση της ομάδας κρατών ως «Τρίτος Κόσμος» στο Συνέδριο της Μπαντούνγκ (Bandung), (18-24 Απριλίου 1955) στην Ινδονησία υπό τον πρόεδρο Σουκάρνο με σκοπό την ένωση των αναπτυσσόμενων χωρών της Ασίας και της Αφρικής κατά της αποικιοκρατίας σε ένα αδέσμευτο κίνημα ως αντίβαρο στις ανταγωνιζόμενες υπερδυνάμεις της εποχής, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. ▪ Να προσδιορίζουν την ίδρυση του Κινήματος των Αδεσμεύτων από χώρες του Τρίτου Κόσμου στη Διάσκεψη Βελιγραδίου (1961), τους στόχους και τα αίτια που δεν 	<p>–Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αποικιοκρατίας ως μια μορφή ιμπεριαλισμού και εθνικισμού των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών</p> <p>–Να δημιουργήσουν και να μελετήσουν χάρτη με τις σφαίρες επιρροής των αποικιακών δυνάμεων για να εντοπίσουν τις διαφορές και ομοιότητες των αποικιοκρατικών δυνάμεων</p> <p>–Να εντοπίσουν τα βασικά σημεία της παγκόσμιας πολιτικής (Weltpolitik) που εγκαινιάστηκε στα 1897 από τον αυτοκράτορα της Γερμανίας Γουλιέλμο Β΄ σε αντίθεση με τη Realpolitik του καγκελάρου Βίσμαρκ, οδηγώντας στην οικονομική διεύθυνση της Γερμανίας στη Μέση Ανατολή.</p> <p>–Να δημιουργήσουν χάρτη με τις αποικίες που απέκτησαν την ανεξαρτησία τους ύστερα από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από την Βρετανία: <i>Ινδία-Πακιστάν, Αίγυπτος, Κύπρος</i>, από την Γαλλία: στην Β.Δ. Αφρική (<i>Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο, Σενεγάλη, Μαυριτανία κ.ά.</i>) και στην Άπω Ανατολή (Ινδοκίνα: Βιετνάμ, Λάος, Καμπότζη) κ.α. και να εξηγήσουν τις συνέπειες για τις πρώην αποικιοκρατικές δυνάμεις</p> <p>–Να μελετήσουν τις οκτώ Αρχές του Συνεδρίου της Bandung, 18-24 Απριλίου 1955 και να ερμηνεύσουν τους στόχους του κινήματος των Αδεσμεύτων κρατών.</p>	<p>Πηγές:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Χάρτης –Χρήση διαδραστικών χαρτών (Ιστορικός Άτλας Centenia) –Διαδίκτυο-Ιστοεξερευνήσεις –Εννοιολογικός χάρτης –Εικαστικό υλικό –Δραματοποίηση –Ταινίες, επίκαιρα και ντοκιμαντέρ –Ψηφιοποιημένο Αρχείο της ΕΡΤ
--	--	--	---

	απέκτησε ισχύ και συνοχή.		
--	---------------------------	--	--

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας στην Γ' Λυκείου συστήνεται να εφαρμόζεται ποικιλία διδακτικών μεθόδων, προκειμένου να «αιφνιδιάζεται ευχάριστα» ο μαθητής/η μαθήτρια. Περιττό να επισημάνουμε ότι δίνεται περισσότερο βάρος στη μέθοδο που α) κατέχει επαρκέστερα ο διδάσκων/η διδάσκουσα, β) ανταποκρίνεται περισσότερο στις δυνατότητες πρόσληψης των μαθητών/μαθητριών, γ) επιτρέπουν οι συνθήκες (η υλικοτεχνική υποδομή, οι διαθέσιμες ώρες, η ύπαρξη χώρων ιστορικού ενδιαφέροντος, μουσείων, αρχαιολογικών χώρων, μνημείων κοντά στο σχολείο κτλ).

Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι δομημένο με τέτοιον τρόπο, έτσι ώστε η ύλη να καλύπτεται σε λιγότερες ώρες από όσες έχει στη διάθεσή του ο διδάσκων/η διδάσκουσα. Αυτό σημαίνει πως έχει στη διάθεσή του/της επιπλέον ώρες για επαναλήψεις, καλύτερη εμπέδωση και πολλές δραστηριότητες εντός και εκτός σχολείου, όπως: προβολές ταινιών, συζητήσεις, επισκέψεις σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος κτλ. Κάθε διδάσκων/διδάσκουσα καλύπτει την ύλη, προγραμματίζοντας με βάση τις ανάγκες των μαθητών, τις δικές του/της ευαισθησίες, τις δεδομένες συνθήκες και την πορεία του μαθήματος, το οποίο αποτελεί πολλές φορές μία διαδικασία με τον δικό της χρόνο και ρυθμό.

Ο διδάσκων/η διδάσκουσα οδηγείται στην υιοθέτηση μιας διδακτικής μεθοδολογίας που στηρίζεται στον α) Εποικοδομητισμό (Constructivism: Αξιοποίηση της προγενέστερης γνώσης)

β) στον Αναστοχασμό και τη διαμορφωτική αξιολόγηση τόσο στη διδακτική διαδικασία όσο και την αξιολόγηση

γ) στην Ανακαλυπτική-διερευνητική μάθηση

δ) στη διαδικασία επίλυσης Προβλήματος

ε) στην προώθηση του «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω»

στ) στη σύντομη και συνοπτική αφήγηση που συνδυάζεται με διάλογο

ζ) στον διάλογο με ερωτήσεις, όπου επιδιώκεται η συμμετοχή όλων των μαθητών με την αξιοποίηση των γνώσεων και εμπειριών τους.

η) στην έρευνα ιστορικών πηγών, όπου καλλιεργείται η κριτική σκέψη και αξιολογούνται οι πηγές από άποψη εγκυρότητας και αντικειμενικότητας.

θ) στη δημιουργία εννοιολογικών χαρτών, κυρίως για ανακεφαλαίωση του μαθήματος

ι) στις επισκέψεις σε μουσεία, ιστορικούς τόπους και αρχαιολογικούς χώρους, που βοηθούν στην εμπέδωση των γνώσεων και συμπληρώνουν τη διδασκαλία στην τάξη. Οι επισκέψεις πρέπει να είναι προετοιμασμένες κατάλληλα με προκαθορισμένους στόχους και δραστηριότητες, που θα διεξάγονται με τη συμπλήρωση φύλλων εργασίας

ια) στη βιωματική προσέγγιση με δραματοποιημένους διαλόγους, όπως είναι η έκφραση επιχειρημάτων από διαφορετικές οπτικές, συνεντεύξεις από επιζώντες ή αυτόπτες μάρτυρες των γεγονότων

ιβ) στην αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών-ΤΠΕ

ιγ) στην υιοθέτηση της Ερευνητικής εργασίας (project), ώστε να κατορθωθεί η εξοικείωση των μαθητών με την προβληματική και τη μεθοδολογία της Ιστορίας. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία και η πολυπρισματική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης επιτυγχάνεται με τα σχέδια εργασίας, που επεξεργάζονται οι μαθητές στην τάξη ομαδοσυνεργατικά, με τη βοήθεια της τεχνολογίας, της βιβλιοθήκης των προσχεδιασμένων επισκέψεων σε μουσεία, ιστορικούς τόπους και αρχαιολογικούς χώρους, ενώ στην ολομέλεια, με το δημιουργικό διάλογο, οι μαθητές ασκούνται στην τεκμηριωμένη ιστορική αφήγηση και τον έλεγχο των ιστορικών πηγών.

Παρακάτω περιγράφονται, πιο αναλυτικά, οι κυριότερες μέθοδοι, που στην ιδανική περίπτωση συνδυάζονται κατά την παρουσίαση της διδακτικής ενότητας:

Το εκπαιδευτικό σενάριο: Είναι η δημιουργία Σεναρίων εκπαιδευτικών λογισμικών για διδασκαλία με ΤΠΕ, που στηρίζονται στη διδασκόμενη ύλη του βιβλίου του μαθητή και αποτελούν σχέδια μαθημάτων, που αφορούν στις πληροφορίες του περιβάλλοντος του Λογισμικού. Ωστόσο, για να υλοποιηθούν αποτελεσματικά τα σενάρια εκπαιδευτικού λογισμικού στην τάξη, πρέπει να στηρίζονται σε προϋποθέσεις, όπως είναι ο ακριβής χρονο-προγραμματισμός και οι σαφείς οδηγίες για την ολοκλήρωσή του από τους μαθητές, καθώς και ερωτήσεις αξιολόγησης.

Αφήγηση με χρήση εποπτικών μέσων: Στην ιδανική περίπτωση, το μάθημα διεξάγεται σε αίθουσα που διαθέτει εξοπλισμό (διαδραστικό πίνακα ή υπολογιστή, προτζέκτορα και οθόνη με σύνδεση στο διαδίκτυο), προκειμένου να παρουσιάζεται το μάθημα με τον πλέον ελκυστικό τρόπο. Η ετοιμασία διαφανειών για κάθε διδακτική ενότητα στο πρόγραμμα Παρουσίαση (power point) είναι, επίσης, επιθυμητή, γιατί επιτρέπει την καλύτερη παρακολούθηση της παράδοσης από τους μαθητές/τις μαθήτριες. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει η κατάλληλη υποδομή, μπορεί ο διδάσκων/η διδάσκουσα να αναγράψει (ιδανικά από το διάλειμμα, ίσως με ανάθεση σε κάποιον καλλιγράφο μαθητή) το διάγραμμα του μαθήματος στον πίνακα. Η διανομή του διαγράμματος σε φωτοτυπία είναι, επίσης, μία καλή πρακτική. Οι σημειώσεις με οποιαδήποτε από την παραπάνω μορφή παρουσίασης βοηθούν τον διδάσκοντα να καθιστά την αφήγηση της νέας ενότητας ευκολότερη, περισσότερο εύληπτη και χρονικά καλύτερα ελέγξιμη. Με παιδαγωγικούς όρους, μιλάμε για την *εμπλουτισμένη διδασκαλία*. Εμπλουτισμένη διδασκαλία θεωρείται κάθε διδασκαλία με πρόσθετο υλικό, όπως είναι το οπτικοακουστικό ή πρωτογενές υλικό και η εφαρμογή διδακτικών τεχνικών, όπως η ιστορική ανάλυση φωτογραφιών. Το πρόσθετο υλικό εντάσσεται στο πλαίσιο της προκαθορισμένης διδακτικής ενότητας, ενώ προϋποθέτει την αυτενέργεια του εκπαιδευτικού και στοχεύει στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης των μαθητών. Επομένως, το πρόσθετο υλικό είναι μαθησιακό περιβάλλον της επιλογής του εκπαιδευτικού, με εστιασμένο γνωστικό αντικείμενο και σαφείς μαθησιακούς στόχους.

Διερευνητική μέθοδος/Επίλυση προβλήματος: Η αφήγηση, ωστόσο, δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική διδακτική μέθοδο, με όποιον τρόπο ή μέσον και αν διανθίζεται. Εναλλακτικός τρόπος διδασκαλίας είναι η διερευνητική μέθοδος με τη μορφή της μεθόδου επίλυσης προβλήματος. Ο διδάσκων/ η διδάσκουσα θέτει ένα ή περισσότερα προβλήματα τα οποία οι μαθητές/τριες καλούνται να επιλύσουν, αξιοποιώντας τις προηγούμενες γνώσεις τους. Αυτό σημαίνει πως παρέχεται στους μαθητές/τις μαθήτριες το κατάλληλο υλικό είτε σε φωτοτυπία είτε στην οθόνη (με

τη χρήση των κατάλληλων λογισμικών ή του διαδικτύου) είτε, στην έσχατη περίπτωση, στον πίνακα. Ουσιαστικά εδώ ακολουθείται η μέθοδος του κατευθυνόμενου διαλόγου και της μειωτικής, αφού τα συμπεράσματα δεν μπορεί να είναι αυθαίρετα, αλλά αυτά που τεκμηριώνονται από τα ιστορικά δεδομένα. Επομένως, ο διδάσκων/η διδάσκουσα παρεμβαίνει στον διάλογο, κατευθύνοντας τη συζήτηση προς την κατεύθυνση που είναι επιστημονικά αποδεκτή και αυτό μπορεί να περιλαμβάνει και διαφορετικές, αλλά πάντοτε τεκμηριωμένες ερμηνείες.

Ελεύθερος διάλογος: Εκτός από τον κατευθυνόμενο διάλογο, στο πλαίσιο της διερευνητικής μεθόδου, μπορεί να διατίθεται χρόνος και για ελεύθερη συζήτηση στο πλαίσιο, για παράδειγμα, της αποτίμησης της αποτελεσματικότητας ενός διεθνούς οργανισμού. Εδώ, ο διάλογος είναι πραγματικά ελεύθερος εφόσον δεν υπάρχει τεκμηριωμένη επιστημονικά απάντηση – παρά μόνον λογικές θέσεις και επιχειρήματα – για τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της παρέμβασης ενός οργανισμού σε μία διεθνή διένεξη. Έτσι, οι μαθητές/τριες αντιμετωπίζουν πραγματικά διλήμματα και γίνονται συγκροτημένα άτομα με άποψη πάνω σε συγκεκριμένα προβλήματα. Μαθαίνουν, δηλαδή, πως οι επιλογές των ανθρώπων στην Ιστορία, το πώς απαντούν σε συγκεκριμένα προβλήματα και προκλήσεις, δεν κρίνονται με βάση την επιστημονική ορθότητα, αλλά προκύπτουν από την ελεύθερη βούληση των ανθρώπων και κρίνονται κυρίως, με βάση ηθικές αξίες, όπως είναι η συμβολή τους στην ελευθερία, τη δικαιοσύνη, την ειρήνη. Αυτό δεν σημαίνει πως καλλιεργούμε τον σχετικισμό, στην ερμηνεία των γεγονότων: πως τάχα όλοι έχουν δίκιο, αφού κινούνται με βάση τα ατομικά τους συμφέροντα. Κάθε άλλο. Το Ολοκαύτωμα, για παράδειγμα, αποτελεί ένα αντικειμενικό γεγονός, ένα έγκλημα του Ναζισμού κατά της ανθρωπότητας και δεν αμφισβητείται. Δεν είναι ζήτημα οπτικής γωνίας! Αυτό που μπορεί να συζητηθεί είναι το πώς ο άνθρωπος γίνεται, κάτω από ορισμένες συνθήκες, ικανός για τα πιο αποκρουστικά εγκλήματα. Η παρουσία του ΟΗΕ στην Κύπρο από το 1964 μέχρι σήμερα, αποτελεί, επίσης, ένα ιστορικό γεγονός. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασής του, όμως, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης.

Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: Ο χωρισμός των μαθητών/τριών της τάξης σε ομάδες μπορεί, επίσης, να εφαρμόζεται σε ορισμένες περιπτώσεις, χωρίς να αποτελεί «φетиχ» ή αυτοσκοπό. Στην περίπτωση της διερεύνησης προβλήματος, μπορούμε να αναθέσουμε σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων μαθητών/τριών να συζητήσουν μεταξύ τους και να ανακοινώσουν, στη συνέχεια, στην τάξη τα πορίσματα της «έρευνάς τους». Το ίδιο μπορεί να γίνει και στην περίπτωση του ελεύθερου διαλόγου: να διατυπώνουν επιχειρήματα και να καταθέτουν την άποψή τους πάνω σε συγκεκριμένα ιστορικά διλήμματα. Επίσης, μπορούν να ανατεθούν ομαδικές εργασίες, που μπορούν να εκπονηθούν εντός ή εκτός σχολείου.

Μάθημα εκτός σχολικής αίθουσας: Ο σχεδιασμός του παρόντος αναλυτικού προγράμματος επιτρέπει να συμπεριλάβουμε μια σειρά από δραστηριότητες με πολλαπλές ωφέλειες για τους μαθητές. Οι προβολές ταινιών, ντοκιμαντέρ ή επικαιρών, οι επισκέψεις σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος, οι διαλέξεις από ειδικούς επιστήμονες, οι συνεντεύξεις από πρόσωπα που πήραν μέρος σε ιστορικά γεγονότα της σύγχρονης Ιστορίας, η φωτογράφιση μνημείων, ηρώων κτλ αποτελούν δραστηριότητες, που συμβάλλουν πολύπλευρα στην κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και καθιστούν το μάθημα πιο ευχάριστο και ελκυστικό.

Σκιαγραφώντας την πορεία διδασκαλίας, ως ιδανική επιλογή, προτείνεται η παρακάτω:

Η διδασκαλία κάθε διδακτικής ενότητας αρχίζει με την ανασκόπηση των προηγούμενων, την αποτίμηση της υπάρχουσας γνώσης και την ανίχνευση αναπαραστάσεων και γνωστικών δυσκολιών. Στη δεύτερη φάση, ακολουθεί η πολυεπίπεδη παρουσίαση και επεξεργασία της νέας διδακτικής ενότητας από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές με τη συνδρομή επαρκούς και πολύμορφου διδακτικού υλικού. Στην τρίτη φάση, επιχειρείται η κριτική ανάλυση και ερμηνεία των τεκμηρίων του παρελθόντος, ώστε να κατανοήσουν την ιδεολογική τους διάσταση. Η διερεύνηση μπορεί να καταλήξει στη διατύπωση ιστορικού λόγου, με την ανάπλαση του ιστορικού περιεχομένου ή την εξαρχής σύνθεση ιστορικής αφήγησης με τη βοήθεια των τεχνικών της δημιουργικής γραφής. Η διδακτική διαδικασία ολοκληρώνεται με την ανάδειξη της σύνδεσής της με τα επόμενα και τη συσχέτιση της μάθησης με καταστάσεις της σύγχρονης ζωής. Απαραίτητο εργαλείο στην επεξεργασία κάθε διδακτικής ενότητας είναι η δημιουργία ενός σχεδίου μαθήματος από τον διδάσκοντα, που θα χαράζει έναν προσανατολισμό στη διδασκαλία με αρχή-μέση και τέλος.

Η αξιολόγηση των μαθητών/τριών στο μάθημα της Ιστορίας συστήνεται να γίνεται σε κάθε μάθημα με κάθε προσφερόμενο μέσο, προκειμένου να ελέγχεται ο βαθμός πρόσληψης και εμπέδωσης της νέας γνώσης: φύλλο εργασίας, σύντομη άσκηση τύπου «σωστό-λάθος», προφορική εξέταση. Αυτό επιτρέπει στον διδάσκοντα/στη διδάσκουσα να παρακολουθεί την πρόοδο των μαθητών και να μπορεί να παρεμβαίνει διορθωτικά είτε με την επανάληψη των ζητημάτων, που δεν έγιναν αντιληπτά από μεγάλη μερίδα μαθητών/τριών είτε με την παροχή περισσότερων πηγών, στοιχείων, πληροφοριών, ερεθισμάτων.

Είναι πολύ σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι οι τελειόφοιτοι του Γενικού Λυκείου κατέχουν σε επαρκή βαθμό, βασικές γνώσεις της ελληνικής, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας Ιστορίας και ότι γνωρίζουν τα χρονικά όρια των σημαντικότερων ιστορικών περιόδων και γεγονότων (π.χ. των Παγκοσμίων Πολέμων). Άρα, σημαντικό μέρος της εξέτασης θα πρέπει να περιέχει ερωτήσεις ελέγχου των γνώσεων των μαθητών και το αν μπορούν να εντάξουν ένα γεγονός στην οικεία ιστορική περίοδο.

Παρακάτω ακολουθούν, πιο αναλυτικά, προτάσεις και ιδέες για την αξιολόγηση.

–*Το Φύλλο Αξιολόγησης/Εργασίας (work sheet)*: Είναι σύνθετη μέθοδος αξιολόγησης του μαθήματος, αφού αξιολογεί τις γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες του μαθητή. Προϋποθέτει διαβάθμιση και κλιμάκωση των ερωτήσεων, ως προς τον βαθμό δυσκολίας τους, και μπορεί να περιλαμβάνει ερωτήσεις είτε ανοιχτού είτε κλειστού τύπου ή κάποια φορά μπορεί να συνδυάζονται οι δύο τύποι ερωτήσεων. Επίσης, οι ερωτήσεις απαιτούν τη *Μελέτη διαγραμμάτων* και την *ερμηνεία δεδομένων*, την *παρατήρηση χαρτών* με σκοπό την επισήμανση των τροποποιήσεων του εδαφικού καθεστώτος, την *επεξεργασία σύντομων ιστορικών πηγών*, όπως *κειμένων και φωτογραφιών, εικόνων, πινάκων κλπ.*, για την εξαγωγή χρήσιμων ιστορικών πληροφοριών. Επίσης, εκτός από την αξιολόγηση, είναι χρήσιμο η διδακτική και μαθησιακή δραστηριότητα να συστηματοποιηθεί, αν δημιουργηθεί ο «*Φάκελος του Εκπαιδευτικού*» και ο «*Φάκελος του μαθητή*», επειδή η διαδικασία αυτή προσφέρει τη δυνατότητα στο μαθητή και τον εκπαιδευτικό για αυτοαξιολόγηση, αναστοχασμό και ανατροφοδότηση του διδακτικού έργου. Ο «*Φάκελος*» του εκπαιδευτικού, εκτός από χρήσιμο ομαδοποιημένο ιστορικό υλικό (ιστορικές πηγές), είναι αναγκαίο να περιλαμβάνει τον προγραμματισμό της διδασκαλίας, ώστε να μπορεί ο διδάσκων να παρεμβαίνει αναστοχαστικά και ανατροφοδοτικά στη διαχείριση της διδακτέας ύλης για μια αποτελεσματική πορεία της διδασκαλίας.

–*Συνθετικές εργασίες*: Αυτές μπορεί να είναι είτε ατομικές είτε ομαδικές εργασίες που απαιτούν κριτική επεξεργασία και παρουσίαση ιστορικών πηγών και χαρτών, εικαστικού υλικού, πινάκων και διαγραμμάτων ή σύνθεση και η παρουσίαση παρατηρήσεων, κρίσεων και συμπερασμάτων των μαθητών από επισκέψεις σε μουσεία, ιστορικούς τόπους και αρχαιολογικούς χώρους.

Αξίζει να επισημανθεί ότι σε όλες τις μορφές αξιολόγησης, όπως είναι η προφορική εξέταση, τα τεστ, τα διαγωνίσματα και η τελική εξέταση, οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι σαφείς και συγκεκριμένες και οι απαντήσεις σε αυτές να εντοπίζονται εύκολα από τον μαθητή/τη μαθήτρια στο σχολικό εγχειρίδιο. Αν το κρίνει ο διδάσκων/η διδάσκουσα μπορεί να θέτει συνδυαστικά ερωτήματα στα οποία ο μαθητής/η μαθήτρια θα πρέπει να αναζητά την απάντηση σε περισσότερες από μία παραγράφους ή και ενότητες του βιβλίου.

Οι ερωτήσεις ανάπτυξης συστήνεται να μπορούν να απαντηθούν σε μία παράγραφο (80-120 λέξεις) και να μην απαιτούν την απομνημόνευση λεπτομερειών. Χρήσιμες, επίσης, είναι οι ερωτήσεις σύντομης απάντησης, όπως το να δοθεί ο ορισμός ή η αποσαφήνιση ενός ιστορικού όρου. Οι ερωτήσεις τύπου «σωστό-λάθος» έχουν νόημα, εφόσον είναι πολλές, από δέκα και πάνω, διαφορετικά βάζουν τον μαθητή/τη μαθήτρια στον πειρασμό να αντιγράψει. Σε διαφορετική περίπτωση, συστήνεται να ζητάμε αιτιολόγηση της επιλογής. Η άσκηση αντιστοίχισης προσφέρει, επίσης, την ευκαιρία να διαπιστώσουμε τη γνωστική επάρκεια, αλλά και την κρίση του μαθητή/της μαθήτριας. Οι ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών θα πρέπει, εφόσον επιλέγονται, να προετοιμάζονται με μεγάλη προσοχή, καθώς, επίσης, ευνοούν την αντιγραφή, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει λάθος από σύγχυση όταν δύο ή περισσότερες επιλογές διαφέρουν σε λεπτομέρειες. Άλλοι τύποι ερωτήσεων μπορούν να αφορούν στη χρήση χάρτη (π.χ. να γράψουν σε αυτόν ένα ιστορικό τοπωνύμιο), στην αξιοποίηση μιας εικόνας ή στον σχολιασμό μιας ιστορικής φράσης. Οι λεγόμενες «ερωτήσεις κρίσης» δεν θα πρέπει να είναι αποκλειστικά συγκεκριμένες γνωστικές ερωτήσεις, όπου και πάλι καλείται ο μαθητής/η μαθήτρια να αποδώσει ένα μέρος της προς εξέταση ύλης. Εφόσον επιλέγονται τέτοιου τύπου ερωτήσεις, θα πρέπει να είναι κρίσης και όχι τελικά αποστήθισης. Ούτε μπορεί να αφορούν αποκλειστικά στην αξιοποίηση πηγών. Μπορεί να αφορούν στην παράθεση μιας εικόνας ή να είναι μία άσκηση τύπου «σωστό-λάθος», που απαιτεί αιτιολόγηση.

Ωστόσο, οι πηγές αποτελούν σημαντικό ιστορικό εργαλείο και συστήνεται να χρησιμοποιούνται κατά την εξέταση, με την προϋπόθεση να έχουν προετοιμαστεί οι μαθητές/τριες κατάλληλα.

ΙΣΤΟΡΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

«Το εργαστήρι της Ιστορίας»

(α) Η επιστήμη της Ιστορίας (θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις)

(β) Παραδείγματα

i. Το Ελληνικό Ζήτημα και η λύση του (από τον ώριμο Νεοελληνικό Διαφωτισμό έως την ένταξη της Ελλάδας στην Ενωμένη Ευρώπη)

ii. Η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα από την αρχαιότητα έως σήμερα

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας (μάθημα προσανατολισμού) στην Γ' τάξη του Γενικού Λυκείου είναι η στοιχειώδης εξοικείωση των μαθητών με τα ιδιαίτερα επιστημολογικά γνωρίσματα, τις μεθόδους της ιστορικής επιστήμης και τις θεμελιώδεις ιστορικές έννοιες, αναγκαία προϋπόθεση για την εισαγωγή τους στη διαδικασία της ερμηνείας και κατανόησης των ιστορικών γεγονότων και φαινομένων. Μέσω της εξοικείωσης αυτής οι μαθητές θα είναι σε θέση να ανακαλύψουν σταδιακά ότι η Ιστορία δεν είναι μια τελεσίδικη «ετυμηγορία» για το παρελθόν, αλλά ένας διαρκής διάλογος με το παρελθόν και μια δημιουργική και δυναμική διερεύνηση που απελευθερώνει τον άνθρωπο από στερεότυπα και προκαταλήψεις, πραγματώνει την αυτογνωσία του και διαμορφώνει οικουμενικό τρόπο σκέψης. Ειδικότερα, με τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας επιδιώκεται να εξοικειωθούν οι μαθητές με τις μεθόδους επεξεργασίας του ιστορικού υλικού για την κατανόηση και ερμηνεία της δράσης του ανθρώπου, δηλαδή να αποκτήσουν σταδιακά ιστορική σκέψη με την ένταξη των ιστορικών γεγονότων/φαινομένων στο κατάλληλο χωροχρονικό ιστορικό πλαίσιο, τη διασύνδεση των ιστορικών πληροφοριών κατά την αιτιώδη συνάφειά τους, τη μετάβαση από το ειδικό και συγκεκριμένο στο γενικό και αφηρημένο. Έτσι, με τη διδασκαλία της Ιστορίας αναπτύσσεται ιστορική συνείδηση, δηλαδή κατανόηση και απροκατάληπτη προσέγγιση της συμπεριφοράς, των αντιλήψεων και της ανθρώπινης δράσης στη διάρκεια του ιστορικού χρόνου, ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να εντάσσονται στο ιστορικό γίνεσθαι συνειδητά. Τέλος, επιδιώκεται να αποκτήσουν συνείδηση της εθνικής τους ταυτότητας με τη μελέτη της ελληνικής ιστορίας καθώς και συνείδηση της κοινής πολιτισμικής ταυτότητας των ευρωπαϊκών λαών, ώστε να προετοιμαστούν για την ένταξή τους στη σύγχρονη ελληνική, ευρωπαϊκή, και παγκόσμια κοινότητα ως υπεύθυνοι δημοκρατικοί πολίτες με πνεύμα μετριοπάθειας, ανοχής και σεβασμού στο διαφορετικό.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Να εισαχθούν στη μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας (διατύπωση υποθέσεων εργασίας, ικανότητα τεκμηρίωσης με τη χρήση πηγών, παραγωγή ιστορικού λόγου προφορικού ή γραπτού).
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αναλυτικής, συνθετικής και κριτικής συγκρότησης και σκέψης με την επεξεργασία γραπτών ή εικονιστικών πηγών και τεκμηρίων.
- Να διακρίνουν τις πηγές ιστορικής πληροφόρησης και να εκτιμούν τη σημασία τους.
- Να εμπεδώσουν την έννοια του ιστορικού χώρου και χρόνου.
- Να χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες επικοινωνίας ως μέσο για την ανεύρεση πηγών.
- Να δημιουργηθούν ευκαιρίες και δυνατότητες που θα επιτρέψουν στους μαθητές να παράγουν ιστορία.
- Να κατανοήσουν ότι η ιστορία δεν ανακαλύπτεται αλλά ότι «ανακατασκευάζεται» από τους ιστορικούς, ότι βασίζεται σε πηγές και ότι συνιστά επιλεκτική διαδικασία του ιστορικού.
- Να κατανοήσουν τις διασυνδέσεις των ιστορικών πληροφοριών και την αιτιώδη συνάφειά τους.
- Να κατανοήσουν ότι οι αλήθειες είναι πολλές αλλά όχι εξίσου έγκυρες και ότι η ιστορική αλήθεια προκύπτει από την αυξανόμενη νέα γνώση και από τη διατύπωση νέων ερωτημάτων.
- Να προσεγγίζουν κριτικά διάφορα είδη ιστορικών πηγών ανάλογα με το είδος τους, τον συντάκτη

και τον σκοπό για τον οποίο συντάχτηκαν.

- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες όπως την ορθή προσέγγιση των ιστορικών τεκμηρίων, την αναγνώριση, την κατανόηση, την ερμηνεία, τη διασκευή, την ανάλυση, τη σύνθεση, την εντιμότητα, τη διάκριση των μαρτυριών, των γεγονότων και των απόψεων.
- Να γνωρίσουν την ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία, χρησιμοποιώντας καινοτόμα μεθοδολογικά εργαλεία της ιστορικής επιστήμης (πηγές, χάρτες, λογισμικά).
- Να κατανοήσουν τη σύνδεση της ιστορικής πορείας του ελληνοισμού με τις εξελίξεις στο ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Να γνωρίσουν έννοιες (γενικές, δομικές, οργανωτικές, ιστορικές) που είναι αναγκαίες για την κατανόηση του ιστορικού λόγου, κατακτώντας όρους που αποτελούν το υπόβαθρο της ιστορίας της επιστήμης: τεκμήρια, αιτιότητα, μεταβολή, αλλαγή, επανάσταση, διάρκεια, ιδεολογικά ρεύματα, πολυπλοκότητα των γεγονότων, εξελικτική διαδικασία.
- Να συλλαμβάνουν το ιστορικό παρελθόν μέσα στο χώρο και στο χρόνο ως ολότητα και ως συνισταμένη των ποικίλων πεδίων της ανθρώπινης δραστηριότητας και των αλληλεπιδράσεών τους.
- Να τοποθετούν σωστά στο χώρο και στο χρόνο γεγονότα, πρόσωπα, φαινόμενα, ιδεολογίες.
- Να αντιληφθούν τους μετασχηματισμούς που έχει υποστεί ο κόσμος από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ και διδασκτικές ώρες	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Να διακρίνουν τη διαφορά ανάμεσα στον μύθο, τον θρύλο και την ιστορία και να προσδιορίζουν τη σχέση παρελθόντος και ιστορίας. -Να προσδιορίζουν τις έννοιες της Ιστορίας ως επιστήμης και της ιστοριογραφίας. -Να αναγνωρίζουν τον ρόλο του ιστορικού ως 	<p>1.Τι είναι ιστορία; (3 διδασκτικές ώρες)</p> <p>1.α (1 δ. ώρα)</p> <p>Παρελθόν, μύθος, ιστορία, ιστοριογραφία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Διερεύνηση διαφορών ανάμεσα σε μυθολογικές και ιστορικές εξιστορήσεις του παρελθόντος (ενδεικτικά: Ιλιάδα-ιστορία Ηροδότου - Θουκυδίδη, Η φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου- Βίοι Παράλληλοι του Πλουτάρχου, κτλ.). -Συζήτηση της σημασίας των φράσεων: «Ηρόδοτος, πατέρας της ιστορίας», «Κων/νος Παπαρρηγόπουλος, πατέρας της ελληνικής ιστοριογραφίας». 	<ul style="list-style-type: none"> -Θρύλοι, θρήνοι και ιστορικά τραγούδια που συνδέονται με ένα ιστορικό γεγονός από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή. -Παρουσίαση στην τάξη, με βάση το περιεχόμενό τους, ιστορικών έργων (ενδεικτικά: Ε. Η. Gombrich, <i>Μικρή ιστορία του κόσμου</i>, Jacques Le Goff, <i>Η Ευρώπη γεννήθηκε τον Μεσαίωνα</i>, Τζον Χριστ, <i>Σύντομη Ιστορία της Ευρώπης</i>, κτλ.).

<p>«διαμεσολαβητή» ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά πεδία και τις επιδιώξεις της ιστορίας.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι η ιστορία είναι ανθρωπιστική και κοινωνική επιστήμη.</p>	<p>1.β (1 δ. ώρα)</p> <p>Τι μελετά η ιστορία.</p> <p>α) τοπική-εθνική-ευρωπαϊκή-παγκόσμια ιστορία</p> <p>β) πολιτική, διπλωματική, στρατιωτική ιστορία, ιστορία των θεσμών, των κοινωνικών ομάδων, οικονομική ιστορία, ιστορία των ιδεών, ιστορία του φύλου κτλ.</p>	<p>-Συζήτηση, με βάση την εμπειρία των μαθητών από τον εορτασμό των εθνικών επετείων στο σχολείο, για το πώς η προσέγγιση σε συγκεκριμένα, κορυφαία γεγονότα του παρελθόντος μας συνιστά μια όψη της εθνικής μας ιστορίας.</p> <p>-Συζήτηση, με βάση την εμπειρία των μαθητών για γεγονότα που αποτελούν μέρος της τοπικής, της εθνικής, της ευρωπαϊκής ή της παγκόσμιας ιστορίας.</p>	<p>-Συγκέντρωση ενδεικτικής βιβλιογραφίας και ταξινόμησή της με βάση το περιεχόμενό της.</p>
<p>-Να επισημαίνουν ποια επίδραση έχει ή θεωρείται ότι έχει η ιστορική γνώση στη διαμόρφωση εθνικής και κοινωνικής συνείδησης.</p>	<p>1.γ (1 δ. ώρα)</p> <p>Ποια η χρησιμότητα της μελέτης της ιστορίας (η κατάκτηση της ιστορικής γνώσης και η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης).</p>	<p>-Διερεύνηση: α) των αγώνων των γυναικών για χειραφέτηση σε συγκεκριμένες χώρες και β) γιατί στις κοινωνίες αυτές οι γυναίκες αντιμετωπίζονται ως ισότιμες με τους</p>	<p>-Ψηφιακό υλικό σχετικό με τους αγώνες των γυναικών για ισοπολιτεία και ισονομία στη Δυτική</p>

<p>-Να διαπιστώνουν ότι μέσω της ιστορίας μπορούν να αναπτύξουν οικουμενικό τρόπο σκέψης, θετική στάση για την ανάγκη συμμετοχής στο ιστορικό γίνεσθαι και ικανότητα αντιμετώπισης των πολλαπλών προκλήσεων της σύγχρονης πραγματικότητας.</p>		<p>άνδρες.</p> <p>-Μελέτη της μεταχείρισης των Ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα και σύγκριση με τη μεταχείριση των σημερινών μεταναστών στη χώρα μας.</p>	<p>Ευρώπη και την Ελλάδα.</p> <p>-Θουκυδίδης (Βιβλίο Ι, κεφ. 22): «Κτήμα τε ες αιεί...».</p>
--	--	---	--

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>-Να ορίζουν την έννοια του ιστορικού γεγονότος και να διακρίνουν το «ιστορικό» από το μη «ιστορικό» γεγονός.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι ο ιστορικός μετατρέπει το γεγονός σε «ιστορικό» .</p>	<p>2. Τι είναι το ιστορικό γεγονός; (4 δ. ώρες)</p> <p>2.α. (1 δ. ώρα) Απλό γεγονός (συμβάν), φυσικό γεγονός, ιστορικό γεγονός, τυχαίο γεγονός.</p>	<p>-Αναζήτηση και εντοπισμός μικρότερων ή μεγαλύτερων σεισμών που συνέβησαν στην Ελλάδα κατά την αρχαιότητα, τη μεσαιωνική περίοδο ή κατά τη σύγχρονη εποχή και αξιολόγησή τους, ποιοι από αυτούς ήταν μόνο φυσικό και ποιοι φυσικό αλλά και ιστορικό γεγονός.</p>	<p>Έντυπο ή οπτικό υλικό για ανθρώπινες πράξεις, φυσικά φαινόμενα, τεχνολογικές ή επιστημονικές εξελίξεις, διπλωματικές πράξεις με βαρύνουσα ιστορική σημασία (ενδεικτικά: η έκρηξη της ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα, η εισβολή και κατάληψη της βόρειας Κύπρου κτλ.).</p>
---	---	--	--

		<p>-Συζήτηση για τη διάβαση του Ρουβίκωνα από τον Καίσαρα το 44 π. Χ. και για την ιστορική σημασία της φράσης «alea jacta est».</p>	<p>-Οπτικό ψηφιακό υλικό με πίνακες ή εικόνες από καταστροφές πόλεων ή τόπων που συνιστούν ιστορικό γεγονός (ενδεικτικά: «Η καταστροφή της Χίου», του Ε. Ντελακρουά, καταστροφή της Σμύρνης).</p>
<p>-Να εντοπίζουν τα αίτια που γεννούν τα ιστορικά φαινόμενα-γεγονότα.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν τη σημασία ιστορικών φαινομένων-γεγονότων και τις επιδράσεις τους στο ιστορικό γίγνεσθαι.</p>	<p>2.β. (1δ. ώρα) Αξιολόγηση της φυσιολογίας και της σημασίας των ιστορικών φαινομένων-γεγονότων: (π.χ. γεγονότα-τομές, επαναστάσεις, διπλωματικές συνθήκες κ.ά.).</p>	<p>-Να αναζητήσουν και να εντοπίσουν ιστορικά γεγονότα και να εξηγήσουν πώς επηρέασαν τις μεταγενέστερες γενιές (ενδεικτικά: οικονομική κρίση του 1929, η ίδρυση της ΓΣΕΕ, κτλ.).</p> <p>-Να αναζητήσουν διπλωματικές συνθήκες που άλλαξαν τα δεδομένα (εθνικά, εδαφικά, δημογραφικά) της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας.</p>	<p>-Οπτικό (κινηματογραφικό και ψηφιακό) υλικό των κρίσιμων ημερών από την πτώση της χούντας και της μετάβασης στη δημοκρατία.</p> <p>-Ο χάρτης της Ελλάδας από το 1830 μέχρι σήμερα: πώς, με βάση τα γεγονότα που προηγήθηκαν και τις συνθήκες προσάρτησης νέων περιοχών που ακολούθησαν, διαμορφώθηκε η σημερινή ελληνική</p>
	<p>2.γ. (1 δ. ώρα) Ο ρόλος των ηγετών και των κοινωνικών</p>		

<p>-Να αναγνωρίζουν τον ρόλο του ηγέτη στη διαμόρφωση της ιστορικής εξέλιξης.</p> <p>-Να περιγράφουν τη σχέση των ηγετών με τους λαούς.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν τον ρόλο των κοινωνικών ομάδων στη διαμόρφωση της ιστορικής εξέλιξης.</p>	<p>ομάδων στην ιστορία.</p>	<p>-Συζήτηση για ιστορικά πρόσωπα που έλαβαν την προσωνυμία «Μέγας» ή «Εθνάρχης» ή αναγνωρίζονται στη χώρα τους ως εθνικά σύμβολα.</p> <p>-Αναζήτηση βιογραφικών στοιχείων και συζήτηση για σημαντικές ιστορικές προσωπικότητες ενός τόπου και πώς με τη δράση τους ή το έργο τους επηρέασαν την πορεία του τόπου τους.</p> <p>-Διερεύνηση του ρόλου μιας κοινωνικής ομάδας στις πολιτικές εξελίξεις σε συγκεκριμένο ιστορικό τόπο και χρόνο (ενδεικτικά: των εμπόρων βιοτεχνών στην αρχαϊκή εποχή, των Δυνατών στο Βυζάντιο, των αστών στη Γαλλική επανάσταση, των τοπικών προεστών /προκρίτων στις αλλαγές που επιχείρησε ο Καποδίστριας, της ελληνικής αστικής τάξης την περίοδο 1875-1909, κτλ.).</p>	<p>-Ψηφιακό υλικό για τους πρωταγωνιστές ενός ιστορικού γεγονότος (ενδεικτικά: οι πρωταγωνιστές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου).</p> <p>-Βίντεο Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης/ Φωτόδεντρο, Ο Αλκιβιάδης: από την κορυφή στην άβυσσο.</p>
	<p>2.δ (1 δ. ώρα) Η μακρά διάρκεια στην ιστορία. Ο ρόλος των δομών (οικονομικές,</p>		

<p>-Να εξηγούν την έννοια της δομής στην ιστορία.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις οι αλλαγές στη διάρκεια του χρόνου είναι σταδιακές και δύσκολα ανιχνεύσιμες.</p>	<p>κοινωνικές, θεσμικές, ιδεολογικές).</p>	<p>-Να μελετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές, θεσμικές και ιδεολογικές δομές που διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας στους υπόδουλους Έλληνες και να αντιληφθούν πώς καθόρισαν κάποια χαρακτηριστικά του νεοϊδρυθέντος ελληνικού κράτους.</p>	<p>-Έντυπο ή ψηφιοποιημένο υλικό (π.χ. <i>Ιστορία του Ελληνικού Έθνους</i>, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού) για τον θεσμικό ρόλο των προεστών κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια.</p>
--	---	---	---

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>-Να διακρίνουν τα είδη/τυπολογίες (γραπτές, προφορικές, παραστατικές: μνημεία, έργα τέχνης, αρχαιολογικά ευρήματα).</p> <p>-Να κατατάσσουν τις πηγές σε άμεσες και έμμεσες.</p> <p>-Να ορίζουν την έννοια Αρχείο και να αναγνωρίζουν τη σημασία των Αρχείων για την ιστορική γνώση.</p>	<p>3. Πηγές της ιστορίας- άμεσες και έμμεσες (3 δ. ώρες)</p> <p>3.α. (1 δ. ώρα) Τα είδη-κατηγορίες των ιστορικών πηγών. Άμεσες και έμμεσες πηγές.</p>	<p>-Δημιουργία πίνακα με είδη πηγών (γραπτές, παραστατικές) και τις πληροφορίες που αντλεί ο ερευνητής από αυτές.</p> <p>-Συνοπτική καταγραφή πηγών, γραπτών και μη, μιας ιστορικής περιόδου (ενδεικτικά: αρχαϊκής, κλασικής, κτλ.) ή ενός ιστορικού γεγονότος (ενδεικτικά: της Επανάστασης του 1821, κτλ.).</p> <p>-Συζήτηση για τα είδη</p>	<p>-Παρατήρηση του Θουκυδίδη για την αξιοπιστία των πηγών (Βιβλίο Ι, κεφ. 22) και συζήτηση για το θέμα της αποσιώπησης των πηγών του.</p> <p>-Πηγές για το Βυζάντιο στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.</p> <p>-Πλοήγηση στον ιστοχώρο των ΓΑΚ.</p>
--	--	---	---

		<p>πρωτογενών πηγών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές για να γράψουν την ιστορία π.χ. του σχολείου τους.</p> <p>-Συλλογή πληροφοριακού υλικού για τον μηχανισμό των Αντικυθήρων και διερεύνηση του θέματος: «Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων ως ιστορική πηγή για το τεχνολογικό επίπεδο των αρχαίων Ελλήνων».</p> <p>-Εργασία σχετικά με την ίδρυση των ΓΑΚ το 1914 και τη συνεισφορά τους στην ελληνική ιστοριογραφία και στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.</p>	
<p>-Να αναγνωρίζουν τη σημασία ελέγχου της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των πηγών.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους ο ιστορικός ελέγχει την αξιοπιστία των πηγών.</p> <p>-Να ερμηνεύουν κριτικά διάφορα είδη ιστορικών πηγών</p>	<p>3.β. (1 δ. ώρα) Η αξία, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των πηγών.</p>	<p>-Η μαρτυρία-αφήγηση του Μανόλη Γλέζου για την αφαίρεση της ναζιστικής σημαίας από την Ακρόπολη και ο έλεγχος της αξιοπιστίας της σε συνδυασμό με το σχετικό γερμανικό ανακοινωθέν.</p> <p>-Αναζήτηση ιστορικών γεγονότων και</p>	<p>-Παρατήρηση του Θουκυδίδη για την αξιοπιστία των πηγών (Βιβλίο Ι, κεφ. 22) και συζήτηση για το θέμα της αποσιώπησης των πηγών του.</p>

<p>ανάλογα με το είδος τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται.</p> <p>-Να αντιληφθούν ότι τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα ερμηνεύονται πάντοτε εντός του ιστορικού πλαισίου στο οποίο δημιουργήθηκαν.</p>		<p>σύγκριση των πληροφοριών μέσα από τα Απομνημονεύματα αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης.</p> <p>-Διερεύνηση του θέματος: «Πληροφορίες και ερμηνείες βυζαντινών συγγραφέων, δυτικών χρονικογράφων του Μεσαίωνα και ιστορικών των νεότερων χρόνων για θέματα όπως: τη μαγεία, τη «συντέλεια του κόσμου», τις επιδημίες πανώλης, τους αποικιοκρατούμενους λαούς, κτλ.».</p>	
<p>-Να αναγνωρίζουν εργαλεία και τρόπους αναζήτησης ηλεκτρονικών πηγών.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν τα στοιχεία ταυτότητας και τα κριτήρια και αξιολόγησης των ηλεκτρονικών πηγών.</p>	<p>3.γ. (1 δ. ώρα) Ψηφιοποιημένες πηγές</p>	<p>-Αναζήτηση ιστορικών πηγών στο διαδίκτυο για την ιστορία μιας πόλης, μιας περιοχής ή ενός ιστορικού φαινομένου.</p> <p>-Ανάθεση δραστηριοτήτων με τη χρήση εργαλείων επεξεργασίας, διαχείρισης, οργάνωσης και παρουσίασης ενός ιστορικού γεγονότος /φαινομένου και διατύπωση ιστορικών συμπερασμάτων.</p>	<p>-Περιήγηση σε ψηφιοποιημένα Μοναστηριακά Αρχεία, Έγγραφα Αγίου Όρους και άλλων μονών.</p> <p>-Ξεναγηση σε ψηφιοποιημένα αρχεία (ενδεικτικά για τον Μεσσοπόλεμο και τη Σύγχρονη Ιστορία: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, ΕΛΙΑ, κτλ.).</p>

	<p>4. Ιστορία και συγγενείς επιστήμες</p>		
--	--	--	--

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>-Να προσδιορίζουν τα θέματα μελέτης των συγγενών με την ιστορία επιστημών.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν τον «βοηθητικό» ρόλο τους στην επιστήμη της ιστορίας.</p>	<p>(2 δ. ώρες)</p> <p>Οι συγγενείς επιστήμες: «βοηθητικές» (αρχαιολογία, φιλολογία, γλωσσολογία, διπλωματική, επιγραφική, παπυρολογία, παλαιογραφία, νομισματική, κ.ά) και κοινωνικές (γεωγραφία, εθνογραφία, δημογραφία, λαογραφία, ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, πολιτική οικονομία, κ.ά).</p>	<p>-Καταγραφή των πληροφοριών σε διάφορους τομείς (οικονομική, πολιτική, κοινωνική κατάσταση μιας εποχής) που παρέχουν στον ιστορικό συγγενείς επιστήμες.</p> <p>- Διερεύνηση μέσω εποπτικού ψηφιακού υλικού (Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, Εθνικό Κέντρο Ερευνών) επιγραφών με ιστορική αξία.</p> <p>-Συλλογή σχετικού πληροφοριακού υλικού και διερεύνηση του θέματος: «Πόσο φώτισαν οι ανασκαφές του Άρθουρ Έβανς στην Κνωσό τις γνώσεις μας για τον Μινωικό πολιτισμό;».</p>	<p>-Οπτικό υλικό (εικονογραφημένες εκδόσεις) ή ψηφιακό με αγγεία και άντληση στοιχείων για τις διάφορες εκφάνσεις του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας.</p> <p>-Ψηφιακό υλικό με συλλογές νομισμάτων με μορφές ιστορικών προσωπικοτήτων (Μ. Αλεξάνδρου, Ιουστινιανού, κτλ.) και άντληση στοιχείων για την κρατική/επίσημη ιδεολογία της εποχής.</p>
---	---	--	---

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>-Να συσχετίζουν τον γεωγραφικό παράγοντα με όψεις της ιστορικής δραστηριότητας του ανθρώπου.</p> <p>-Να αναγνωρίζουν την ιστορικότητα</p>	<p>5.Ο ιστορικός τόπος και χρόνος (2 δ. ώρες)</p> <p>5. α. (1 δ. ώρα) Ο τόπος ως μεθοδολογικό εργαλείο για τον ιστορικό και την κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος.</p>	<p>-Διερεύνηση της αιτιώδους σχέσης του γεωγραφικού-φυσικού παράγοντα (μορφολογία εδάφους ή υπεδάφους, γεωγραφική θέση και απόσταση), για ένα ιστορικό γεγονός/</p>	<p>-Τα <i>Γεωγραφικά</i> του Στράβωνα για τη γεωγραφική περιγραφή /τοπογραφία μιας περιοχής.</p>
--	--	---	--

<p>συγκεκριμένων γεωγραφικών όρων (Νέες Χώρες, Βαλκάνια, Τρίτος Κόσμος, κτλ.) και η σημασία τους ως μεθοδολογικού εργαλείου για τους ιστορικούς και για την κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος.</p>		<p>φαινόμενο ή για τις ιστορικές εξελίξεις (ενδεικτικά: ανάπτυξη μεσοποτάμιων πολιτισμών, ο Δούναβης και ο Ρήνος ως φυσικά σύνορα της ρωμαϊκής και της βυζαντινής αυτοκρατορίας, γεωγραφική θέση της Ισπανίας και Πορτογαλίας για τις εξερευνήσεις, κοιτάσματα της Μοσούλης και διανομή εδαφών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, κατάρρευση μικρασιατικού μετώπου, κτλ.).</p>	<p>-Γεωφυσικός χάρτης της Ελλάδας και διερεύνηση της αιτιώδους σχέσης του γεωγραφικού παράγοντα με τη μετανάστευση των Ελλήνων στο πλαίσιο του Β' Αποικισμού.</p> <p>-Χάρτες μιας ενότητας χωρών και συνοριακές αλλαγές σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο (ενδεικτικά: χάρτες Βαλκανικής Χερσονήσου πριν ή μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους).</p>
<p>-Να προσδιορίζουν την έννοια του ιστορικού χρόνου.</p> <p>-Να ορίζουν τις έννοιες: χρονολόγηση και περιοδολόγηση.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι η περιοδολόγηση αποσκοπεί στη διευκόλυνση της δουλειάς των ιστορικών και ότι ιστορικός χρόνος δεν τεμαχίζεται, αλλά η διαίρεσή του σε μεγαλύτερες ή μικρότερες χρονικές περιόδους στοχεύει στην ομαδοποίηση διαφόρων ιστορικών φαινομένων με τελικό σκοπό την πληρέστερη ανάλυση και</p>	<p>5. β. (1 δ. ώρα) Χρονολόγηση και Περιοδολόγηση.</p>	<p>-Προσδιορισμός των εννοιών: προ Χριστού, μετά Χριστόν, Εποχή, Περίοδος, φάση, μεταίχιμιο.</p> <p>-Σύνταξη χρονολογικού πίνακα με σημαντικές πολιτικές εξελίξεις, στρατιωτικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά γεγονότα μιας περιόδου (ενδεικτικά: του Βυζαντίου, του Μεσαίωνα, κτλ.).</p> <p>-Συζήτηση στην τάξη</p>	<p>-Αξιοποίηση στην τάξη των διαφανειών: «Το πέταλο του ιστορικού χρόνου».</p>

κατανόησή τους.		για τις ιστορικές τομές από την αρχαία ελληνική έως τη σύγχρονη ιστορία.	
-----------------	--	--	--

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Να διαχωρίζουν τα στάδια της ιστορικής μεθόδου. -Να αναγνωρίζουν τη σημασία των υποθέσεων εργασίας κατά την ιστορική έρευνα. -Να αναγνωρίζουν ότι οι μέθοδοι του ιστορικού περιορίζουν την αυθαιρεσία και τον υποκειμενισμό. -Να αναγνωρίζουν τη σημασία της εντιμότητας ως βασικής αρχής που διέπει τη δουλειά των ιστορικών. 	<p>6. (5 δ. ώρες)</p> <p>Η μέθοδος του ιστορικού: «Ανασκάπτοντας» και ερμηνεύοντας το παρελθόν-το δημιουργικό εργαστήρι του ιστορικού.</p> <p>6.α. (2 δ. ώρες)</p> <p>Τα στάδια της ιστορικής μεθόδου</p> <p>Η σημασία της μεθοδολογίας.</p>	<p>-Διερεύνηση τρόπων συγκέντρωσης βιβλιογραφικού υλικού για ένα θέμα της νεότερης ή της σύγχρονης ιστορίας.</p> <p>-Συζήτηση στην τάξη για ένα θέμα τοπικής ιστορίας και διαμόρφωση ενδεικτικών ερωτημάτων, ενός κεντρικού και συνακόλουθων επιμέρους, σχετικών με το θέμα αυτό.</p> <p>-Συζήτηση για τον σχεδιασμό μιας ειδικής αίθουσας για τη διδασκαλία της Ιστορίας, ένα είδος «Εργαστηρίου</p>	<p>-Ιστορικά έργα ή σχολικά εγχειρίδια ιστορίας για αποδελτίωση ιστορικών εννοιών που χρησιμοποιούν οι ιστορικοί, για να περιγράψουν ιστορικά φαινόμενα ή έννοιες που είναι χρήσιμα εργαλεία για τη σύνθεση της ιστορικής αφήγησης.</p> <p>-Οι θέσεις των Τούρκων ιστορικών για τη γενοκτονία των Αρμενίων.</p>
--	---	---	---

		Ιστορίας» (αναγκαία εποπτικά και τεχνολογικά μέσα, ιστορικά τεκμήρια).	
<p>-Να περιγράφουν το γεγονός που παρουσιάζεται στην πηγή (τι, ποιος, πού, πότε, πώς, τι αποτελέσματα είχε).</p> <p>-Να οργανώνουν τη μεθοδολογία κατανόησης μιας πηγής (ερμηνεία κινήτρων, προθέσεων, επιδιώξεων των ιστορικών υποκειμένων και εξήγηση του γεγονότος: εντοπισμός αιτίων που το δημιούργησαν /προκάλεσαν, που το έκαναν ιστορικά αναγκαίο).</p> <p>-Να εντοπίζουν τις διαφορές στην οπτική με την οποία παρουσιάζεται ή ερμηνεύεται ένα ιστορικό γεγονός ή φαινόμενο.</p>	<p>6.β. (2 δ. ώρες) Μεθοδολογία επεξεργασίας των πηγών στη διδακτική πράξη (ένταξη στο ιστορικό πλαίσιο, κειμενική, διακειμενική προσέγγιση, σύνθεση κειμένου προφορικού ή γραπτού).</p>	<p>-Διερεύνηση ιστορικών πηγών που εστιάζονται σε ένα ιστορικό γεγονός (ή σε μια πτυχή του γεγονότος) και το φωτίζουν με εντελώς διαφορετική προσέγγιση η καθεμιά και εντοπισμός των διαφορών.</p> <p>-Εργασία: Συγκέντρωση πρωτογενούς υλικού που αφορά ένα επιμέρους συμβάν της τοπικής ιστορίας, επεξεργασία του με βάση τη μεθοδολογία επεξεργασίας των πηγών και τελική σύνθεση μιας ιστορικής αφήγησης .</p>	<p>-Έντυπο ή ψηφιακό υλικό ιστορικών πηγών με θέμα τον Εθνικό Διχασμό, (ενδεικτικά: τα τα «Νοεμβριανά» του 1916 στον βενιζελικό-αντιβενιζελικό Τύπο, κτλ.).</p>
	6.γ. (1 δ. ώρα)		

<p>-Να διαπιστώνουν ότι η ιστορία είναι «ανακατασκευή» του παρελθόντος, ότι βασίζεται σε πηγές και ότι συνιστά επιλεκτική διαδικασία του ιστοριογράφου.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι το έργο του ιστορικού δεν θεωρείται δεδομένο αλλά ότι ανανεώνεται, υπόκειται σε διαρκή αμφισβήτηση και συνεχή κριτική.</p> <p>-Να εντοπίζουν τα στοιχεία που διαμορφώνουν τη συγκρότηση (επιστημονική, ηθική, προσωπική ακεραιότητα και εντιμότητα) του επαγγελματία ιστορικού.</p>	<p>Το έργο του ιστορικού. Ιδιότητες και συγκρότηση του ιστορικού.</p> <p>Ο ιστορικός, ο ιστοριοδίφης, ο συλλέκτης ιστορικών πηγών /κειμηλίων: Οι διαφορές τους.</p>	<p>-Συζήτηση στην τάξη με αφορμή την παράθεση της παραδοσιακής θεωρίας για την κάθοδο των Δωριέων και της σύγχρονης, διαφοροποιημένης ιστοριογραφικής άποψης.</p> <p>-Σύγκριση ενός άρθρου (από τον Τύπο ή το διαδίκτυο) δημοσιογράφου ή ερασιτέχνη ιστορικού για ένα ιστορικό θέμα και διερεύνηση της ιστορικής αξιοπιστίας του συγκρίνοντάς το με την αντίστοιχη αφήγηση επαγγελματιών ιστορικών.</p> <p>-Διερεύνηση του θέματος: «Η άρνηση του ολοκαυτώματος των Εβραίων», όπως παρουσιάζεται από τους ιστορικούς του αναθεωρητισμού.</p>	<p>-Έντυπο ή ψηφιακό υλικό σχετικό με την προσωπικότητα, τη μόρφωση, τις επιρροές-επιδράσεις και τη συγκρότηση γνώσεων ιστοριογράφων.</p> <p>-Ψηφιακό ή έντυπο υλικό για το συλλεκτικό έργο του Γιάννη Βλαχογιάννη και τη σημασία του για την ιστορική έρευνα.</p>
---	---	--	--

<p>Οι μαθητές να είναι σε</p>	<p>7. (3 δ. ώρες)</p> <p>Αντικειμενικότητα και υποκειμενικότητα στην ιστορία.</p>		
-------------------------------	---	--	--

<p>θέση:</p> <p>-Να συσχετίζουν την αντικειμενικότητα της ιστορικής πραγματικότητας σε σχέση με τις άμεσες πηγές.</p> <p>-Να συσχετίζουν την υποκειμενικότητα σε σχέση με τα αρχεία-πηγές, την επιλογή και τη μελέτη του θέματος από τον ιστορικό.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι το έργο του ιστορικού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις διαθέσιμες πηγές.</p>	<p>7. α. (1 δ. ώρα) Αντικειμενικότητα και Υποκειμενικότητα: Τα γεγονότα, οι πηγές, οι ιστορικοί και η ιστοριογραφία.</p>	<p>-Παρουσίαση της σωζόμενης επιγραφής των Αθηναϊκών Φορολογικών Καταλόγων (Athenian Tribute Lists) για το 433-432 π. Χ. και συζήτηση για τις συνεισφορές των συμμάχων, οι οποίες αποδίδονταν στην Αθηνά Πολιάδα.</p> <p>-Διερεύνηση του θέματος: «Η περιορισμένη παρουσία ή η επιλεκτική απουσία ορισμένων κοινωνικών ομάδων από τις πηγές (ενδεικτικά: ειλώτων στην Σπάρτη, μετοίκων στην αρχαία Αθήνα, αγροτών, δούλων, γυναικών, εργατών, κτλ.) και η σημασία της απουσίας της οπτικής αυτών των ομάδων για την εικόνα του παρελθόντος».</p>	<p>-Ιστορικά έργα (π.χ. του Ηροδότου, του Θουκυδίδη, του Προκόπιου ή νεότερων ιστορικών) και τα πολιτικο στρατιωτικά κριτήρια επιλογής των ιστορικών τους αφηγήσεων.</p>
<p>-Να διαπιστώνουν ότι η ιστορική αλήθεια είναι ανοιχτή στη νέα γνώση και στον διάλογο της επιστημονικής κοινότητας.</p>	<p>7. β. (1 δ. ώρα) Η ιστορική «αλήθεια» και η οπτική γωνία του ιστορικού, το πρόβλημα της ιδεολογικής μονομέρειας.</p>	<p>-Σύγκριση της διαφορετικής οπτικής γωνίας με την οποία προσέγγιζαν τους αποικιοκρατούμενους λαούς οι Ευρωπαίοι ιστορικοί την εποχή της ακμής της αποικιοκρατίας, και</p>	<p>-Παρατήρηση του Θουκυδίδη για την ιστορική αλήθεια (Βιβλίο Ι, κεφ. 22).</p> <p>-Έντυπο ή ψηφιακό υλικό σχετικό με το πώς παρουσιάζεται η</p>

<p>-Να διακρίνουν τη συγγραφή επιστημονικής ιστορίας, από τη συγγραφή στρατευμένης ιστορίας, την πολιτική-κομματική ή ιδεολογική χρήση της ιστορίας.</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι το ιστορικό τεκμήριο υπόκειται σε διαφορετικές ερμηνείες χωρίς κατ' ανάγκη να γίνεται συνειδητή παραποίηση ή ιδεολογική χρήση του.</p>		<p>σήμερα.</p> <p>-Συζήτηση για την οπτική των λόγιων συγγραφέων του αιώνα του Διαφωτισμού απέναντι στον βυζαντινό πολιτισμό και συσχέτιση με σύγχρονες απόψεις ιστορικών.</p>	<p>Ελληνική Επανάσταση στα σχολικά βιβλία της Τουρκίας; Ποιες οι διαφορές με την εκδοχή των σχολικών βιβλίων της Ελλάδας.</p> <p>-Στοχασμός του εθνικού ποιητή Διονύσιου Σολωμού: «Το έθνος πρέπει να θεωρεί εθνικόν ό, τι είναι αληθές».</p> <p>-Οπτικό φωτογραφικό υλικό μιας συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου ή ενός γεγονότος και συζήτηση για ενδεχόμενη μονομερή αποτύπωση ή παραποίηση.</p>
<p>-Να διαπιστώνουν ότι το ιδεολογικό υπόβαθρο, το πνεύμα της κάθε εποχής, η επιλογή ιστορικών μεθόδων και οι επιδιώξεις του ιστορικού προσδιορίζουν την οπτική του γωνία.</p> <p>-Να διακρίνουν την αξία της εντιμότητας στη χρήση των ιστορικών πηγών.</p>	<p>7. γ. (1 ώρα) Πώς διαμορφώνονται οι ιστορικές ερμηνείες. Η σχετικότητα των ιστορικών «αποφάνσεων» και ο ρόλος του ιστορικού.</p>	<p>-Συζήτηση της παρατήρησης του ιστορικού E. H. Carr: «Η σκέψη των ιστορικών όπως και των άλλων ανθρώπινων όντων διαμορφώνεται από το χωροχρονικό περιβάλλον».</p> <p>-Διερεύνηση του θέματος: «Η καταλυτική –επίδραση του Θουκυδίδη στην παρουσίαση των γεγονότων του Πελοποννησιακού Πολέμου και της</p>	<p>-Αποσπάσματα από τις ιστορίες του Ηροδότου και του έργου του Θουκυδίδη, στα οποία αποτυπώνεται η διαφορετική ερμηνευτική φιλοσοφία των γεγονότων από τους δύο ιστορικούς.</p> <p>-Παρουσίαση ιστορικών ερμηνειών: (ενδεικτικά: η οικονομική εξήγηση της νομισματοκοπίας από τον Αριστοτέλη και η κοινωνική-πολιτισμική από</p>

		φυσιογνωμίας των πρωταγωνιστικών προσώπων».	σύγχρονους ιστορικούς ή η ερμηνεία του Θουκυδίδη για τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου, η ερμηνεία του Πλουτάρχου και σύγχρονων ιστορικών, κτλ.).
--	--	---	--

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>-Να διαπιστώνουν ότι η καταγραφή της ιστορίας αλλάζει από εποχή σε εποχή.</p> <p>-Να περιγράφουν όρους σχετικούς με τις ιστοριογραφικές σχολές.</p>	<p>8. (4 δ. ώρες) Ιστοριογραφικές σχολές</p> <p>8. α. (2 δ. ώρες) Η ιστοριογραφία από την αρχαιότητα έως και τον Διαφωτισμό: (η ιστορία του Ηροδότου και του Θουκυδίδη, η ιστορία του Πολυβίου και του Πλουτάρχου, τα έργα των Βυζαντινών ιστορικών και χρονογράφων, η εισαγωγή της πολιτικής ανάλυσης του Ν. Μακιαβέλι και ο ορθολογισμός των διαφωτιστών).</p>	<p>-Έντοπισμός χαρακτηριστικών απόψεων των εξεταζόμενων ιστοριογράφων και σχολιασμός τους στην τάξη.</p> <p>-Διάγραμμα με την πορεία των εξεταζόμενων τάσεων και των σχολών στο πεδίο της ιστορίας.</p>	<p>-Έντυπο ή ψηφιακό υλικό από το έργο των εξεταζόμενων ιστοριογράφων και σχολιασμός χαρακτηριστικών αποφθεγματικών ρήσεων για την Ιστορία.</p>
<p>-Να αναγνωρίζουν τις ιστοριογραφικές οπτικές τις παραδοσιακής, της</p>	<p>8. β. (2 δ. ώρες)</p> <p>(19ος-20ός αι. θετικισμός/ιστορικισμός, ο Leopold von Ranke, η μαρξιστική αντίληψη της ιστορίας, η διεπιστημονική προσέγγιση της σχολής των Annales (Marc Bloch, Lucien Febvre, Fernand Braudel), η στροφή στην πολιτισμική και την «καθολική» ιστορία.</p>	<p>-Καταγραφή των κυριότερων χαρακτηριστικών των ιστοριογραφικών προσεγγίσεων του 20ού αι.</p>	<p>-Έντυπο ή ψηφιακό υλικό από το έργο των εξεταζόμενων ιστοριογράφων και σχολιασμός</p>

μοντέρνας και της μεταμοντέρνας ιστοριογραφίας: ως προς το παρελθόν, τον ιστορικό χρόνο, την περιοδολόγηση, την αιτιακή εξήγηση, τις πηγές-γεγονότα, την αντικειμενικότητα και την ιστορική αλήθεια.		-Διερεύνηση του θέματος: « Ποιες εναλλακτικές προσεγγίσεις εισήγαγαν οι ιστορικοί των Annales για να φωτίσουν την ιστορία κοινωνικών ομάδων που απουσιάζουν από τις πρωτογενείς πηγές (ενδεικτικά: κατώτερων κοινωνικά ομάδων, γυναικών, κτλ.);».	χαρακτηριστικών αποφθεγματικών ρήσεων για την ιστορία.
--	--	---	--

Οι μαθητές να είναι σε θέση: -Να αναγνωρίζουν βασικά ιστορικά έργα Ελλήνων ιστορικών του 19ου αι. -Να αξιολογούν τη συνεισφορά του Κ. Παπαρρηγόπουλου και του Σ. Ζαμπέλιου στην ελληνική ιστοριογραφία.	9. (1 διδ. ώρα) Όψεις της Ελληνικής ιστοριογραφίας (19ος αι.) Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, Σπυρίδων Ζαμπέλιος.	-Διερεύνηση του θέματος: «Ο Jacob Phillip Fallmerayer (1790-1861) ως παράγοντας για την άνθηση των ιστορικών σπουδών στην Ελλάδα.	-Έντυπο ή ψηφιακό υλικό από το έργο των εξεταζόμενων ιστοριογράφων.
---	---	---	---

ι. Το Ελληνικό Ζήτημα (από τον ώριμο Νεοελληνικό Διαφωτισμό έως την ένταξη της Ελλάδας στην Ενωμένη Ευρώπη)

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
Οι μαθητές να είναι σε θέση: να προσδιορίζουν το	Τι είναι το Ελληνικό Ζήτημα; Προσδιορισμός και	Μελέτη δευτερογενών πηγών. Εντοπισμός των κριτηρίων που	Ιστορικά κείμενα που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά του

<p>Ελληνικό Ζήτημα, τους όρους, τα κριτήρια, τις απαρχές και την εξέλιξή του</p>	<p>οριοθέτηση</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Όροι και κριτήρια προσδιορισμού του Ελληνικού Ζητήματος. Απαρχές και εξέλιξη του Ελληνικού Ζητήματος</p>	<p>οριοθετούν το Ελληνικό Ζήτημα. Καταγραφή χρονολογιών - τομών του Ελληνικού Ζητήματος. Σχολιασμός της σημασίας της χρονολόγησης – (αιτιατή) συσχέτιση με τα γεγονότα.</p>	<p>Ελληνικού Ζητήματος την εποχή του ώριμου Νεοελληνικού Διαφωτισμού</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να διακρίνουν την οργάνωση, την ποικιλία μορφών, τα χαρακτηριστικά του θεσμού των κοινοτήτων και το ρόλο τους στη διατήρηση της συνοχής του Ελληνισμού στα χρόνια της Οθωμανοκρατίας</p> <p>να αναγνωρίζουν τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κέντρα του υπόδουλου ελλητισμού που ιδρύθηκαν μέσα στους κόλπους της Εκκλησίας και των κοινοτήτων, τους δασκάλους του Γένους και τις συνθήκες δράσης τους</p> <p>να ερμηνεύουν την προοδευτική πνευματική χειραφέτηση του έθνους και ως</p>	<p>Ο υπόδουλος ελλητισμός (κοινοτική οργάνωση, εκπαίδευση, επαναστατικά κινήματα, καθημερινή ζωή):</p> <p>4 διδακτικές ώρες</p> <p>Κοινοτική οργάνωση: Προέλευση του θεσμού των κοινοτήτων. Οργάνωση, ποικιλία μορφών των κοινοτήτων. Σημασία της λειτουργίας του θεσμού των κοινοτήτων</p> <p>Εκπαίδευση: Συνοπτική παρουσίαση: Τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κέντρα του υπόδουλου ελλητισμού.</p> <p>Επαναστατικά κινήματα</p>	<p>Επεξεργασία πηγών: Μελέτη <i>απομνημονευμάτων</i> (π.χ Φωτάκου) με αναφορά στους κοτζαμπάσηδες. Αξιολόγηση της πηγής και σύνθεση κειμένου σχετικού με τον τρόπο διοίκησης.</p> <p>Κατασκευή πίνακα με τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κέντρα του υπόδουλου ελλητισμού και τους σημαντικότερους δασκάλους- λογίους.</p> <p>Μελέτη πηγών. Διερεύνηση των επιδιώξεων και του ρόλου της Ρωσίας στην επανάσταση του 1770 (Ορλοφικά) και στην επαναστατική δράση του Λάμπρου Κατσώνη (1788-1792). Αξιολόγηση της στάσης της και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p>	<p>Πηγές (πρωτογενείς και δευτερογενείς) σχετικές με τον τρόπο λειτουργίας της οθωμανικής διοίκησης στα χρόνια της Οθωμανοκρατίας</p> <p>Ψηφιακός χάρτης με τις έδρες ελληνικών ανώτερων σχολείων από το 1669 μέχρι το 1821.</p> <p>Οπτικό υλικό (π.χ πίνακες από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη) με θέμα την παιδεία στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.</p> <p>Οπτικό υλικό (πίνακες από το Μουσείο Μπενάκη ή από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη) με θέμα την επαναστατική δράση του Ρήγα και τον αγώνα</p>

<p>αποτέλεσμα της λειτουργίας τους.</p> <p>να γνωρίζουν τα σημαντικότερα επαναστατικά κινήματα του υπόδουλου ελληνισμού, τους πρωτεργάτες και τις συνθήκες ανάδειξής τους.</p> <p>Να παρατηρούν:</p> <p>την οικονομική και κοινωνική ζωή (την υποβάθμιση των υπόδουλων αγροτών Χριστιανών αρχικά και αργότερα τη συμβολή των οικονομικών δυνάμεων στις πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές)</p> <p>το λαϊκό πολιτισμό του υπόδουλου Ελληνισμού (δημοτικά τραγούδια, θρύλοι, έργα χειροτεχνίας) που αναπτύχθηκε σε αντιδιαστολή με τη λόγια βυζαντινή πολιτιστική παράδοση της Εκκλησίας.</p>	<p>κατά την Τουρκοκρατία: Συνοπτική παρουσίαση των ενοτήτων: Επαναστατικά κινήματα στα τέλη 16^{ου} αρχές 17ου αιώνα. Επανάσταση του 1770 (Ορλοφικά) και ο αντίκτυπος στις ελληνικές χώρες. Δράση Λάμπρου Κατσώνη (1788-1792). Επανάστατική κίνηση του Ρήγα. Αγώνες των Σουλιωτών κατά του Αλή Πασά(1789-1792). Επιθέσεις του Αλή Πασά κατά των Σουλιωτών (1800-1803)</p> <p>Καθημερινή ζωή: Οικονομική, κοινωνική ζωή. Λαϊκός πολιτισμός.</p>	<p>Προεπιλεγμένες πηγές από τη λόγια και τη λαϊκή παράδοση και εξαγωγή συμπερασμάτων για τη ζωή, τις αντιλήψεις και τον πολιτισμό των υπόδουλων Ελλήνων.</p>	<p>των Σουλιωτών κατά του Αλή Πασά.</p> <p>Οπτικό υλικό (πίνακες από το Μουσείο Μπενάκη ή από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη) με θέμα την καθημερινότητα των Ελλήνων κατά την Οθωμανική κυριαρχία.</p> <p>Οπτικό υλικό εικαστικών έργων (γκραβούρες κάστρων, πόλεων, ενδυμασιών κ.λπ.) σχετικό με τον ελληνικό χώρο και τους υπόδουλους κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας.</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να προσδιορίζουν το περιεχόμενο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού</p>	<p>Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Αναζήτηση φιλελεύθερων και ριζοσπαστικών απόψεων των νεοελλήνων Διαφωτιστών σε προεπιλεγμένα κείμενά</p>	<p>Οπτικό υλικό από την ΕΡΤ: Ταινιοθήκη Τηλεόρασης. Νεότερη ελληνική πολιτική ιστορία 1750-1940 επεισόδιο:002 Η εθνική αφύπνιση 1750-1820</p>

<p>να γνωρίζουν τους αντιπροσωπευτικούς φορείς και να διακρίνουν τους στόχους του φιλελεύθερου και ριζοσπαστικού Διαφωτισμού</p> <p>να αξιολογούν την ιδεολογική τους επίδραση στην πνευματική αναγέννηση του ελληνισμού.</p>	<p>Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός (περιεχόμενο, χαρακτηριστικά, κύριοι εκπρόσωποι)</p> <p>Φορείς και στόχοι του ελληνικού φιλελευθερισμού: (Αδαμάντιος Κοραής: γλώσσα- παιδεία, θρησκεία, διοίκηση)</p> <p>Ριζοσπαστικές τάσεις του Νεοελληνικού Διαφωτισμού (Ρήγας Βελεστινλής, Ανώνυμος του 1789, Ρωσοαγγλογάλλος 1805, Ελληνική Νομαρχία 1806, Κρίτωνος στοχασμοί 1819)</p>	<p>τους, μεθοδική ταξινόμηση - επιλογή του υλικού, αξιολόγηση και συνθετική παρουσίαση αυτών.</p> <p>Μελέτη του ιδεολογικού περιεχομένου εκτενών αποσπασμάτων ενός έργου (με φιλελεύθερη ή ριζοσπαστική ιδεολογία). Παρουσίαση.</p>	<p>Παρουσίαση από αναστατικές ανατυπώσεις της Χάρτας του Ρήγα Βελεστινλή.</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να επισημαίνουν τους λόγους που ώθησαν τους περιηγητές να γνωρίσουν και να καταγράψουν την πραγματικότητα της εποχής στον ελληνικό χώρο και τις επιδιώξεις τους.</p>	<p>Περιηγητές στον ελληνικό χώρο</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Φύση και επιδιώξεις του περιηγητισμού στον ελληνικό χώρο τον 18ο και τον 19ο αιώνα</p>	<p>Επεξεργασία πρωτογενών πηγών με διαφορετικές οπτικές, σχετικές με τις επιδιώξεις των περιηγητών, τη θετική και την αρνητική τους δράση.</p> <p>Επεξεργασία κειμένων περιηγητών με αναφορές στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 και στη Γεωγραφία ελληνικών τόπων, σύνθεση</p>	<p>Παρουσίαση του έργου και της αντίληψης του Francois - Charles - Hughes - Laurent Rouqueville ή άλλου περιηγητή για τον ελληνικό χώρο.</p> <p>Οπτικό υλικό από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη και το Μουσείο Μπενάκη σχετικό με τους περιηγητές.</p> <p>Αλλαγές στη νεοελληνική οικονομία</p>

		κειμένου- παρουσίαση. (Γεωγραφία)	και κοινωνία κατά τον 18ο και ως τις αρχές του 19ου αιώνα μέσα από τα κείμενα ξένων περιηγητών.
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να προσδιορίζουν το χαρακτήρα του φιλελληνισμού και τις αιτίες δημιουργίας του</p> <p>να διακρίνουν τη θετική και την αρνητική πλευρά του στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας.</p>	<p>Ο Φιλελληνισμός</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Αίτια και μορφές του φιλελληνισμού (να δοθεί και η ευρωπαϊκή διάσταση: ο Φιλελληνισμός ως αποτέλεσμα του ευρωπαϊκού κλασικισμού-ρομαντισμού).</p> <p>Χαρακτηριστικά και επίδραση του φιλελληνικού κινήματος</p>	<p>Μελέτη κειμένων των Φιλελλήνων με αναφορές στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, σύνθεση κειμένου και παρουσίαση.</p> <p>Διερεύνηση, μέσα από τον τύπο της εποχής, των ποικίλων απόψεων των Φιλελλήνων σχετικά με την Ελληνική Επανάσταση. Αξιολόγηση, επεξεργασία και σύνθεση κειμένου</p>	<p>Αξιοποίηση του ποιήματος του Άγγλου λόρδου Μπάιρον (Lord Byron) <i>Το Προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ</i> (Childe Harold's Pilgrimage) ή του λυρικού δράματος <i>Hellas</i> του Percy Bysshe Shelley ή <i>Το τραγούδι του σοφού Ολέγκ</i> του Αλεξάντρ Σεργκέγεβιτς Πούσκιν. Εντοπισμός των στοιχείων που δείχνουν την ιδεολογία και τη στάση τους στο Ελληνικό Ζήτημα.</p> <p>Εικονογραφικό υλικό (προσωπογραφίες, δείγματα καλλιτεχνικών έργων, εκδόσεις κλπ) για το φιλελληνικό κίνημα στην Ευρώπη</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να γνωρίζουν τις προϋποθέσεις και τις συνθήκες σύστασης των μυστικών πολιτιστικών και επαναστατικών οργανώσεων και να κρίνουν το ρόλο και τη σημασία τους στην προετοιμασία της Ελληνικής</p>	<p>Μυστικές επαναστατικές οργανώσεις (Ελληνόγλωσσον Ξενοδοχείον, Φιλική Εταιρεία, κ.α.)</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Συνθήκες δημιουργίας-Οργάνωση της Φιλικής</p>	<p>Μελέτη προκήρυξης του Αλέξανδρου Υψηλάντη και διερεύνηση της υποκειμενικότητας, εστιάζοντας στην επιλογή του θέματος και την επίδραση των ιδεολογικών παραγόντων που επηρέασαν την ιδεολογία του. Αναζήτηση των στόχων</p>	<p>Ψηφιακό υλικό: κείμενα του 19^{ου} αιώνα με αναφορές στο έργο των Φιλικών.</p>

<p>Επανάστασης.</p>	<p>Εταιρείας και του Ελληνόγλωσσου Ξενοδοχείου</p> <p>Ο ρόλος και η σημασία των οργανώσεων στην προετοιμασία της ελληνικής επανάστασης</p>	<p>του Αλέξανδρου Υψηλάντη.</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να διαπιστώνουν τους ανταγωνισμούς των Μεγάλων Δυνάμεων, ύστερα από την Ελληνική Επανάσταση, στο πλαίσιο του Ανατολικού Ζητήματος και τους λόγους της μεταστροφής της πολιτικής τους απέναντι στο Ελληνικό Ζήτημα μέχρι τη δημιουργία του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους.</p>	<p>Οι Μεγάλες Δυνάμεις και το Ελληνικό Ζήτημα</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Ο ανταγωνισμός των ευρωπαϊκών δυνάμεων ύστερα από το 1821.</p> <p>Η βαθμιαία μεταστροφή τους απέναντι στο Ελληνικό Ζήτημα ως συνιστώσα του Ανατολικού Ζητήματος (1821-1826).</p> <p>Η πορεία προς την Ελληνική Ανεξαρτησία (1826-1830).</p> <p>Η τελική ρύθμιση των συνόρων (1832)</p>	<p>Επεξεργασία κειμένων Ελλήνων επαναστατών (πχ Μακρυγιάννη, Δημητρίου Υψηλάντη) και καταγραφή της στάσης τους απέναντι στις Μεγάλες Δυνάμεις.</p> <p>Μελέτη κειμένων ξένων πολιτικών, διπλωματών και ιστορικών των χρόνων της Επανάστασης που ερμηνεύουν την βαθμιαία μεταστροφή της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων έναντι της Ελληνικής Επανάστασης.</p> <p>Αξιολόγηση και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Πίνακας με τις διπλωματικές πράξεις (κράτη, χρονολογία) που οδήγησαν στην Ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους.</p>	<p>Βιβλιογραφικό υλικό για την στάση των Μεγάλων Δυνάμεων παραμονές της Ελληνικής Επανάστασης και στη διάρκεια του Αγώνα (πχ <i>Απομνημονεύματα Σπηλιάδη</i>)</p> <p>Προσωπογραφίες πολιτικών, διπλωματών και στρατιωτικών των Μεγάλων Δυνάμεων που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία προς την Ελληνική Ανεξαρτησία</p> <p>Μελέτη άρθρων του Πρωτοκόλλου της Ανεξαρτησίας (3 Φεβρουαρίου 1830)</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να εντοπίζουν την επίδραση της Φιλικής Εταιρείας στην</p>	<p>Οι βαλκανικές διαστάσεις της Ελληνικής Επανάστασης</p>	<p>Συζήτηση-προβληματισμός για τις σχέσεις των υπόδουλων βαλκάνιων λαών και τον πόθο τους για απελευθέρωση στα</p>	<p>Μελέτη κειμένων, πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (Ιωάννης Φιλήμων, <i>Δοκίμιον ιστορίας της Ελληνικής</i></p>

<p>ανάπτυξη επαναστατικού πνεύματος στους βαλκανικούς λαούς.</p>	<p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Φιλική Εταιρεία και βαλκανικοί λαοί</p>	<p>χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης.</p> <p>Παρατήρηση-σχολιασμός της φωτογραφίας με το απόσπασμα της προκήρυξης του Αλέξανδρου Υψηλάντη.</p>	<p>Επαναστάσεως), με αναφορές στο στόχο που έθεσαν οι Φιλικοί για βαλκανική συνεργασία.</p> <p>Χάρτης της επανάστασης στη Μολδοβλαχία</p> <p>Εικονογραφικό υλικό (Πίνακες, σημαία της Φιλικής Εταιρείας κλπ)</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να εντάσσουν τους αλυτρωτικούς αγώνες για την απελευθέρωση των υπόδουλων Ελλήνων κατά το 19^ο και 20^ο αιώνα στο χωροχρόνο και να τα ερμηνεύουν σε συνάρτηση με την πορεία του Ανατολικού Ζητήματος.</p>	<p>Η εδαφική επέκταση (διαμόρφωση συνόρων, εθνική ολοκλήρωση)</p> <p>3 διδακτικές ώρες</p> <p>Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα (1864) - Προσάρτηση Θεσσαλίας- Άρτας (1881).</p> <p>Συνοπτική παρουσίαση του κεφαλαίου: Κρητικό Ζήτημα: η πορεία προς την ένωση με την Ελλάδα (1821- 1913).</p> <p>Βαλκανικοί Πόλεμοι και εδαφικά οφέλη.</p> <p>Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: προς την εδαφική ολοκλήρωση.</p>	<p>Δημιουργία πίνακα, καταγραφή και κατηγοριοποίηση των συνθηκών και των συνόρων από τη δημιουργία του Ανεξάρτητου ελληνικού κράτους μέχρι την εθνική ολοκλήρωση.</p> <p>Αξιολόγηση των διπλωματικών συνθηκών.</p> <p>Μελέτη στο χάρτη των σταδιακών εδαφικών επεκτάσεων της Ελλάδας (1864-1948) και κατάρτιση συγκριτικού πίνακα αριθμητικών δεδομένων, όπως π.χ. της έκτασης και του πληθυσμού της χώρας πριν και μετά τις εδαφικές προσαρτήσεις</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης, λογισμικό «Περιπλάνηση στον χώρο-χρόνο» (διαδραστικοί χάρτες)</p> <p>Κατασκευή πολιτικού χάρτη όπου σημειώνονται οι μεταβολές των συνόρων του ελληνικού κράτους από το 1830 μέχρι την εθνική ολοκλήρωση το 1948.</p>

	<p>Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα.</p> <p>(Τα θέματα αναπτύσσονται σε συνάρτηση με το Ανατολικό Ζήτημα).</p>	<p>(Μαθηματικά, Γεωγραφία).</p> <p>Μελέτη άρθρων μιας Συνθήκης (πχ Συνθήκη του Βουκουρεστίου) και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να εμβαθύνουν στον όρο Μεγάλη Ιδέα</p> <p>να επισημαίνουν τη γέννηση, την ιδεολογία της Μεγάλης Ιδέας και τις πολιτικές που εκπορεύτηκαν από αυτή.</p>	<p>Όρια και πολιτικές της Μεγάλης Ιδέας</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Η γέννηση του όρου (αγόρευση του Κωλέττη 14. 1. 1844)</p> <p>Ο αλυτρωτισμός και η Μεγάλη Ιδέα (οι διαφορετικές πολιτικές αντιλήψεις για τη Μεγάλη Ιδέα).</p>	<p>Αγόρευση του Ιωάννη Κωλέττη στη Βουλή (14-1-1844) και κριτική του λόγου του. Αξιολόγηση και καταγραφή συμπερασμάτων για την ιδεολογία του, την πολιτική του, τους στόχους του.</p> <p>Συγκριτική παρουσίαση διαφορετικών απόψεων δύο πολιτικών του 19 ου αιώνα (πχ Ιωάννη Κωλέττη - Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου ή Χαρίλαου Τρικούπη- Θεόδωρου Δηλιγιάννη) για τον τρόπο υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας.</p>	<p>Ψηφιακό υλικό. Επιλογή συγκεκριμένων άρθρων εφημερίδων της εποχής (πχ <i>Αιών</i>, <i>Αθηνά</i>, <i>Ελπίς</i>) και αξιολόγηση της οπτικής των αρθρογράφων για την Μεγάλη Ιδέα.</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να ορίζουν τις έννοιες παράδοση- εκσυγχρονισμός</p> <p>να περιγράφουν συνοπτικά τις κοινωνικές δομές των χρόνων της</p>	<p>Ανάμεσα στην παράδοση και τον εκσυγχρονισμό</p> <p>7 διδακτικές ώρες</p> <p>Προσδιορισμός των όρων: Παράδοση – Εκσυγχρονισμός.</p>	<p>Μελέτη ιστορικών και λογοτεχνικών κειμένων για τη ζωή στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα, με παράλληλη χρήση εικονογραφικού υλικού (γκραβούρες και παλιές φωτογραφίες τοπίων, κτιρίων, ενδυμασιών, προσώπων κ.λπ.) και σύνθεση κειμένου (Λογοτεχνία,</p>	<p>Προβολή προεπιλεγμένων ολιγόλεπτων ντοκιμαντέρ με αναφορά στο έργο του Χαρίλαου Τρικούπη και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Απάντηση σε ερωτήσεις σχετικού ερωτηματολογίου και σύνθεση τελικού κειμένου.</p>

<p>Οθωμανοκρατίας, της Επανάστασης και του ανεξαρτήτου ελληνικού κράτους.</p> <p>Να διακρίνουν τη διαδικασία φιλελευθεροποίησης του ελληνικού πολιτεύματος</p> <p>να αξιολογούν τη συμβολή του Χαρίλαου Τρικούπη και του Ελευθερίου Βενιζέλου στην αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας και τον εκσυγχρονισμό της χώρας και να συσχετίζουν τις αλλαγές με τα πολιτικά και κοινωνικά αιτήματα της εποχής</p> <p>να γνωρίζουν τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της Ελλάδας από την περίοδο του Μεσοπολέμου μέχρι την ένταξή της ως πλήρους μέλους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981.</p>	<p>Συνοπτική προσέγγιση των κεφαλαίων:</p> <p>Το Πελαταιακό σύστημα την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Παραδοσιακές- νέες δυνάμεις και εξουσία στην Επανάσταση. Τα πρώτα ελληνικά κόμματα.</p> <p>Το ελληνικό κράτος και η εξέλιξή του (1830-1880). Προς την αστικοποίηση της ελληνικής οικονομίας και τον κοινωνικό μετασχηματισμό (1880-1909):</p> <p>Συνοπτική προσέγγιση των κεφαλαίων: Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Το Σύνταγμα του 1844. Παρακμή των κομμάτων. Νέες πολιτικές Δυνάμεις. Το Σύνταγμα 1864, Αρχή της δεδηλωμένης (1875).</p> <p>Αναλυτική διδασκαλία: Δικομματισμός (Χαρίλαος Τρικούπης και Θεόδωρος Δηλιγιάννης) και εκσυγχρονισμός. Το κίνημα στο Γουδί (1909).</p> <p>Ανανέωση της πολιτικής ζωής: Το Μεταρρυθμιστικό έργο</p>	<p>Λαογραφία, Αισθητική Αγωγή).</p> <p>Μελέτη προεπιλεγμένων άρθρων των Συνταγμάτων 1844-1864. Εντοπισμός των ομοιοτήτων και των διαφορών και εξαγωγή συμπερασμάτων για τα φιλελεύθερα και συντηρητικά τους στοιχεία. Ανακοίνωση των συμπερασμάτων.</p> <p>Μελέτη πηγών (πχ ιστορικών κειμένων, εφημερίδων της εποχής κλπ) με αναφορά στο εκσυγχρονιστικό έργο του Χαρίλαου Τρικούπη και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Σύνθεση κειμένου και παρουσίαση των συμπερασμάτων.</p> <p>Παρατήρηση προεπιλεγμένων πολιτικών γελοιογραφιών από τον τύπο της εποχής του Χαρίλαου Τρικούπη και του Θεοδώρου Δηλιγιάννη. Περιγραφή και συσχέτισή τους με τα γεγονότα. (ιστορική παιδεία)</p> <p>Αγώνας λόγου των αντιτιθέμενων απόψεων –πολιτικών</p>	<p>Υλικό από την ιστορική σειρά της ΕΡΤ για τη σύγχρονη ελληνική πολιτική ιστορία. Μεταπολεμική Ελλάδα μέχρι τη δικτατορία 1967: «<i>Είκοσι χρόνια επίκαιρα 1947-1967. Είκοσι επίκαιρα χρόνια</i>»</p> <p>Παρουσίαση αποσπασμάτων πηγών ή λογοτεχνικών έργων για τα κεφάλαια της μεταπολεμικής ιστορίας της Ελλάδας.</p> <p>Ηλεκτρονικά Λεξικά</p> <p>Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» Ψηφιακό αρχείο</p> <p>Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού-Ελληνική Ιστορία (Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η Σύγχρονη Ελλάδα)</p>
---	---	--	---

	<p>του Ελευθερίου Βενιζέλου. Τα αντιβενιζελικά κόμματα. Η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος (1914-1924). Τα αριστερά κόμματα.</p> <p><i>Περίοδος του Μεσοπολέμου (1919-1939):</i></p> <p>Αβασίλευτη δημοκρατία. Η πολιτική αστάθεια και η εγκαθίδρυση της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου 1936</p> <p><i>Η μεταπολεμική Ελλάδα:</i> κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές εξελίξεις. Η δικτατορία 1967-1974. Η Μεταπολίτευση και η συγκρότηση της Τρίτης Δημοκρατίας (1974-1981).</p>	<p>επιλογών του Χαρίλαου Τρικούπη και του Θεοδώρου Δηλιγιάννη.</p> <p>Εργασία: το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα την περίοδο του Μεσοπολέμου μέσα από την αξιοποίηση προεπιλεγμένων δευτερογενών πηγών.</p> <p>Συζήτηση για τις κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές της μεταπολεμικής Ελλάδας. Εξαγωγή συμπερασμάτων με ιστορικά επιχειρήματα.</p> <p>Σύνταξη γλωσσαρίου όρων αυτής της περιόδου</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να εντοπίζουν τα βασικά στοιχεία και τους όρους της αγροτικής οικονομίας στην Ελλάδα κατά το 19^ο και 20^ο αιώνα</p> <p>να αξιολογούν τους αγώνες των αγροτών και τις προσπάθειες των</p>	<p>Το Αγροτικό Ζήτημα</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>«Εθνικές γαίες», αναδασμός της γης το 19ο αιώνα. Το πρόβλημα της μεγάλης ιδιοκτησίας γης με την προσάρτηση της Θεσσαλίας (1881).</p>	<p>Διερεύνηση και αντιπαραβολή πηγών της επίσημης πολιτικής, των τσιφλικάδων, των κολίγων και των εκφραστών του αγροτικού κινήματος. Επεξεργασία, αξιολόγηση και σύνθεση κειμένου</p>	<p>Κινηματογραφικό υλικό. Παρακολούθηση αποσπασμάτων κινηματογραφικής ταινίας που περιγράφει τα προβλήματα και την εξέγερση των αγροτών της Θεσσαλίας, σχολιασμός της ταινίας και εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικών με το Αγροτικό Ζήτημα.</p> <p>Προβληματισμός για</p>

<p>κυβερνήσεων για επίλυση του αγροτικού ζητήματος με τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις έως την εγκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής.</p>	<p>Το αγροτικό ζήτημα στον 20ο αιώνα (Κιλελέρ, μεταρρυθμίσεις)</p>		<p>τους τρόπους και τους κινδύνους απόδοσης από τον κινηματογράφο μιας ιστορικής περιόδου.</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να περιγράφουν τις συνθήκες και τις αιτίες των προσφυγικών ρευμάτων κατά το 19^ο και τον 20^ο αιώνα από και προς την Ελλάδα</p> <p>να συνειδητοποιούν τη θέση των προσφύγων και τις δυσχέρειες που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της παραγωγικής εγκατάστασής τους</p> <p>να εκτιμούν τη συμβολή των προσφύγων στην οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική εξέλιξη της Ελλάδας</p>	<p>Το Προσφυγικό Ζήτημα</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Συνοπτική προσέγγιση: Τα προσφυγικά ρεύματα κατά το 19ο αιώνα. Τα προσφυγικά ρεύματα προς την Ελλάδα κατά τον 20ο αιώνα (Διωγμός 1914, Οι πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής)</p> <p>Εγκατάσταση και αποκατάσταση των προσφύγων. Συμβολή των προσφύγων στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική εξέλιξη της Ελλάδας.</p> <p>(Το Προσφυγικό Ζήτημα εξετάζεται ως φάση του Ανατολικού και του Μικρασιατικού Ζητήματος)</p>	<p>Η Λογοτεχνία ως ιστορική πηγή. Ανάγνωση- αποδελτίωση λογοτεχνικών έργων (πχ Διδώ Σωτηρίου, <i>Ματωμένα χώματα</i>, Ηλίας Βενέζης, <i>Το νούμερο 31.328</i>) σχετικών με την προσφυγιά. Σύντομη παρουσίαση και σχολιασμός.</p> <p>Μελέτη προεπιλεγμένων πηγών σχετικών με τη συμβολή των προσφύγων στην εξέλιξη της Ελλάδας, αξιοποίησή τους και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p> <p>Βιωματική προσέγγιση. Ομαδική εργασία. Συζήτηση- προφορικές μαρτυρίες από τον τόπο καταγωγής των μαθητών και τις περιοχές εγκατάστασης των παππούδων τους.</p>	<p>Προφορικές μαρτυρίες προσφύγων από το <i>Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών</i>.</p> <p>Ποικίλο οπτικοακουστικό υλικό (ντοκιμαντέρ, ρεμπέτικα τραγούδια κλπ) από την τραγωδία της προσφυγιάς</p> <p>(μαρτυρία) Φιλώ Χαιδεμένου, <i>Τρεις αιώνες, μια ζωή</i></p> <p>ή</p> <p>e-ιστορία Αρχείο μαρτυριών ΙΜΕ</p>

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>Να γνωρίζουν τη συμμετοχή και τη συμβολή της Ελλάδας στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το χαρακτήρα της τριπλής κατοχής και τα δεινά που επέφερε στον ελληνικό λαό</p> <p>Να γνωρίζουν την ιστορία της Εθνικής Αντίστασης του ελληνικού λαού, τις κυριότερες αντιστασιακές οργανώσεις και τους στόχους τους</p> <p>και να αξιολογούν τη συμβολή της Εθνικής Αντίστασης στον αγώνα κατά των κατακτητών</p>	<p>Η Ελλάδα στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο</p> <p>3 διδακτικές ώρες</p> <p>(συνοπτική παρουσίαση)</p> <p>Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.</p> <p>(αναλυτική διδασκαλία)</p> <p>Η Κατοχή και η Εθνική Αντίσταση</p>	<p>Επεξεργασία στατιστικών δεδομένων με τα επιταχθέντα προϊόντα από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής.</p> <p>Επεξεργασία κειμένων (λογοτεχνών ή του παράνομου ελληνικού τύπου) με αναφορές στην πείνα των Ελλήνων την περίοδο της Κατοχής.</p> <p>Εργασία: Επεξεργασία πηγών (πρωτογενών ή δευτερογενών) με αναφορά στις κυριότερες ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις και αξιολόγηση των στόχων που είχαν θέσει.</p>	<p>Φωτογραφικό υλικό με θέμα την Κατοχή και την αντίσταση των Ελλήνων</p> <p>Βιβλιογραφικό υλικό της εξεταζόμενης ιστορικής περιόδου</p>

		<p>Επεξεργασία κειμένων με αναφορές σε διάφορες μορφές αντίστασης του ελληνικού λαού (πχ εξέγερση των κατοίκων της Δράμας, γυναικών, φοιτητών, πανελλαδική απεργία, ανατίναξη της γέφυρας Γοργοποτάμου κλπ)</p> <p>Εργασία- συζήτηση. Μελέτη κειμένων που αναδεικνύουν τη δράση της ΠΕΕΑ (πχ ιδρυτική πράξη της ΠΕΕΑ, ιστορικό ψήφισμα του «Εθνικού Συμβουλίου» κλπ). Αποτίμηση του έργου της.</p>	
<p>Να γνωρίζουν τα γεγονότα σχετικά με τα «Δεκεμβριανά» και να ανιχνεύουν τη σχέση τους με τον Εμφύλιο Πόλεμο</p> <p>Να διακρίνουν τις διαστάσεις και τα αποτελέσματα του Εμφυλίου Πολέμου</p> <p>Να συσχετίζουν τον Εμφύλιο Πόλεμο των Ελλήνων με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου</p>	<p>Το Ελληνικό Ζήτημα από τον Εμφύλιο στον Ψυχρό Πόλεμο</p> <p>3 διδακτικές ώρες</p> <p>Τα «Δεκεμβριανά» και ο Εμφύλιος Πόλεμος.</p> <p>Η Ελλάδα στον Ψυχρό Πόλεμο</p>	<p>Εργασία - συζήτηση:</p> <p>Τα «Δεκεμβριανά» σε κείμενα πολιτικών των αντίπαλων οργανώσεων και οι διαφορετικές οπτικές τους.</p> <p>Ομαδική εργασία με θέμα τη σύνδεση του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Εντοπισμός στοιχείων που αποδεικνύουν την ανάμειξη των Μεγάλων Δυνάμεων στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο</p>	<p>Βιβλιογραφικό υλικό σχετικό με την εξεταζόμενη ιστορική περίοδο.</p> <p>Ψηφιακό υλικό (έντυπο και οπτικοακουστικό).</p>

<p>Να γνωρίζουν τη θέση της Ελλάδας στο διεθνές πολιτικό, διπλωματικό και γεωστρατηγικό πλαίσιο την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου</p>		<p>Κινηματογραφική ταινία. Συζήτηση – προβληματισμός για τις αρνητικές διαστάσεις του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου.</p> <p>Απόσπασμα κειμένου στο οποίο ο πρόεδρος Τρούμαν ζητεί από το Κογκρέσο την έγκριση της βοήθειας προς την Ελλάδα (12 Μαρτίου 1947). Αποτίμηση των επιδιώξεων των Αμερικανών.</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση: να παρατηρούν τη στροφή των Ελλήνων προς την Ευρώπη από την ίδρυση του ελληνικού κράτους ως τις μέρες μας.</p> <p>Να εκτιμούν τη συμβολή και τη συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης.</p>	<p>Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας</p> <p>3 διδακτικές ώρες</p> <p>Η στροφή της χώρας στην Ευρώπη κατά το 19ο αιώνα (κείμενα διαφωτιστών, Αγώνας, Ανεξαρτησία).</p> <p>Η συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία ενοποίησης της Ευρώπης την μεταπολεμική περίοδο</p>	<p>Μελέτη επιλεγμένων κειμένων Διαφωτιστών, αγωνιστών της Επανάστασης του 1821 και πολιτικών σχετικά με τη θέση των Ελλήνων έναντι της Ευρώπης, κατηγοριοποίηση των απόψεών τους και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Εργασία με θέμα τη συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και στο γενικότερο ρόλο της στην υπέρβαση των εθνικιστικών διαφορών μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών.</p>	<p>Οπτικοακουστικό υλικό από την πορεία της Ελλάδας προς την ενοποίηση με την Ευρώπη.</p>

ii. Η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα από την αρχαιότητα έως σήμερα

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να προσδιορίζουν την έννοια της ιστορικής ενότητας της Ευρώπης και να διακρίνουν ότι τα κριτήρια της ενότητας είναι πρωτίστως πολιτισμικά- πολιτικά και δευτερευόντως γεωγραφικά.</p> <p>να διακρίνουν ότι ο γεωγραφικός προσδιορισμός της Ευρώπης ως «ηπείρου» δεν στηρίχτηκε τόσο σε δεδομένα της φύσης, όσο σε κοινές ιστορικές εμπειρίες (ελληνορωμαϊκός πολιτισμός) και σε πολιτισμικές παραμέτρους (ελληνική τέχνη, ρωμαϊκό δίκαιο κ.ά)</p> <p>Να επισημαίνουν:</p> <p>τη ρευστότητα και τη διεύρυνση της Ευρώπης σε σχέση με τις μεταβαλλόμενες ιστορικές συνθήκες</p>	<p>Η Ευρώπη ανάμεσα στη Γεωγραφία και την Ιστορία (από την αρχαιότητα έως το Μεσαίωνα)</p> <p>4 διδακτικές ώρες</p> <p>Γεωγραφικός πολιτισμικός, πολιτικός προσδιορισμός:</p> <p>Ο ελληνικός μύθος της Ευρώπης.</p> <p>Η έννοια της Ευρώπης στους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς.</p> <p>Οι πρώτοι πολιτισμοί της Ευρώπης στο χώρο του Αιγαίου</p> <p>Η Ευρώπη των Ρωμαίων- Ρωμαϊκή Οικουμένη.</p> <p>Ο Χριστιανισμός ως ενοποιητικός παράγοντας της Ευρώπης.</p> <p>Απαρχές της ιστορικής ενότητας της Δυτικής</p>	<p>Μελέτη κειμένων με ερμηνείες ιστορικών της αρχαιότητας, του Βυζαντίου, της μεσαιωνικής Δύσης για τον προσδιορισμό της ενότητας της Ευρώπης. Παρατήρηση της χρήσης σταθερών κριτηρίων ή όχι. Αξιολόγηση – συμπεράσματα.</p> <p>Επεξεργασία κειμένων και συμπεράσματα για τον τρόπο σύνδεσης της Ευρώπης με το Χριστιανισμό</p> <p>Επεξεργασία κειμένων Δυτικών- Βυζαντινών συγγραφέων.</p> <p>Εντοπισμός στοιχείων και συμπεράσματα για την αρχική στάση του Καρόλου του Μεγάλου απέναντι στο Βυζάντιο, τις ενέργειες προσέγγισης προς το Βυζαντινό αυτοκράτορα και τους λόγους που τον ώθησαν.</p> <p>Επεξεργασία πηγών. Εντοπισμός στοιχείων με</p>	<p>Ψηφιακοί χάρτες:</p> <p>λογισμικό «Περιπλάνηση στον χώρο-χρόνο» (διαδραστικοί χάρτες)</p> <p>ή</p> <p>Ιστορικός Άτλαντας (η Ευρώπη κάθε αιώνα από 1- 2000 μ.Χ)</p> <p>Κείμενα νεότερων ιστορικών για τον προσδιορισμό της ενότητας της Ευρώπης.</p>

<p>να εξηγούν το ιστορικό νόημα του ελληνικού μύθου της αρχαιότητας</p> <p>να επισημαίνουν τον προσδιορισμό της Ευρώπης από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς και τη δημιουργία των πρώτων ευρωπαϊκών πολιτισμών στο χώρο του Αιγαίου (Μινωικός, Κυκλαδικός)</p> <p>να διακρίνουν τη συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού ως εφελθηρίου αλλά και ως μοχλού διαμόρφωσης μιας κοινής ευρωπαϊκής παρακαταθήκης σε επίπεδο θεσμών, επιστημών, γραμμάτων και τεχνών</p> <p>να προσδιορίζουν τη σύνδεση της Ευρώπης με τη Ρωμαϊκή Οικουμένη με τη δημιουργία της πολιτικής ενοποίησης μεγάλου τμήματος της ευρωπαϊκής ηπείρου</p> <p>να διακρίνουν τον ενοποιητικό ρόλο του χριστιανισμού στη μετεξέλιξη της έννοιας της Ευρώπης.</p>	<p>Ευρώπης: Η εποχή του Καρόλου του Μεγάλου (Καρλομάγνου)</p>	<p>τα οποία ο Καρλομάγνος έθεσε τα θεμέλια της Δυτικής Ευρώπης (πχ νομική ενοποίηση, ενοποίηση μοναστικού κόσμου, εκπαίδευση)</p>	
--	---	---	--

<p>να γνωρίζουν τη σημασία της στέψης του Καρλομάγνου από τον πάπα και τις ανεπιτυχείς ενέργειές του για την ανασύσταση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (τις βασικές επιδιώξεις του για τη νομιμοποίησή του: υπαγωγή του Βυζαντίου στην αυτοκρατορία του – ενοποίηση των δύο κρατών υπό την κυριαρχία του).</p>			
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>Να γνωρίζουν την ύπαρξη ποικίλων λαών και πολιτισμών στην Ευρώπη</p> <p>να περιγράψουν τη σταδιακή ολοκλήρωση της ρωμαϊκής κυριαρχίας στη Μεσόγειο, την Ανατολή και τη Δύση και να επισημαίνουν τους λόγους και τις συνέπειες αυτών των κατακτήσεων.</p>	<p>Η ρωμαϊκή κατάκτηση της Ευρώπης.</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Κατάρτιση χρονολογικού πίνακα με τις περιοχές που κατέκτησαν οι Ρωμαίοι.</p> <p>Μελέτη πηγών σχετικών με τους πολιτισμούς λαών της Ευρώπης, σύγκριση με τον ελληνικό –ρωμαϊκό και εξαγωγή συμπερασμάτων</p>	<p>Ιστορικός ψηφιακός χάρτης με τη σταδιακή Ρωμαϊκή κατάκτηση της Μεσογείου</p> <p>βιβλιογραφία σχετική με τη Ρωμαϊκή κατάκτηση</p>

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να επισημαίνουν τους στόχους των αλλαγών του Αυγούστου στην διοικητική οργάνωση (επαρχίες) του νέου οικουμενικού κράτους</p> <p>να διακρίνουν πώς η γεωγραφική ενότητα μετατρέπεται σε πολιτική με κέντρο τη Ρώμη</p>	<p>Η οργάνωση του ρωμαϊκού οικουμενικού κράτους: κεντρική, επαρχιακή και τοπική διοίκηση (ρωμαϊκές civitates και ελληνικές πόλεις)</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Η περίοδος της ακμής: Η εποχή του Αυγούστου: ισχυροποίηση κεντρικής εξουσίας.</p>	<p>Επεξεργασία πηγών (Σουητώνιος, Βιργίλιος) και αναζήτηση των λόγων των αλλαγών από τον Οκταβιανό στην κεντρική, επαρχιακή και τοπική διοίκηση.</p> <p>Ομαδική εργασία: Ρωμαϊκές civitates και Ελληνικές πόλεις: Αναφορά σε δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα πόλεων και αναζήτηση του τρόπου της λειτουργίας και των σχέσεων με την κεντρική εξουσία (Ρώμη).</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης του Ρωμαϊκού οικουμενικού κράτους</p> <p>Αξιοποίηση ρωμαϊκών ιστορικών κειμένων, επιγραφών και άλλου πρωτογενούς υλικού για την οργάνωση του ρωμαϊκού οικουμενικού κράτους.</p> <p>Έρευνα σε Μουσεία για τη διαπίστωση της σχέσης των επαρχιών με την κεντρική εξουσία της Ρώμης</p> <p>(π.χ οδοδείκτες της Εγνατίας οδού, προτομές, νομίσματα κλπ)</p> <p>Ηλεκτρονικό Λεξικό – ορολογία εννοιών της ιστορικής περιόδου</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση να διαπιστώνουν:</p> <p>τους παράγοντες συνοχής (πολιτισμικούς, πολιτικούς, οικονομικούς) των λαών της ρωμαϊκής</p>	<p>Παράγοντες ενοποίησης: η λατινική και η ελληνική γλώσσα, οι αστικές υποδομές και τα θεάματα (λουτρά, θέατρα, αγορές, μονομαχίες-</p>	<p>Μελέτη αποσπασμάτων της Δωδεκαδέλτου. Αξιολόγηση της σημασίας και της διαχρονικότητας του ρωμαϊκού δικαίου. Σύγκριση με αποσπάσματα του σύγχρονου δικαίου (ελληνικού ή</p>	<p>Εικονική περιήγηση σε Μουσεία Νομισμάτων και εργασία: Τα νομίσματα ως ιστορική πηγή άντλησης πληροφοριών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή του ρωμαϊκού οικουμενικού</p>

<p>αυτοκρατορίας</p> <p>τον πολιτικό ρόλο του στρατού</p> <p>την απόδοση πολιτικών δικαιωμάτων ως προσπάθεια της ενοποίησης του κράτους</p> <p>την αλληλεπίδραση των Ελλήνων και των Ρωμαίων στη διαμόρφωση του οικουμενικού κράτους</p> <p>τη σημασία του ρωμαϊκού δικαίου για την εξέλιξη της μεταγενέστερης νομοθεσίας</p>	<p>θηριομαχίες), η ένταξη των τοπικών ηγετικών τάξεων στην αυτοκρατορική ελίτ, η απόδοση των ρωμαϊκών πολιτικών δικαιωμάτων, το ρωμαϊκό δίκαιο, ο ρόλος του στρατού, του νομίματος των εμπορικών δικτύων και των κοινών λατρειών, η λατρεία του αυτοκράτορα, η οικουμενική αυτοκρατορική ιδεολογία και η δημιουργία ενός είδους «ρωμαϊκού πατριωτισμού».</p> <p>2 ώρες διδασκαλίας</p> <p>Διοίκηση (Επαρχιώτες αυτοκράτορες. Ο στρατός. Το Διάταγμα του Καρακάλλα).</p> <p>Η ελληνική και λατινική γλώσσα: παράγοντες ενοποίησης και διάδοσης του ελληνορωμαϊκού-οικουμενικού πολιτισμού.</p> <p>Οι αστικές υποδομές και τα θεάματα (λουτρά, θέατρα, αγορές,</p>	<p>ευρωπαϊκού).</p> <p>Αξιοποίηση πηγών σχετικών με το ρόλο του στρατού στην άσκηση της κεντρικής εξουσίας. Επεξεργασία και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Αναζήτηση παραδειγμάτων διείσδυσης της ελληνικής γλώσσας στη λατινική και το αντίστροφο σε σχέση με την πολιτική και την ιστορία π.χ φασισμός, κουστωδία.</p> <p>Μελέτη λογοτεχνικών κειμένων για τη διερεύνηση της καθημερινής ζωής, των αξιών και των αντιλήψεων των ανθρώπων της περιόδου του ρωμαϊκού οικουμενικού κράτους</p>	<p>κράτους.</p> <p>Οπτικοακουστικό υλικό (ταινίες, ντοκιμαντέρ κλπ) με αναφορές στην ιστορική περίοδο του ρωμαϊκού οικουμενικού κράτους</p>
---	---	---	---

	<p>μονομαχίες-θηριομαχίες).</p> <p>Η εμπορική άνθηση – νόμισμα.</p> <p>Το ρωμαϊκό δίκαιο. Ο πολιτισμός την εποχή του Αυγούστου: κοινές λατρείες, η λατρεία του αυτοκράτορα, η οικουμενική αυτοκρατορική ιδεολογία και η δημιουργία ενός είδους «ρωμαϊκού πατριωτισμού».</p>		
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να προσδιορίζουν τις συνθήκες εξάπλωσης του Χριστιανισμού στην Ανατολή, τον ενοποιητικό ρόλο του και τη γενικότερη σημασία του γεγονότος στην ενίσχυση της κρατικής ενότητας και της κοινωνικής συνοχής</p> <p>να διαπιστώνουν ότι η πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση επέφερε την παρακμή του αρχαίου κόσμου και δημιούργησε τις προϋποθέσεις οργάνωσης του</p>	<p>Η διάδοση του Χριστιανισμού, η κρίση του 3ου αι. και ο μετασχηματισμός της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε Χριστιανική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία τον 4ο αιώνα</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Η διάδοση του Χριστιανισμού.</p> <p>3^{ος} αιώνας: Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σε κρίση (Η πολιτική κρίση. Η Οικονομική κρίση. Η Κοινωνική κρίση. Οι βαρβαρικές επιδρομές. Διοκλητιανός)</p>	<p>Αξιοποίηση πηγών (Χρονικά του ρωμαίου ιστορικού Τάκιτου) για τη διάδοση του Χριστιανισμού.</p> <p>Αξιολόγηση και συμπεράσματα για την αντικειμενικότητα ή υποκειμενικότητα της πηγής.</p> <p>Παρατήρηση ρωμαϊκών έργων τέχνης με αναφορές σε πρόσωπα του 3ου αιώνα (προτομές, γλυπτά) και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Μελέτη του «Διατάγματος» των</p>	<p>Έργα Τέχνης με αναφορές στους διωγμούς των πρώτων Χριστιανών και τους χώρους λατρείας τους.</p> <p>Ιστορικές πηγές, που φωτίζουν τα αίτια της κρίσης του 3ου αιώνα και προβάλλουν τις συγκρούσεις σε όλα τα επίπεδα</p> <p>(οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό).</p>

<p>μεσαιωνικού κόσμου</p> <p>να διακρίνουν τη σημασία της μετάβασης από τη Ρώμη στο κατακερματισμένο ευρωπαϊκό περιβάλλον των κρατών των «βαρβάρων»</p> <p>να περιγράψουν τις μεταρρυθμίσεις του Διοκλητιανού και τους στόχους του</p> <p>να ερμηνεύουν την πολιτική και θρησκευτική διάσταση της στήριξης του Χριστιανισμού από τον Κωνσταντίνο Α΄.</p> <p>να κατανοούν την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης ως μέρος της προσπάθειας του Κωνσταντίνου Α΄ για τη διατήρηση της ενότητας του κράτους.</p>	<p>Ο Κωνσταντίνος Α΄. Το «Διάταγμα» των Μεδιολάνων 313. Η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης</p>	<p>Μεδιολάνων, αξιοποίηση στοιχείων και συμπεράσματα για τη σχέση του κράτους και της νέας θρησκείας.</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>Να αναλύουν τον χαρακτήρα του βυζαντινού πολιτεύματος και να εντοπίζουν τις επιδράσεις του στην εξέλιξη των δυτικών μεσαιωνικών μοναρχιών (η «ελέω θεού» μοναρχία)</p>	<p>Το Βυζάντιο ως παράγοντας διαμόρφωσης του ευρωπαϊκού πολιτισμού</p> <p>1. Βυζάντιο και μεσαιωνική Δύση: συγκλίσεις και αποκλίσεις</p>	<p>Αξιοποίηση πηγών νομικής φύσεως για τη διερεύνηση της βυζαντινής μοναρχίας και την ερμηνεία των χαρακτηριστικών των δυτικών μοναρχιών στον Μεσαίωνα</p> <p>Αναζήτηση πληροφοριών για την λεγόμενη</p>	<p>Διαδίκτυο</p> <p>Ηλεκτρονικά λεξικά</p> <p>Πρωτογενείς πηγές από:</p> <p>Ι. Καραγιαννόπουλος, <i>Η βυζαντινή ιστορία μέσα από τις πηγές</i>, Θεσσαλονίκη 1986</p>

<p>Να εξηγούν την αντιπαράθεση Βυζαντίου και Δύσης για τη διεκδίκηση της οικουμένης, μέσα από το <i>bellum diplomaticum</i> που ξεκίνησε από τη στέψη του Καρλομάγνου (800) και κορυφώθηκε με τη στέψη του Όθωνα Α΄ ως αυτοκράτορα των Ρωμαίων (962)</p> <p>Να ερμηνεύουν τη θρησκευτική διάσταση μεταξύ Βυζαντίου και Δύσης, όπως αυτή εξελίχθηκε μέσα από το πρώτο (Ακακιανό) Σχίσμα του 5^{ου}-6^{ου} αι., τη σύγκρουση του πατριάρχη Φωτίου και του πάπα Νικολάου Α΄ επί ειconoμαχίας (867), το μεγάλο σχίσμα του 1054 και την πολιτική των Παλαιολόγων περί συνένωσης της ανατολικής και δυτικής εκκλησίας μετά το 1261 έως τη σύνοδο της Φερράρας – Φλωρεντίας (1438)</p> <p>Να εντοπίζουν τα σημεία στα οποία συγκλίνουν ή αποκλίνουν το Βυζάντιο και η Δύση σε πολιτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό επίπεδο κατανοώντας ότι η ευρωπαϊκή παράδοση</p>	<p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Κωνσταντίνεια δωρεά. Σχετική συζήτηση</p> <p>Παρακολούθηση ψηφιακού ή οπτικοακουστικού υλικού (σφραγίδες, νομίσματα, κ.α.) σχετικά με την εξέλιξη της βυζαντινής αυτοκρατορικής τιτλοφορίας και ανάγνωση πρωτογενών πηγών με σκοπό την ανάλυση της σημασίας που είχε ο όρος «Ρωμαίος» για την πολιτική και πολιτισμική ταυτότητα των Βυζαντινών</p> <p>- Σύσταση ομάδων εργασίας για την εκπόνηση σχεδιαγραμμάτων, στα οποία θα καταγράφονται οι φάσεις των «Σχισμάτων» μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας, οι πρωταγωνιστές και τα αιτήματά τους</p> <p>Ερευνητική εργασία με σκοπό την συλλογή και καταγραφή σε πίνακα των συγκλίσεων και αποκλίσεων μεταξύ Βυζαντίου και Δύσης</p>	<p>Z. Λε Γκοφ, <i>Η Ευρώπη γεννήθηκε τον Μεσαίωνα;</i>, μετ. Ε. Ζέη, Αθήνα 2006</p> <p>E. Patlagean, <i>Ο Ελληνικός Μεσαίωνας</i>, μετ. Δ. Λαμπαδά, Αθήνα 2014</p>
---	--------------------------	---	--

είναι κοινή			
<p>Να κατανοούν τις έννοιες του «ουμανισμού» και της «Αναγέννησης», διακρίνοντας τα χαρακτηριστικά τους στο Βυζάντιο και τη Δύση</p> <p>Να αξιολογούν τη συμβολή των βυζαντινών λογίων στην ιταλική και ευρωπαϊκή Αναγέννηση</p> <p>Να αναγνωρίζουν τον ρόλο της ελληνικής γλώσσας στην παιδεία του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου</p>	<p>2. Βυζαντινός ουμανισμός και ευρωπαϊκή Αναγέννηση</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Διερεύνηση σε λεξικό των όρων: βυζαντινός ουμανισμός, Μακεδονική και παλαιολόγεια αναγέννηση, κ.ά</p> <p>Σύσταση ομάδων εργασίας για την αναζήτηση των βυζαντινών λογίων που έφυγαν στην Ιταλία πριν και μετά την Άλωση και καταγραφή των βιογραφιών τους</p> <p>Αξιοποίηση της λογοτεχνίας μέσα από την ανάλυση μεσαιωνικών ερωτικών διηγήσεων</p>	<p>Ηλεκτρονικά και συμβατικά λεξικά</p> <p>Διαδίκτυο (www.ime.gr, www.myriobiblos.gr)</p> <p>P. Lemerle, <i>Ο πρώτος βυζαντινός ουμανισμός</i>, (μετ. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Αθήνα 2001</p> <p><i>Βυζάντιο και Ευρώπη, Α΄ Διεθνής Βυζαντινολογική Συνάντηση, Δελφοί, 20-24 Ιουλίου 1985</i>, Αθήνα 1987</p> <p>- Μεσαιωνικά μυθιστορήματα: Λίβιστρος και Ροδάμνη, Καλλίμαχος και Χρυσορόη</p>
<p>Να διακρίνουν τον φυσικό και πολιτισμικό χώρο του Βυζαντίου</p> <p>Να αναγνωρίζουν την</p>	<p>3. Το Βυζάντιο ως χώρος όσμωσης Ανατολής και Δύσης</p>	<p>Ανάγνωση και σχολιασμός χάρτη της μεσαιωνικής Ευρώπης, ώστε να γίνει κατανοητή η θέση του Βυζαντίου μεταξύ Δύσης και</p>	<p>Ψηφιακοί χάρτες</p> <p>Ηλεκτρονικά ή συμβατικά λεξικά</p>

<p>πολιτισμική ιδιαιτερότητα του Βυζαντίου λόγω της σύνθεσης της ρωμαϊκής κληρονομιάς με τον χριστιανικό πολιτισμό και τις ανατολίτικες παραδόσεις</p> <p>Να αναλύουν τις αξίες του βυζαντινού πολιτισμού και να εκτιμούν τον τρόπο διάχυσής τους στην δυτική μεσαιωνική Ευρώπη</p>	<p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Ανατολής</p> <p>Σύσταση ομάδων εργασίας για την καταγραφή των αξιών του βυζαντινού και ευρωπαϊκού πολιτισμού και τη συγκριτική παρουσίασή τους</p> <p>Ερευνητική εργασία με θέμα: <i>Η θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη: γεωγραφία, γεωπολιτική και πολιτισμός.</i></p> <p>Συζήτηση σχετικά με τον όρο «καθ' ημάς Ανατολή»</p>	<p><i>Το Βυζάντιο και οι απαρχές της Ευρώπης, Επιστήμης Κοινωνία, ΕΙΕ, Αθήνα 2004</i></p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να διακρίνουν τους διαφορετικούς τύπους των πόλεων του 13ου αιώνα, τα αίτια της ανάπτυξης και τη συγκρότηση της αστικής ζωής.</p> <p>να διαπιστώνουν την πολιτική οργάνωση των πόλεων και τις μορφές</p>	<p>Η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων (13ος αιώνας)</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Τύποι και ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη κατά τον ύστερο Μεσαίωνα.</p> <p>Οργάνωση (κοινωνική, οικονομική, πολιτική)-</p>	<p>Μελέτη κειμένων.</p> <p>Εντοπισμός των στοιχείων που αφορούν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων της πόλης</p> <p>Κατασκευή πίνακα με τις πόλεις και τη μορφή διακυβέρνησής τους.</p> <p>Η πολιτική και οικονομική συγκρότηση</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης:</p> <p>Λογισμικό «Περιπλάνηση στον χώρο-χρόνο» (διαδραστικοί χάρτες) Εντοπισμός των πόλεων του 13 ου αιώνα</p> <p>Οπτικό υλικό (Μικρογραφίες χειρογράφων, απεικονίσεις τεχνολογικών καινοτομιών στο</p>

<p>διακυβέρνησής τους.</p>	<p>φυσιογνωμία των πόλεων, μορφές διακυβέρνησης.</p>	<p>πόλεων του 13 ου αιώνα σε ομοσπονδίες (πχ Χανσεατική Ένωση των πόλεων της Βαλτικής) και σύγκρισή τους με τη σύγχρονη εποχή (Ευρωπαϊκή Ένωση).</p>	<p>Μεσαίωνα) της καθημερινής ζωής στην πόλη</p> <p>Οπτικό υλικό (πίνακες, κλπ)</p> <p>οχυρώσεων των ευρωπαϊκών πόλεων του 13 ου αιώνα</p> <p>Ντοκιμαντέρ σωζόμενων μεσαιωνικών ευρωπαϊκών πόλεων πχ Γαλλία, Ρουμανία</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να εντοπίζουν τις συνθήκες, τις περιοχές και το σκοπό της ίδρυσης των πρώτων πανεπιστημίων, τις σχολές, τα προγράμματα λειτουργίας, τη σύνδεσή τους με τη δυτική εκκλησία και τη σταδιακή αυτονομήσή τους.</p> <p>να προσδιορίζουν τον όρο Ευρωπαϊκές αδελφότητες, να επισημαίνουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκαν</p> <p>να αξιολογούν το ρόλο τους (στην προστασία από παρεμβάσεις, την αυτονόμηση, τη διάρθρωση της</p>	<p>Τα πρώτα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και ο ρόλος τους (12^{ος}- 13^{ος} αιώνας). Οι ευρωπαϊκές αδελφότητες</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Τα πρώτα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια Αίτια, συνθήκες διαμόρφωσής τους (12ος – 13ος αιώνας). Σκοπός και περιεχόμενο της Ανώτερης εκπαίδευσης στα ευρωπαϊκά κράτη.</p> <p>Ευρωπαϊκές αδελφότητες (universitates):</p>	<p>Μελέτη πρωτογενών ή δευτερογενών πηγών, με αναφορές στα προγράμματα σπουδών των πρώτων πανεπιστημίων (π.χ του Παρισιού, της Μπολώνιας, της Οξφόρδης) και ο ρόλος της εκκλησίας. Αξιολόγηση και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Σύνταξη σχεδιαγράμματος: Καταγραφή των πρώτων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά περιοχή και των σχολών τους</p> <p>Εργασία:</p> <p>Μελέτη κειμένων σχετικών με τις ευρωπαϊκές αδελφότητες και</p>	<p>Ψηφιακές περιηγήσεις στα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια.</p> <p>Παρατήρηση οπτικού υλικού (Μικρογραφίες χειρογράφων, εικόνων κλπ) σχετικό με τα Πανεπιστήμια.</p> <p>Βιβλιογραφικό υλικό σχετικό με την οργάνωση και τη λειτουργία των αδελφοτήτων.</p>

<p>διδασκείας ύλης και προγράμματος σπουδών τη χορήγηση προνομίων)</p>	<p>Περιεχόμενο του όρου, συνθήκες ίδρυσης. Το έργο.</p>	<p>αναζήτηση πληροφοριών για τις επιδιώξεις τους και τον τρόπο υλοποίησης αυτών.</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να διακρίνουν τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, καθώς και τις πνευματικές δυνάμεις που διαμόρφωσαν το πνεύμα της Αναγέννησης</p> <p>να γνωρίζουν τις χώρες διάδοσης της Αναγέννησης</p> <p>να προσεγγίζουν το κίνημα του ανθρωπισμού και το περιεχόμενο του όρου «καθολικός άνθρωπος», ως έκφραση του νέου πνεύματος που αναδύεται στα γράμματα, τις επιστήμες και τις τέχνες, με την αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας</p> <p>να διακρίνουν τη συμβολή της τυπογραφίας στη</p>	<p>Η Αναγέννηση και ο πολιτισμός της</p> <p>2 Διδακτικές ώρες</p> <p>Αίτια, γεωγραφική εξάπλωση, συνέπειες. Το κίνημα του Ανθρωπισμού.</p> <p>Ο ρόλος της τυπογραφίας.</p> <p>Συνοπτική προσέγγιση των ενοτήτων: Γράμματα- Επιστήμες.</p> <p>Η ανάπτυξη των επιστημών (Αστρονομία, Ανατομία, Ιατρική)</p> <p>Η Τέχνη του 15ου και του 16ου αιώνα. (Ζωγραφική, Αρχιτεκτονική, Γλυπτική, Μουσική).</p>	<p>Η παρουσία του Πάπα Λέοντα Ι΄ και άλλων πλουσίων αστών, σε δευτερογενείς πηγές, ως παραγόντων στην οικονομική, πολιτική και πνευματική αναγεννητική κίνηση.</p> <p>Κατασκευή πίνακα με τους σημαντικότερους εκπροσώπους των επιστημών και τους τομείς της δραστηριότητάς τους.</p> <p>Ερευνητική εργασία με θέμα την εφεύρεση της τυπογραφίας.</p> <p>Σύνθεση της προσωπογραφίας του Μακιαβέλι, Ν Κοπέρνικου και του Φραγκίσκου Βάκων (κείμενο συνοδευόμενο με εικόνες)</p> <p>Παρουσίαση και σύγκριση εικαστικών έργων του 15ου και 16ου αιώνα.</p> <p>Αναγνώριση και σχολιασμός των βασικών χαρακτηριστικών των δημιουργών.</p>	<p>Εικονογραφικό-οπτικοακουστικό υλικό της περιόδου της Αναγέννησης.</p>

<p>διάδοση των νέων ιδεών</p> <p>να διαπιστώνουν τη μεγάλη ανάπτυξη των γραμμάτων και των επιστημών κατά το 15 ο και 16 ο αιώνα</p> <p>να αξιολογούν τα αντιπροσωπευτικότερα έργα των κύριων εκπροσώπων της Τέχνης της Αναγέννησης</p> <p>να διακρίνουν τη νέα κοινή πολιτισμική ταυτότητα των Ευρωπαϊκών λαών</p> <p>να προσδιορίζουν τους σχετικούς όρους πχ Κουατροτσέντο, Μακιαβελισμός</p>			
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να εντοπίζουν τα αίτια της κρίσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και να περιγράφουν τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Λουθήρου</p> <p>να διαπιστώνουν την αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής</p>	<p>Μεταρρυθμίσεις της δυτικής εκκλησίας</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Αίτια και περιεχόμενο. Λούθηρος και Καλβίνος.</p> <p>Η Αγγλικανική Μεταρρύθμιση.</p> <p>Η καθολική</p>	<p>Μελέτη κειμένων της εποχής, διερεύνηση της κρίσης της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Μελέτη αποσπασμάτων των «θέσεων» των πρωτεργατών των μεταρρυθμίσεων και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p>	<p>Οπτικό υλικό (γκραβούρες, πίνακες κ.α) με αναφορές στην εξεταζόμενη ιστορική ενότητα.</p> <p>Κινηματογραφικές ταινίες.</p>

<p>εκκλησίας στη μεταρρυθμιστική κίνηση</p> <p>να διακρίνουν τις συνέπειες της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.</p>	<p>Μεταρρύθμιση.</p> <p>Αποτελέσματα της θρησκευτικής Μεταρρύθμισης.</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης. Κατασκευή θρησκευτικού χάρτη της Ευρώπης στα τέλη του 16ου αιώνα. Απόδοση με διαφορετικούς χρωματισμούς των περιοχών και των αντίστοιχων δογμάτων.</p>	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να επισημαίνουν τα αίτια και την αναγκαιότητα της ανάπτυξης των εθνικών κρατών στην Ευρώπη και τον τρόπο μετεξέλιξης των παλαιών μοναρχιών σε εθνικά κράτη</p> <p>να διακρίνουν τα γνωρίσματα των νέων εθνικών μοναρχιών</p> <p>να περιγράψουν την ώθηση που έδωσε ο Εκατονταετής Πόλεμος προς τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών και των μηχανισμών του εθνικού κράτους στην Αγγλία και τη Γαλλία</p>	<p>Η ανάπτυξη του εθνικού κράτους στην Ευρώπη</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Συνθήκες ανάδειξης των εθνικών κρατών στην Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου μεσαιώνα.</p> <p>Τα εθνικά κράτη ως εξελιγμένη μορφή των εθνικών μοναρχιών.</p> <p>Ο Εκατονταετής Πόλεμος: Συμβολή του στη διαμόρφωση των βασικών γνωρισμάτων του κράτους των νεωτέρων χρόνων</p>	<p>Αποσπάσματα από τη Μεγάλη Χάρτα των Ελευθεριών 1215. Αξιοποίηση και εξαγωγή συμπερασμάτων για την εξέλιξη του αγγλικού πολιτικού συστήματος και την απήχησή του.</p> <p>Μελέτη κειμένων της εποχής (πχ Ιωάννης ο Παρισινός, De potestate regia) και μεταγενέστερων χρόνων. Αξιοποίηση στοιχείων στα οποία διαφαίνονται ορισμένα γνωρίσματα των νέων εθνικών κρατών, αξιολόγηση των πηγών και σύνθεση κειμένου.</p> <p>Επεξεργασία κειμένων με αναφορές στον Εκατονταετή Πόλεμο εντοπισμός στοιχείων που αφορούν τη συμβολή του στη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών και των μηχανισμών του</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης που αποτυπώνει τη δημιουργία των εθνικών κρατών του ύστερου μεσαιώνα.</p>

		εθνικού κράτους στην Αγγλία και τη Γαλλία και εξαγωγή συμπερασμάτων.	
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>Να εντοπίζουν τους λόγους που οδήγησαν στην Εμπορική Επανάσταση και την έκταση που αυτή έλαβε.</p> <p>Να προσδιορίζουν το περιεχόμενο του όρου Μερκαντιλισμός και να επισημαίνουν τη σημασία του στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.</p>	<p>Η Εμπορική Επανάσταση</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Αίτια. Κύρια χαρακτηριστικά της.</p> <p>Περιεχόμενο του όρου Μερκαντιλισμός.</p> <p>Ο γαλλικός Μερκαντιλισμός: Κολμπέρ (Jean Baptiste Colbert).</p> <p>Συνέπειες της Εμπορικής Επανάστασης.</p>	<p>Μελέτη προεπιλεγμένων κειμένων με τις βασικές αντιλήψεις του Μερκαντιλισμού.</p> <p>Αξιολόγηση της οπτικής τους και σύνθεση κειμένου.</p>	<p>Κείμενα σύγχρονων μελετητών του γαλλικού Μερκαντιλισμού, με διαφορετικές οπτικές – ερμηνείες για την οικονομική πολιτική του Κολμπέρ.</p> <p>Οπτικοακουστικό υλικό (ντοκιμαντέρ) σχετικό με την Εμπορική Επανάσταση</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>Να προσδιορίζουν τον όρο Διαφωτισμός και άλλες κύριες έννοιες της περιόδου</p> <p>να εξηγούν γιατί ο Διαφωτισμός εδραιώθηκε κυρίως στην</p>	<p>Ο Διαφωτισμός (17^{ος}-18^{ος} αιώνας).</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Διαφωτισμός: περιεχόμενο όρου, φορείς, γεωγραφική</p>	<p>Συγκριτική μελέτη προεπιλεγμένων αποσπασμάτων έργων των διαφωτιστών ως προς τις πολιτικές και κοινωνικές τους απόψεις και συμπεράσματα.</p> <p>Αποσπάσματα του έργου του Άνταμ Σμιθ <i>Έρευνες για τη φύση και</i></p>	<p>Μελέτη και παρουσίαση προεπιλεγμένων αποσπασμάτων ενός σημαντικού έργου συγγραφέα του γαλλικού Διαφωτισμού</p> <p>Πίνακες από τους χώρους «διάχυσης» των ιδεών ή προσωπογραφίες</p>

<p>Αγγλία και τη Γαλλία</p> <p>να εντοπίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά και τους αντιπροσωπευτικούς φορείς του κινήματος του Διαφωτισμού</p> <p>να επισημαίνουν την επίδρασή του στην αναμόρφωση του πολιτεύματος, της κοινωνίας και της οικονομίας.</p>	<p>εξάπλωση.</p> <p>Διαφωτισμός: πολιτική- θρησκεία- παιδεία- οικονομία.</p> <p>Η επίδραση των ιδεών του Διαφωτισμού.</p>	<p>τα αίτια του πλούτου των εθνών, 1776 και διερεύνηση των χαρακτηριστικών του οικονομικού φιλελευθερισμού</p> <p>Εργασία: Επιδράσεις των ιδεών του Μοντεσκιέ στο Αμερικανικό Σύνταγμα (1787) και του Ρουσσό στη Γαλλική Επανάσταση</p>	<p>διαφωτιστών.</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να παρατηρούν την πνευματική και καλλιτεχνική ζωή στο 17ο και 18ο αιώνα σε σχέση και με την ανάπτυξη του εμπειρισμού και ορθολογισμού και να προσδιορίζουν τους αντίστοιχους όρους</p> <p>να αναγνωρίζουν την πρόοδο των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών εφαρμογών τους</p> <p>να διακρίνουν την ανανέωση της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής έκφρασης κατά το 17ο αιώνα</p>	<p>Η πρόοδος των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων 17ος-18ος αιώνας</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Η πρόοδος του ορθολογισμού</p> <p>Οι φυσικές επιστήμες (χημεία, βιολογία, ιατρική).</p> <p>Οι εθνικές λογοτεχνίες</p>	<p>Κατάρτιση πίνακα με τα κυριότερα επιτεύγματα των επιστημών στο 17ο και 18ο αιώνα.</p> <p>Ομαδική εργασία: Μελέτη και παρουσίαση ενός λογοτεχνικού ή θεατρικού έργου πχ <i>Φάουστ</i> του Γκαίτε</p> <p>Ορολογία με τους νέους όρους των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων</p>	<p>Εικαστικό υλικό της τέχνης του 17 ου - 18 ου αιώνα (αρχιτεκτονική, ζωγραφική). Συγκριτική παρουσίαση έργων των ρυθμών Μπαρόκ και Ροκοκό.</p> <p>Οπτικό υλικό και κείμενα των κυριοτέρων εκπροσώπων των επιστημών και των τεχνών.</p> <p>Εργασία: Παρουσίαση βιογραφίας και έργου ενός εκπροσώπου της Κλασικής μουσικής (πχ Βιβάλντι, Μπαχ, Μότσαρτ, Μπετόβεν)</p>

	<p>Οι τέχνες: αρχιτεκτονική, ζωγραφική, μουσική. Το ρεύμα του κλασικισμού, οι ρυθμοί Μπαρόκ και Ροκοκό, η κλασική μουσική</p>		
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να προσδιορίζουν τον όρο «παλαιό καθεστώς» και να διακρίνουν τους φυσικούς εχθρούς του, ιδεολογικούς –ταξικούς αντιπάλους</p> <p>να προσδιορίζουν τους όρους απόλυτη μοναρχία και «φωτισμένη δεσποτεία» και να διακρίνουν τα γνωρίσματά τους καθώς και τα κράτη τα οποία ανέδειξαν τα καθεστώτα αυτά</p>	<p>Το παλαιό καθεστώς (anciene regime) και οι εχθροί του.</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Ο θεσμός της απόλυτης μοναρχίας στην Ευρώπη.</p> <p>Η «φωτισμένη δεσποτεία»</p>	<p>Συζήτηση, μέσω καταλλήλων πηγών, για τις αντιφάσεις που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του παλαιού καθεστώτος.</p> <p>Μελέτη κειμένων και προσωπογραφιών. Παρουσίαση ενός εκπροσώπου της απόλυτης μοναρχίας (Λουδοβίκος ΣΤ΄) ή της «φωτισμένης δεσποτείας» (Αικατερίνη Β΄) και σύγκριση της ιδεολογίας τους</p>	<p>Οπτικό υλικό (πίνακες ζωγραφικής που αποδίδουν χαρακτηριστικά στοιχεία της εποχής)</p> <p>Κείμενα με αναφορές στην πολιτική ιδεολογία της απόλυτης Μοναρχίας και της «φωτισμένης δεσποτείας»</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να επισημαίνουν τις συνθήκες δημιουργίας της βιομηχανικής Επανάστασης και τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές συνέπειες</p> <p>να ορίζουν τους όρους οικονομικός</p>	<p>Η Βιομηχανική Επανάσταση</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Η πρώτη και η δεύτερη φάση της Βιομηχανικής Επανάστασης (πρώτη φάση, Αγγλία, δεύτερη φάση</p>	<p>Μελέτη πρωτογενών- δευτερογενών πηγών (πινάκων, στατιστικών δεδομένων, κειμένων πολιτικών- φιλοσοφικών κά) και εξαγωγή συμπερασμάτων για τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές που επέφερε η Βιομηχανική Επανάσταση στη ζωή των ανθρώπων.</p>	<p>Εικονογραφικό υλικό με τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις της εξεταζόμενης περιόδου.</p> <p>Πολιτικά – φιλοσοφικά κείμενα των πρώτων σοσιαλιστών (πχ Σαιν Σιμόν)</p> <p>ή νεότερων μελετητών για τις κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της</p>

<p>φιλελευθερισμός και καπιταλισμός και να τους συνδέουν με τη Βιομηχανική Επανάσταση</p>	<p>Πρωσία). Χρονικά όρια και κύρια χαρακτηριστικά.</p> <p>Αίτια και γεωγραφική εξάπλωση. Τα αποτελέσματα της Βιομηχανικής Επανάστασης</p>		<p>βιομηχανικής Επανάστασης.</p>
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να επισημαίνουν τους εκφραστές του παλαιού καθεστώτος και την</p> <p>κοινωνική και πολιτική κρίση στην Ευρώπη γενικότερα και τη Γαλλία ειδικότερα στο τέλος του 18ου αιώνα</p> <p>να περιγράφουν τα γεγονότα της Γαλλικής Επανάστασης και να αξιολογούν το διαχρονικό έργο της Γαλλικής Επανάστασης και τη σημασία της για την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία</p> <p>να προσδιορίζουν τους βασικούς όρους που σχετίζονται με την περίοδο.</p>	<p>Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1789-1815)</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Τα αίτια της Γαλλικής Επανάστασης.</p> <p>Συνοπτική παρουσίαση των ενοτήτων: Η αστική Επανάσταση (Μάιος 1789- Αύγουστος 1792. Η Εθνοσυνέλευση). Η συνταγματική μοναρχία. Η περίοδος της «Τρομοκρατίας» (Σεπτέμβριος 1792- Ιούλιος 1794). Η επάνοδος των φιλελεύθερων στοιχείων. Η άνοδος του Ναπολέοντα (1794-1815).</p>	<p>Μελέτη των διακηρύξεων των Γάλλων Επαναστατών αξιολόγηση και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p> <p>Προεπιλεγμένα άρθρα, υλικό εφημερίδων της εποχής, με αντικρουόμενες απόψεις</p> <p>Συγκριτική μελέτη των συνταγμάτων της Αμερικανικής, της Γαλλικής και της Ελληνικής Επανάστασης. Συμπεράσματα.</p> <p>Παρακολούθηση αποσπασμάτων κινηματογραφικής ταινίας και απαντήσεις σε φύλλο εργασίας</p>	<p>Ψηφιακός χάρτης της Ευρώπης της εποχής του Ναπολέοντα (πριν και μετά την πτώση του).</p> <p>Κείμενα διανοουμένων και καλλιτεχνών της εποχής, όπου εκφράζεται η απογοήτευσή τους εξαιτίας της διάψευσης των ελπίδων από την ανακήρυξη του Ναπολέοντα ως αυτοκράτορα.</p> <p>Κείμενα λαών (Επτανησίων) που δέχονται τον Ναπολέοντα ως απελευθερωτή τους.</p> <p>Κινηματογραφικό υλικό για τη Γαλλική Επανάσταση και το Ναπολέοντα.</p>

	<p>Αναλυτική παρουσίαση: Αποτίμηση της Γαλλικής Επανάστασης.</p>		
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να ερμηνεύουν την αναβίωση του παλαιού καθεστώτος και το νέο καθεστώς ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη ως πολιτική και πολιτιστική οπισθοδρόμηση</p> <p>να προσδιορίζουν τον χαρακτήρα του Αμερικανικού Εμφύλιου πόλεμου και τις συνέπειες (ιδεολογικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές) στην Αμερική και στην Ευρώπη</p> <p>να εμβαθύνουν στην εξελικτική σχέση του εθνικισμού, του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας.</p>	<p>Η Ευρώπη και ο έξω κόσμος: Το Παγκόσμιο Ευρωπαϊκό Σύστημα (1815- 1914)</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Το Συνέδριο της Βιέννης (1814-1815). Η ίδρυση της Ιερής Συμμαχίας.</p> <p>Η «παλινόρθωση» του παλαιού καθεστώτος.</p> <p>Το «κονσέρτο» της Ευρώπης (Concert of Europe)</p> <p>Ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος</p> <p>Εθνικισμός.</p> <p>Ιμπεριαλισμός. Ευρωπαϊκή αποικιακή εξάπλωση (1871-1914)</p>	<p>Μελέτη χάρτη της Ευρώπης κατά το 1815, όπως διαμορφώθηκε με βάση τις αποφάσεις του Συνεδρίου της Βιέννης.</p> <p>Μελέτη κειμένων με αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την επέλαση των Ευρωπαίων στις άλλες ηπείρους και τη δημιουργία αποικιών. Αξιολόγηση και καταγραφή συμπερασμάτων</p>	<p>Χάρτης των ΗΠΑ κατά τον εμφύλιο πόλεμο (1861-1865).</p> <p>Η απήχηση του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου στην Ευρώπη μέσα από τον τύπο της εποχής.</p> <p>Έντυπο και ψηφιακό υλικό σχετικό με τους λόγους που οδήγησαν τους λαούς σε εξεγέρσεις εναντίον των ευρωπαϊκών αποικιοκρατικών δυνάμεων.</p>

--	--	--	--

<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να αξιολογούν τα συστήματα ασφαλείας ως προς τη μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητά τους</p> <p>να ερμηνεύουν τα συστήματα ασφαλείας ως μέσα επιβολής των νικητών αλλά και ως προσφορά (ειρηνευτική, κοινωνική, πολιτιστική).</p>	<p>Το σύστημα ασφαλείας των Μεγάλων Δυνάμεων και οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p><i>Το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου.</i> Η Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων (1919-1920). Οι επιμέρους συνθήκες με τις ηττημένες χώρες.</p> <p>Η Κοινωνία των Εθνών.</p> <p><i>Το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.</i> Τα συστήματα ασφαλείας ως μέσο επιβολής των νικητών: Η Διάσκεψη της Γιάλτας (Φεβρουάριος 1945). Η Συμφωνία του Πότσταμ (Ιούλιος 1945). Οι συνθήκες ειρήνης.</p> <p>Η ίδρυση και ο ρόλος</p>	<p>Επεξεργασία πηγών: Παραθέματα από <i>Απομνημονεύματα</i> πολιτικών και στρατιωτικών ηγετών σχετικών με τη διπλωματία και τις διεθνείς σχέσεις της υπό εξέταση περιόδου.</p> <p>Συζήτηση-προβληματισμός για τον ειρηνευτικό αλλά και πολιτιστικό ρόλο του ΟΗΕ.</p>	<p>Ψηφιακοί χάρτες για την αποτύπωση των δύο πολέμων στο χώρο και το χρόνο, των αντιπαρατιθέμενων κάθε φορά συνασπισμών και τις ρυθμίσεις των συνόρων</p> <p>Οπτικοακουστικό υλικό με παρεμβάσεις του ΟΗΕ για την επίλυση διεθνών ζητημάτων</p>

	<p>του ΟΗΕ.</p> <p>Διπολισμός και Ψυχρός Πόλεμος. ΝΑΤΟ. Σύμφωνο Βαρσοβίας.</p>		
<p>Οι μαθητές να είναι σε θέση:</p> <p>να διαπιστώνουν τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την υλοποίηση της ιδέας της ευρωπαϊκής ενοποίησης</p>	<p>Η «Ενωμένη Ευρώπη»</p> <p>2 διδακτικές ώρες</p> <p>Οι πρώτες μεταπολεμικές προσπάθειες για την ενοποίηση της Ευρώπης. Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και την «Ενωμένη</p>	<p>Ομαδική εργασία για την ίδρυση, την εξέλιξη της δομής και της λειτουργίας, καθώς και το ρόλο του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου.</p> <p>Επεξεργασία πηγών: Παραθέματα από θεμελιώδη κείμενα συνθηκών προς την πορεία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση</p>	<p>Μελέτη στατιστικών πινάκων και χάρτη με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μαθηματικά, Γεωγραφία)</p> <p>Οπτικοακουστικό υλικό με λόγους πολιτικών που οραματίστηκαν και συνέβαλλαν στην</p>

	<p>Ευρώπη»</p> <p>Στόχοι της ευρωπαϊκής ενοποίησης (υπέρβαση εθνικιστικών αντιπαλοτήτων, αποφυγή νέου πολέμου, συγκρότηση κοινών συμφερόντων, συμμετοχή δια της ενότητας στον μεταπολεμικό κόσμο)</p> <p>Στάδια της ευρωπαϊκής ενοποίησης: το Σχέδιο Σουμάν, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, η Συνθήκη της Ρώμης (1957), ο συμβιβασμός του Λουξεμβούργου και η ενοποίηση των οργάνων των Κοινοτήτων, η βόρεια διεύρυνση (1972-3), η νότια διεύρυνση (1981 και 1986), η Συνθήκη του Μάαστριχτ</p>	<p>Κατασκευή πίνακα των μεταπολεμικών χρόνων με τις χρονολογίες και τα διάφορα στάδια προς την ενοποίηση της Ευρώπης</p>	<p>ενοποίηση της Ευρώπης</p>
--	--	--	------------------------------

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ο γενικός σκοπός και οι γενικοί-ειδικοί στόχοι του μαθήματος διαμορφώνουν τις αρχές της ερευνητικής-εργαστηριακής διδακτικής μεθόδου. Ως βασική μεθοδολογική στρατηγική προτείνεται η διερευνητική προσέγγιση του διδακτικού υλικού και η εφαρμογή ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας. Καθώς η *αφήγηση* ελάχιστα εξασφαλίζει την προσδοκώμενη διαλεκτική-ενεργητική συμμετοχή, ως προσφορότερη μέθοδος θεωρείται ο *διάλογος* και η *συν-έρευνα* (καθηγητή-μαθητών), που επιτρέπει την άμεση και ενεργητική εμπλοκή του μαθητή στη διαδικασία της ανακάλυψης, αξιοποίησης της αποκτηθείσας γνώσης, διασύνδεσης ιστορικών στοιχείων, εξαγωγής συμπερασμάτων και διατύπωσης αξιολογικών κρίσεων. Η *επεξεργασία ιστορικού υλικού* (πηγών, τεκμηρίων, εικόνων, χαρτών, χρονολογικών πινάκων, κτλ) υιοθετείται ως βασική διδακτική μέθοδος για την κατανόηση των θεωρητικών ζητημάτων και τη δημιουργία συνθηκών «εργαστηρίου ιστορίας». Έτσι, τα παραδείγματα που παρατίθενται (το Ελληνικό Ζήτημα και η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα) δεν πρέπει να αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο μιας αναλυτικής προσέγγισης και εξιστόρησης, αλλά ως αφετηρία κατανόησής τους με τη χρήση πηγών και γενικότερα ιστορικού υλικού. Η παρατήρηση αυτή κρίνεται καθοριστικής σημασίας τόσο για την έκταση της επιδιωκόμενης αφήγησης όσο και για την χρήση του ιστορικού υλικού (προτείνεται σχεδόν ισομερής κατανομή χρόνου στις δύο δραστηριότητες). Ειδικότερα, η επεξεργασία των πηγών προτείνεται να ακολουθεί τα εξής στάδια: παρουσίαση σύντομων κειμένων (με περιγραφές, αφηγήσεις, ερμηνείες, κτλ.), εξωκειμενική προσέγγιση (πληροφορίες για τον συντάκτη της πηγής, το ιστορικό-κοινωνικό-ιδεολογικό πλαίσιο της πηγής), κειμενική (πληροφορίες, ερμηνείες, αποσιωπήσεις της πηγής), διακειμενική (συγκρίσεις-αντιπαραβολή πηγών που αναφέρονται στο ίδιο ζήτημα), σύνθεση (σύνθεση του περιεχομένου, των ιστορικών πληροφοριών των πηγών). Στην κατεύθυνση αυτή ο ρόλος του διδάσκοντος καθίσταται βοηθητικός, συντονιστικός, ώστε βαθμιαία οι μαθητές να εθιστούν στη χρήση και επεξεργασία των πηγών. Ειδικότερα, η έρευνα των γραπτών πηγών, άμεσων και έμμεσων, πρέπει να είναι για τους μαθητές μέσο αμεσότερης προσέγγισης μιας ιστορικής εποχής καθώς επίσης και κατανόησης και ερμηνείας των ιστορικών φαινομένων ή ζητημάτων. Η μαθητεία στην έρευνα των πηγών εξοικειώνει σταδιακά τους μαθητές με τη δουλειά του ιστορικού, γιατί τους ασκεί στην ουσία της ιστορικής έρευνας (αντιπαραβολή και έλεγχος αξιοπιστίας των πηγών, κίνητρα και ερμηνείες ιστορικών κ.ά.), Μάλιστα, με την επεξεργασία τεκμηρίων που παρουσιάζουν διαφορετικές εκδοχές του ίδιου γεγονότος ή φαινομένου αναπτύσσεται σταδιακά η κριτική σκέψη, η κριτική στάση απέναντι σε ιστορικά γεγονότα ή πρόσωπα, η ικανότητα διατύπωσης υποθέσεων, νόμων ή ορισμών, γενικεύσεων και διασύνδεσης των γεγονότων, γενικότερα αναπτύσσεται η ικανότητα να αξιολογούν την ανθρώπινη δράση και να διατυπώνουν απροκατάληπτες αξιολογικές ηθικές κρίσεις, επομένως να διαμορφώνονται πολίτες με αξίες και εφόδια αντίστασης σε προσπάθειες χειραγώγησης. Η *ανάθεση και εκπόνηση εργασιών* (ατομικών ή ομαδικών) και η σύνδεσή τους με θέματα/έρευνες τοπικής ιστορίας ενθαρρύνει την ενεργητικότερη συμμετοχή καθώς επίσης –όπου και όποτε είναι εφικτό και εφαρμόσιμο– την παραγωγή ιστορικής γνώσης. Η *χρήση εποπτικών μέσων* (συμβατικών και ψηφιακών) παρέχει ευκαιρίες για αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της ιστορικής γνώσης και κατανόηση των θεωρητικών ζητημάτων του μαθήματος.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση στο μάθημα προσανατολισμού θέτει ως βασική αρχή την απαλλαγή του μαθητή από την πρακτική της μηχανικής απομνημόνευσης, από την εμμονή στη διατύπωση του σχολικού βιβλίου (αποστήθιση) και από τη στείρα και αυτολεξεί αναπαραγωγή των προσφερόμενων γνώσεων. Στον γνωστικό τομέα, τα βασικά θέματα του μαθήματος περιλαμβάνουν επιστημολογικούς όρους και έννοιες που είναι εκ των πραγμάτων απαραίτητες, για να οικοδομήσει ο μαθητής γνώσεις και ένα στοιχειώδες θεωρητικό εννοιολογικό υπόβαθρο. Κατά την προφορική και γραπτή εξέταση των

μαθητών ελέγχεται η γνώση και η κατανόηση ιστορικών εννοιών, των μεθόδων που χρησιμοποιούν για την κριτική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης και η διατύπωση με σαφήνεια και ακρίβεια ιστορικού λόγου. Η αξιολόγηση, προφορική ή γραπτή, δεν αναλώνεται στη μηχανική απομνημόνευση και την αυτολεξεί διατύπωση του σχολικού βιβλίου (αποστήθιση). Στόχος δεν είναι να διερευνηθεί αν οι μαθητές έμαθαν το σχολικό βιβλίο της ιστορίας, αλλά αν μαθαίνουν ιστορία. Επιπλέον, κατά την αξιολόγηση ο διδάσκων δεν περιορίζεται στην κυριολεκτική κατανόηση (ποιος, πότε, πού, πώς, τι συνέβη κ.τ.ό.). Επιδιώκεται οι ερωτήσεις να έχουν διερευνητικό και ερμηνευτικό χαρακτήρα, να στοχεύουν στην ανάλυση, αξιολόγηση και κριτική κατανόηση ιστορικών φαινομένων ή προσώπων. Να μην αλλοιώνεται κατά την εξέταση του μαθήματος η φύση της Ιστορίας ως επιστήμης. Η Ιστορία είναι μεν γνώση αλλά πρωτίστως είναι μέθοδος μελέτης. Επομένως, δεν περιοριζόμαστε σε στατικές ερωτήσεις αλλά σε δυναμικές, που ζητούν τη δυναμική αναπαράσταση της ανθρώπινης δράσης. Σε επίπεδο ανάπτυξης δεξιοτήτων ιστορικής διερεύνησης, ενθαρρύνεται ο μαθητής με τον διάλογο στην τάξη, την ανάθεση δραστηριοτήτων και εργασιών να αναζητά πληροφορίες και υλικό, να διατυπώνει ερωτήματα και υποθέσεις, να επιβεβαιώνει, να επαληθεύει, να κάνει αναγωγές, να συσχετίζει, να διατυπώνει ορισμούς, να κάνει γενικεύσεις, να συνδέει τα γεγονότα στη σχέση αιτίας και αποτελέσματος, να απορρίπτει τις «μεταφυσικές» ερμηνείες, να αξιολογεί, να αναπτύσσει ένα θέμα σε σύντομη ή εκτενέστερη αφήγηση, χρησιμοποιώντας τις προσφερόμενες γνώσεις. Σε επίπεδο ανάπτυξης συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών να συνεργάζονται για να αξιοποιήσουν ευκαιρίες ενασχόλησης με την ιστορία του τόπου τους ή να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες για την παραγωγή ομαδικών δράσεων στο πλαίσιο της σχολικής ζωής.

